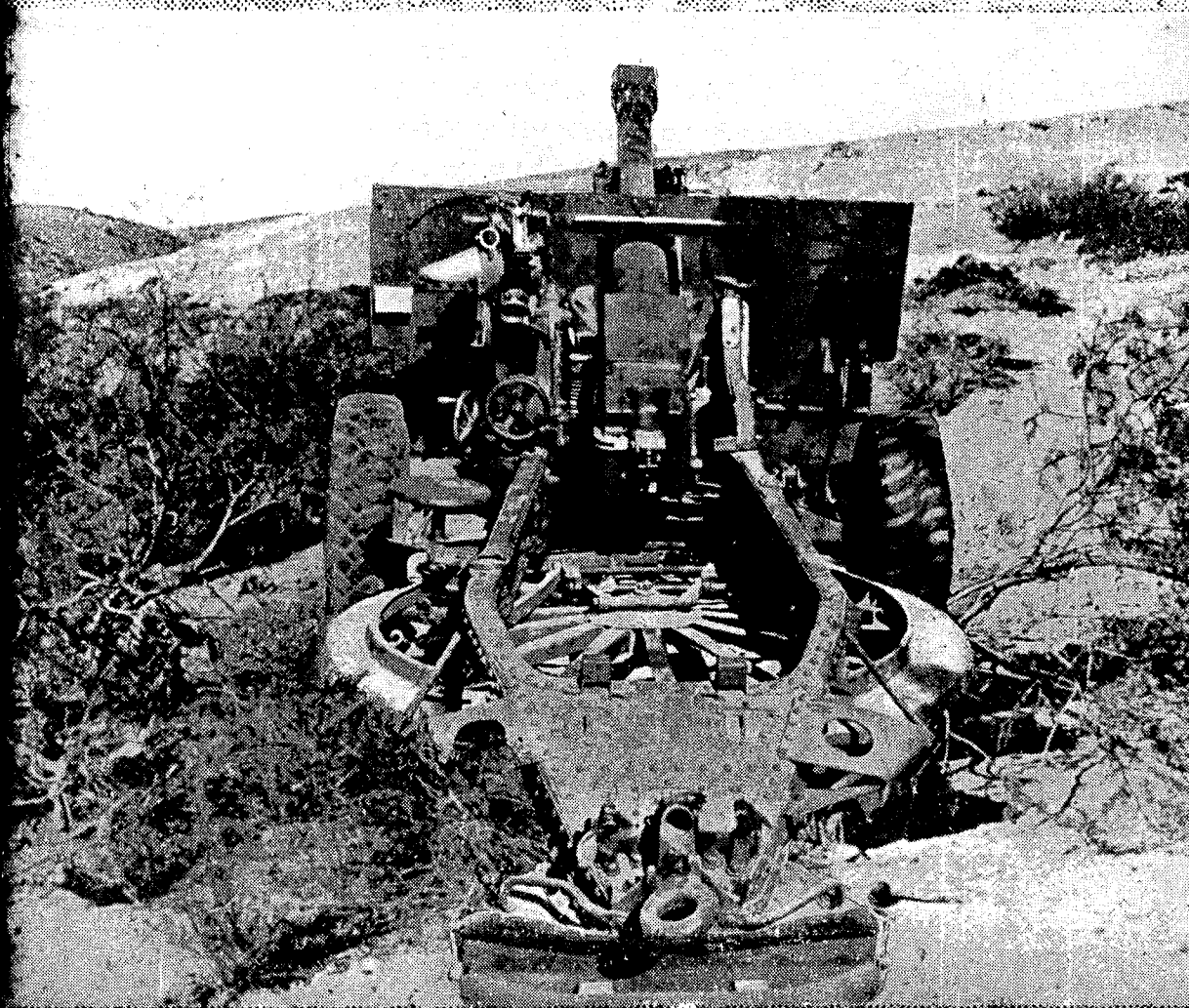


מערכות

ידעון המגן וא"ש-האבא העברי



משרד החקלאות וההגנה
משרד המים וההגנה

שבת הסי"ג
ינואר 1953

עז

תוכן הענינים :

7	חיים ויצמן — נשיא ראשון בישראל
8	אגרת פרידה מאת הרמטכ"ל רביאלוף י. ידן
9	פקודת יום מאת הרמטכ"ל רביאלוף מ. מקלף
11	עוד בשולי תמרוני תש"ב (קטעי שיחה)
13	במערב ארטי לריה
14	"הארטי לריה — אלוהי המלחמה"
27	קצין תצפית קדמי
32	גמישות בהפעלת חת"ם — זוגמה בריטית
44	הערות "קלות" על דברים נכבדים
45	עם הקמת חיל-השריון בצבא השביצרי
	מכתבים טקטיים :
64	"משרתם של שני אדונים" — לוחם
65	ניידות — כיצד ? — אחד נייד
66	רשמי סיור בצבא היוגוסלבי
70	מדינה שקדמה למדינתנו ("מלכות-ירושלים" הצלבנית)
82	ממורשת ההגנה : גיל 17 — גיוס וחיל
84	במת-מערבות :
	חיל-האוויר — "שותף שוה" או "מסייע" ? / בטחון בדרכים /
	הקשר בפלוגת חיל-רגלים / דיווח ישיר / דיווח או ביצוע /
90	אזירות מלחמה ובעיותיה :
	"סאבר מול "מיג".
92	רשימות קצרות : בעיות-צבא בראי קוראיה
94	ממדף הספרים : "בפרוץ הפורצים"/"חניבעל"

על המעטפה: תוחח מ' 25 ליטראות

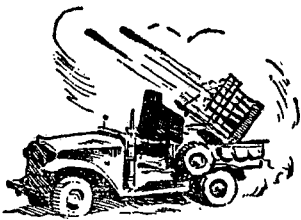
המערכת והמנהלה: רח' נחלת-בנימין 57 ת"א

דפוס ספר ת"א

עטיפה: בית הדפוס הצבאי 665

ציונים לקורא

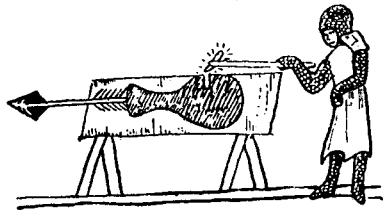
חילות פושמים צורה וחילות לובשים צורה, אך מהות תפקידם — נשארת בתוקפה. השריון ירש את מקום חיל הפרשים. המונח „ארטילריה“ כלל פעם אף את הקשתים; ואכן, עתיקת-הימין שביחידותיו של הצבא הבריטי, היא „פלוגת-הארטילריה הנכבדה“, לא זו בלבד שאיננה פלוגה, אלא אף איננה (ולא היתה) „ארטילריה“ במובן המקובל של המלה, כי במקורה היתה זו יחידת קשתים. יש סבורים, כי אף ארטילריית-אבקה-שריפה — נאמר, של מערכת-קרסי (1346), בה הוטעלו לראשונה תותחים כשדה) — וזו של נפוליאון, למשל, במערכת-פרידלנד (1807), היתה, למעשה, שני סוגי-חיל שונים בתכלית. הוא הדין לגבי ארטילריית נפוליאון מצד אחד — והארטילריה המטועמת, ארוכת-הטווח ועצומת-המחץ של ימינו אנו מצד שני. מכל מקום, המאמרים על נושאים ארטילריים המוגשים בחוברת זו של „מערכות“, עוסקים בארטילריה של היום — על יחסה לחילות אחרים ועל כמה, לפחות, ממגמות התפתחותה לקראת המחר.



ובימינו אנו



בימי נפוליאון



בימי קרסי

תארו הצבאי המדויק של הגנרל סמסונוב, אשר מאמרו „הארטילריה — אלוהי המלחמה“ ניתן בעמ' 14, הנו „גנרל-פולקובניק“ (בחרגום ללשונות המערב — „גנרל-קולונל“). לגבי דרגה זו עלולה להיוצר ערבובית-מושגים, הנובעת מן ההשערה, כי זוהי דרגה המקבילה לזו של „גנרל-אופרטס“ בצבא הגרמני לשעבר, ולא כן הוא. בצבא הגרמני — הן בימי הקיסרות הווילהלמינית והן בימי ה„רייך השלישי“ — היתה קיימת (מעל לדרגות גנרל-מיוור וגנרל-לויטננט) הדרגה של „גנרל-האינפנטריה“ (או „גנרל הארטילריה“, „גנרל-השריון“ וכיוצא בזה). דרגה זו מקבילה לדרגת „גנרל“ („גנרל מלא“), בצבא הבריטי, או האמריקאי. הכינוי „גנרל-אופרטס“ שימש שם כשלב-ביניים בין ה„גנרל המלא“ לבין פילדמרשל.

אחר הוא המצב בצבא הסובייטי. הלו אמנם לא שאב את דרגת גנרל-קולונל מעברו של הצבא הרוסי, בדומה לכינויי דרגות-הגנרלים הנמוכות הימנה, הוא שאלה ממילונו של הצבא הגרמני, שהיה או היחיד שהשתמש בה (הדרגה הונהגה בצבא הסובייטי בסוף 1939/40). דרגה זו נקבעה כדרגת-הגנרליות השלישית: מעל לאלו של גנרל-מיוור וגנרל-לויטננט. היא מקבילה, אישוא, לדרגת הגנרל המלא הבריטי (ויצוין, כי כך הוא הנוהג גם בצבא היגוסלבי, אשר גם מבחינה זו — כמבחינות רבות אחרות — חיקה, בשנים הראשונות לאחר מלחמת העולם, את המקובל בצבא הסובייטי, לעומת זאת קיימת בצבא ברית המועצות, כדרגת הבניים בין הגנרל-פולקובניק לבין המרשל, הדרגה של „גנרל הארמיה“. דומה, כי זוהי מנה מספקת של „תורת-הגנרלים“ שבביל קוראינו — לפחות לחוברת אחת.



השימוש במונח „פגז פוגאסי“ (עמ' 17) איננו מיוחד ללשוף-הצבא הרוסית. המלה מצויה מאז גם בלשון הצבאית הצרפתית (בה נתגבשה) והגרמנית. תוכן המושג מוסבר בהערת שוליים בגוף המאמר. אולם מענינות גם תולדותיו. מאז החלה פריחתה של „מלהמת-מצורי-מבצרים“ (כמאות הי"ז וי"ח) החלו מרבם בשימוש במטעני-אבקה-שרפה שהוטמנו (לרוב — באריותם המקורית, דהיינו כחביות אבקה-שריפה) לתפקידי-מגן או התקפה. כלומר: או כמעין מוקשי-אבטחה, לפיצוץ מתחת

סי ומה בחוברת

לרגלי התוקפים — או כמיקוש תוקפני לערעור יסודותיה של חומת-מצב. אלה היו הפוגאסים. כינוי זה לגבי מטעני-הנפץ הטמונים בקרקע עורו נהוג בשלושת הלשונות הנ"ל הגם שבלגו — „פוגאסי“, לציון פגזים העשויים להיתקע אל תוך האדמה, ולהוות בתוכה מטעני-נפץ המחוללים התפוצצות-פוגאסית — הגו מיוחד, כנראה, ללשון-הצבא הרוסית בלבד. זאת ועוד: אף לאתו סוג של להביוזים, אשר הומצא בשעתו על ידי מהנדסים רוסיים ונועד לתפקידי התגוננות. כשפופרותיו תקועות לרוב בתוך האדמה וניתנות להפעלה מרוכזת בחשמל. ניתן ברוסית הכינוי „להביוז-פוגאסי“ (ראה — „מערכות“ חוב' כ"ב כ"ג, עמ' 115).



נפץ 99
פוגאסי „טהור“

נפץ רסיסי של
פוגאסי-רסיסי

נפץ פוגאסי של
פוגאסי-רסיסי

בעל המאמר, העוסק בסוגית ה„קת"ק" (עמ' 27) ס'אלוף י. שחורי, זכה להתנסות של

של ממש בתפקיד חיוני זה הן בזירת-מלחמה רחוקה מאתנו (בורמה, בהאבקות בעלי-הברית נגד היפנים), והן בחזית מלחמתנו אנו. שם משפחתו העברי אינו מכוון לציון טיב סיכויי של הקת"ק — כי אם לציון עץ השחור אשר לשערו ושפמו הוא.



חצית-נהר, לאו דוקא-מך-הגדולים, יש ונודעת לה משמעות העולה פי כמה על עצם המעשה הפיזי. כזאת, בשעתה, היתה חצית הנהר-הקטן רוביקון ע"י ליגיונותיו של יוליוס קיסר. במסיבות שונות מאוד, במסגרת היסטורית מצומצמת יותר בממדיה, נודעה משמעות מרחיקה לכת אף לאותם קרבות „טבילת-האש“ של החטיבה-היהודית-הלוחמת, אשר נערכו על הנהר סניו, נהר אשר אך מרחק מועט למדי מבדיל בינו לבין אותו נהר רוביקון ההיסטורי, הבחינה היהודית-החילית הסוביקטיבית, כבר שנתקפה פעם ב„מערכות“ ברשימותיו של תותחן עברי („רשמי הימים הראשונים בחזית“ לא. עמיהוד, הוא רבי-סרן עמיהוד ארבל — בחוב' מ', מאי 1947) וכן בספר הקטן „תותחים על הסניו“, לאותו מחבר, אשר הופיע בהוצאת „מערכות“. אולם-היתה

לאותם קרבות גם בחינה רחבה יותר (או — צרה יותר: בחינה מקצועית, ובתוך כך — אף בחינה מקצועית-תותחנית). מאמרו של אלוף-מ. ש. עשת — האמון מאו על תורת חיל-הארטילריה ובעיותיה — מוקדש לסוגיה האירגונית המאלפת: מבנהו הגמיש של חיל-התותחנים הבריטי, כפי שנתבטא בתוכנה הארטילרית לקראת מערכת-הסניו.

אין זו תרומתו הראשונה של אלוף-מ. ש. עשת המתפרסמת ב„מערכות“ קדמה לה הסקירה הגדולה „יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות“ שנתפרסמה תחת הכותרת „מימי השירות בחי"ל“ (חוב' מ"ד, נובמבר 1947). סקירה זו נועדה בתנאי הצנזורה הבריטית של אז, להציג על רקע תרגילי גודו הרגלים העברי השני בקירנאיקה (1944) בעיות הקרובות לאלה שנתחצבו אותה שעה בפני כוחות ה„הגנה“. קפיטן מ. ברזילאי הריהו אלוף-מ שלום עשת של היום.

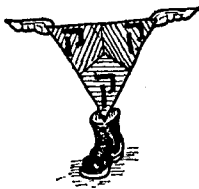


מי ומה בחוברת

"אם אין אני לי מי לי" — הוא עיקר החתנרבות; "ללמד בני יהודה קשת" — עיקר החינוך וההכשרה לעמידת-מגן. אלה הם שני היסודות עליהם בנו מאמרו של אלוף/מ. נ. שדמי (עמ' 41) הערות, קלות' על דברים נכבדים" אינו אלא המשך עקבי למאמרו "בעיות קטנות" שנחפרסם בשעתו מעל רצי "מערכות" (חוב' ס"ד-ס"ז). אכן, אף שורשם של דברים גדולים טמון לרוב ב"קטנות".

אין לך אולי חיל כחיל-השריון, שבו יהיו טיבו והרכבו המדויקים של החימוש משפיעים השפעה כה מרחיקת-לכת על הארגון (הן של יחידות החיל עצמן, הן של גופי-צבא כלליים וגדולים-הרבה-יותר) ועל הסקטיקה (כנ"ל). עליכן אין תימה כי סקירתו הנחבת של ס' אלוף י. בר (עמ' 45), ככל שהיא עומדת על צד ה"ממש" שבכינון חיל-שריון ראוי-לשמוה בצבאה של שביצירה, מפליגה גם את תחומי ארגון וסקטיקה כלליים ומקיפים יותר. סקירה זו אינה אלא חיליה בשרשרת הדיונים בבעיות צבאיותהם של עמים ומדינות "קטנים" (מושג הכולל בימינו אף מדינות "בינוניות" לא-מעטות); והרי זה מעגל בעיות אשר י. בר — כידוע לקוראי "מערכות" — ער לגביו מאז.

ב"מכתב הטקטי" שבחוברת זו מונה המחבר את התכונות שרצוי שיתברך בהן "קצין קישור קרקע". החייב לשמש לא רק נציג ומסביר ליד היחידה של חיל-אוויר מטעם כוחות הקרקע אלא אף מסביר ו"מתרגם" של בעיותיה של אותה יחידה ושל אפשרויותיה כלפי כוחות הקרקע. כמעט ללא שינוי ותוספת, אפשר לחזור על כלל תכונות אלה אף לגבי מהות תפקידו של קצין-התצפית הקדימי הארטי לרי אשר ליד יחידת-רגלים (וכן, תוך שינוי מסוים במסיבות — ליד יחידת-שריון).



המלה "מטה", אשר בעברית המקורית לא צוינה אלא שבמ, או בך שבט. הוכנסה לתוך הלשון הצבאית שלנו כתרגום מילולי של המושג "שטאב", המקובל כידוע לא רק בגרמנית וברוסית אלא אף בכמה וכמה לשונות אירופה האחרות. התמונה המשותפת, המונחת ביסוד המונח הלועזי ובן-לוייתו העברי, היתה זו של המטה שבירו של הקצין-המסדר (ודאי — קודמו של "הקצין-המתאם" של ימינו...) להצביע לגייסות על מקומות עריכתם או חנייתם, או מנחה על תנועותיהם. יש ושוכחים יותר מדי את מקורו זה של המטה — ומתארים אותו רק בדמות אינה משרד רחוק — רחוק, כביכול, מן החזית עצמה, מציאות המבצעים המתבצעים בה, וממבצעייהם.



הרשימה הניתנת בעמ' 58 נכתבה ע"י קצין-מטה-כללי גרמני. עליכן יש ברשימה זו כדי להעמיד את הקורא על מידת חיוניותה של ההשפעה שעשויות להשפיע עריכה והתנהגות מתאימות — או בלתי-מתאימות — על מהלכם של מבצעים ועל סיכויי-הצלחתם. הדוגמאות לקוחות אמנם מקרב צבא עוין ועל כן זרים לגו מבהינה נפשית המצבים המתוארים בהן. אולם אין ספק כי הן משקפות מציאות אובייקטיבית — שהנה דומה מאוד בכל צבא וצבא — של מצבי-פיקוד וניצוח-על-גייסות אשר לו למי שימנע עצמו מללמדה ולסגלה לעצמו היטב-היטב.

על אף הבדלי המבנה, דומה כי לא יכבד אף על איש צה"ל להפיק את הלקח הראוי מן הדוגמאות ומניתוחיהן. ולבסוף: הצבא הטוב באמת הוא זה אשר בו המטות מבינים בשלמות את התנאים והתפקידים של פעולת הגייסות — ואלו הגייסות ומפקדיהם מבינים ומעריכים בתכלית את המסיבות והתפקידים של פעולת המטות.

מי ומה בחוברת

שני מגעים גדולים היו לכוחות-המגן העבריים וצבא-הגנה-לישראל: בצבא הבריטי (לעתים — במצבי היכוך, ואף סתירה; אך בעיקר-של-דבר במצבי ניגוק) ובצבאות מדינות ערב.

משניהם למדנו, אך מקורות היניקה של כוחנו — המקורות הרווחניים, התרבותיים והטכניים, ובמידת-מה אף הצבאיים-המקצועיים — היו רחבים הרבה יותר, אולם, יש ערך סגולי מיוחד להצצה ישירה אל תוך מערכי התאמתו ופעלו של צבא אחר, אכן, שנות קיומו הקצרות של צה"ל היו עדות למאמץ בלתי-פוסק להכיר וללמוד, בחינת, מכל מלמדי השכלתי, כחוליה בשרשרת זו יש לראות את רשימתו של אלוף/מ. ח. בן-דוד מסיוור-ההיכרות של משלחת צה"ל בצבא-יוגוסלביה (עמ' 66).



יצוין, כי ממסורתו של צה"ל וקודמיה, לגלות ערות וענין כלפי כל תופעה מאלפת של מלחמה, וזעירה ופרטזינית — חזיונות, מהם צמח הצבא היוגוסלבי של היום. בין העדים לכך — אף סידרת

הספרים על "מלחמה זעירה" לגילוייה, המופיעה בהוצ' "מערכות": ה"קומנדו", לקול. ד. רייך, ממלחמת דרום-אפריקה; ספרו הגדס-והולך של פ. ורשיגורה על קורות חטיבת-פרטיזנים רוסי-אוקראינית ב'43-1941; וספרו, העומד להמסר לדפוס, של "פופסקי", על "צבא-הפרטי" הבריטי, במדבריות צפון אפריקה וחררי איטליה, ב'44-1941.

באביב 1946, באולם "בית הנוצרים" שב"דרך ויליאן" שבירושלים, באחת מושיבותיה

של ועדת החקירה האנגלו-אמריקאית הידועה, טען ברוב מליצה ג'מאל אל חוסייני שאר בשרו של ה"מופת-לשעבר, את טענותיו נגד הסיכוי ההיסטורי, שמדינת-יהודים מחודשת תתקיים לאורך זמן. היא לא תהיה אלא טריז מפריד — מהים התיכון ועד למפרץ עקבה — בין

גופי ארצות הערבים שבאסיה ובאפריקה. היא תנתק את הקשר ביניהם, ומשום כך יסתערו עליה הערבים ויפילוה, והוא נעזר כאן בהקבלה, וטען כי מצב זה כבר נתקיים פעם בהיסטוריה הערבית: שעה שממלכת-הצלבים הגיעה עד חופה של אילת; ו"אז קמו הערבים בהנהגת צלאח-אדין והשמידוה". עם כל ההקבלות וקוי הדמיון הגיאוגרפיים המצויים ללא ספק בין מדינת ישראל המחודשת ואותה מלכות צלבנית שלפני 800 שנה — הרי ג'מאל אל-חוסייני לא דק פורטא בהתרסותו והן. הרחקתה של המדינה הצלבנית מחוף אילת והיותה מאז מרוחקת למדי ממנו — לא שינתה כלל מיחסם השלילי הנמרץ של ה"סרצינים". על מהדורתה המחודשת והמקוצצת של מדינה זו, אשר קמה



לתחיה בארץ ישראל בסוף המאה הי"ב ובמהלך המאה הי"ג (ראה מפה במאמרו של ה. עטרון) הסתערו בלא-יפחות מאמץ ושנאה מאשר על קודמתה, הגדולה ממנה, מכאן שלימוד-גזרה-שה זה ע"י ג'מאל אל-חוסייני, במידה שהיה מכוחן אל גבולות המדינה המוצעת, לא כוחן כאן אל המטרה. מה גם שתוכן שאיפותיה של מדינת ישראל במפרץ ים סוף שונה לחלוטין מזה של הברון הפרנקי רודף הביוזה במאה הי"ב. וכשם שההקבלות רחוקות מלהיות שלמות בדברים כגון אלה — כן אין להתעלם מן השוני המהותי הגדול בכלל, ביסודו של-דבר, שבין המלוכה הצלבנית ומדינתנו המחודשת. אכן, בסקירתו (עמ' 70) אין חי עטרון מתכוון ללמד גזרה-שה מהותית פשטנית בין שני החזיונות היסטוריים אלה, בעלי רקע גיאוגרפי כה דומה, לכאורה. אדרבא, הוא מבליט את השוני ע"י הדגשת העדרו של אותו חוש-מולדת אצל דורות הצלבנים. חוש אשר הוא ההופך, גיאוגרפיה "ערטילאית למציאות לאומית-היסטורית חיה, בזה, בניקה ההיסטורית התרבותית העמוקה, במקורות העליה שלנו.

מי ומה בחוברת

ובשלמות-שבכוה של הכלל הלאומי הקם ומתהווה בארץ זו והיוגק ממסורת תרבותית היסטורית משותפת גדולה — גורמי ההכרעה היוצרים שוני מהותי, ומיעדים גורל היסטורי אחר. זאת, אף לגוכח כל השנאה מנתחת-מאלפת שבין מדינת הפיאודלים האדוקים למדינת הלוצים מחדשי-עם. סקירתו של ה. עטרון עשויה לעורר מחשבות רבות אצל הקורא לא רק בבחינתה ההיסטורית הכללית. נשקפו מתוכה גם בעיות טמטיות מאוד של הגנה על שטחי ארץ-ישראל ואבטחת ההיאחזות בה, אשר עם כל תמורות הטכניקה טרם פג ערכן לגבינו.

„השומרים שלכם נחדרים!“ — זוהי ההקרה המקובלת בפי בני חוף-לארץ המבקרים באנגליה, מדי שוחחם עם בני-הארץ הבריטיים. את מקורה יש כודאי לחפש בכלל הנקוט אצל ה„בובי“ הלונדוניים, השוטר הוא הטוב שבידי החושב, כבוגר כנער. ברשימתו בבמת „מערכות“ (עמ' 84) טוען סרן ו. ליבאי, מחילה-המשטרה הצבאית את אותה טענת-יסוד: אין כשוטר-צבאי עוזר ומועיל לתובלה הצבאית בדרכים ולשלום נהגית ומאחרי טענתו — אף סטטיסטיקה רבת-רושם. דומה, כי בימים אלה של צורך בחסכון מכסימלי יש לסגל את האמת הפשוטה, כי ראשית החסכון — בקיים ובמצוי: חיי האנשים וגופם, רכב יקר ואביוריו, כמו רשימתו של סרן ישראל גיר („מערכות“ ע"ח עמ' 79), כן גם זו — תגובה למאמרו של ליט-קול. ו. גינסטון. „בטחון בדרכים“.



ברשימתו „שורתך שוה — או מסייע?“ מגיב א. רועג על „מטות כנפיו מלוא רוחב ארצך“ מאת מ.ש.ל.ט. ומנסה להעמידו על כך שבמכונת-הלחימה הצבאית — יסודות העמדים, עליהם נשענים „השמים“, עודם נעוצים ב„קרקע“. במלים אחרות, סבור הוא כי בתפקידי-סיוע חילה-האוויר הנו מעין „חיל-ארטיילרי“ נוסף; ואילו בתפקידים אוטרכטיביים הקובעים-ברכה-לעצמם — הריהו כלי נוסף בידי הנהגת-המלחמה האחדה. אכן, מן הראוי אולי להוסיף: פלי, בעל סגולות ואפשרויות מיוחדות.

יותר מכל אורח-המלחמה אחר חבלית אורח-המלחמה האווירי את הנטיה להכרעות מהירות-יחסית, משהגיעו הדברים לידי התנגשות ישירה בין מטוסי-לוחמים משני הצדדים. מלחמת-האוויר בקוריאה מצטיינת ב„שיוזי-משקל“ מוזר — והרי זוהי „מלחמת-ג'טים“ הדדית ראשונה — ושמה יש

בחזיון זה משום אות לתמורות באופיה של מלחמת-אוויר! הקטע שבעמ' 90 אפשר ויקל במקצת על הבנת אחדות ממסיבותיה של היאבקות מיוחדת-במינה זו.

לאלה בין קוראי חוברת ע"ד של „מערכות“, אשר תמהו לפשר הדמויות מ.י.מ.ס. ח'לפ"ו שבעמ' ג' של הציגנים „מי ומה בחוברת“ — דמויות שנעדרו מתחתן הכתובות המסבירות — ניתנת עתה ההודמנות לספק את יצרה-הידיעה שלהם. אותן דמויות שהתייחסו לשורות, אשר הוקדשו לנושא „תקנון הקרב הצרפתי החדש“, התכונו להדגים לקורא את מראהו החיצוני של ה„ולטיג'רים“ מהנטיגים כאשר שם זה היה עדיין שבו-נרדף לחייל קל-מבנה וכחוש דוקא, זרין התנועות, אשר הוא שנבחר במיוחד לשמש בפלוגת ה„ולטיג'רים“ הגדודית, או באותם רגימנטים מיוחדים של „ולטיג'רים“ אשר היו מצויים בגברדיה, או באותם הנאפוליגים, הראשון השלישי. הדמות שמימין — וולטיג'ר-הגברדיה מימי „הקיסרות הראשונה“, אשר נקל לראות בו את הטיפוס הכללי של אותו גוף צבא מהולל. משמאל — „ולטיג'ר“ הגברדיה מימי „הקיסרות השלישית“.



מי ומה בחוברת

"הגנת מעברות-פתאים", הספר הקטן אשר זה אך הופיע בהוצאת "מערכות", מראה בעליל עד כמה נשארה מלאכתו של חיל-הרגלים, ביסודו, אותה מלאכה עצמה — על אף ההתפתחות הטכנית שחלה בעשרות השנים האחרונות. ככל שתגדל ותרבה בצבאנו שכבת המפקדים הצעירים, אשר טרם היתה להם ההזדמנות לקנות את ההתנסות-בפיקוד בתוך מעשה-המלחמה גופו, וככל שיהיו הם, בהכרח, "תוצרתו" של תהליך האימוץ-ההדרגתי בלבד — כן תגבר ותעלה לגביהם חשיבותם של המצבים המודגמים בספר רבי-ההומד וברוך-ההשראה, ושל העצות והאזהרות הכלולות בו. חלא כל ערכן של עצות ואזהרות אלה מונח בכך, שאינן ניתנות בדרך הרבצת-תיאורית, כי אם הן מוסקות, וכאילו מתבקשות-ממש, מתוך מצב-קרב-ותכונה אשר חניתם ותחושתם נמסרת לקורא בנאמנות. כדברי המבוא לספר: "זאת חכמת המפקד — בכיר כוטר — במלחמה: להשיג את המשימה, בעמל קל ובדם מועט". המסגל לעצמו באמונה את תוכנו של הספר הקטן — עשוי לחוסיף על הבנתו הוא בכמה מן התנאים הדרושים להשגת שאיפה זו של "עמל קל ודם מועט".



היוזמה להוצאת הספר בעברית באה בשעתה מאת רביאלוף יגאל ידין.

**

„שבו כרצונכם, אם כך או כך.

כס תזמורת לא תצמח ו”

כואת היתה עצת-מסקנתו של בעל-המשלים הרוסי הנודע, א. א. קרילוב, לאלה המנסים על ידי שינוי סדר-שיבתם — או ארגונם — להגיע לידי גילוי סוד ההצלחה; במקרה זה — כמנגנים, עצה זו תושמה ע”י המשורר בפי הזמיר שבמשל, והופנתה אל

„קופה שובבת, דב”בטלן

חמור ותיש גדול”זקן”.

המקבל עצה זו עלול להביט בעין ביקורתית על כל חוברת ומאמר העוסקים, לכאורה, בהצעות ותיקונים סידוריים; ויהא זה אפילו בענין של „תזמורת” של חילות-הצבא וסוגי נשק. ניתנה האמת להיאמר, כי מסתו הביקורתית של לויט-קול. מיקשה, אשר נתפרסמה זה עתה בקונטרס החמישי בסידרת קונטרסים „למקרא ועיון”, אינה עוסקת כלל בהצעות לשינוי-סדר-השיבתם של גורמי-הכוח מוין נתונים. ניתוחיה ומסקנותיה מרחיקים לכת הרבה יותר ונוגעים עד אל שורשי הדברים. טענתה הנה — לעומת האחוז הנוכחי המכריע (ביחידות-צבא צרפתיות, בריטיות או אמריקאיות) של אנשי-צוות של כליס-קיצים או אנשי-ירותים — כי יש להרבות בלוחמים פרטיים. קשה להניח — כפי שמניח זאת, כנראה, בעל-המסה — כי המצב בגופי-צבא „מורחים” הנו כה שונת מן הגיל רב הענין שבחוברת זו ובבעיות שהיא מעלה, הקריאה בה — „תשתלם”.



**

למשפחת „מערכות” נוסף בקרקונים: לקט תרגומים — ו„צקלון” שמו. פירוש המלה „צקלון” בלועזית: רחיסערה אשר נעה סביב צירה בכיוון הפוך לכיוון השעה. פירוש המלה „צקלון” בעברית: תרמיל, או ילקוט לצידה. שמו של לקט התרגומים של הוצאת „מערכות” נגזר מפירושה העברי של המלה. אכן, זו מטרת ה„צקלון” לצייד את קוראו בחומר למחשבה ולהרחבת-הרעיון. המלוקט ממקורות הספרות הצבאית בעולם. בהקדמה ל„צקלון” נאמר:

„המנחה בעריכת ה„צקלון” בכללו תשאף לסינתזה בין החומר הדרוש לקצינים מפקדי דרגים נמוכים של יחידות לחמות ולסמלים השואפים להגיע להתפתחות צבאית הולמת, — לבין זה הרצוי לקצינים הפועלים בתפקידים גבוהים, יותר, וכן לקציני-המטה”.



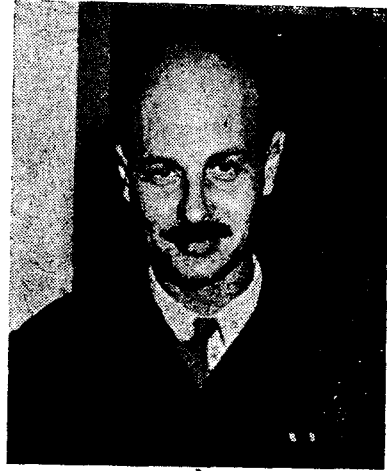


באגל המדינה
ובהרכיז צבא ההגנה לישראל את דגליו

יתכבד זכרו

של חיים ויצמן

נשיא ראשון למדינת ישראל



איגרת פרידה

סאח

רב אלזוף יגאל ידין
ראש המטה הכללי

חיילי צה"ל ביבשה, באויר ובים

חיילי הצבא הסדיר — חיילי שרות החובה ומתנדבי צבא הקבע;
חיילי המלואים בעיר ובישובי הספר ובכל מערכת ההגנה המרחבית.
חיילות חיילים.

עם סיימי היום את תפקידי כראש המטה הכללי של צבא הגנה לישראל תרשו נא
לי להפרד מכם בדרך זו של אגרת.

אין ביכולתי להודות ולהפרד אישית מכל אחד ואחד שבאתי אתו במגע ושעזר
לי במלוי תפקידי; יקבל נא כל אחד את תודתי זו כמופנית אליו אישית על העזרה,
שתוף הפעולה, הרגשת האחוריות המשותפת וההחלצות לכל תפקיד שהראה.

אני מאחל בכל לבי לראש המטה הכללי רבי'אלוף מרדכי מקלף — ובזה אני
מצטרף לאחולי כל אחד ואחד מכם — שיאדיר את צבאנו הלוחם והחלוצי וישכלל
את כליו, ובשיתוף הפעולה האמיץ שלכם ותחת הנהגתו יגשים את הכתוב: —
„חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני החיל“.

יום א' 7.12.52 שעה 11.59

(—) יגאל ידין, רב'אלוף
ראש המטה הכללי.



פקודת יום

סמנס

רב־אלוף מרדכי מקלף
ראש המטה הכללי

חיילי צה"ל ביבשה. באויר וביסו

בהרגשת האחריות הכבדה שהוטלה עלי אני פונה אליכם היום, חיילים ומפקדים בצבא הסדיר, במלואים, בישובי הספר, בעורף ובגדודי הגוער. אויבינו מצהצחים חרבות, מנהיגיהם ומפקדיהם קוראים למלחמה. פני מדינתנו לשלום, אולם עלינו להאדיר את כחנו כי ככל אשר נהיה תוקים יותר ומכנים יותר כן תרחק המלחמה משערינו.

עוד רבה הדרך לפנינו, נכוננו לנו עוד הרבה קשיים — אך בל נרתע מפניהם. נעייף מבט לאחור ונראה את הדרך הגדולה הארוכה שעברנו בזמן כה קצר. הישגינו המפוארים בארגון צה"ל על כל שלוחותיו, הם ערובה לדרכנו בעתיד.

היום אני בא אליכם בתביעות — להגביר את מאמצים ואת שתופכם בנשיאה בעול. ובאלה השלושה נעשה זאת: — בחזוק המשמעת בשורותינו; בהגברת האמון וההדרכה איש איש במקצועו, כל יחידה בתפקידה; בחתירה מתמדת לשפורים, שכלולים, חסכון ויעילות.

צבא הגנה לישראל נפרד היום מהרמטכ"ל. מזה שנים נשא רב אלוף יגאל ידין בתפקידים מרכזיים ומכריעים במערכת הבטחון ומלחמת השחרור. במשך שלוש השנים האחרונות כראש מטה כללי היה אדריכל בנינו המחודש של צה"ל ונשא באחריות לאימונו, ארגונו וחישולו.

ישמשו לנו עוז רוחו, דבקתו במטרה ומסירותו של הרמטכ"ל — מופת בדרכנו לעתיד.

נאחל לו כלנו הצלחה בכל אשר יפנה.
יום א' 7.12.52 שעה 12.00

(—) מרדכי מקלף, רב־אלוף
ראש המטה הכללי

לשני ססייעים ל.סערכות

רב'אלוף ינאל ידין רב'אלוף מרדכי מקלף

הערכה נאסנה

על שנות שוחפות, עידוד וכיוון

איחולי מעש והצלחה



רב'אלוף י. ידן

עוד בשולי תמרני תשי"ג

קטעי שיחה

* *

כדי שמפקד יבצע פעולות באמצעות היחידות שבעוצבות אשר תחת פיקודו (או באמצעות יחידות-משנה שלהן) — אין הוא חייב תמיד להעבירן אל תחת פיקודו הישיר או לאגד "איגודים" מיוחדים. לפעמים דיו אם יקצה לעוצבות השונות חלקי תפקידים שבהתבצעם יחד ישלימו את המטרה שרצה להשיג.

למשל: אם ירצה מפקדו של דרג פיקודי מסוים, הנמצא בהגנה, לבצע פעולה הגדסית מסוימת לרד תב כל גזרתו אין צורך שיאגד לשם כך את כל היחידות ההנדסה שבעוצבות העומדות לרשותו ויפעילן במישרין. אותה פעולה הגדסית ניתנת לביצוע ע"י הקצאת תפקידים-חלקיים לכ"א מהעוצבות לחד, בגזרתה היא. העוצבה תטיל את התפקיד על יחידת ההנדסה שלה ובסיכום יקבל הדרג הגבוה את הפעולה השלמה שרצה להשיג. כמובן שעיקר תפקידו של הדרג הגבוה יהיה כאן בתכנון ולא בביצוע.

בתנאים אחרים — כשהדרך הנ"ל אינה עונה על הצרכים — תתכן פשוט העברת יחידת הנדסה מאחת העוצבות לפקודת עוצבה אחרת שבגזרתה מבוצעת פעולה מוגברת זו. לעוצבה זו תהינה מעתה שתי יחידות הנדסה ותתאפשר לה את ביצוע התפקיד, שהוטל עליה.

אל לו לדרג הגבוה לסבך עצמו ביצירת "אגדים" ללא צורך. יצירות אלו גוזלות את תשומת לבו, את זמנו ואת כוחו. כל אלה מוטב שישמור עליהם לצורך התעסקות בבעיות טקטיות ואופרטיביות, ולא יבזבזם בהתעסקויות המנהלתיות שיצירת "אגדים" מיותרים תכתיב לו. הפרדוקס שבתהליך

בדרך-כלל מגדירים את מטרות ההתקפה כ"השדת"אויב ותפיסת"שטחים". נהגים להוסיף להגדרה זו שהשדמת האויב עדיפה מתפיסת שטחים. האומרים כך סוברים ובצדק, שעם השדמת האויב נתפס השטח ממילא. הגדרה זו נכונה ברוב המקרים וכן גם החוספת שלה. יחד-עם-זאת אל לנו לשכוח את היוצאים מן הכלל.

אחד היוצאים מן הכלל הידועים הריהו לעתים בתחום ה"אסטרטגיה של הגישה העוקפת". מטרתה של התקפה המבוצעת ברוח אסטרטגיה זו הריהי מנוגדת תכלית הניגוד להגדרה הנ"ל. המטרה הלחמיתית של ההתקפה תהיה אז לכבוש שטחים חיוניים כאלו שאינם תפוסים ע"י האויב בעוצמה, או לעשות תנועות כאלה, שלמעשה לא יהיה צורך לתקוף נוספות כדי להשמיד את האויב, אלא יאלץ האויב להכנע או יאלץ תוא לתקוף את השטח החיוני שנכבש ובוצר והוגן כהלכה.

אולם יש לזכור שהאסטרטגיה העוקפת אינה יפה לכל הדרגים במידה שהה. כשם שאסטרטגיה זו יפה לדרג האסטרטגי — ולעתים לדרג האופרטיבי — כך לא תמיד היא יפה לדרג הטקטי. יחידה קטנה בדרג הטקטי אם תנסה תמיד להשיג את מטרתה ע"י עקיפה — סופה להעלות חרט בידה. יעלה בגורלה מה שעלה בגורלו של אותו זבוב, שהקיף את הפיל כמה פעמים — והפיל לא "הוקף".

* השהו למשל תפישת בית-החנן ע"י כוחותיו במבצע 10. המכוח, או תפישת לקרון ע"י הלגיון הערבי כשבלבים הראשונים של המלחמה. בשני המקרים היה היתרון לתומכי השטחים ה"ריקים".

ה"איגוד" המיותר שהמפקד משיג כאן למעשה פיוור הכוח ולא ריכוזו.

דין הרורב כדין האיגודים. כדי שיחידה מסוימת תעמוד כרוורב לרשות הדרג הגבוהה אין צורך להפ" קיצה מהעוצבה לה היא שיכתה, ולהחזיקה ב"כיסוי" של סיקוד הדרג. מעשה כזה היה מגלה תפיסה פרימיטיבית הגרדסת: "אם הכסף בכיסי — הריהו אצלי; אם הוא בבנק — לא". זו מעין "שיטת" המזרח" בה נוקטים אוגרי-כסף ידועים. טוב יעשה מפקד הדרג הגבוהה אם יזכור שכל העוצבות שבסיקודו כל יחידותיהן וכל יחידות-המשנה שלהן כולן יחד עומדות לרשותו בכל עת ובכל שעה לפי קביעתו. הוא רשאי להשתמש בכל אחת מהן ולהפעילה כרוורב כל שעה שיתעורר צורך בכך — כל עוד מיקומה הוא כזה המאפשר להשתמש בה שימוש יעיל. מספיק אם יציין בסקודת הכחות והמשימות: "יחידת משנה פלונית תשמש רורב ותופעל אך ורק לפי פקודתי".

בתמרון קורה שמפקד נושא לפתור בעיות בצור" רת "תמרונית": הוא לוקח פלוגה מגדוד אחד, מצ" רף אליה פלוגה מגדוד אחר והרי לפניו "גדרה". כינויה של יצירת-הלחטטים מעין זו בשם "גדרה" עשוי, אולי, להלץ את המפקד ממצוקה שהתמרון גרמה בתנאי קרב — ודאי שרק לעתים רחוקות תענה על הצרכים. פתרון כזה מטעה כיון שבמקום שיש צורך בגדרה — נמצא גוף מקוטע ומשוטע שאינו גדרה, אף הפלוגות שבו (אם גם הן נוצרו כך) אינן פלוגות הכוח כולו אינו כוח. מוטב שהמפקד יזכור שמבנה היחידות נוצר כתוצאה מחי" שובי ארחה-פעולה ואפשרות-פעולה. גדרה הוא גדרה ולשם-כך בנו אותו. ישקול נא המפקד יפה יפה באיזו מידה עונה יצירה חדשה זו על צרכיו ובאיזו מידה היא פוגעת ביחידות מהן הוא לוקח את ה"עודפים" לצורך הקמת היחידה החדשה. כמובן שאין המדובר כאן על בנית "כוחות משימה" לתפ" קידים מיוחדים.

כדי שמפקד יוכל לשלוט בכוח העומד לרשותו הרי" זה וקוק לורם שאינרו-פוסק. של ידיעות עדכניות. על

אותו כוח. שני גורמים חייבים בהזרמת הידיעות אליו. הגורם האחד — מפקדי-המשנה שלו. מתפקידם של אלו לעשות כל אשר ביכולתם כדי שכל ידיעה בעלת ערך תגיע למפקד מיד לאחר האירוע. אחד מתפקידיה של רשת הקשר לשרת את מפקד-המשנה במילוי תפקידו זה יחד-עמו-ה אל למפקד-המשנה לחשוב שאם התקלקל מכשיר הקשר, או אם חלה תקלה ברשת הקשר הטכ" גית — הריהו פטור מן התפקיד. מחובתו להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותו כדי שהידיעה תגיע בזמן.

הגורם השני — מפקד הדרג הגבוהה עצמו. עליו לזכור שהאמצעים העומדים לרשותו מרובים מאלה העומדים לרשות מפקד-המשנה. אם אין הידיעות מגיעות אליו במועדן — נעשה הוא אחראי למשיכתן. עליו לרדת ולקבלן או לשלוח אחד מאנשי מטהו שיעשה זאת. עליו לקחת בחשבון שכלל שירבו הדרגים בין הדרג מוציא הפקודה לדרג המבצע (כגון בפטרולים, במוצבים קידמים וכדומה) כן יתרבו הסיכויים שהפקודה תבוצע שלא כרוח נתינתה. עליכן מן הדין שלא יסתפק בדיווח אלא אף יבדוק. אם בעצמו או באמצעות מטהו את אופן הביצוע.

כמה שגיאות קשות היו נמנעות בתקופת המל- חמה אילו נהגו המפקדים כנ"ל: החלטה המבוטסת על אינפורמציה נכונה — לעתים היא נכונה ולעתים לא, הכל תלוי במפקד. החלטה המבוטסת על אינפורמציה בלתי נכונה — לרוב אינה נכונה ויהיה המפקד אשר יהיה.

תפקידו העיקרי של הסגן כאשר המבצע שהעוצ" בה מבצעת כרוך בבעיות מנהלתיות קשות במיוחד. במקרה זה הסגן אינו צריך לשבת ליד המפקד כדי שיוכל להחליפו בהעדרו, ואף אינו צריך לפקד על אחד ממאמצי החטיבה כאשר היא פועלת בשני מאמצים. "התפקיד ב"הא הידיעה" המוטל על הסגן במקרה כזה: הטיפול בבעיות המנהלתיות. אז תפקידו לארגן ולפקח כדי שהמפקד יהיה פטור מדאגה מנהלתית וחפשי לניהול הקרב.

מערכי ארטילריה



בצבאות העולם מצויות הערכות רבות לגבי ערכו ומעמדו של חיל-הארטילריה במעגל החילות והשלוחות המהויים בימינו את הצבא החדש. בימי הבינים חלש חיל-הפרשים בוירות-המערכה, שבמאות הי"ח והי"ט מקובל היה כי לחיל-הרגלים מגיע התואר של "מלכת שדות-הקרב". יש האומרים בפסקנות שבאותה מידה יש לראות בתקופתנו בחיל-התותחנים את "כוח-המחץ המכריע של הצבא". הגדרה מרחיקת-לכת ביותר רואה בארטילריה את "אלהי המלחמה". מגמה זו אינה, בעצם, אלא המשך ישיר לזו שנתבלטה כבר במלחמת-העולם הראשונה. כבר אז החלו חסידיה לראות בחיל-התותחנים את החיל המכריע ואילו בחיל-הרגלים את החיל המסייע, משמש ומשלים. הכל לפי הנוסחה הנודעת: — "חיל-התותחנים — כובש; חיל-הרגלים — תופש את השטח". בגלויה הקיצונית הופכת תפישה מעין זו חד-צדדית ביותר*. היא עלולה לסתור את התפתחותו של מעגל-חילות הרמוני, המזהה צבא כל-צדדי מאוון.

לעומת זאת, קימת גם הערכה אחרת, השמה אף היא דגש על עליית ערכו ואפשרויותיו של חיל-התותחנים החדש — אך עם זאת רואה אותו כאחד ממרכיבי-היסוד בצות-הלוחם של כוחות-הקרקע. צות-לוחם זה מושתת על פיתוח מכסימלי של כל האפשרויות שבכל אחד מחילות אלה מצד אחד — ועל יסוד של שיווי-ושל השלמה הדרגתית מצד שני. משתתפים בו חיל-הרגלים חיל-התותחנים, חיל-השריון, חיל-ההנדסה ושלוחותיהם.

אי-אפשר לזהות את אחת התפישות הללו עם אחד הצבאות הגדולים שבעולם. נכון יותר לומר, כי בכל אחד מהצבאות קימות הערכות שונות הנאבקות זו בזו. בכל זאת, לא נטעה הרבה, באם נצין כי הלכות-המלחמה הכל-צבאיות המקובלות מניחות בדרך כלל ביסודן את ההערכה השניה, לגוניה השונים.

הערכה זו היא העשויה לשמש קנה-מידה רצוי לקורא, אשר יעיין במעגל-המאמרים על נושאים ארטילריים הניתן להלן.

מאמרו רב-הכמות של הגנרל סמסונוב, שבמערך זה של מאמרים, הנו גם רחב-היריעה שבהם. בסכמו את נסיונותיו ולקחו של חיל-התותחנים הסובייטי במלחמת 1941/5, מנסה הוא גם להסיק מסקנות לגבי מגמות ההתפתחות להבא. מאחריו — רקע של נסיון נרחב ביותר; אולם יתכן כי הוא נוטה להדגש-יותר של "ראשונות" הארטילריה בצות-החילות. עם זאת היהו מאפשר הצצה מאלפת ביותר לתוך בעיותיו של חיל-התותחנים אדיר-כוחות.

מאמרו של סגן-אלוף י. שחורי על ה"קת"ק" מעביר את הקוראים אל תחום הרבה יותר מצומצם, אך גם הרבה יותר קרוב: אל תחום מציאותם ובעיותיהם הם. חוליה-מחברת זו שבין פעלם בקרב של הרגלים מזה — והתותחנים מזה, אשר קת"ק שמה, נודעת לה חיוביות יתרה. ואזי לו לצבא, אשר הרגלי לא יבין בו את "שפת" התותחן, והתותחן — את זו של הרגלי.

סקירתו של אלוף/מ.ש. עשת מוקדשת לנסיון מסוים של צבא מסוים: לקת, מבנתו וארגונו של חיל-התותחנים אשר לקורפוס הבריטי שערך את ההתקפה המכרעת בחזית נהר סניו, באביב 1945, בה השתתפה ה"חטיבה-היהודית-הלוחמת" (הח"ל). סקירה זו אף היא מאלפת לגבי הבעיה הכללית של מבנה וניהול גמישים של כוחות-ארטילריה ניכרים, שעה שיש לחברם תחת פיקוד אחיד לצורך מבצע בעל-מידות.

אין במאמרים אלה כדי מיצוי הנושאים הארטילריים אשר מן הראוי היה לעמוד עליהם; המאמרים אף לא נועדו להוות שלמות לימודית אחת. תפקיד זה היהו ענין לספרי-הדרכה ולימוד, ולא להצגה שוטפת, במסגרתו של ירחון. אף לנסיון זה של הארת נושאים ארטילריים מעל דפי "מערכות" יבוא המשך. ויש להניח, כי יעשה בהקדם נסיון להציג בפני הקוראים גם את דרכי הארגון וההפעלה בחילות-התותחנים האמריקאי והבריטי.

* ככל הדגשה מופרזת של חיל מסוים אחד, עד כדי "ביטולם" של כל החילות האחרים, כך קרה לסולחן חיל-השריון לפני מספר שנים לאירב, וכיוצא בזה.

„הארטילריה - אלוהי המלחמה“*

(מסקנות חיל-התותחנים הסובייטי ממלחמת-העולם השנייה)

עבר כבר זמן-מה מאז נסתימה מלחמת העולם, אולם עדיין ניתן לדבר רק על סיכומים ראשוניים וכלליים של המלחמה שחלפה. סיכומים באשר להתפתחות הכוחות המזוינים ואמנות-הלחימה שלהם משך שנות הקרבות של הצבא הסובייטי. ואילו לצורך עיבוד מפורט יותר של אותו חומר עשיר אשר העלתה המלחמה ידרש עוד זמן רב. לצדו של צורך זה מתיצבת משימה חדשה: ניצול לקח המלחמה בהכשרתם לקרב של הכוחות המזוינים אשר למדינה. מכאן, שאת נסיון-הקרבות שנרכש יש לחקור ולנתח בתמידות; ויש להשלימו מדי פעם על-ידי תוצאות של תהליך חקירה זה. תפקידו של מאמר זה להסיק מספר מסקנות מלקח הפעלת הארטילריה כחיל בקרב, במלחמת-העולם. זאת — תוך התחשבות בכך, שחקירה מוקדמת מאפשרת לגלות, לפחות, שורה של מגמות בהתפתחות. במגמות אלו נעסוק להלן.

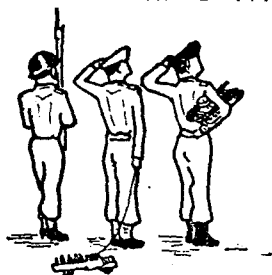
הגידול הכמותי

כבר נאמר לא מעט על תפקידו של חיל-התותחנים ועל ערכו. הן לפני מלחמת העולם השנייה והן במהלכה. היו גם נטיות להקל בערכו. נטיות אלו, אשר קנו להן מהלכים נרחבים למדי באירופה ובאמריקה (ביחוד בשנות-העשרים-השלושים של המאה הזאת) לא מצאו לעצמן הד ניכר בצבא האדום. אולם, מלוא ביטוי-הערכתנו לתפקידו ומקומו של חיל-התותחנים במלחמה ניתן רק בשנות „מלחמת המולדת“ הגדולה, בסיסמתו הידועה של סטלין: „הארטילריה — זוהי אלוהי-המלחמה“. כן ידועה למדי ההערכה לחיל-התותחנים אשר ניתנה בפקודת המצביא-העליון, מספר 225 מיום 29 בנובמבר 1944, בה מדבר הוא על הארטילריה כעל „כוח-מחץ ראשי של הצבא האדום“. הבה ונעקוב אחרי העליה בהערכת תפקיד הארטילריה — לדוגמא נטול את סוגית הצפיפות הארטילרית הנדרשת כתנאי לאופרציה תוקפנית היום.

1. טריאנדאפילוב כתב חיבור גדול, בשם „אופין של אופרציות בנות זמננו“, המתבסס על הנסיון העשיר של מלחמת העולם הראשונה ושל מלחמת האזרחים 1918-1920. בחיבור זה כתוב: „אנו מניחים: גזרה ממוצעת להתקפת קורפוס — 5 ק"מ; מכסת סיוע ארטילרי — לפחות 60 כלי-יריה לק"מ. על-כן חייבים לעמוד כ-300 כלי-יריה לרשות הקורפוס המשמש כקורפוס-תנופה (כלפי רצועת-הגנה שהתקשרה מבעוד מועד והתפוסה ע"י כוחות-יריב בצפיפות). מול מבני-ביצורים חזקים יותר, או במסיבות המחיבות קצב התקדמות מהיר, יש להגדיל את מכסת

הסיוע עד 75 כלי-יריה לק"מ חזית“. ולהלן: „... את תוספת-הארטילריה הנדרשת ניתן להחליף, חלקית, ע"י טנקים. בחישובים לקראת אופרציה גדולה וממושכת יש לצאת מתוך המכסה של 40-60 טנקים לק"מ חזית. דהיינו, לפי ארגון יחידות-טנקים הקים אצלנו, עשויים שני גדודי-טנקים להחליף רגימנט אחד נוסף של ארטילריה“.

(* לפי „המחשבה הצבאית“, גליון 5, 1946.



מכסות אלו, שקבע טריאנדאפילוב, נחשבו למת-קבלות-על-הדעת כמעט עד לסופן של שנות ה-30. בתקנון הקרב של חיל-התותחנים, שהופיע בשנת 1937, הוגדלו המכסות. בהעדר טנקים, ובמצב של הכנה-ארטילרית בת שעה אחת (קובע התקנון), צריך שיהיו 60-80 כלירייה לק"מ חזית, עוד 16-24 לפריצת המעברים בחיל-המגן של האויב, ועוד 1½ סוללה לכל סוללה משוערת של האויב למשימות ג"ס (כולל ארטילריה ג"מ). ושוב: ניתן להפחית ממכסת הארטילריה שעה שמצויים טנקים שעליהם אפשר לה-טיל את המשימה של פריצת מעברים בתיל (דבר החוסך 16-24 כלירייה לק"מ חזית) וכן את משימת הדברת חלק מנקודות-האש של האויב. יש לציין כי כבר התקנון המצוטט מקרב אותנו אל מכסות-הצ"פיות הצרפתיות, של 72-96 כלירייה לק"מ של חזית-התקדמות.

בדצמבר 1940, שעה שהיו מצויות כבר ידיעות (ולוא דלות למדי) על מבצעה של מלחמת העולם השנייה שהחלה — נהגו לקבוע את הצפיפות בתחר מים של 100-150 כלי ירייה לק"מ חזית.

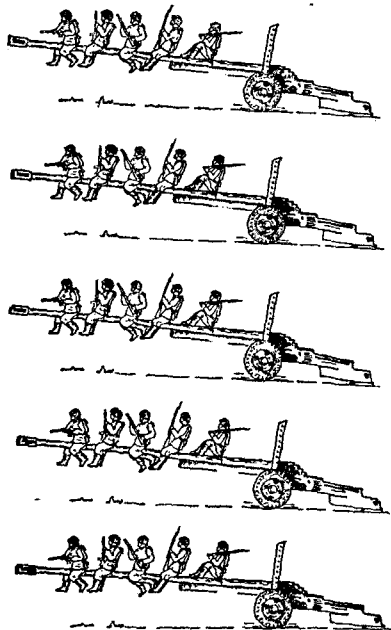
מה הראתה מבחינה זאת, "מלחמת המולדת"? ב-מהלך המלחמה עלתה צפיפותו של חיל-התותחנים באופרציות-של-תנופה סוביטיות. מספיק הציון, כי באופרציות-התקפה של שנת 1943 היו יוצרים צפי-פות-ארטילריות ממוצעת של 130-150 כלירייה ומר-גמות לק"מ חזית: בשנת 1944 — 150-200 כלי ירייה; ואילו בשלב האחרון של המלחמה — 200-250 כלירייה. נמצא, כי הגידול העובדתי של צפיפות הארטילריה במהלך המלחמה חרג הרחק אל מעבר להשערות הנועזות ביותר מאילו שצוטטו לעיל.

זאת לזכור: — גידולו הכמותי של סוג-חיל טכני מסוים אינו תלוי אך ורק באפשרויותיה התעשיות והכלכליות של המדינה; איכותם של אמצעי-הקרב הטכניים — אינה תלויה ברמתן ובמצבן של מחשבת הממציאים והקונסטרוקטורים ושל טכניקת היצור בלבד. תנאים אלה קובעים, אמנם, את האפשרויות לפיתוחו של סוג-חיל טכני זה או אחר, אולם אפשר ריזות אלה כשלעצמן, עדין אינן יוצרות מציאות מותשת. לגרמנים היתה תעשייה אשר רמת התפתחו-תה היתה מספיקה ליצור ארטילריה מרובה וטובה

מזו שהיתה להם בפועל. אפשר שניצול אפשרויות אוביקטיביות אינו תלוי במשאבים (ראסורסים, מקר וות-כוח) הטכניים-הכלכליים בלבד — אלא, בעיקר, בהחלטה כיצד להשתמש במשאבים אלה שימוש תכ-ליתי ביותר לצורך ארגונו והבטחתו של הנצחון במלחמה. רק ההגדרה הברורה בלבד היא שאיפשרה את רתימת כוחות הייצור לטיפוחו של חיל-התותח-נים, ע"י כך נתאפשר גם גידולו הנמרץ כל-כך של סוג-חיל זה במערכת כוחותינו המזוינים.

בשעה שנוגעים בשאלת ערכו ותפקידו של חיל-התותחנים במלחמה של היום ובאופרציה חדישה — מתכונים, כרגיל, בראש וראשונה לגידולו הכמותי המחולט של חיל זה, גישה זו אינה ממצה את הסוגיה. במבצעי תנופה בעלי-מידות במלחמת העולם ה-ראשונה, היה בממוצע כלירייה ומרגמה אחד ל-20 25 לוחמים תוקפים. לעומת זאת, באופרציות תוקפ-ניות רבות של הצבא האדום היה כלירייה אחת או מר-גמה לכל 4-5 לוחמים תוקפים. מסתבר, שאין כאן רבוי כמותי-מספרי בלבד. משמעותו של דבר אינה מתמצית בזה, שבקרב מסוים נעשה מספר הלוחמים התותחנים המסיעים — שהם למספרם של הלוחמים הרגלים המסתייעים (ואף עולה עליו).

אם נסיק מכך שכוחות צבא היבשה, תותחני (דהיינו, עבר עליהם תהליך של "ארטילריוזציה") — לא הסקנו כלום; כי מאחורי מספרים אלה חבויים תהליכים אחרים, איכותיים. למען יצירת צפיפות



פלחמת עולם 11 : 25 איש — 5 תותחים.



מלחמת עולם 1 : 25 איש — 1 תותח.



„עתודות פיקוד עליון“

ארטילריה כה גבתה אין די בהגדלת ארטילרית התקני הכלולה בעוצבות (פורמציות) כלל-צבאיות. היא גדלה, אמנם, במהלך המלחמה והגיעה כבר מזמן לממדים העולים במידה ניכרת על המספרים שצינם, בשעתה, טריאנדאפילוב. אולם אין לשכוח שקימת מידת-רויח מוגבלת בקיבולן של עוצבות כלל-צבאיות מבחינת יכולתן לקלוט תוספת ארטילריה. קימת סכנה בחריגה אל מעבר לתחומים מתקבלים-על-הדעת של יכולת-קיבול זו. יתכן ואנו מתקרבים כבר אל תחום הרחיה בארטילריה של עוצבות כלל-צבאיות. יש לשער שתחום זה ימצא סמוך לשיון מספרי בין אנשי-רגלים ותותחנים. במהלכה של „מלחמת המולדת“ עדיין היה אפשרי גידול רב באר-טילרית-התקן של עוצבות כלל-צבאיות. אולם, המכ-סות הגבוהות של צפיפות-הארטילריה דרושות רק למערכות רחבות-ממד, אשר כרגיל משתתף בהן ישירות חלק בלבד מכלל כוחות היבשה. נמצא שהכללת כמות גדולה של כוחות ארטילריים בתקן העוצבות הכלל-צבאיות, פירושה „לשים כוחות אלה במקרר“. ולא עוד, אלא שדבר זה אינו תכליתי מסיבה נוספת והיא: שמציאר תה של כמות זו בפורמציות מביליה את כושר תמר-נה האופרטיבי. על-כן אופיני היה לתקופת המלחמה הגידול המהיר במידה יוצאת מן הכלל של ארטילרית עתודת-הפיקוד-העליון (עפ"ע)***. מספר כלי התותח והמרגמות שבארטילרית עתודת-הפיקוד-העליון גדל במשך המלחמה כמה מונים. יחד עם עלה באותה שעה גם משקלה הסגולי של ארטילרית עפ"ע (בהש-ואה למספר הכללי של כלי התותח והמרגמות אשר נמצאו בקרב גייסות היבשה). מכאן, שהתפתחותה של ארטילרית עפ"ע הקדימה את ההתפתחות בארטי-לרית העוצבות הכלל-צבאיות.

גילוי המיוחד שבגידול חיל-התותחנים בצבא הא-דום לא התבטא בזה בלבד. הגידול הכמותי בסוגי הארטילריה, וכן בכלל-היריה בני הקליברים השונים, חל במידות שונות ובלתי שוות. בארטילרית עפ"ע, למשל היה גידול רב יותר במספר המרגמות,

* ארטילרית-התקן — הארטילריה האורגנית של העוצ-בה (הפורמציה), אשר כלולה בתקן העוצבה. בניגוד ליח-רות, או עוצבות ארטילריה עצמאיות הניתנות לעוצבה ב-אופן זמני, לביצוע משימה מסוימת. — המער.

** עוצבה (פורמציה) כלל-צבאית — עוצבה הכוללת יחידות (או אף עוצבות) מחילות שונים. בניגוד לעוצבה חד-חילית שכל יחידותיה שיכות לאותו חיל. — המער.

*** ארטילרית עפ"ע — שם כולל לעוצבות ארטילריות הכפופות לפיקוד העליון ישירות. הפיקוד העליון מספון לצורך מבצעים מסוימים לחזיתות או לעוצבות כלל-צבא-יות. — המער.

הארטילריה הנגד מטוסית, והארטילריה הנגד טנקית מאשר בענפים אחרים. נצין כי הגידול המהיר ביותר במספר המרגמות נבע לא רק מן הזולת שביצורן ומפשטות תהליך התפוקה אלא גם מכך שהמרגמות הצדיקו את עצמן במלחמה; הן איפשו ליצר, תוך פרקי זמן קצרים, אש מרוכות-המונית. עם זאת היתה להן עצמת-פגז מספקת. נוסף על אלה, הרי ניידותן האופרטיבית והטקטית, פשטות הפעלתן, הגיון הרב של משימות-האש אשר ניתן היה לפתור באמצעותן — כל אלה גם יחד הוציאו להן, בצדק, מוניטין בקרב הגייסות. התהליך הבלתי שזה של גידול הארטילריה לסוגיה, כפי שצוין כבר כאן, היה בהתאם לצרכיהם האופרטיביים-הטקטים של הגייסות. המדינה, אשר פיתחה ייצור המוני של אמצעי החימוש הארטילרי, אזרה כוח לספק לצבא אותן כמויות של כלי-תותח-ומרגמה אשר נדרשו — של אותם כלים דוקא אשר הם שהיו נחוצים להשלמתה המוצלחת של המלחמה. כד בוד עם זאת עלתה גם איכותו של השי-מוש הסוביטי בארטילריה על זה של היריב. יתרון זה לא זו בלבד שנשמר במשך מהלך המלחמה אלא אף הוגבר שטתית*.

הגידול הכמותי של חיל-התותחנים הסוביטי הת-בטא לא רק בהתרבות מספר כלי-התותח-והמרגמות ביחידות הארטילריות הקימות וכיחידות-המשנה ש-בהן, ואף לא רק בהתרבות מספרן של היחידות האר-טילריות. נוסף על כך חלו גם תמורות מעמיקות וי-סודיות בעצם ארגונו של חיל התותחנים כחיל.

* בענין זה של איכות החימוש הארטילרי, קימות דעות והערכות שונות: כנראה שהצבא האדום נכנס ב-1940 למלחמה כשיונו המרגמתי חלש למדי, ומכאן, לפחות חלקית, הגידול הנמרץ של אח"כ. גידול, שהביא לבסוף אף לידי יצירת גופי מרגמות עצמאיים גדולים (רגימנטים ודיביזיות) — הגם שבצד גופי מרגמות כבדות רגילות, נכללו תחת כינוי זה, כרגיל תחת השם „רגימנ-טים של מרגמות-הגזארדיה“, גם כלי חיריה הרי-אקטיביים). הארטילריה הנגד טנקית עברה משך המלחמה כמה שלבי התפתחות עד אשר, במחציתה השניה, הגיעה לרמתה המשובחת. — המער.

הקרב במלחמה של היום. הארטילריה הנגד-מטוסית, וזו הנגד טנקים, הוכללו בהרכבן של כל העוצבות הכלל-צבאיות.

אלה הן, בערך, התוצאות העיקריות הנובעות מגני-דולו הכמותי של חיל-התותחנים שלנו במלחמת ה-עולם השנייה.

מגמות החתפתחות

סקירה זו של גידול חיל-התותחנים הסובייטי ושל התפתחותו במהלך המלחמה הגדולה תהא לקויה במאור, אם נעמוד בה על הגידול הכמותי בלבד בכלי-תותח ובמרגמות. אי-אפשר לעקוף את השאלה בדבר איכותו של החימוש הארטילרי. בראש וראשון נה' יש לאמר כאן דבר על חזיון הופעתה של הארטילריה הריאקטיבית*. מנקודת המבט של התפתחות הטכניקה, נמצא סוג נשק זה עדיין בראשית דרכו, ולפניו — אופק-התפתחות שאינם מוגבלים כמעט.

ניתן למצוא שלוש מגמות בהתפתחותה של הארטילריה הריאקטיבית („ללא-רתע") במשך המלחמה: האחת — שכלול אמצעים ריאקטיביים לסיפוק צרכיו של „הקרב מקרוב". הכונה כאן למגנוני-ריאקטיביים שטוחים עד 12-15 ק"מ. נוסף על בעיית הגדלת טווחם כדי ירייה בגבולות אלה עומדת הבעיה כיצד להקטין את פיזור הקליעים ועם זאת ליעל הן את פעולתם, ה„מטרססת" והן ה„פוגאסית"**.

המגמה השנייה — יצירת טיפוסים זין חדשים, מושגת תמים אף-הם על העקרון הריאקטיבי של העופת הפגז אשר טוחם ועצמת-פגזם יהלמו את צרכי פער לות-הקרב של ארמיה, ז"א, טוח של 30-40 ק"מ. לבסוף, המגמה השלישית — השתלטות על בעיות

* „פגז ריאקטיבי", „ארטילריה ריאקטיבית" — אלו הם המונחים המקובלים עתה ברוסית לציון הרקטה והקליעים הרקטיים הארטילריים. — המער.

** בחיל התותחנים הרוסי נהוגה הבחנה בשלושה סוגי פגזים, והם: בעלי פעולת הלם, בעלי פעולה פוגאסית, בעלי פעולת ריסוס. הגדרת הפעולה הפוגאסית היא: „הפעולה הפוגאסית של פגז נגרמת ע"י גאזים המתהווים עם התפוצץ חומר הנפץ שהושם בפגז. גאזים אלה, ברגע ההתפוצצות, הנם בעלי גמישות רבה. הם שואפים להתפשט. כתוצאה מכך נגרמת הריסת המכשול שלתוכו חדר הפגז. מידת הכליחיות פעולת הפגז הפוגאסי תלויה בעצמתו ובמשקלו של חומר הנפץ וכן בעומק חדירתו אל תוך המכשול". (ההגדרה — מתוך ספר שהופיע מטעם מיניסטריון-הכוחות-המוזינים של ה„ס.ס.ס.", בשנת 1949).

בארטילריה השדה הסובייטית נמצאים גם פגזים „רסי-סיים-פוגאסיים". אלה פועלים פוגאסית רק אם כוון מגנון הפגז לפעולה-מושגית. אולם ניתן לכוון גם לפעולת ריסוס. משקל החגים שבפגז „כילאיים" זה פחות, ומעטה הפלדה שלו עבה יותר משבפגז הפוגאסי המובהק. על-כן במקרה של שימוש הפוגאסי, תהיה פעולתו פחותה גם היא. — המער.

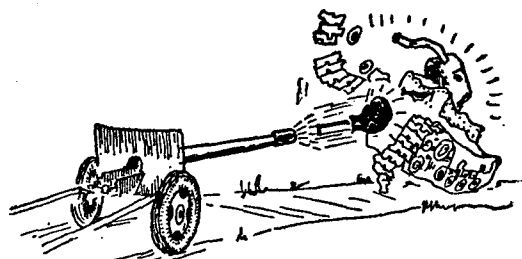
נצין כאן שלשה מגווייה של תופעה זו. הראשון — הופעתן של פורמציות ארטילריות רחבות-ממד, גופי-צבא בעלי תקן ארגוני קבוע (ולא רק צרופים זמניים, למשל, מן הטיפוס של קבוצות-הארטילריה של הארמיות, הנהוג בצבא הבריטי). תהליך פיתוח ארטילרית ע"פ"ע ויצירת עוצבות ארטילריות גדולות המציא פתרון לבעיית הרזרב (עתודה) הארטילרי והיה חסכוני. בדברנו על חסכוניותו של ארגון — כונתנו כאן ליחס שבין מספר חששני כלי-היריה לבין מספר כלי-היריה. באותו מושג עצמו אנו כולל-ים אף את היחס שבין אמצעי ההינע, הגרירה ותובלת-המנוע — לבין מספר כלי-התותח או המרגמה שבתקן החימוש של יחידה, או עוצבה ארטילרית נתונה. כתוצאה מן החסכון הארגוני האמור ירד במשך המלחמה, מספר האנשים לכל כלי-היריה בארטילריה של עתדת-הפיקוד-העליון, מ-60 עד ל-30 איש (במספר-רים עגולים).

אולם, התועלת שנתגלתה בהנהגת פורמציות ארטילריות רחבות-ממד לא היתה בחסכוניות הארגון בלבד. ע"י עצם קיומו נוצרו תנאים נוחים במידה בלתי רגילה לביצועו של תמרון אופרטיבי ע"י כוחות ארטילריים גדולים. ולא זו בלבד: נמצא, שאף הניצוח על תמרונו ואישן של מספר מוגבל של עוצבות ארטילריות גדולות הנו נוח ותכליתי בהרבה מ-אשר ניצוח על מספר רב יותר של יחידות ארטילריות.

הגילוי השני: נוצרו תנאים נוחים להנהגת ארטילרית-תקן קבועה בכל העוצבות הכלל-צבאיות. עוצבות כלל-צבאיות קיבלו עתה ארטילריה משלהם — המצויה בכמות מספקת ובעלת ארגון חדיש בהתייחס לט. נמצא, כי במסעי התקדמות בכיוונים אופרטיביים ממדרגה-שנייה, או בזירות מלחמה דלות-תרבות, מהוה ארטילרית-התקן של פורמציות-כלל-צבאיות כשלעצמה, צפיפות ארטילרית, העולה על המכסות בהן נקט תקנון-הקרב לחיל-התותחנים של שנת 1937.

הגילוי השלישי: הובטחו תנאים נוחים לכינון מערכת ארגון מאוזנת וברורה לאותם סוגי חיל-התותחנים, אשר הנם הכרחיים בתמידות בתוך העוצבות הכלל-צבאיות, בכל המסיבות במצב של זירת

* כונתו של המחבר ודאי לקביעת מכסות ומסגרות קבועות לכווחות ארטילריים מצורפים-בקביעות — לא רק במסגרות של הדיכוי והקירפוס (בהן, על-כילפנים בדי-ביויה, היה הדבר מצוי מתמיד), כי אם אף במסגרות גבורות יותר של איגודי-כוחות כלל-צבאיים כגון, ארמיה ו-אולי אף „קבוצת ארמיות" („חזית" לפי המונח המקובל בצבא הרוסי) — המער.



שוב זכתה הארטיילריה בהתמודדות שבין השריון והפגז.

אין ספק שבמלחמה האחרונה שוב זכתה הארטיילריה באותה התמודדות שבין השריון והפגז. באם נבסה להרים את הפרגוד הפרוש על העתיד הקרוב, יהא עלינו להודות כי טכניקת הטנקים טרם סיימה את התפתחותה בדוגמאות הטנקים והתותחים הסע"צמיים רבי העצמה אשר אתן הגיעו הצבאות הלוח"מים אל שלהי המלחמה. טרם „נבסחט" כל אשר ניתן למצות ממנוע-שריפה-פנימית; אף בטנקים יתכן השימוש במנועים ריאקטיביים, אשר את עצמתם קשה לחזות מראש. כמרכ"ן טרם נעשה הכל כדי להגביר את איתנות השריון, שיכלול חימוש הטנקים וכיו"ב.

מלחמת 1941-45 הורתה לנו באופן משכנע שהארטיילריה הנה האמצעי היסודי והאמצעי הראשי בהאבקות עם הטנקים. דאגתם היום-יומית של מקדמי הטכניקה הארטיילרית צריכה להיות, על-כך, כפולה: א. הגברת כושר ההבקעה של פגזים נגד טנקים—ואף של סוגי כלי ירייה אחרים — בכל האמצעים. ר.ב. הגדלת הטוח האפשרי של הירי בכינון ישיר. שינויים גדולים חלו אף בשטח פיתוחם של אמצעי-ההינע. לא הארטיילריה של עתודת-הפיקוד-העליון בלבד אלא אף הארטיילריה אשר עם הגייסות זכתה במשך המלחמה בקבלת הינע מכני.

ישנה עובדה מענינת המלמדת אותנו מה רב ערכו של סוג אמצעי-ההינע בארטיילריה. לפי לקח-ההתברר ננות של הצבא הסובייטי היה מספר הפגזים שנורו מכלי-תותח נתון, פחות ממספר הקילומטרים אשר עבר אותו כלי בתנועותיו (לא הובאו כאן בחשבון

אשימוש המעשי בקליעים ריאקטיביים למטרות הנמד"צאות במרחקים גדולים, כלומר, בטוחייריה של כמה מאות קילומטרים. זהו נשק אסטרטגי אשר אין לזלול בתפקידו ובערכו בזמן המלחמה, הגם שהתוצאות אשר השיגו הגרמנים כאשר הפעילו נשק זה נגד האנגלים לא היו מספקות ביותר (הכונה לקליעי

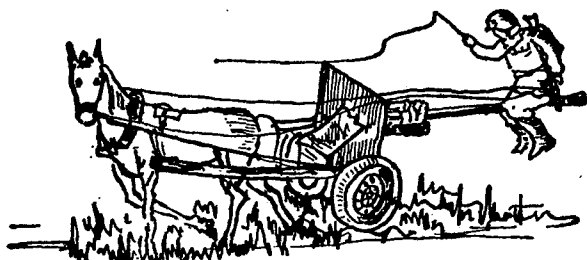
1 V-2

במה יש לבאר את ההתענינות הרבה הקימת ביחס לנשק הריאקטיבי בדרך כלל, ובצבא האדום בפרט? הארטיילריה הריאקטיבית רכשה לעצמה מעמד-מוניטין איתן בקרב הגייסות למן היום הרא"שון להופעתה בצבא האדום. היתה זו תוצאה מתכונותיה: היכולת להנחית פגזים שעצמתם רבה הן לריסוס, הן לפעולה „פוגאסית" כאמצעי להדברתם והשמדתם של כוח-אדם ואמצעי-האש אשר לאויב, שעה שהללו מרוכזים בשטח מוגבל מחוץ למבני מחפה מוצקים; אין מתחרה לפעולת הארטיילריה הריאקטיבית נגד טנקים, שעה שאלה ערכו התקפות-בהמון בקטעי חזית-צרים; וכן להדברת נקודות משען של האויב תוך הריסה חלקית של ביצורי השדה הנמצאים בהם.

בארטיילריה ה„קנית" הרגילה נוצרו צורות חד"שות של תותחים ומרגמות. כמרכ"ן שופה באופן ניכר איכותם של האמצעים הריאקטיביים אשר גמנו כבר מקודם על חימושו של הצבא האדום.

מפעל שיכלול טיפוסי הנשק הארטיילרים התפתח בעיקר במגמות הפיכת תהליך הייצור לפשוט ככל-האפשר, והסכוך-מכסימלי במתכת. דבר זה סייע אף הוא לגידולה הכמותי המהיר של הארטיילריה.

בשטח התחמושת עוד הרחיקה ההתפתחות לכת. נוצרו טיפוסי תחמושת חדשים. בין אלה תופסים מקום מיוחד הפגזים בעלי כושר רב להבקעת שריון: הפגזים התת-קליבריים והפגזים ה„קומולאטיביים" („חלולי-מטען"). בשטח ניצול עקרון הקומולאציה בפגזים הארטיילריים עוד צפויה למציאים המתכננים (קונסטרוקטורים) מלאכה רבה מאוד; ואופקי ההתפתחות כאן הנם רחבים מאוד.



אמצעי-הינע: 2



אמצעי-הינע: 1.

1000 כלי־תותח ומרגמות.

מן הראוי לצין כי לא עלה בידי הארטילריה המוסעת־על־קרונות־נגרות־ע־טרקטורים להגיע לידי הישגי תנועה אשר ידמו לאלה של הארטילריה שבהינע־אבטומוביל. שומה על הקונסטרוקטורים שלנו להשקיע עבודה נוספת בשיכלולם ובפיתוחם של טרקטורים כרכב־גורר לארטילריה. הוא הדין בשיכלולו של מנגנון ההינע שבטיפוסי־הארטילריה הכבדים.

הרוקטרינה : — א. מסע תנופה ארטילרי תהליכי היסוד הנ"ל בהתפתחותה של הארטילריה הסובייטית במהלך מלחמת העולם השנייה הפעילו בהכרח השפעה מהותית לשינויים בעקרונות הפעלתה בקרב. האמנות־האופרטיבית והטקטיקה — מתבססות שתי־הן על ממדי הגייסות, על מידת צידום הטכני ועל ארגונם. משנשתנו אלה — ודאי שמשתנות גם אפ־שריות השימוש בהם.

נעמוד תחילה על השאלות העיקריות המתייחסות אל ארגונו וביצועו של מסע־התקדמות ארטילרי. כבר בינואר 1942 ציין המרשל סטלין כי לארטילריה נודע ערך מכריע בפריצת ההגנה ובפיתוחו של מסע ההתקדמות. הוא הגדיר אז שלושה תנאים המבטיחים את הצלחתו של מסע־התקדמות ארטילרי:

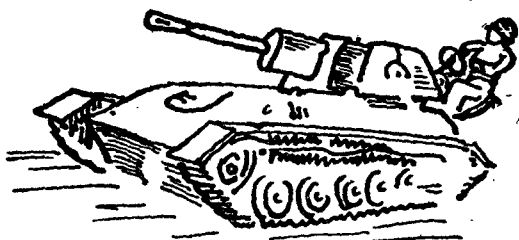
(א) בהתקפת חיל־הרגלים על הארטילריה לתמוך באש ללא הפסק, עד אשר תפרץ ההגנה לכל עומקה.
(ב) על חייה"ר לתקוף בד בבד עם הארטילריה, ב־צלו את תוצאות האש לשם השגת מטרת־ההתקפה.
(ג) באזור פעולותיו של „אגרוף־ההלם של האר־מיה (או החזית) חייבת להיות מרוכזת כמות גדולה ככל האפשר של כוחות ארטילריה.

במהלך המלחמה הורחבו התפקידים, הסמכויות והאחריות של מפקדי הארטילריה שבעוצבות הכלל־צבאיות. ניתנה להם השפעה רבה יותר על פתרון הבעיות הכרוכות בהפעלת הארטילריה בקרב. הם

* בענין המושג „מסע התקדמות ארטילרי“, שטופח ב־צבא הסובייטי, ושלבי הגשמתו, ראה ב„מערכות“ תוכרת כ"ד—כ"ה, „הארטילריה בקרב תנופה“ לקול. ניקיפורוב. — המער.

ההסעות ברכבת והסעתם של כלי־התותח והמרגמות כמטען, באמצעי התובלה האחרים). אופיני לחיזוק זה בארטילריה הסובייטית ההפרש הרב לטובת אורך־הנתיב שעברו התותחים הכבדים ותותחי ה„הר־ביצר“ הכבדים, לעומת הטיפוסים הקלים של כלים ארטילריים; באותה מידה רב ההפרש הזה אף אצל המרגמות. טיפוסי כלים אלה תמרנו בשדה־הקרב יותר מאשר טיפוסים אחרים. הנהגת ההינע־המכני בארטילריה הגבירה את ניידו־תה האופרטיבית והטקטית — וביחוד את האופרטי־בית. המסע־היומי (במעט־לעת) של יחידות ארטילריות עלה במשך המלחמה הגיע ל־200 ק"מ — ואף לא־מעטות הדוגמאות המצויות לקצב־תזווחת נמרץ עוד יותר של כוחות חיל־התותחנים. במשך המלחמה היה על חיל־התותחנים לבצע לא פעם, בקטעי זמן קצרים, הזזות אופרטיביות בעלות־ממדים (הן במספר היחידות והן באורך־הנתיב). ע"י כך ניתן להשיג את ה„פתאומיות“ האופרטיבית (הפתעה). נוסף לכך הועלה עליה נמרצת ה„מקדם“ (קואפ־ציאנט) של־הפעולה־המועילה של הארטילריה — במובן זה, שע"י אותם כוחות־ארטילריים עצמם היו מקוימים בזה־אחר־זה, מבצעים, אשר נערכו בגזרות המרוחקות זו מזו מרחק־ניכר. מכאן המסקנה שהאר־טילריה הפכה לגורם אופרטיבי כזה אשר היה בו כדי להשפיע השפעה של־מש על מהלך המבצעים ותוצאתם. היא סייעה להגברת קצב המבצעים ונתנה להם תנופה. תמרינותה האופרטיבית של הארטילריה נמצאה במקרים רבים עולה על זו של היחידות הניי־דות (שריון וכיו"ב). הנהגת ההינע־המכני איפשרה לצמצם בתרבה את גודל מלאי התחמושת המובל עם היחידות, מבלי שעקב כך יבולע כלשהו כושר הקרב שלהן.

חיל־התותחנים הסובייטי צבר נסיון רב לא רק בהגשמת הזזות־רבתי אופרטיביות אלא אף בתמרון כוחות ארטילריים גדולים תוך התפתחותו של תמרון אופרטיבי. באופרציה הברלינית בוצע תוך שעות אחדות התמרון של מעבר מכיוון מבצעי אחד לאחר, על פני מרחק של 80-120 קילומטר על ידי כמעט



אמצעי־הינע : 4.



אמצעי־הינע : 3.

השירות אשר שירת הסיור הארטילרי (מן האויר וב-
אמצעות מכשירים) את ההאבקות הנגד-סוללתית
מביא לידי הדברתה השלמה של ארטילריה האויב.
למוסדות הסיור הארטילרי ניתן בצבא האדום משקל
סיגל רב יותר מאשר בצבאות אחרים**.

התפתחותה המהירה של הטכניקה מחיבת לטפח
בתמידות את הציד המגננוני של סיור-המכשירים
הארטילרי באורח של "צעד אחד קדימה". בה בשעה
לתכנן דוגמאות חדשות של חימוש ארטילרי ולשכלל
את הדוגמאות הישנות. בזמן הנוכחי מתגלים ונפתחים
אופקים חדשים בתחום הקמת נקודות תצפית אוי-
ריות; השימוש במכ"ם (ראדאר) לצורך סיור ותיקון
הירי של הארטילריה הקרקעית; הצינור — הקרקעי
והתעופתי; טיפוח מגננונים חדשים, המאפשרים
לסיך מטרות לאש ארטילרית בתנאי איראות גמר
רה*** ועוד ועוד. יש לבחון מיד כל התפתחות חדשה
בתחום הפיסיקה ושאר המדעים ולעמוד על האפשרות
המעשית להשתמש בה לתכלית הסיור הארטילרי. כי
אז יוכל הסיור הארטילרי, גם במבחני הקרב של העתיד,
לעמוד על הרמה אותה השיג בתקופת המלחמה האחר-
רונה. כבר עתה יש לעסוק בשיכלול המגננונים הצלי-
ליים והאופטיים.

מספר כלי-היריה הפועלים וכמויות התחמושת ש-
הוצאו היו גדולים פי כמה בצבא האדום מבצבא
הרוסי הישן במלחמת העולם הראשונה. אף-על-פי-כן
התגברו מוסדות העורף הארטילרי**** על משימ-
תיהם ע"י השענם על בסיס-הייצור שנתרחב ועל אפ-
שרויות התובלה שגדלו. הגייסות לא סבלו ממחסור
חריף של תחמושת או של אמצעי-חימוש ארטילרי.

נעבור נא עתה ישירות אל שאלות הפעלת האר-
טילריה בקרב. קודם כל — לענין עריכת הארטילריה
ומידת צפיפותה (או עיבוייה) במבצע התקדמות של
זמננו. בפתח המאמר דובר כבר על עלית צפיפות
הארטילריה במבצעי התנופה של הצבא האדום.
מתעוררת השאלה: האם מידות הצפיפות אליהן הגע-
נו עם סוף המלחמה הנן מספיקות? האנגלים, למשל,
סוברים כי רצויה הצפיפות של כלי ארטילרי לכל

הפכו ממעין "יועצים" מיוחדים במינם ומפקחי האר-
טילריה — למפקדים על ארטילריה; על תמרונה ועל
אשה. הם נעשו אחראים לכל פעולת הקרב של האר-
טילריה הכפופה להם במהלך המבצע, נוסף לאחריותם
לעיכת תוכניות השימוש בארטילריה (יצירת הצפי-
פות המתאימה של כוחות ארטילריים, עריכתה ורי-
כוזה, חלוקת משימות-טקטיות ומשימות-אש). לשם
כך ניתנו להם מוסדות גיהול בעלי עצמה הולמת,
ובראש וראשונה — אמצעי קשר. הקמת מוסדות
גיהול כאלה, הוכיחה את עצמה כחיונית והכרחית
על אף שלמראית עין נראה הדבר כבזבוז. תודות
למציאותם של מטות ארטילריה רבי-סמכות ושל
אמצעי גיהול — נתאפשר למפקדי הארטילריה לבצע
תזוזות-רבתי אופרטיביות מורכבות ועצמאיות;
לארגן — תוך פרקי-זמן קצרים — אש מרוכזת
המונית של איגודי ארטילריה גדולים; לבצע לפי
דרישה צירופים מצירופים שונים בעריכתה וריכוזה
של הארטילריה; להגשים במהירות שינויי מערך
הכרחיים לפי הצורך וכיו"ב.

למפקדי הארטילריה ניתנה האפשרות להפיק במ-
הירות לקח ממבצע שנערך — ולספקו לגייסותיהם.
לדוגמה, בזמן הקרבות על פוזנאן*, נתגלתה שורת
מסיבות חדשות האפייניות לפעולת הארטילריה
בקרב. תודות לתנאים שנתהוו היה ביכולתו של מטה
ארטילריה של החזית להפיק לקח מקרבות אלה,
לנתחו ולעבד לפיו הוראות לארגונו של הקרב האר-
טילרי על ברלין. לפני כל מבצע גדול, היה נהוג
להוציא הנחיה מיוחדת לקראת פעולות הקרב הצ-
פיות לארטילריה. בהנחיה כזו היו מצביעים על
הצדדים החיוביים והשליליים אשר נתגלו בעבודת
הקרב של הארטילריה תוך כדי המבצע הקודם וזאת
— מבלי לגלות את רעיון המבצע ומזימתו, את תכנית
ארגונו וביצועו. בה בשעה היו דרישותיה והמלצותיה
של הנחיה מעין זו מביאות בחשבון את מסיבותיו
המיוחדות של המבצע הצפוי. באופן זה נוצרו התנ-
אים לניצולו המהיר של נסיון הקרב.

במהלך המלחמה הוגברו, והתפתחו במהירות, מוס-
דות הסיור הארטילרי. נתרבה, מבחינת ציודו, הבסיס
של סיור המכשירים וסיור האויר. ניתן שימוש רחב
לצילום-לרוחק הקרקעי. כסימן לאיכותה הגבוהה של
עבודת מוסדות הסיור הארטילרי עשויה לשמש העוב-
דה דלקמן: נתוניו של הסיור הארטילרי וניתוחם, ש-
נערך ע"י המטה הארטילרי, הונחו, במקרים רבים,
ביסוד החלטתו של המפקד הכלל-צבאי לביצוע פרי-
צה של רצועת-ההגנה האויבת הראשית. כמו-כן היה

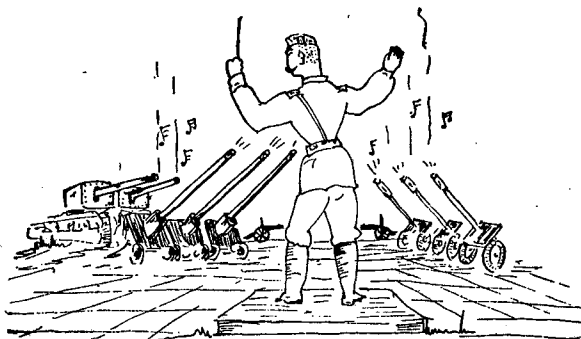
* היא פוזנאן בגרמנית. חבל ועיר במערב פולין —
המער.
** שמיעת חות דעתם של מפקדים ארטילריים מהצבאות
האחרים על נקודה זו עשויה ודאי לחיות מענינית
ומאלפת. — המער.
*** כנראה — הכונה הנה למכשירים מסוג ה"קרנזים"
אינפרה אדומות" — וצורות ידועות בשימוש בראדאר.
ויתכן שגם להמצאות נוספות. — המער.
**** העורף הארטילרי, בלשון הצבא הרוסי — כל מגננון
התובלה, האספקה והבסיסים, המשמש את החיל-הארטילרי
הפועל בחזית. — המער.

הרגלים הכבד כלפי הגישות אל הפאה הקדמית של מערכו. חישוב זה חייב לכלול גם את כל סוללותיו של חיל התותחנים והמרגמות של האויב, העשויות להטיל את אשן על חיל-הרגלים התוקף.

בשתי נקודות בסוגית הפעלת פורמציות ארטילרי-יות בקרב, טרם נתגבשה השקפה מוצקת ואחידה.

הנקודה הראשונה: לענין יחס הגומלין שבין מפקד עוצבה-ארטילרית לבין מפקד הארטילריה של אותה עוצבה כלל-צבאית, אשר בקרב שלה צריכה לסייע העוצבה הארטילרית. תחילה היתה נטייה לראות את מפקד העוצבה הארטילרית כבלתי תלוי במפקד הכלל-צבאי. עוד מעט וראוהו, יחד עם הלז, כאחראי לארגון הפריצה באמצעות הכוחות הארטילריים שב-גזרת החזית הנתונה. נסיון-הקרב שנרכש גילה עד מהרה כי בגישה זו אין טעם. לאחר מכן ניסו לראות את מפקד העוצבה הארטילרית כמפקדו של אחד מגופי הארטילריה הגדולים, המתארגנים זמנית ליד העוצבה הכלל-צבאית הנתונה. היתה זה צעד קדימה, אך טרם נתן את הפתרון הנחוץ. אח"כ החלו רואים במפקד העוצבה הארטילרית את סגנו הזמני של מפקד העוצבה הארטילרית הכלל-צבאית; סגן לאר-גון הצד הארטילרי של הפריצה. אף בזה היה צעד נוסף קדימה; הגם שבהכרח היתה מתהווה הקבלה בעבודת שני מפקדים אלה. לסוף המלחמה החל מסתמן תפקידו של מפקד עוצבה ארטילרית ביתר בהירות. צריך לראותו כסגן מפקד הארטילריה של העוצבה הכלל-צבאית; סגן לעניני ארגון פעולת הקרב, ניהול האש, והעיקר — תמרון העוצבה הארטילרית האמורה.

הנקודה השנייה: האם תמיד חייב הניצוח על אגד ארטילרי להיות מרוכז, מבלי להתחשב בגודלו וביהרכבו? בתקופת הקרב, בעומק רצועת ההגנה הטקטית של האויב, גזרה היא כי אגדים ארטילריים יש-מטו, לפחות חלקית, מידי מערכת הניהול המרוכז.



ה"ניצוח" על ארטילריה.

7 יארדים (6.4 מטרים) של חזית (הגם שלמעשה לא השיגה). האמריקאים רואים כלי ירייה אחד ל-3 יארד (2.7 מטרים) של חזית כמכסה רצועה של צפי-פות ארטילרית (צפיפות מעין זו הצליחו ליצור למעשה רק במקרים בודדים). בנסיון הקרב של הגיי-סות הסובייטים הגיעה צפיפות הארטילריה במקרים רבים עד לכלי תותח, או מרגמה, לכל 3-4 מטרים של חזית. בשאלת צפיפותה הרצועה של הארטילריה בקרב-תנופה יוצאים אנו מתוך שני כללים: זה של צפיפות הארטילריה, שהנו בגדר הכרח מינימלי — וזה שהנו בגדר מכסימום האפשרי.

ישנו כלל האומר- כי מפקד המארגן פריצת מערך התגנה חייב לעשות את כל האפשרי בשביל לרכז את רובה של הארטילריה שלרשותו אל גזרת הפריצה. הוא אומר, שבמצב מסוים, יש לראות כצפיפות מכסימלית-אפשרית של הארטילריה, את המספר אשר יתקבל כ"מנה" לאחר שנחלק את הארטילריה המצויה ברחבה של גזרת הפריצה. היות והנתון הרא-שון (הארטילריה המצויה) הוא, במידה מסוימת, אוב-יקטיבי—הרי אפשר להשיג את השינויים במידת צפי-פותה של הארטילריה ע"י שינוי רוחבה של גזרת הי-פרצה. נתון אחרון זה הנו במידת-מה סוביקטיבי, ותי-לוי במידה בה מעריך המצביא את השפעת יחסי-הכור-חות על המבצע אשר הוא מכינן. בשלב הסיום של המלחמה היתה הצפיפות האפשרית המכסימלית של הארטילריה בתחומים של 250-300 כלי-יריה לקילר מטר חזית. אין, כמובן, לחשוש למקרים בהם נהיה עמוסי ארטילריה "עודפת": לא בקרוב יבוא הזמן בו אפשר יהיה ליצור צפיפות ארטילריה הקרובה אל צפיפות-התחום. הנוסחה הנכונה להגדרתה של צפיפות-התחום: בתקופת ההכנה-הארטילרית והת-מיכה בהתקפה, לכל מטרה — סוללה (גודל המט-רות, הוצאת התחמושת עליהן וכיו"ב — בהתאם לכללי היירי של הארטילריה הקרקעית). כפי שהורנו נסיון המלחמה, צריך תמיד לשאוף אל הצפיפות הי-מכסימלית האפשרית של הארטילריה; כי דבר זה מסייע להגברת הקצב של פריצת רצועת ההגנה הטקטית — ועל כן אף להגברת הכללית של קצב המבצע ותנופתו.

באשר לצפיפות המינימום ההכרחית של הארטיל-ריה (יש לזכור — בתנאי התקפה! — המערה). הריהי נובעת מהמצב העובדתי הנתון. הגורם הקובע לגביה הנו אופיה של ההגנה. בחישוב הצורך יש להניח את עקרון הדברתה, בעת ובעונה אחת, של ההגנה בכל אותו עומק ממנו יכול האויב לקים את אש נשק

דוקטרינה: — ב. סיוע ארטילרי להתקפה

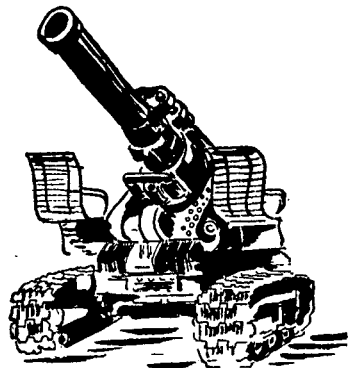
נרכש נסיון מעשי רב בהגשמת מעבר „בלתי נראה“ משלב ההכנה הארטילרית שלפני ההתקפה לשלב התמיכה הארטילרית הניתנת להתקפה עצמה. ואילו עוצבות כלל-צבאיות למדו להשתמש מיד בתוצאותיה של אש ארטילרית.

בסוגית הסיוע הארטילרי להתקפה עובדה שורה של גלגול-יצורה בעריכת מחסום האש. מדי פעם נתבצעו בהצלחה צירופים בין המתודים של הטלת מחסום אש (Barrage) לבין אלה של ריכוזי-אש (Concentrations), הבאים בזה אחר זה. בהדרגה, הוגדל העומק לליווי התקפת הרגלים באמצעות מחסום-אש. בזמן המלחמה הגיעו לעתים אף למחסום שעמקו 4 קילומטרים.

האם צריך להגדיל את עומק הטלת מחסום האש עד 7-8 קילומטרים, כלומר — למלוא עומקה המר שוער של רצועת ההגנה הראשית? מבחינה עקרונית סבורים אנו כי בעתיד אפשר יהיה לקבל הצעה כזאת. אולם, בשנים הקרובות אינה ניתנת לביצוע מעשי, כיון שטוח המרגמות אינו מספיק. יש לזכור כי המרגמות מהוות כ-30%-25% מכלל מספר כלי-היריה המשתתפים בהיווי מחסום-האש. בכמה מדינות צעים ניתנה לאויב האפשרות לחוש במעבר מהכנה ארטילרית אל סיוע ארטילרי של התקפה, משום שכל האש הארטילרית היתה מועתקת, בבת-אחת, מעומקו של מערך ההגנה אל פאתו הקדמית. לעומת זאת, מספיקה בהחלט הארטילריה הקימת עתה להיווי מחסום אש לכל עומק הגנת האויב, מחסום, שלא יחלש מראשית הנחתתו ועד לסיום ההכנה הארטילרית. ע"י כך ניתנת האפשרות לשמור על עקרון ההפתעה. נצין כאן בקצרה כי נסיון קרבי רב נצבר ע"י חיל-התותחנים אף בתפעול הארטילריה כסיוע לקרב בעומק ההגנה הטקטית והאופרטיבית.

דוקטרינה: — ג. ארטילריה בהגנה

ועתה — מספר הערות לשאלות ההגנה הארטילרית. חיל-התותחנים הסובייטי רכש לעצמו נסיון קרב עשיר ומגוון בארגון וניהולן של ההגנה הנ"ט והנ"מ. כמרכן נצבר נסיון מסוים גם בהגנה הארטילרית בלל. נסיון המלחמה הוכיח את ההכרח שבכל העוצבות



הוביצר 203 מ"מ

עם התפתחות הפריצה והפיכתה מפריצה טקטית לפריצה אופרטיבית — צריך שיתגשם התהליך של השתלבות הדרגית חוזרת של אותו אגד ארטילרי.

המתודים של ארגון מסע התקדמות ארטילרי וביצוע עובדו במשך המלחמה. בשאלות ההכשרה הארטילרית לקראת ההתקפה נקבעה סופית שורה של הנחות עקרוניות, אשר נסיון המלחמה אימתן ואיש-רן. להלן אחדות מהן. נקבע, כי משימתה הראשית של ההכנה הארטילרית הנה הדברתם הגמורה של כוח-האדם ואמצעי-האש אשר לאויב למשך אותו פרק זמן הנדרש לגישת חיל-הרגלים והטנקים עד אל היעדים המותקפים. חשיבות עזר נודעת להריסת המבנים ההגנתיים; ההריסה חלה רק על חלקות מסוימות של חפירות הקלעים, תעלות הקשר וה"תקעים" הנמצאים בפאה הקדמית של מערך ההגנה. הריסת התקעים שבעומק ההגנה צריכה להעשות בממדים מוגבלים בלבד, ורק לגבי אלה המחפים על הקטעים החיוניים ביותר. בסופו של דבר, אין הריסתם של יעדים הגנתיים בגדר תכלית-לעצמה, כי אם אמצעי לשרת את משימות הדברת ההגנה. נקבע — ואושר ע"י הנסיון — כי יש להמנע משיגרה בתכנון מבנה של ההכנה הארטילרית, בקביעת משכה והימועד ביממה בו עליה להתחיל. ניתן לצין ככלל, כי במבצעי של הצבא האדום בשנתיים האחרונות של המלחמה לא נודמו הכנות ארטילריות להתקפת רגליים וטנקים אשר ישרור ביניהן דמיון — וזאת אפילו במבצעים שנערכו בזה אחר זה באותו חלק החזית עצמו.

* הכונה כאן, כמובן למחסום-האש הנע (Creeping Barrage) המלווה את התקפת הרגלים ע"י זה שהוא צועד לפניו וממטט את התנגדות האויב במעבר מהכנה ארטילרית לסיוע להתקפה, מוטל למחסום ראשית על הפאה הקדמית של מערך האויב. לפי הטלה זו יוכלו הייב להבחין במעבר מהכנה ארטילרית כללית לשלב ההתקפה ממשי, ע"י הרגלים. — המערך.

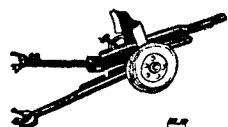
* „תקע“ — פירושה „תבת-קרקע-ועפר“ — היא תרגום המונח הרוסי („נקודת אש של קרקע ועפר“) אשר ראשי התבות שלה מהוים את המונח „דוות“ (дзот) ומכנים בו נקודות משען בכיזורי השדה של היריב שאינן בנויות בסוף. — המערך.

הכלל-צבאיות תהיינה מצויות עתודות ארטיל-
ריות נ"ט ניידות. נצבר נסיון ונתעשרה הלכת המל-
חמה, בשטח ארגונה וביצועה של „הכנת-הנגד”
לסיכול ההכנה הארטילרית של האויב במסיבות שר
נות, ואף סוגלו המתודים השונים לביצועה. נצטבר
נסיון בארגונו והגשמתו של התמרון באמצעים אר-
טילריים תוך מהלכה של מערכה הגנתית. כהוצאה
מתמרון זה היה מתבצע המעבר ההדרגי ליהסי-כוחות
הנוחים לנו — ולא ביחסי האמצעים הארטילריים
בלבד אלא אף מבחינת יצירת יתרון מספרי בכלי-
תותח לעומת מספרם של הטנקים-האויבים התוקפים.
כך נתגבש והלך, תוך כדי מערכת-ההגנה, הנסיון
בצבירת כוחות ארטילריים כאלה, שאיפשרו לא רק
להקיז את דמו של האויב התוקף ולעצרו — אלא
אף לעבור למסע-תנופה נגדי.

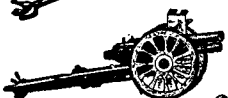
נסיון המלחמה אילץ לבחון מחדש את המכסות
שנקבעו בתקנון בשאלת כמות האמצעים הנדרשת
לביצועה של שורת משימות הגנתיות. למשל: יחס-
הגומלין של האמצעים בהאבקות נגד סוללתית. אותו
יתרון של „פעם היצי” (דהינו; יחס של 1½ ל-1),
שנקבע בתקנון הקרב של חיל-התותחנים משנת 1937
נמצא עתה בלתי מספיק. היתרון חייב להיות כפול
ואפילו משולש. באופן דומה הוגברו תוך נסיון המל-
חמה התקנים והמכסות גם בהאבקות הנגד-מרגמתית.
תותחי-הכינון-הישיר, אשר תפקידם וערכם לא הוער-
כו כראוי בתקנונינו הקודמים, זכו בשימוש נרחב
במשך המלחמה.

הסיכום: הארטילריה כמכריעה בהתקפה ובהגנה.

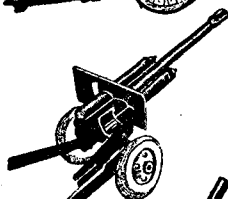
נסכם נא סיכום קצר. הארטילריה הפכה לכוח
המחץ העיקרי משום שבלעדיה אי אפשר לבצע מבצע
תוקפני או הגנתי. לא זו בלבד, אלא שהארטילריה



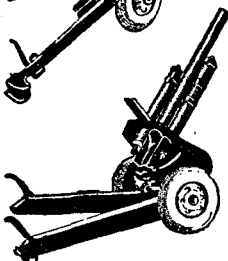
תותח נ"ט 45 מ"מ



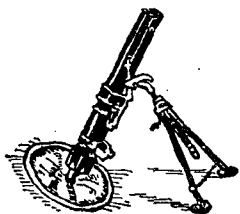
תותח רגימנט 76 מ"מ



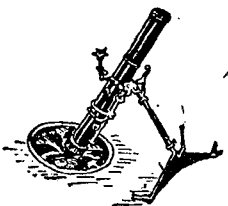
תותח דביזוני 76 מ"מ



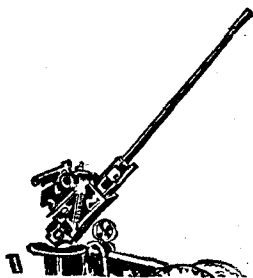
הוביצר 122 מ"מ



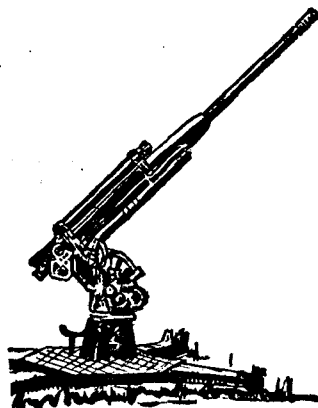
מרגמת 107 מ"מ



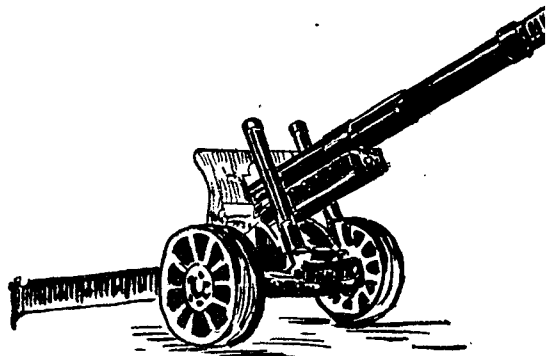
מרגמת 82 מ"מ



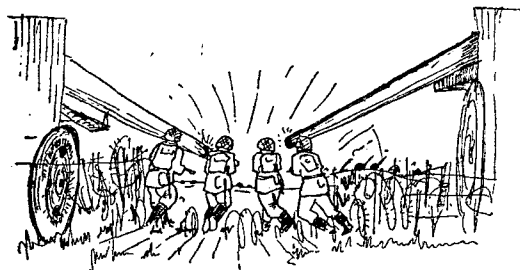
תותח נ"ט 37 מ"מ



תותח נ"ט 85 מ"מ



תותח 152 מ"מ



הארטילריה מכריעה בהתקפה

קלעים; במקום זה ממוקמות הסוללות הארטילריות של האויב. אין לראות את רצועת ההגנה הראשית כ־נפרצת כל עוד לא השתלט חיל־הרגלים התוקף על נקודות־משען ואיזורי עמדות־אש אלה. אולם אי אפ־שר להשתלט עליהם כל זמן שהם מסוגלים לקים אש כלפי חיל־הרגלים המתקדם: יש להדבירם תחילה. את המשימה הזו במלוא הקפה מסוגלת לפתור האר־טילריה בלבד.

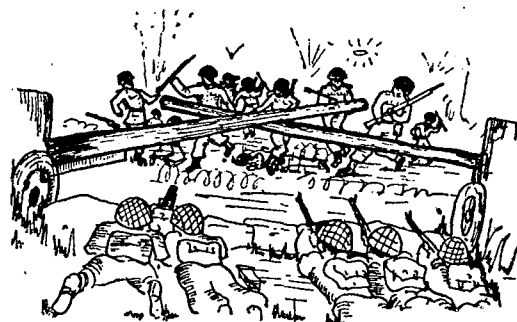
משנפרצה רצועת ההגנה הראשית מכניסים כרגיל לפריצה גייסות ניידים (ממוכנים־ממונעים—המער). גייסות אלו מלווים ע״י הארטילריה. כל זמן שגייסות ניידים נפגשים בהתנגדות רפה, מתפוררת — אין תפקידה של הארטילריה ניכר ביותר אולם התמונה משתנית בהתקלם בהתנגדות מאורגנת באיזה תחום הגנת, או שעל פניו נתיב תנועתם נמצאת נקודת ישוב בת־ממדים אשר סוגלה להגנה. ה״מסוך״ של נקודה כזו עד להגעתם של כוחות חיל־הרגלים העיק־ריים, מוטל על חיל־הרגלים הממונע ועל הארטילריה. הארטילריה סוגרת בפני גייסות היריב את היציאה מתוך נקודת הישוב ש״מוסכה״ (שהוטל עליה, ״הס־גר״), היא היא אשר מדבירה אח־כ את הכוחות המכותרים ומשמידה אותם, בסיעה ובהבטיחה את הסתערות הרגלים. ההסתערות, בתנאי ימינו, מתג־שמת בהצלחה, כאשר הארטילריה, חיל־הרגלים וה־טנקים צועדים, ״כתף־אל־כתף״.

הוא הדין בפריצת תחומים־הגנתיים בעומק האופרטיבי של מערך־ההגנה. לפרצם ללא ארטילריה ניתן רק שעה שנמצאו תפשיים בכוחות חלשים בלבד, או כאשר ההגנה בהם לא אורגנה מבעוד מועד. זאת ועוד: לעתים קרובות נמצא, שאותה הארטילריה האורגנית שבאגרופי־הפריצה הניידים,

משמשת ככוח המכריע בפריצת רצועת־ההגנה־הרא־שית של האויב — וכן בקרב על רצועת־ההגנה־אנו. במבצע התקפתי מהוה פריצת רצועת־ההגנה־הרא־שית את השלב הראשון והמכריע. כיצד מבצעים פרי־צה זו בתנאי זמננו? בטרם תתחיל התקפת הרגלים והטנקים מדבירה הארטילריה (ומשמידה חלקית) באשה את כוח־האדם ואמצעי־האש של היריב בכל רצועת ההגנה הראשית שלו. משנתמלאה משימה זו קם חיל־הרגלים ויוצא להתקפה.

מסתבר, שחיל־התותחנים הנו הכוח המכריע בהד־ברת ההגנה. במלחמה האחרונה היתה לגייסותינו ארטילריה כה רבה, שהיה ביכולתה להגשים הדברה מהימנה של הגנת האויב. במידה רבה השיגה גם את אמצעי־האש של האויב, ולא את הפרת שיטת האש שלו בלבד. בלוחתה את חיל־הרגלים בהתקפה, היתה הארטילריה מדבירה את האויב בעומק הגנתו — בפלסה, בכיכול, נתיב לרגלים וטנקים. ישנם שני תנאים להתגברותו של חיל־הרגלים על כל הרצועה הרצופה של חסיבות האויב, תוך אבידות מעטות. ואלו הם: א. תיאום מאורגן היטב בין העתקת אש ארטילריה לעומק לבין קצב התקדמותו של חיל־הרגלים התוקף, וב. שמירת הרגלים על תחום הבטחון המינימאלי שנקבע בתכנון. מסתבר, שגם בשלב זה של הקרב הכרחית הדברה שלמה של הגנת האויב — למלוא עמקה — ע״י האש הארטילרית. למעשה אין הדבר יכול להתבצע אחרת כלל — כיון שכתוצאה מ־הרויה בנשק אבטומטי הקימת היום בגייסות ניתן לעצור בהתקדמותו את חיל־הרגלים התוקף. ומש־מעוהו של הדבר הנה כי הארטילריה משמשת הכוח המכריע בהגשמת פריצתה של רצועת־ההגנה־הרא־שית.

נקודות משען נפרדות המחפות על הכיוונים הח־שובים ביותר ערוכות כרגיל בעומקה של רצועת ההגנה הראשית, המורכבת מכמה קוים של תפירות



הארטילריה מכריעה בהגנה

* כאן מובעת השקפה ״ארטילרית״ מובהקת, כי הארטי־לריה כובשת. חיל־הרגלים תופש אח־כ את השטח. יש להניח כי במציאות המלחמה פעלו לא־פעם הגייסות הרוסיים גם אחרת. השקפה זו מקבילה עד מאוד לנוסחה הצרפתית הנודעת מאז מלחמה־ע הראשונה ולאחריה.

או זאת שצורפה אליהם לצורך מילוי משימות פריצי-
תם של תחומי ביניים הגנתיים — אינה מספקת. הוא
הדין לגבי הטלת ה"הסגר" על מרכזי התנגדות אויב-
ים וכיתורם. קצב האופרציה כולה, ובסופו של דבר
אף הצלחתה, תלויים או בשני דברים: א. במהי-
רות בה תגענה העתודות הארטילריות אל
"צואר הבקבוק" שנתהווה על דרכם של ה"אגרופים"
הגנידיים וב. — במהירות בה תשלמנה העתודות האר-
טילריות את תכונתן לקרב ו"תבקענה דרך" לגיי-
סות הגנידיים. אם עשתה הארטילריה (כולל עתודה)
את שלה — ניתנת לגייסות המתקדמים אפשרות
להכות באויב בנפרד, חלקים-חלקים. כתוצאה נמצא
עומקה של האופרציה גדל. מסתבר, שהארטילריה
הנה אחד הכוחות המכריעים להרחבת תנופתה של
אופרציה תוקפנית של זמנו.

לארטילריה נועד תפקיד חשוב, כאשר מנסה היריב
לבלום את תנועת הגייסות קדימה, ע"י התקפות-הנגד
של עתודותיו הטקטיות והאופרטיביות. תפקיד זה
הנו חיסול נסיונות אלה. כל עוד נמצאות עתודות
האויב במרחק ניכר מהיחידות המתקדמות אין תפ-
קידה של הארטילריה תפקיד ניכר ביותר. ערך רב
יותר נודע ברגעים אלה לפעולותיו של חיל-האוויר.
אולם משמגיעות עתודות היריב לידי מגע עם הגיי-
סות המתקדמים, נעשה תפקידה של האש הארטיל-
רית מכריע בסתירת התקפות-הנגד האויבות. לאחר
מכן גדול תפקידה — בהבסת העתודות האלו ובהכי-
חדתן. באופרציה הנודעת של קורסון-שאבצ'אנקוב *
למשל, מילאה הארטילריה תפקיד מכריע בחיסול נס-
יונות האויב לפרוץ תוֹך הכיתור — וכמרכן לחזור
מבחוץ אל הגייסות שכותרו. אין ברצוננו לגרוע
מהשפעתם וערכם של אש-הרגלים ושל הסיוע הניתן
מן האוויר לקרב גייסות הקרקע. אולם עובדה היא,
שחשיבותה של הארטילריה בקרב עלתה במידה
כזאת עד כי במלחמה האחרונה הפכה לכוח המחץ
העיקרי של הצבא-האדום. זאת בזכותם של מספר
גורמים שהצטרפו יחד: העצמה המוגברת של אש
הארטילריה; יכולתה ליצור במהירות אש מרוכזת
המונית ויחד עם זאת לנוע בתוך מבני-הקרב של

גייסות מתקדמים ולהבטיח ע"י כך את הפעולה המ-
מושכת והרצופה של אשה; תכונתה האוניברסלית,
המגוונת וכל-יכולה של הארטילריה מבחינת אפשרו-
יותיה בפתרון של משימות-אש שונות ביותר.

רב ערכה של הארטילריה גם באופרציה הגנתית.
חיל-האוויר הוא הפוגע במבנה הקרב של היריב שעה
שהלה מכין את מסע-התנופה שלו. בשלב זה תפקיד
הארטילריה אינו רב ביותר. אך הנה מגיע הרגע
הקריטי: היריב כבר התכוון למסע התנופה. מהלומה
עשויה לבוא בכל רגע. עלה בידי המתגונן לגלות את
הרגע אליו מכוונת המהלומה. לצורך הכשלת
המהלומה מבצעים עתה את ההכנה הארטי-
לרית הנגדית. הכנה נגדית של הארטילריה בלבד,
או הארטילריה בשיתוף עם כוחות האוויר, נתבצעה
ע"י גיסותינו לא-פעם ובהצלחה. כיום ערוכה האר-
טילריה להגנה בצפיפויות ניכרות (50-30 כליתות)
ומרגמות בקילומטר אחד של חזית; כמרכן מצויות
עתודות ארטילריות גדולות המסוגלות להתרכז,
להתפרס ולהתכוון לקרב במהירות. עליכן נצדק אם
נאמר שההכנה הארטילרית הנגדית, גם אם אין לה
התפקיד המכריע בהכשלת מסע-התנופה של האויב,
היא הקובעת במידה רבה את הקצב המואט של
התקדמותו. פירושו של דבר, כי כבר בתוך עוברת
של אופרציה תוקפנית נוצרים גרעיני-הגורמים אשר
מסיעים לרעיכתה המהירה של אותה אופרציה.

כאשר אין מצליחים לנחש-מראש את רגע פרוץ
מסע-התנופה של היריב, ואין מבצעים הכנה ארטיל-
רית נגדית בזמן והאויב פתח במסע-התקדמותו —
התפקיד המוטל על הארטילריה הוא לגרום עתה
קורבנות ואבידות כאלו לגייסות המתקדמים שיקי-
זו את דמם וידכאו את תנופת התקדמותם. הארטי-
לריה משמידה את הטנקים האויבים וכולמת תנוע-
תם; היא מונעת את אורית האויב מתקוף התקפות-
סער את הגייסות המתגוננים ומלהפציץ הפצצות-
צלילה; היא עוצרת את חיל-הרגלים המתקדם,
"מנתקת" אותו מן הטנקים שלו שבעקבותיהם הוא
מנסה לנוע. ברגע ההאבקות על רצועת-ההגנה הרא-
שית — הארטילריה היא-היא המהווה את הכוח שבר-
ידו ההכרעה. כוחה הוא המסוגל לסכל את מסע ה-
התקדמות בעודו באיכו — או, לפחות, להאט ולעצור
התקדמות האויב תוך תהליך הקרב ברצועת-ההגנה
הראשית ועליה. עתה נתאפשר דבר זה תודות לתמי-
דינות הרבה של הארטילריה — מבחינה טקטית
ומבחינת האש — ול"צפיפותה" הרבה במצבי הגנה,
לבסוף, אם יעלה בידי היריב להבקיע לפתע, תוך
דיות ליתרון מכריע ומוחץ בכוחות ובציוד הקרב, את

* בפברואר 1944, בגדה הימנית של הדניאפר התיכון
התחנן, לא הרחק מצ'ארקאסי. לפי תאורי סופרי חוץ
לארץ הוקפו ממש הכוחות הגרמניים הגדולים למדי (מספר
דיביזיות) ע"י טבעת רצופה של כליתות ומרגמות אשר
צותיהם "נגעו כתף בכתף" נגיעה פיזית. תפקיד הגייסות
האחרים (כוחות שריון גדולים) — היה להדוף את נסיו-
נות ההבקעה מבחוץ ואח"כ לבתר בהדרגה את הכוחות
המוקפים. — המער.

הוא אף בתהליך הקרב הנערך בעומק האופרטיבי.

✱

אין ספק שהצלחתה במלאכת הקרב של הארטי־לריה נבעה לא רק מתוך התנאים החומריים הנוחים שנוצרו (תנאי הציד). ערך לא מועט נועד לשימוש הנבון והמאורגן במשאבים החומריים אשר הוענקו לחיל־התותחנים. נצבר וגדל נסיון הקרב; התותחנים עבדו, בעקשנות ובמאורגן, לסיגול לקח הקרב ולשיי־כלול המתודים להפעלת הארטילריה בקרב.

על יסוד לקח הקרב וההתפתחות הנוספת של המחשבה הצבאית עומדות כיום בפני הארטילריה משימות פיתוח ושיכלול נוספים. מטרתן של משימות אלה: להגביר את תכונות הקרב של חיל־התותחנים מכל הבהינות ובכל האמצעים — לקראת טביעת צורות משוכללות עוד יותר ומתודים משופרים להפעלת־בקרב של הארטילריה על כל סוגיה.

רצועת־ההגנה הראשית ולפרוץ למרחב החלל האופרטיבי — או אז משלחים ומציבים בראש וראשונה את הארטילריה על פני ציר תנועתם של הטנקים ה־אויבים. הצבא האדום הצליח מידי־פעם להאיט, ואח־כ־אף לסכל, את תנועותיהן של דיביזיות־שריון אויבות שנעו אל תוך העומק האופרטיבי של מערך ההגנה שלו. וזאת — כתוצאה מהעצמה הרבה אשר לארטי־לריה הנ"ט הטובה של עפ"ע ומניידותה האופרטיבית הרבה. במקרים כאלה, היחידות והעוצבות הארטי־לריות, לקחו לא פעם חלק בדר־קרב ממש עם יחידות הטנקים של היריב, ויצאו מנצחים מהתמודדות זו. במילוי משימה זו נדרשו לעתים קרובות להשתתף לא הארטילריה הנ"ט בלבד, אלא אף כל סוגיו של חיל־התותחנים — ועמדו בה בהצלחה. משמעותו של דבר, שבמבצע הגנתי ממלאה הארטילריה את אחד התפקידים המכריעים בשעת הקרב על רצועת־ההגנה הראשית, לא זו בלבד, אלא שכך



כלי היריה ה־ריאקטיביים הסובייטים (קטיושות)

קצין תצפית קידמי

את התשקיף הזה שבו מסומנות המטרות ומסומנים קווי-הדיווח. עיין בו ואם תרצה — העתק אותו. האם יש לך שאלות?

...טוב, כיון שאין לך שאלות גש מיד למפקדת גדוד 200. המג"ד ממתין לך כדי לתדרך אותך וכדי לצאת אתך לסיור בשטח. אל תשכח לתאם עם הקת"ק של המרגמות הכבדות. קח אתך ציוד ל-24 שעות, מאחר שתישאר עם הכוח הקדמי עד שיהיה ביכולתי להחליפך. יש לך מספיק סיגריות? הגנה עוד חפיסה בשבילך. כלי-טוב. עלה והצלח!

**

הזמן: אותו יום. שעה 4 אחה"צ. אנו מוצאים את סרן סבון במפקדת גדוד 200. כאן הוא מוצא את המג"ד, את מפקד פלוגה "ב" אשר אותו הוא יתקדם, את הקת"ק של המרגמות הכבדות ואת מפקד הפלוגה-המסייעת של הגדוד התוקף. לאחר התדריך והסיור בשטח, מסתדר סבון כמיטב יכולתו אצל היל-הרגלים, לומד היטב את השטח והמפה. הוא מתאם עם המשנה-הטכני ועם הקשר שלו אי-אלו פרטים וממתין למועד יציאת הכוח.

ב

כזאת היא הדרך הטיפוסית, בה נולד קצין תצפית קידמי. אין הוא קצין אשר זה תפקידו המיוחד והקבוע. הגם שמצויים רודפי-טכנות הששים לקראת כל הזדמנות לצאת קדימה כקת"קים. זהו קצין רגיל מגודר-שדה, שבמסיבות מסוימות מתקדם עם היל-הרגלים התוקף כדי לוודא, שהלל-יקבל את הסיוע באופן היעיל ביותר: בזמן הנכון ובמקום הנכון. זהו תפקיד מסוכן, אם יבחין בו האויב, כמעט שנחרץ גורלו; כי מעתה ישתמש כמטרה מספר אחד. בדרך כלל הוא נמצא די קדימה. לעתים עם המחלקה המובילה, לעתים עם המ"פ, ולעתים עם המג"ד — הכל לפי טיב המשימה. יש והוא יוצא לשליחות-יחיד — כאותו קצין במערכת קרן*, ששאל לו פרדה, חמק בחשכת הלילה דרך קווי האיטלקים וקנה לו שביתה על אותו הר עצמו, שחיל-הרגלים שלו נתעתד לתקפו. הוא נתן להם סיוע נהדר, מאחר שנהנה מתצפית בלתי מוגבלת

* מערכת מפתח בין הכוחות הבריטיים שעלו מסודאן לבין חילות-המצב האיטלקיים שבאריתריאה. עם נפילת קרו במארס 1941 נתאפשרה פגישת צבאות הצפון והדרום הבריטיים באמבא-אלאגי. — המער.

א.

המעמד: מרכז-ניהול-אש (מנ"א) של גדוד תותחנים בפעולה.

הזמן שעה מוקדמת לאחר הצהריים. קצין ניהול האש (קנ"א) וכמה משנים-טכניים טרודים מסביב ללוח-ארטילריה: הם מחשבים את פרטי תכנית האש הנגד-סוללתית, ומסמנים אותם על המפה. משנה-טכני אחר מנמנם בשלוח בקרן זוית. מרחוק מגיע הד תתוק של מקלע ומפעם לפעם מתגלגל הנפץ הקהה של פצצת מרגמה...

נכנס מפקד הגדוד ופונה אל הקנ"א:

"אנו תוקפים מחר עם שחר. גדוד 200 יוצא להת"קפה. אנחנו פועלים "בסיוע", יחד עם המרגמות הכבדות. הגנה המפה שלי. היעדים סומנו עליה. תכ"נית-האש בקוים כלליים נמצאת אצלי כאן, הפירוט יגיע יחד עם פקודת המבצע. סוללה "א" תהיה עתודה נגד מטרות מזדמנות. אנו נשלח קת"ק וכן תעשינת המרגמות הכבדות..."

"זה יהיה גיזב רציני, מפקדי. מוטב שנשלח קצין מנוסה".

"גם אני חשבתי כך, האם מפקד סוללה "א" נמצא במוצב התצפית שלו? הודע לו, אם-כן, שימ"סור תפקיד זה לאחד מקציניו ושיתיצב לפני בכל ההקדם. אני אמצא במרכז הסיוע החטיבתי."

**

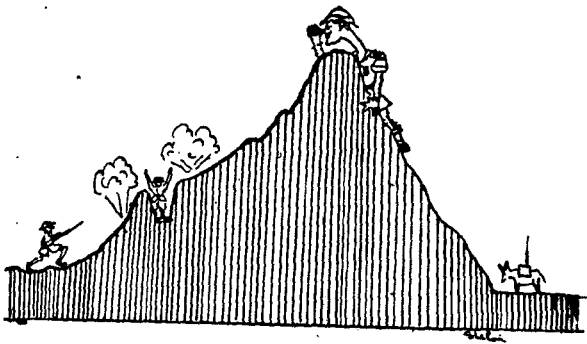
המעמד: מרכז הסיוע החטיבתי.

הזמן: כעבור שעה.

נכנס מפקד סוללה "א", סרן יוסף סבון, ומצדיע.

המג"ד מרמו לו בתנועת ראש:

"בוא ושב, יוסי. יש לי גיזב בשבילך. מחר ב-05.30 נערור התקפה מקומית חזקה במגמה לסלק את האויב ממקומות אלו כדי שנוכל להשתמש בכביש (הוא ממלא אחר דבריו בהצביעו על המפה). גדוד 200 יצא להתקפה עם שתי פלוגות קדימה. אתה יוצא אתו כקת"ק. האויב, כידוע לך, מחופר היטב, לכן, נוסף לתוכנית האש היוזמה, אני מעמיד לרשותך את הסוללה שלך. יהיה מוכן לסגל את תכנית-האש לדרישות המצב. הפעיל את הסוללה שלך נגד מטרות מזדמנות. אל תדאג לאגף הימני; המרגמות הכבדות תטפלנה בו. גם הן שולחות קת"ק משלהן. קח



„אותו קצין במערכת קרן“

בנגב, שעה שיצאתי עם גדוד רגלים לערוך התקפת לילה על הביצורים שממערב לפאלוג'ה. חיל-הרגלים נתן לי קשר עם מכשיר אלחוט. הקשר היה נער בלתי-מנוסה. רק כאשר היינו כבר קרובים אל יעדנו הדיעני שאין לו קשר עם התותחנים. כתוצאה מכך הייתי עד ראייה להתקפה, שנכשלה כשלון מדאיב ועלתה באבדות קשות; התקפה שהיתה עשויה להצליח וקרבות, שניתן היה אולי לחסכם — אילו רק היה ביכולתי לתת סיוע ארטילרי.

המקרה האחר — מעורר רחמים היה. בראשית 1944 הייתי בבורמה. היפנים הבקיעו את החזית והקיפו את הדיביזיה, שאליה השתייכתי. נמצאנו מבר דיים, בתוך שרשרת של עמדות-מגן, המנותקות אחת מן השניה. נצטיינו להלחם עד הכרזת האחרון ועד האיש האחרון. נואשות החזקנו מעמד בפני „התקפות-התאבדות“ יפניות, ואספקתנו ניתנה לנו בדרך האויר. הדיביזיות, אשר יצאו לחלצנו, התקדמו לער מתנו לאט לאט תוך קרבות — ואז בא תורם של היפנים להגיע למצב נואש. הם ערכו עלינו שורה של התקפות-לילה, שתכליתן — לפי שנתחור לנו במהרה — היתה לחפות על מעברן של שדרות אספקה, ממש מתחת לחוטימינו.

אנכי עבדכם, הייתי עולי-ימים ונבער-מדעת, התנדבתי לצאת עם פטרול-רגלים לנסיון של המנעה כלפי הג'נטלמנים הללו. כך מצאני ליל-ירח אחד מתגנב עם כיתת בני גורקה * דרך שטח ההפקר, על פני שדות אורז ובתוך סבכי ג'ונגל. ערפל קל עלה מן הנהר ושויה לשיחים דמות יפנים — וליפנים דמות של שיחים. על-כן, כמעט-קט ונכנסנו ישר לתוך שדרת אויב ארוכה של רגלים ופרדות הגעות בדומיה, סוליות גומי מתחת לפרסותיהן. חרש דלגנו כ-100 מטר לאחור. אז הפעלתי את המכשיר הזר עקתי — בלחישת! את הרגימנט. אין תשובה. הגבהתי את קולי. אין תשובה. המכשיר לא פעל!... עשרים דקה שכבתי שם וקללתי בלאט בעוד שדרת האויב עוברת לפני, בדיוק באמצעיתו של שטח אשר כבר טווח ונרשם כמשימת-אש. כל אותה עת היו עשרים-וארבעה תותחי 25 ליטראות עומדים וממתינים לקריאתי!

ג.

את כל „הציזובאת“ דלעיל לא כתבתי אלא לצורך הדגמת כונתה העיקרית של רשימתי זו: לקרוע לקציני-הרגלים אשנב להבנה יסודית יותר של האפשרויות שבסיוע-קרוב ושבצירוף אש ותנועה. רב ער-כה של הבנה זו, כיון שבהגשמת הסיוע הקרוב וה-

— משול למי שיושב ביציע תיאטרון — לא רק כלפי עמדותיהם של האיטלקים, אלא אף כלפי שטח ההתארגנות של התקפת-הנגד שלהם.

בכל מקום בו ימצא הקת"ק — מוטל עליו לבצע מלאכה מסוכנת — וכדם קר. לא לו הלהט הגובר-ועולה של ההסתערות; לא לו רגש הבטחון הנובע מתחושת הרובה המכודן שביד. אין הוא יכול להרשות לעצמו פורקן הרגשות בשאגת ההסתערות, כשהאויב נמלט על נפשו והנפש מתגדשת תחושה נפלאה לנוכח כברת אדמה, שנכבשה תודות לאומץ-הלב ולכושף-ההתמדה האישיים.

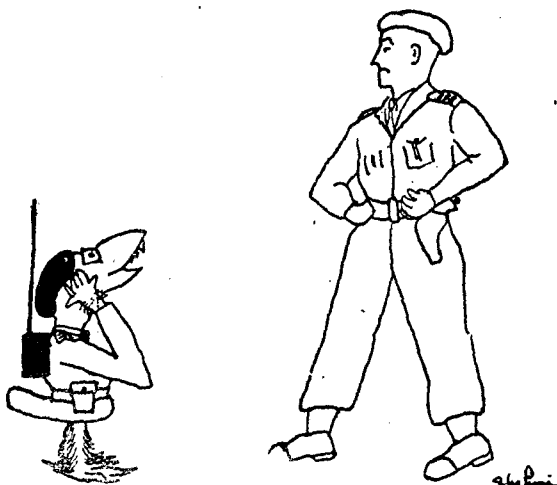
בכל אלו שומה עליו להשאר צופה מן הצד, השומר על ראש קר, מהיר להגיב על אש קטלנית הנפתחת לפתע מן האגף, או כלפי עמדת אויב מברצת המתגוננת בעקשנות. עליו לחשוב במושגי זריות ומטרם, שעה שהעולם שמסביבו מזדעזע ומתפרק בהשתפכות היצרים הפרימיטיביים של „הרוג או ההרג“. שומה עליו לשמור על האנשים שבידיהם הוא מסייע לא רק מפני אש האויב אלא אף מפני אש תותחיו שלו. עליו לטפל בדרישותיהם של קציני-הרגלים נרגשים, שלעתים קרובות יצפו לאש המסייעת כי תרד ישר מן השמים שניה אחת או שתיים לאחר שדרשה. כמורכן עליו להעביר ליחידתו זרם של אינפורמציה שוטפת ומדוייקת, לעקוב יפהיפה אחר תמונת המצב הטקטי המקומי, על כל שינוי הפתאומיים והבלתי-צפויים. עליו לדעת אל-נכון באיזו נקודה מדוייקת על פני השטח נמצא הוא עצמו, ולבסוף — עליו לשקוד על טיפול וטיפול נכסו היקר לו ביותר הלא הוא מכשיר האלחוט שלו; שאם לא יפעל הלז כתקונו, יאלץ להשתמש ברשת חיל-הרגלים (שכרגיל עמוסה מדי גם בלאו הכי), או לחדול מלהביא תועלת. פעמיים, במלאי תפקיד קת"ק, הכשילני מכשיר האלחוט שלי. המקרה האחד טראגי היה: הוא אירע

ניהול-האש של גודד השדה — זה מרכז המוח והעצבים המגיב, מצדו הוא, בצורת אש-תותחים על הודעות ה"עינים" וה"אזניים". לפיכך, על קצין הרגלים לקבל את הקת"ק בלב שלם ולשלבן שלב היטב בתמונת הכללית של גודמי האש התנועה במהלך התקפתו. עליו לעשות זאת מתוך ההבנה שתכנון קודם כבר דאג לכך, שבאשר ילך הקת"ק בהתקפה — שם יצמוד לשליטתו מסך אש, המשתרע במעין קשת סמויה מעל לשדה-הקרב.

קשת אש סמויה זו חייב קצין-הרגלים לשמור לו בדמיונו כל הזמן. מושגיו על אודות עצמת-אש עלולים להיות מוגבלים על-ידי רגילותו בנשק המסייע שלו — דהיינו המקלע והמרגמה; ולא קל לו לחשוב במושגים של עשרה קילומטרים במקום שנים. באחד הקרבות נתקלתי בקצין-רגלים שהיה מלא השתוממות ופליאה, כאשר הפגזתי כביש השגתי פגיעות ישירות במכוניות-שריון. „אבל תותח חיד מוצבים תשעה קילומטרים מכאן“, חזר ואמר מלא התפעלות.

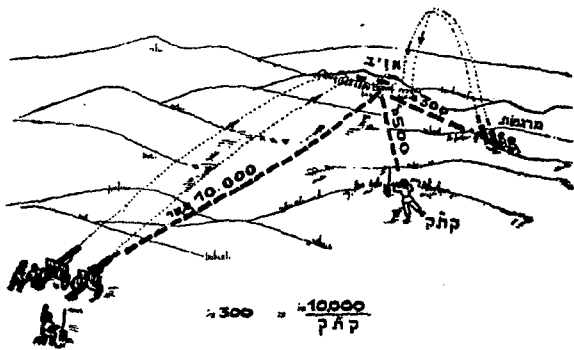
למרחק התותחים מהמטרה גודעת חשיבות מועטה, יחסית, על הדיוק — להוציא כמה שיקולים טכניים. קל היה לי, על-יכן, בהמצאי מחצית הקילור מטר מהמטרה, לפגוע באותן מכוניות-שריון ממש כשם שקל היה לו לאותו קצין-רגלים לפגוע בקבוצת אנשים ממרחק דומה, באמצעות מרגמת שני אינץ'. כל הבעיה אינה אלא זו של הכוונת האש, שעקרונותיה משותפים לכל סוגי הנשק בכל הטוחים. אחרי הכל, הרי אין התותח בלתי אם רובה גדול שהורכב על גלגלים.

על קצין-הרגלים להגביה מבטו ולהרחיב את תפיסתו אודות השימוש בעצמת-אש. זה חייב להיות הצעד הראשון לסיגול מחשבתו לתפיסה רחבה יותר בנידון. הקת"ק צריך להראות בעיניו כסוג מיוחד

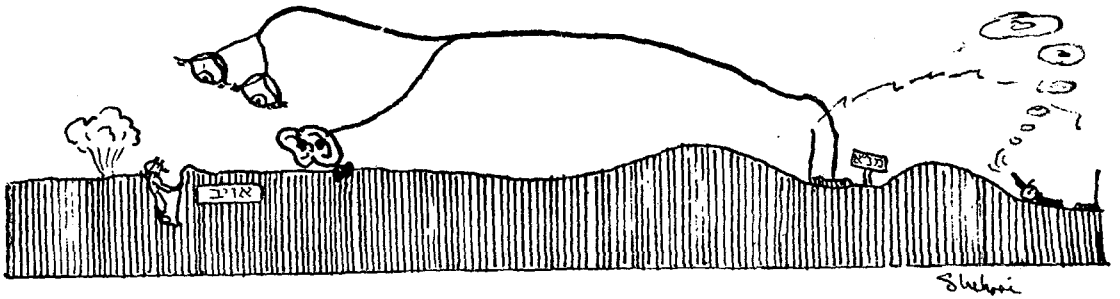


„מפלצת משונה או איש-מן-המאדים“.

פעולה המותאמת בשדה-הקרב, ממלא הקת"ק תפקיד חיוני. עליו רובצת המעמסה העיקרית, הגם שנודעת חשיבות אף לגורמים אחרים, כגון תגובה מידית מצד התותחים ודיוק הכנת הירי. מן הראוי, איפוא, לקצין הרגלים להרבות דעת ככל האפשר על אודות התפקיד אשר על הקת"ק למלאו; וכיצד ייטיב הוא, קצין-הרגלים, להשתמש בעזרתו של הלוחם ובעצמת האש הנתונה לשליטתו. קצין-הרגלים הוא, לעתים קרובות, בור עד להחריד בשטח המקצועי הארטי לרי בכלל. יחסו מתבטא בדעה כי בלאו הכי ידוי עמוסת עבודה במלאכתו הוא, וכי מעשה הלהטים שלפניו מסוכך מכדי שיוכל להתפנות לחקרו. משום כך עלול הקת"ק — בבואו לביצוע משימה ביחידת רגלים — להתקבל כמין מפלצת משונה, או כ„איש מן המאדים“. היחס הרגיל אליו הוא כי צריך להפסי את דעתו ולדאוג לנוחיותו — אם גם בעין ספקנית וחושדת — ואן, יחולל את להטוטי המסותורים. ברם, אין הוא חד מחבריא; הוא אינו חלק מן המעגל ה„משפחתי“ המקובל. אין צורך לאמר, שאין זה היחס הנכון ואף לא דרך הגישה הטובה ביותר כדי להשיג תוצאות מוצלחות. במצב זה מר-גיש הקת"ק שהוא נמצא בחלל ריק, ואילו קצין הרגלים אינו יודע בעצם כיצד להשיג את מבוקשו. קצין-הרגלים חייב להתחיל לסגל את מחשבתו שלו לאפשרויות הצפונות בקת"ק. הוא חייב להבין שהקת"ק הריהו בכל-זאת „חד מחבריא“, כי הוא מהווה חלק אינטרגלי עד למאוד של מנגנון ההתקפה. למעשה הרי אין הלוחם אלא מעין זוג עינים ואזניים על גבי גבעולים ארוכים, שראשיתם נעוצה במרכז



הקת"ק „מקרב“ את התותחים למטרה.



אינו אלא מעין זוג עיניים ואזניים על גבעולים ארוכים.

בל תהא עקשן ונוקשה: קבל את חות'דעתו של הקת"ק בנוגע לאשר הוא יכול או אינו יכול לעשות. אל תשכח שהוא יועצך הארטילרי ומי כמוהו היודע את מגבלות תותחיו. הוא יכול, למשל, לומר לך מה גודל השטח בו יהיה מסוגל לטפל במשך זמן נקוב ובאיזו מידה הוא מקוה לשחק את האויב. הוא יכול לומר לך עד כמה יהיה באפשרותך להתקרב אל אשו מבלי להפגע ממנה, ומוטב שתאמין לו. מאחר שהוא משתמש בחישוביו בנתוני בטחון משלו. מכל מקום זכור: התותחן אינו אוהב להפגין את עצמו... הוא יכול לומר לך מה תהא יעילות אשו בסוגי קרקע שונים וכנגד המבנים השונים של ביצורי שדה. כמה זמן יהיה דרוש כדי להעביר אש יעילה ממטרה אחת לשניה; או כדי להכין תכנית אש מגן לאחר שכבשת את היעד.

אל תמתין שייעץ לך בכל אלה מעצמו. הצג לו שאלות בכל נקודה ונקודה — לפני ההתקפה. שבץ את כל התשובות בתכנית הקרב שלך. סמן במפתך את קשת האש של תותחיו על מנת שלא תדרוש ממנו אש על מטרות שמחוץ לטוח. באם נראה לך שהתקפתך תעלה יפה ושתוכל לנצל את ההצלחה ולחדור עמוק יותר מכפי שתוכנן בתחילה, התייעץ עם הקת"ק שלך בטרם החלטת; יתכן ויוכל לעזור לך על-ידי קידום תותחיו. הוא יכול לומר לך מהו משך הזמן שידרש לו כדי להזין קדימה את קשת האש שלו.

כידוע לך, אין הקרב במציאות דומה לנוסחתו המוצגת בטרם אמריקאי. שם אין הגיבור טוען מחדש את כליו אף-פעם. אין התחמושת חסרה באשפתו. אולם בקרב אל תצפה שהקת"ק יספק לך כמות אש בלתי-מוגבלת. לרשותו עומדת מכסת תחמושת מוקצבת מראש, בדיוק כאשר לך. ברר עמו את מצב התחמושת לפני הקרב ותכנן בקוים כלליים את הכמויות שיוצאו בכל שלב של ההתקפה.

של רובאי, המוויין ברובה גדול וחזק מאוד, שמטעמי נוחיות משאירים אותו בעורף. בתור שכזה מההה הקת"ק חלק של הכוח המסתער ובהתאם לכך גם יש לנהוג בו. פרושו של דבר — „להחזיקו היטב בתמר נה", לספק לו אינפורמציה מלאה ולהינעץ בו בענין החלטות הנוגעות בו. כמו כן יש להניח לו לבחור את מקומו כחוד הכוח התוקף, כיון שהוא המיטיב לדעת כיצד לנצל את נשקו.

הדגשתי כבר את חשיבות הקשר לקת"ק. קציין הרגלים צריך להיות מוכן לעזור — במקרה שהקת"ק אינו יכול להתקשר עם התותחים מחמת מכשיר מקולקל או ניוזק — על-ידי כך שניח לו להשתמש ברשת שלו להעברת תשדורותיו.

על קציין-הרגלים להעריך נכונה את מגבלותיו הטבעיות של הקת"ק שלו. הקת"ק אינו מסוגל, משום-מה, לבצע תפקידו באם מת הנו; על כן יש לעשות כל מאמץ כדי להחזיקו בין החיים!

קציין-הרגלים! בל תבקש מן הקת"ק ללכת עם הגל המסתער! החזיקו בסמוך אליך, כך שתוכל לומר לו מה רצונך; אולם הנח לו לבחור בעצמו את קו התקדמותו. הוא מוכרח להיות מסוגל לצפות כראוי כדי שיוכל לפעול כראוי; והוא יודע זאת. משום כך יהא נוטה לנוע על קרקע נישאה, או להתקדם בדילוגים מפסגה לפסגה, באם שטח הפעולה הנו הררי. במקרה ודרכו סוטה מקו התקדמותך ואין באפשרותך להלוות אליו, שמור על המגע אתו באמצעות רץ או אלוטו. אל תצפה שיטול חלק פעיל בהתקפה בלי שערך סיור מוקדם. לסיור זה מן ההכרח שתצאו אתה והוא יחדיו ושתמסור לו את כל הידוע לך אודות התנאים המקומיים. בהזדמנות זו עליכם לתכנן את קוי התקדמותכם.

ודא שתוכנית האש תהיה ידועה גם לך, למקרה שהוא יפגע. רשום לפניך גם את הערוץ בו הוא משדר את קריאת הפתיחה שלו. את כל האינפורמציה הזו מסור גם לסגנד — למקרה שאף אתה תפגע.

ירעישו את המדרון הקרמי — וכך תקבל „תיבת אש“.

הקת"ק שלך הוא איש אחד בלבד, ובפעולה — איש העובד בתנאים קשים מאוד. אין הוא מביא עמו קבוצת עוזרים גדולה; לכל היותר יבוא עם קשר אחד ולעתים יבוא לבדו. אי לזאת אל תאיץ בו בדרישותיך.

בקרבת אל-ערیش עמד קת"ק על גבי טנק. ההתקדמות נעצרה על ידי מספר תותחי נ"ט בני 6 ליטראות, שמוקמו יפה ושקשה היה לאתרם באפ"לולית הלילה היורד. מפקד השדרה היה קופץ ותורר וקופץ אליו ודורש אש „שם... אתה רואה את ברק" היריה ההוא?... הבט, הרי עוד אחד שם... ואחד שם... בשם אלוהים, עשה משהו, מהר!“

תן לו כל פעם מטרה אחת בלבד — יותר לא יוכל להעסיק בהצלחה. אל תיתפס לבהלה אם אין ברצונך לבלבל אותו. אל תצפה שהאש תרד ישר על המטרה שניה אחת לאחר שדרשת אותה. לאט לך — אתה עצמך אינך נחפו להתקפה ללא הכנה. כמוך כמוהו — אין ביכולתו לפתוח באש בלעדיה.

לאחר שיתמצא בנקודות אלה, יוכל קציני-הרגלים להתחיל לחשוב כיצד יפיק את מלוא התועלת מעצמת-האש שהועמדה לרשותו.

וכך, קציני-הרגלים, משיציג לפניך המג"ד בפעם הבאה את סרן סבון, נהג בו בכבוד הראוי לו. קבלתו כאח-לנשק; גלגל עמו שיחה מקצועית, עבור על תכניותיך בצותא הדא אתו ושאל לדעתו ולביקורתו. מעל הכל — שאל לביקורתו. אנו עם הרגיש ביותר לביקורת. אנו נוטים לקבלה כאילו כוונה כלפינו אישית. ברם ביקורת מקצועית מנתחת וקונסטרוקטיבית אינה אלא מתת-שמים, לכן קבלנה בזרועות פתוחות ובברכה.

דאג לכן שיוסי סבון ירגיש אצלך טוב. הוא מרוחק מיחידתו ועלול להרגיש עצמו תלוי בחלל ריק. הציגהו לפני מפקדי-המשנה שלך. אם ימצא הזמן לך — בקשהו לדבר לפנייהם בקצרה ולתאר את אשר בדעתו לעשות בעת ההתקפה. הרבץ בדיחות והומינהו ללגימה — כאם בר-מזל הנך במידה שתוכל להרשות לעצמך מותרות כה יקרים בומנים טרופים אלה! בקצרה, ראה שירגיש טוב, שירגיש שנתקבל בברכה, וסופך שתקצור את אשר זרעת; שכן אדם מנסה תמיד לעשות קצת למעלה מיכולתו שעה שהוא מרגיש כי רצוי ואהוד הנהו — והקת"ק אף-הוא אדם הנו.

(סוף בעמ' 44)

ועכשיו אנו מגיעים לעצם הענין. ידידנו קצין חיל-הרגלים, כיון שקלט ועיכל את כל הנקודות הללו וסגלן למחשבתו, עלול עתה לעבור לקיצוניות השניה ולצפות להעדר כל שגיאה מצד הקת"ק בפרט, והארטילריה בכלל. למצב אשר כזה לא יוכל, כמובן, כיון שבעמק הבכא בו אנו חיים לא נשיג אף פעם את השלמות הגמורה. ומשלא יקבלנה במקרה זה, הריהו הופך לאדם ממורמר ומאוכזב וחוזר לעמדתו הנושנה במשנה תוקף, כמו שנאמר: מי שנכזה ברותחין נזהר בפושרין.

לפיכך אל נא תצפה, קציני-הרגלים, לשלמות. יתר על כן, אל תצפה שהארטילריה תעשה עבורך את אשר בכוחך אתה לעשות. מן ההכרח שתמצה את מלוא יכולתם של מרגמותיך ומקלעיך. אל תבקש מהקת"ק אש בשעה שהנך מסוגל לספל במט"ר בעצמך.

פעם אחת — שוב בבורמה — ביקשני קצין חי"ר לפתוח באש על חמישה יפנים, שהיו מרוחקים מאתנו 400 מטר. רק לאחר שנטלתי את רובי ופגעתי באחד מהם עלה בידי לשכנעו שהוא מסוגל לספל במצב בכוחותיו הוא ואפילו אז מצא לנכון להפעיל את מרגמת 2 האינץ' שלו.

למד לשלב את כלי נשקך עם הארטילריה. המק"ב שלך מסוגל לתת אש אגפית, מרגמותיך יכר לות לספל במדרונים העורפיים, בעוד שהתותחים



הקת"ק הוא איש אחד בלבד.

גמישות בהפעלת חת"ם - דוגמה בריטית

(ארטילריה-קורפוס בקרבות-הסניו, 1945)

אולי, פותרים אותם ע"י תוספת כוח-אדם, ציוד, רכב, שינויי-ארגון וכן שינוי תהליכי-הקרב המקובלים. מפקד חת"ם הקורפוס ה-10 (CCRA) לא שינה את הארגון ולא הפריש לעצמו כוח-אדם או ציוד, שיעמדו לרשותו ישירות. הוא ארגן את כוח הארטילריה שעמד לרשותו לפי הגוהל הקבוע ותהליך הקרב המקובל בחיל-התותחנים הבריטי.

בהמשך ניתוחה של הדוגמה שלנו נבדוק את שני לוב סוגי חת"ם השונים במסגרת הכללית וניצל גמישותם לניהול קרב ארטילרי.

מה היה המבנה השגרתי?

לשם בירור הנושא שלנו אנו חייבים לחזור בקי-צור על המבנה הרגיל של חיל-התותחנים בקור-פוס בריטי. לאחר זאת נוכל להשוות את המבנה הקבוע הנ"ל עם הפתרון של הקורפוס ה-10 בתנאים ארגוניים שונים.

בראש חיל-התותחנים בקורפוס עומד מפקד חיל התותחנים המלכותי של הקורפוס (CCRA) על-ידי מפקד חת"ם קורפוס (HQRA Corps) עם מחלקת קשר מח"ק ומטה נגד-סוללתי (CB Staff) מפקד חת"ם של הקורפוס הוא מפקד החת"ם בקורפוס וגם יועץ מפקד הקורפוס בעניני ניהול חת"ם. תחת פיקוד מפקד חת"ם של הקורפוס עומדת, בדרך-כלל, חטי-בת חת"ם. הרכבה הקבוע: ארבעה רגימנטים בינרניים (5,5 אינטש), רגימנט כבד אחד (7,2 אינטש), רגימנט-שדה אחד (25 ליטראות). על חטיבת חת"ם פוקד מפקד חטיבה (CAGRA). עם מפקדה (HQ AGRA) מפקד חת"ם של הקורפוס הוא המפקד גם על הרגימנטים הנ"מ הבינוניים הקלים במקרה שהם מצורפים למערך הקורפוס.

מפקד חת"ם של הקורפוס משמש, לגבי חת"ם במסגרת הדיביזיות, בתפקיד מתאם תכניות ההפעלה ומדיניות ההפעלה של חת"ם, ובתפקיד קצין המטה המקצועי גמ"ח. צינור הפיקוד לחת"ם במסגרת דיביזיות רגלים או דיביזיות שריון הוא: ממפקד הארטילריה בקורפוס אל מפקד הארטילריה בדיבי-זיה (CRA).

לעזרת מפקד חת"ם של הדיביזיה עומדת מפקדת חת"ם של הדיביזיה (HQ DIVRA). יחידות חת"ם במסגרת הדיביזיה מונות 3 רגימנטים-שדה (25

מטרת מאמר זה להציג בפני הקורא דוגמה של ניהול והפעלה גמישים של יחידות ועוצבות (פורמ-ציות) חיל-התותחנים בסיוע ישיר במסגרת קורפוס. בדרך כלל שורת דעה שלחיל-התותחנים בצבא הבריטי - בארגונו, ניהולו והפעלתו בקרב - חסרה כל גמישות באשר להתאמת עצמת הארטילריה העו-פדת לרשות המפקד הגבוה בתנאים המשתנים של המערכה. ברצוננו לנתח כאן את ארגון הארטילריה בקורפוס ה-10 הבריטי במערכה על הגנה סניו. לדע-תנו, סותר ניתוח זה את הדעה הנ"ל, בהבליטו הבל-טתי את הגמישות הארגונית של חיל-התותחנים הבריטי וכושר-התאמתו למסיבות ותנאי-הקרב.

**

באביב 1945 היה הקורפוס הבריטי ה-10 מורכב מעוצבות (פורמציות) לא-סטנדרטיות של כוחות האימפריה הבריטית ושל כוחות איטלקיים.

מערך כוחותיו היה כדלקמן:

א. שתי דיביזיות איטלקיות, "קטנות" * (Folgores) ו-2 (Fialli) אשר כל אחת מהן כללה שני רגימנטים רגליים ושני רגימנטים של חת"ם שדה. שירותיהן היו בגודל של $\frac{2}{3}$ משירותי דיביזיות רגלים בריטית סטנדרטית.

ב. החטיבה היהודית הלוחמת (המוגברת) עם רגימנט חת"ם-שדה מס. 200.

ג. חטיבה מוסעת מס. 43 של צבא הודי (גור-קאס) עם רגימנט חת"ם-שדה מס. 23.

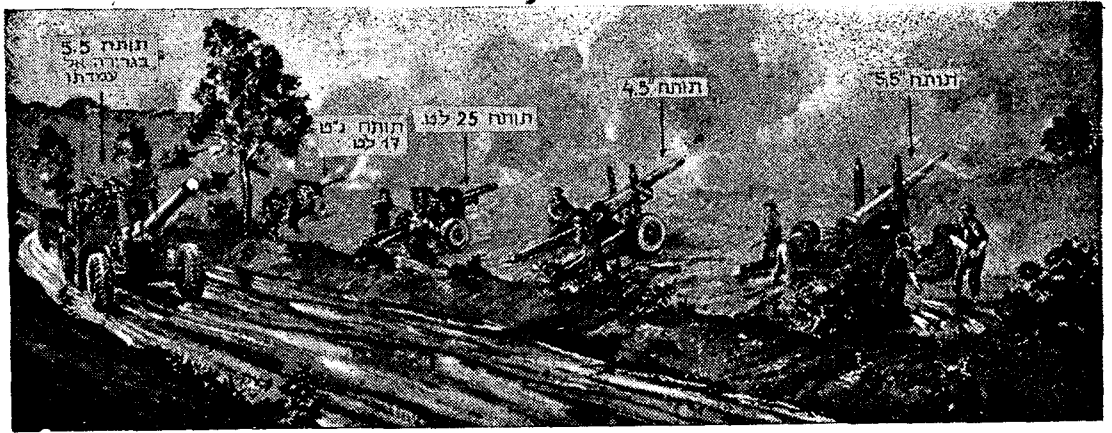
ד. חטיבת חיל-התותחנים מס. 2 (AGRA) מור-כת משלושה רגימנטים בינוניים ורגימנט כבד אחד של חיל-התותחנים.

ה. רגימנט נ"מ כבד מס. 1.

מערך הכוחות הנ"ל לא חפף את הארגון הקבוע בצבא הבריטי. הוא הורכב במיוחד לשם לחימה על חלקו העילי של הגנה סניו. אין ספק שבעיותיו המנהלתיות ובעיות ההחזקה השוטפת שלו היו בלתי רגילות.

ברור שגם בעית הסיוע של חיל-התותחנים לקור-פוס ה-10 דרשה פתרונות אשר בצבאות אחרים היו,

* האיטלקים הפכו את הדיביזיות שלהם ל-Gruppi di Combattimento - היגו, דיביזיות שמו 2 רגימנטים רגליים בלבד. שיטה זו הוכחה כלא-יעילה בעת המלחמה. - המער.



כמה מסוגי התותחים שהופעלו במסגרת הקורס הבריטי במלחמת 2'

הצורך בתהליכי ריכוז-אש מהירים בא על פתרון נוספים שונים בכל הצבאות אשר השתתפו במערכה של מלחמת העולם השנייה. פיתוח התהליך הבריטי להנחתת אש מרוכזת החל בשנת 1941. לדעתי — המבוססת על נסיון אישי ומעשי — הגיע תהליך זה לשיא בשנים 1944—45, מבחינת המהירות שהושגה בהנחתתה ומבחינת דיוק.

ישנם שני אמצעים המאפשרים הנחתת אש מרוכזת מהירה והם: א. תהליך-קרב פשוט וברור והעברת סמכויות למפקד התותחנים שבעמדת התצפית. ב. רשת-קשר מעולה, אשר כל יחידות חת"ם בדיברייה זיהו כלולות בה ונמצאות בהאזנה מתמדת.

בצבא הבריטי קיימים 4 דרגים להנחתת אש מרוכזת מהירה לפי תצפית או לפי רישום. בכל דרג — עצמת-אש גדולה יותר מדרג הקודם לו.

דרג א: ריכוז-אש מהיר של רגימנט-שדה * אחד בלבד הנקרא בשום קוד „מטרת מייק" (Mike Target). ריכוז זה הנו ריכוז של 24 תותחי 25 ליטראות או 16 תותחי 5.5 אינטש (Regimental Concentration). הסמכות להנחתת ריכוז זה היא בידי הקצין (מפקד המחלקה או הסוללה) שבעמדת-התצפית המשמש „נציג המפקד" (CO's Representative). כל קצין תצפית של אותו רגימנט יכול אף הוא להפעיל ריכוז זה לאחר קבלת רשות משליש הרגיימנט. הקצאת תחמושת להנחתת אש בהתאם לתהליך זה היא בשיעור 1, 2, או 3. (לאמור: כל תותח של הרגימנט יורה 1, 2 או 3 פגזים בהתאם לשיעור). אם עצמת הריכוז הנ"ל אינה משפיעה על

ליטראות), רגימנט נ"ט אחד (17 ליטראות) ועד לשנת 1944 גם רגימנט נ"מ קל (40 מ"מ) *.

סיכום עצמת חת"ם בקורס בריטי רגיל (של 3 דיביויות רגלים, לדוגמה), הנו: 9 רגימנטים-שדה — 216 תותחים (25 ליט'); רגימנט-שדה אחד (מחטיבת התותחנים) — 24 תותחים (25 ליט'); סה"כ 240 תותחים (25 ליט'). 4 רגימנטים בינוניים — 64 תותחים (5.5 אינטש); רגימנט כבד אחד — 16 תותחים (7.2 אינטש); 3 רגימנטים נ"ט — 144 תותחים (17 ליט'), אשר מהם 50% תותחים ממונעים. 3 רגימנטים נ"מ קלים — 162 תותחים (40 מ"מ). עצמה כללית: 626 תותחים של חת"ם. לזאת נוספים 162 תותחים נ"ט (6 ליט') של גדודי הרגלים.

מספרים אלו מהווים ללא-ספק, עצמת-אש אדירה, גיחולה של עצמה זו בקרב, החזקתם השוטפת של הכלים היוצרים אותה, הספקת כמויות עצומות של תחמושת — כל אלה דורשים ארגון מעולה, אימון בתהליכי-קרב גמישים, כדי לנצל את עצמת-האש הנ"ל בזמן ובמרחב הנכונים.

אין מגמת סקירה קצרה זו לפרט את תהליכי הקרב השונים של חת"ם. אף-על-פי-כן עלינו להצביע על האפשרות להנחתת אש מרוכזת של כל תותחי הדיביויות או כל תותחי הקורפוס לפי פקודה אחת על מטרה אחת חיונית ביותר.

* ברוב הדיביויות חוסל רגימנט הנ"מ הקל בשנת 1944 כתוצאה מהעלינות האוירית המוחלטת של מעצמות-הברית וכתוצאה מחוסר כוח-אדם ביחידות הרגלים אשר קיבלו תגבורת מרגימנטי הנ"מ המסורקים. נשארו רק רגימנטים נ"מ בודדים שהוקצו בחזית איטליה בשיעור של רגימנט אחד לקורפוס. בתקן החדש של דיביויות-הרגלים הבריטיות, משנת 1950, מופיע שוב רגימנט נ"מ קל במסגרת חת"ם של הדיביויות.

* רגימנט-שדה כולל שלוש סוללות הכוללות 2 מודלקות כל-אחת. במחלקה — 4 תותחי 25 ליטראות; בסוללה — 8 תותחים; ברגימנט — 24 תותחים. — ה מ ע ר.

לא ניכנס כאן לפירוט התהליכים והשיטות השונות לניהול אש של חת"ם בדיכוייה. בכל־זאת נזכיר את העובדה שניהול משימות־האש וההנחיות — ההתקפ־תיות וההגנתיות — עובר בדרך צינורות הפיקוד של חת"ם מרגימנט־שדה למפקדת חת"ם בדיכוייה ומעלה.

תיאום הדוק היה קיים בין יחידות חת"ם ובין יחידות הרגלים המסיעות בכל שלבי המערכה. תיאום זה התבטא לא רק ע"י הימצאו של קצין חת"ם ע"י מפקדת גדר או פלוגת רגלים, אלא אף ע"י הקצאה כמעט קבועה של אותה סוללת־שדה לגדוד רגלים ואותו רגימנט־שדה לאותה חטיבת־רגלים. כך נוצר צות קרב מעולה רגלים־תותחנים מבוסס על תהליך ונוהג קרב פשוטים, היכרות הדדית של מפקדי הרגלים והתותחנים, תהליכי ניהול הנחתת־אש פשו־טים ביותר היו קיימים כשביל מפקד הרגלים, אלה איפשרו העברת אחריות וסמכות לטיווח והנחתת־אש עד לדרג של מפקד מחלקת־רגלים.

כיצד נערך חת"ם של הקורפוס ה־10?

משימת מפקד חת"ם של הקורפוס היתה להפעיל את כל המערך הארטילרי העומד לרשות הקורפוס ה־10 בהתאם לתהליכי הקרב ולניהול האש השיג־רתיים. גזרת הקורפוס ה־10 היתה על הנהר סניו העילי, ולא נחשבה כחלק מהגזרה העיקרית במתקפה (האופנסיבה) הגדולה באביב 1945. למפקד הקורפוס ולמפקד חת"ם לא היו כל סיכויים לקבל תוספת כוח־אדם, ציוד ורכב לחת"ם כדי להתאימו לפרמציות הלא־סטנדרטיות של הקורפוס. ולא עוד אלא שהקורפוס העשירי נאלץ לותר על 2 רגימנטים מחטיבת חת"ם מס. 2 אשר עמדה ל־רשותו. והם: רגימנט חת"ם בינוני אחד — לגזרה של קורפוס אחר; ורגימנט־שדה אחד — אל תחת פיקוד חטיבת הרגלים המוסעת ה־43 (שאמנם היתה כלולה במערך הקורפוס).

בעיה נוספת יצר המבנה הלא־סטנדרטי של פור־מציות הקורפוס. העובדה שלחטיבה היהודית הל־ר חמת ולחטיבת הרגלים המוסעת ה־43, למשל, לא היתה קיימת מסגרת דיכוייונית או מפקדת חת"ם דיכוייונית. בכ"א משתי הדיכוייות ה"קטנות" האיטל־קיות היתה קיימת מפקדת חת"ם אשר פקדה על שני רגימנטים־שדה בלבד.

מפקד חת"ם של הקורפוס ה־10 הגיע לפתרון טוב מאוד לגבי ארגון הפיקוד והניהול של החת"ם ולגבי יצירת דרגי פיקוד חת"ם. הוא קבע שניהול החת"ם

מהלך הקרב או אינה מביאה להטבת המצב הטקטי של יחידת־הרגלים או השריון המסתייעת בו, קיימת אפשרות לשנות את ריכוזי־האש הרגימנטלי הנ"ל.

דרג ב': ריכוזי־אש מהירים של כל רגימנט־שדה של הדיכוייה (רגלים או משורינת) מופעלים ע"י מילת־קוד "מטרת אנקל" (Uncle Target). אלה הנם ריכוזי אש של 72 תותחים של 25 ליטראות. הסמכות לנחתת ריכוז זה נתונה לקצין חת"ם (מפקד סוללה או מפקד רגימנט) המשמש נציג מפקד חת"ם של הדיכוייה (CRA's Representative). כל קצין תצפית חת"ם של הדיכוייה יכול אף־הוא להפעיל ריכוז זה לאחר קבלת אישור ממפקדת חת"ם בדיכוייה. גם לריכוז אש חת"ם דיכוייוני מוקצים, בדרך כלל, שיעורי הוצאת תחמושת 1, 2 ו־3. האפשרות לשנות ריכוז אש זה היא כמו בריכוזי אש רגימנטליים.

דרג ג': ריכוזי אש ארטילריה של כל הקורפוס מופעלים ע"י מילת־קוד "מטרת ויקטור" (Victor Target). ריכוזים אלה הם מסובכים ביותר ולכן השיי מוש בהם הנו בגדר יוצא־מך־הכלל ואינו תהליך קרב קבוע ורגיל כריכוזי־אש רגימנטליים ודיכוי־יוניים.

דרג ד': ריכוזי אש חת"ם של הארמיה מופע־לים ע"י מילת־קוד "מטרת ויליאם" (William Target). לא ידוע לי אם במלחמת־העולם השניה היה מקרה בו הונחתה אש מרוכזת ומהירה של חת"ם הארמיה כולה.

להלן דוגמאות להבהרת משך־הזמן הנדרש להנ־חתת הריכוזים הנ"ל: 1. ריכוז־רגימנטלי: הנחתת הריכוז של אש 24 התותחים על שטח 400×400 — 4 עד 6 דקות לאחר מתן הפקודה הראשונה להנחתת הריכוז.

2. ריכוז דיכוייוני: הנחתת ריכוז של 72 ת־רותיים על שטח של 500/600×500/600 ירד — 8 עד 10 דקות לאחר מתן הפקודה להנחתת הריכוז.

הזמנים שניתנו כוללים גם את הזמן לטיווח ואת כל ההכנות להפעלת הריכוזים. כשיטה וכקיצור תה־ליך הקרב, אין מטוחים את כל תותחי הרגימנטים שבדיכוייה. בריכוז רגימנטלי דיכוייוני מטוחת מחד לקה אחת בלבד; וכל יתר המחלקות הסוללות והרגימנטים מתקנים את תקוני תהליך הטיווח של הסוללה המטוחת, לפי האזנה ברשת אלחוט החת"ם.

ברור ומובן שהשגת תוצאות להנחתת ריכוזי־אש חת"ם במהירות הנ"ל היא תוצאה של אימון מעולה, נסיון רב, משמעת ושיתוף פעולה בלחיצה של יחידות חת"ם שבדיכוייה.

צתה תחת פיקוד גונדת נ"ט כבדה מס. 385 שהיתה ממונעת וכללה 12 תותחי 17 ליט' על רכב זחל 10 (אמנם, לפי תקן המלחמה היתה צריכה גונדה נ"ט כבדה להיות כלולה בחטיבה אולם מתוך מחסור בכוח אדם לא הוקמה כזאת).

ס"ה עצמת חת"ם בקורפוס העשירי היתה:
— 6 רגימנטים-שדה, 144 תותחים של 25 ליט'-ראות;

— 3 רגימנטים בינוניים, 48 תותחים של 5.5 אינשט;

— 1 רגימנט כבד, 16 תותחים של 7.2 אינשט;
— 1 רגימנט נ"מ כבד, 24 תותחים של 3.7 אינשט;
— 1 גונדת נ"ט ממונעת, 12 תותחים של 17 ליטראות (סע עצמיים);

— 2 גונדות נ"ט 24 תותחים 17 ליטראות (גרורים);

סה"כ: 36 תותחי נ"ט של 17 ליטראות. המערך הנ"ל הושלם ע"י 108 תותחי נ"ט של 6 ליטראות, שברשות גדודי-הרגלים.

ניהול ארטילריה והפעלתה בדרגת-פיקוד נמוכים

כדוגמה אופינית לגמישות בארגון ברצוני להביא את הפעלת סוללת תותחים בינוניים וסוללת נ"מ כבדה ע"י סוללת-שדה, באמצעות מפקד סוללת-השדה או קצין התצפית בגזרה של גדודי-רגלים וב-סיוע ישיר לו:

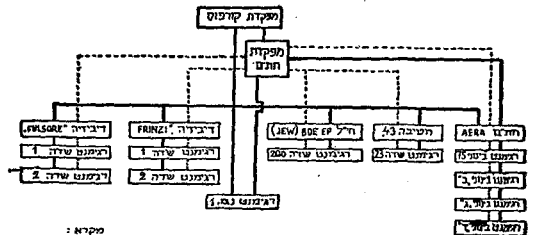
ק ר ק ע: נהר סניו — כקו מפריד בין כוחותינו לכוחות האויב. שטח גבעי סגור עם בנינים די צפופים. גדת הנהר — משני עבריו — מישורית.

ה אויב: גדוד צנחנים מדיביזיית צנחנים מס. 1 בסיוע חת"ם של דיביזייה גרמנית ולפחות סוללת מטילי-רקטות של 150 ס"מ*.

כוחותינו: הגדוד הראשון של החטיבה היהודית הלוחמת; סוללת-שדה 604 (מרגימנט-שדה 200) בסיוע ישיר לגדוד; סוללה בינונית 102 (מרגימנט בינוני 75) וסוללה א' מרגימנט נ"מ כבד מס. 1.

אופי הלחימה: החזקת מערך הגנתי ע"י שני היריבים. פעילות מוגברת של פטרול משני הצדדים, בעיקר בלילה. שני הצדדים מפעילים

בדיביזיות ה"קטנות" האיטלקיות, יבוצע ע"י מפקדות חת"ם של הדיביזיות עצמן ויתואם ע"י מפקדת חת"ם של הקורפוס. הוא ריכז את רגימנטיה-השדה 200 ו-23 במערך חת"ם דיביזיוני מוקטן וקבע שלגביהם תפעל מפקדתו גם כמפקדת חת"ם דיביזיוני (לגבי שני הרגימנטים האלה) וגם כמפקדת חת"ם של הקורפוס.



טבלת כפיפות חת"ם בקורפוס ה-10

כתוצאה מהעליונות האוירית המוחלטת של בעלות-הברית, לא היתה קיימת שום בעיה של הפעלה נ"מ פעילה. לכן נמסרה לרגימנט הנ"מ הכבד מס. 1 (3) סוללת נ"מ כבדות, ס"ה 24 תותחי נ"מ 3.7 אינשט) הנחתת משימת-אש נגד מרגמות האויב אשר היו מחופרות על הרכסים האחוריים — כמשימה ראשונה ועיקרית. השימוש במרעום זמן מדויק של פגזי תותח 3.7 אינשט לנפץ-אויך (Air Burst) מעל למר-גמות האויב היה מוצדק. הרגימנט הופעל טקטית ע"י "מטה נגד-מרגמות" (Counter Mortar - CM Staff) אשר עמד לרשות כל מפקדת חטיבת רגלים.

כתפקיד שני הוטל על רגימנט הנ"מ הכבד להנ"חית אשה-טרדה לטווח ארוך נגד קטע מרוחק של קוי האספקה והפינוי של שתי הדיביזיות הגרמניות אשר החזיקו בגזרה שממול לקורפוס ה-10: אותו קטע מהעיר אימולה שבעורף ועד חצי-הדרך אל החזית, קטע אשר היה מעבר לטוח התותחים הבינוני-ניים של חטיבת חת"ם 2. (ה ע ר ה: הטוח בין עמדת תותחי רגימנט נ"מ מס. 1 העיר אימולה הוא 18.000 ירד). השטח הגבעי בין אימולה והסניו, עם דרכי הספקה ופינוי מוסתרים בחלקם ומוגנים, הצדיק את ניצול פגזי תותח נ"מ כבד עם מרעום זמן (נפץ-אויך).

ברור שרגימנט נ"מ כבד אינו מוטגל, בהתאם לארגונו, להנחית אש על מטרות קרקע לפי תצפית ולכן מפקד חת"ם הקורפוס היה חייב למצוא פתרון לכביעה זו. כיצד עשה זאת — נראה להלן.
יש לצין כאן שלחטיבה היהודית הלוחמת הוק-

* Nebel Werfer — מרגמה-כבדה גרמנית בח 6 קנים. לפי שעה נועדה מלכתחילה, כ"מרגמה כימית" (ובראש וראשונה — להטלת עשן). למעשה, שימשה כנשק-אש מן החשובים שבכוחות הנרמניים במחציתה השניה של מלח"ע ה"2. היה בכלי זה גם מן היסוד של נשק רקטי. — המער.

שיש לפקד כדי לקרב או להרחיק את נקודת התפוצצות הפגז באויר.

אחריות לגבי העמדות הקדמיות של כוחותינו, שמירה על מירווח-רכס מאותו צד של הסניור בו נמצאו כוחותינו — נשארה בידי הקניא של סוללה ג'מ. הקצאת תחמושת לתותחים ג'מ: בשיעור 60 פגז לתותח.

בהתאם להוראות הפעלנו את סוללה א' ג'מ לשת"מ שימות: 1. נגד עמדות של מרגמות שנתגלו זה עתה; 2. לאש הטורדה בעורף המערך ההגנתי של האויב. תהליך ניהול האש היה פשוט ביותר: אחרי פקודות התראה לפתיחת אש לסוללה א' ג'מ (שניתנה בדרך כלל בטלפון, מסיבות בטחוניות) מסרנו לעמדת הפיקוד של סוללה א' שני נתונים בלבד: נקודת ציון המטרה וגובה המטרה מעל פני הים. לאור הירי תיקנו את גובה התפוצצות הפגז לפי החישובים שקבלנו מהתותחנים ג'מ מראש. לאחר קביעת גובה ההתפוצצות המתאים מעל המטרה, באמצעות טיווח מעמדת התצפית — עברנו לאש לתכלית" ע"י הנחתת אש כל הסוללה בשיעור של 2 או 3 מטחי תותח.

תהליך זה הוכח כיעיל בעיקר במקרה גילוי עמדת מרגמות חדשה של האויב ע"י יחידות ויחידות-משנה של הרגלים אשר ביקשו סיוע אש באמצעות דה"ר (ד"ח הרעשה). במקרים שהצלחנו לגלות את עשן יריות מרגמות האויב מעמדת התצפית, זכינו להצלחה גמורה. במקרים אשר לא הצלחנו לקבוע בדיוק, ע"י ראייה את עמדת מרגמות האויב, נסינו להגחית כמות אש (תחמושת ג'מ לא היתה חסרה) שתכסה את הרכס האחורי או את חלקו התחתון של הואדי. נפץ-אוויר היה יעיל ביותר כנגד עמדות-מרגמות מחר פרות וברוב המקרים השגנו את ניטרול מרגמות האויב.

בצורה מקבילה שילבנו את מפקדת סוללה ב' נוינת 102 במערך ניהול-האש של סוללה 604. מתוך מחסור בכח-אדם ובאמצעי קשר ותובלה, לא הוציאה סוללה 102 תצפיות. במקום זה העבירה את הסמך יות להנחתת האש שלה לתצפיות של סוללה 604. את סוללה 102 לא יכולנו לנצל בצורה רחבה כמו את סוללה א' ג'מ בגלל מחסור בתחמושת (הוקצו 8 פגזים בלבד לכל קנה ל-24 שעות).

תהליך ניהול-האש של התותחים הבינוניים הנח"ת תהה היה התהליך המקובל המשותף לתותחי-שדה בינוניים וכבדים כאחד. אחת המשימות שהפעלנו באמצעות סוללה 102 היתה חשמה של קבוצת בני-גים מצדו השני של הסניור (אחזה חקלאית קרובה

הפגזות הטרדה והפגזות טיווח ע"י מרגמות חת"מ. תיאום חת"מ עם הרגלים וניהולו של חת"מ עצמו נתבצעו ע"י אלה: המפקדת של שתי הפלוגות הרובאיות של הגדוד הראשון; עמדת תצפית חת"מ הקשורה באלחוט לעמדת תותחי הסוללה למנ"א* של רגימנט-שדה 200; רשת אל-חוט שניה למוצב הפיקוד (CP) של הגדוד הראשון; קשר הדוק ע"י הימצאות באותו המקום עם מפקדת פלוגת-הרגלים; קשר כפול ע"י קו טלפון מהתצפית לעמדת תותחי הסוללה וממפקדת הגדוד הראשון למפקדת הסוללה; מפקד סוללה 604 עם ג"פ ואלחוט בידי בין מפקדת הגדוד הראשון, ומפקדת הסוללה ותצפיות הסוללה.

תכניות ומשימות אש הגנתיות מתוכננות עבור כל גזרת הגדוד הראשון ומשולבות „בנקודת-תפר" של גזרות הגדוד השני משמאל וגדוד הרגלים של הד"ר ביזיה השלישית הפולנית מימין. קריאת משימות האש הנ"ל לפי כינוי ע"י מפקדות גדוד הרגלים או פלוגות הרגלים.

משימות-אש הגנתיות בשביל גזרת-החטיבה כור לה, וחיכוך לגזרות ההגנה הארטילרית של העוצר בה שמשאל ומימין היו מותאמים ומשולבים ע"י מפקדת רגימנט-שדה 200 ומפקדת חת"מ הקורפוס (בתפקידה כמפקדת חת"מ דיביזיונית לרגימנט 200). אש הטורדה, סיוע-אש לפטרולים, שמירה על תנור עת האויב ופעילותו לפי תצפית או קת"קים בגזרה, או לפי תכניותיהם.

אש נגד מרגמות בהתאם לתכניות המטה-נגד מרגמות שליד מפקדת החטיבה (לגבי מרגמות האויב שבעמדות המוכרות לכוחותינו).

אש נגד מרגמות האויב עם התגלותן של עמדות חדשות — לפי תצפית והחלטה של הקת"קים.

הפתרון שניתן לבעיות הפעלתו של רגימנט ג'מ כבר בשימוש כנגד מטרות קרקע היה פשוט למדי: קו טלפון הונח בין מפקדת סוללה 604 ובין מפקדת סוללה א' מגדוד ג'מ כבד. כאמצעי קשר מקביל, נכנסה תחנת אלחוט של מפקדת סוללה א' מגדוד ג'מ כבד לרשת אלחוט החת"מ של סוללת-שדה 604. קציני התצפית של סוללת-השדה קיבלו כנתון בליסי סי בלבד את הטוח המכסימאלי האפשרי של שני סוגי מרעמים לתותח ג'מ 3,7 אינטש (חג"ם עם מרעם זמן מספר 199 ר-208**) עם התיקונים במספרים

* מרכז-ניהול-אש.
** הטוח: במרעם 199 — 15000 ירד;
במרעם 208 — 18000 ירד.

לנהר) שממנה צלפו מקלעי האויב על פטרולים שלנו ועל עמדותינו הקרמיות. נסיון ראשון בצענו בעזרת תותחי 25 הליט' שלנו, אבל חוזק הבנינים מנע השגת תוצאות משיביות רצון. הוחלט על הפעלת תותחים בינוניים 5,5 אינש עם פגזי חנ"ם של 100 ליטראות כל אחד ומרעומי 119 (עם השהיה) ליצירת הת-פוצצות הפגז לאחר החזירה. גם במקרה זה השתמשנו בקו טלפון מעמדת התצפית למרכזית הטלפון של סוללה 604 ומפקדת 604 למפקדת 102. המרכזיה שלנו פינתה את הקו הנ"ל בשבילנו. בשעת טיווח להנחתת אש ההשמדה ניתנה לנו האפשרות לדיבור חופשי מעמדת תצפית לקנ"א (קצין ניהול אש) של סוללה 102.

דוגמה נוספת לגמישות: בהוראות האופרטיביות של מפקד חת"ם הקורפוס, היה סעיף מיוחד שהגדיר פעולה נ"ט או פעולה נגד תותחים סע"עצמיים (SP. Guns) של האויב. סעיף זה הורה לכל קצין תר-תחגים שבתצפית לירות שני פגזי עשן צהוב לאחר גילוי תנועת טנקים, ריכוזם, או מציאות תותחים סע"עצמיים בגזרתו. כל קציני תצפית חת"ם בגזרות הסמוכות היו מוסמכים להפעיל אש חנ"ם על שריון האויב מבלי לקבל אישור ממפקדת חת"ם גבוהה יותר (בתנאי שהמטרה תמצא בטוח יעיל של אותה יחידת חת"ם אשר הקת"ק מנהל את אשה).

בדוגמה שלנו: עמדת תצפית חת"ם של הדיביזיה הפולנית שמימיננו גילתה שני תותחים סע"עצמיים גרמניים בגזרתה. הקת"ק סימן את מקומם ע"י ירי של שני פגזי עשן צהוב. משמשכו פגזי עשן אלה את תשומת לבנו, העברנו פקודות אש לאחת ממחל"קו קות סוללה 604 וכמרכן העברנו התראה לסוללה בינונית 102 שתהיה מוכנה עם אחת ממחלקותיה. הן הפקודות הן ההתראה הועברו בטלפון לעמדות התותחים. אחרי ריכוז האש של חת"ם הדיביזיה הפולנית ומחלקה ב' מסוללה 604 יחד — נסוגו שני



תותח נ"ט 3.7" בהפעלתו כנגד מטרת קרקע

התותחים הסע"עצמיים ותפסו מחסה בקבוצת בנינים (חה חקלאית). כתוצאה מנסיונו הקודם (ירי בפגזי 25 ליטראות נגד בנינים חוקים), החלטנו להפסיק את האש של סוללה 604 ולהנחית אש מאחת המת-לקות של סוללה בינונית 102. ההפגזה של שטח קבוצת הבנינים הכריחה את שני התותחים הסע"עצמיים לנסיגה נוספת, לחורשה קטנה. פקדנו להפ-סיק את האש מחוסר אפשרות תצפית על המטרה וכיון שהסיכויים לפגיעה היו קלושים. החלטנו שאין להשאיר את האויב בתוך החורשה, היכולה לשמש להם כבסיס לפעולות בשעה מאוחרת יותר. גמרנו אומר להפעיל את סוללת הנ"מ הכבידה בפגזי נפץ-אוויר על כל שטח החורשה (היה ידוע לנו שתותחים סע"עצמיים גרמניים אינם מכוסים בשריון מלמעלה ושקיימת אפשרות להשיג פגיעות רסיסים ע"י הת-פוצצות פגזי חנ"ם באויר). פעלנו: מטח של מחלקה אחת מעל החורשה, הנמכת גובה ההתפוצצות עד לגובה עצי החורשה הנחתת אש הסוללה (2 המחל-קות) כולה לכסוי שטח החורשה. התוצאה: 2 התות-חים הסע"עצמיים עזבו את החורשה ונעלמו מאחורי רכס.

בסיכום סבור אני כי הדוגמאות דלעיל הראו לקורא את מידת גמישתו של חיל-התותחנים הבריטי כשהיה ערוך באופן שאינו שיגרתי.

לא הכנסנו שום שינוי בתהליכי הקרב של חת"ם ובניהול חת"ם. לא הוספנו כוח-אדם, רכב או אמצעי קשר מיוחדים. תצפית של סוללת-שדה היתה מסוגלת לנהל, ואף ניהלה, את אש 2 הסוללות הנוספות אשר באופן אורגני היו שיכות לגופים אחרים בקורפוס. האמצעים היחידים שננקטו לשילוב הנ"ל, היו: הנחת הקו הטלפוני באורך 4 מילין בלבד — מעמדת תותחי סוללה 604 לעמדת סוללה א' נ"מ כבדה וסוללה 102 בינונית.

מכשירי אלחוט של שתי הסוללות עבדו על ערוץ רשת האלחוט של הסוללה שלנו, באמצעי קשר מקבילים.

שלבי המערכה בחת"ם הקורפוס ה-10

את מערכת הקורפוס ה-10 באותו זמן (תחילת מרס 1945), כשרגימנט 200 נכנס למערך על הסניו — אותה תקופה שהחטיבה היהודית הלוחמת עברה מה-קורפוס ה-5 לקורפוס ה-10 — אפשרי לחלק לשני שלבים:

ש ל ב א': הגנה על החזית לאורך קו הסניו העילי, עד ה-9 באפריל והכנת המתקפה הגדולה (אופנסיתב האביב) של כל המחנה השמיני.

קציני התצפית. קציני התצפית קבלו סמכות לתקן את האש במקרים של אי־דיוק בהנחתה, או להפעיל אש במצבים טקטיים אשר יוצרו במסך הקרב. שיטת תכנית־האש לא היתה מסך־אש־מתקדם אשר בעקבותיו יעברו גדודי הרגלים והחטיבות את הסניו. היו אלה ריכוזי־אש שונים על המערך ההגנתי של האויב, במגמה להשמיד ולנטרל את הנשק האוטומטי והנשק המסייע שלו.

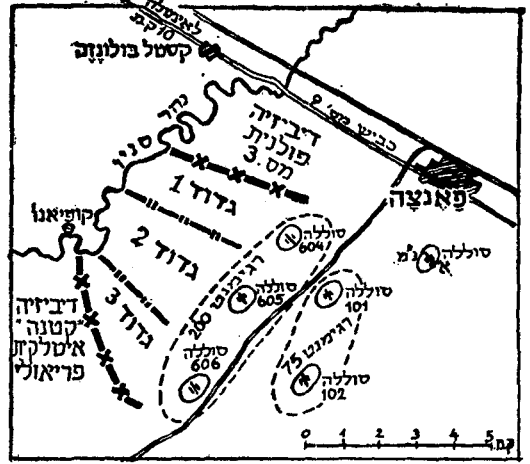
רגימנטי־השדה פעלו נגד מערך הרגלים של האויב וכמו־כן נגד הנשק המסייע של גדודיו. רגימנט ג'ימ כבד ופולגות מרגמות כבידות פעלו נגד מרגמות האויב. לרגימנטים הבינוניים ולרגימנט הכבד ניתנה משימה לנטרל ולהשמיד את ארטילריית האויב.

את תכנית־האש הנ"ל השלימה הפצצה מרוכזת של 600 מפציצים כבדים מחיל־אוויר מס. 12 של ארה"ב. קו ההפצצה היה הנהר סניו.

תכנית־אש חת"ם הקורפוס היתה מיועדת להכנת אש של 4 שעות עד שתושלם תנועת יחידות הרגלים לעבר הסניו. לסוללת־שדה 604, לזוגמא, הוקצו 7-8 מטרות וכמות של 4000 פגז חני"ם לאש ההכנה והריכוך. התחמושת אשר הוקצתה למשימה הנ"ל כבר היתה צבורה בסביבת עמדות התותחים; בעוד שתחמושת קו ראשון ורזרבת הרגימנט היתה עמוסה על הרכב כדי לאפשר את דילוגו של רגימנט 200 קדימה, אל מעבר לסניו, עם תחמושת שתספיק לשל"בים הנוספים של ההתקפה. היה ברור שהמדיעין הגרמני ידע על הכנות המחנה השמיני והקורפוס ה־10 להתקפה גדולה. כנראה שגם התאריך המשוער לא נשאר סודי. כהוכחה ניתן לציין שבלייל 5-6 באפריל היתה התנפלות־אש מרוכזת של חת"ם הגרמני — אמנם, לא על גזרת הקורפוס ה־10 אלא על גזרת הקורפוס הפולני אשר נמצא מימין. תכנית האש הגרמנית אשר בוצעה ביעילות ובהצלחה היתה תכנית נגד־סוללתית, וגרמה לנזקים ואבידות רציניות במערך חת"ם הקורפוס הפולני. הנזק הוכפל ע"י פגיעות בריכוזים העצומים של התחמושת שבסביבות עמדות התותחים של הפולנים.

סיכום מודיעין חת"ם קבע, שחת"ם הגרמני הנחית במשך 40 דקה כ־4000 פגזי חני"ם בקוטר מ־105 מ"מ ועד 170 מ"מ. לאחר התנפלות־האש הגרמנית היה צריך לארגן את מערך החת"ם של הפולנים מחדש ולהשלים את האבידות בכוח אדם ובנשק, כדי להכינו בזמן לתאריך המתקפה הגדולה.

שלב ב': המתקפה הגדולה ב־9 באפריל תכנית־אש חת"ם הקורפוס ה־10 הופעלה כפי



מקרא:

- ① הערכות רגימנט שדה 200
- ② הערכות רגימנט כבד 75
- ③ הערכות סוללת כח כבדה
- X— גבול פדות בין העוצבות
- G— גבול גזרות בין הגזרות

מערך החטיבה היהודית
הלוחמת והארטילריה
שלה: שלב א'

שלב ב': המתקפה הגדולה שהחלה ב־9 באפריל ושבה נסתיימה השמדת הכוחות הגרמניים, הושג קו הנהר פו, נכבשה ונציה בצפון ונוצר מגע עם כוחות תיו של סיטו.

דובר כבר לעיל על תפקידי הארטילריה בשלב א' של מערכת אביב 1945. הקו המנחה לפעילות חת"ם קבע שקט יחסי, דבר אשר בוצע ע"י הקצאת תחמושת ליום לחימה (פרט לתותחי ג'ימ כבדים וקלים) בשיעור של 8 פגזי חני"ם לכל תותח־שדה בינוני או כבד. כמשימה נוספת נקבעה השגת נתונים בליסטיים ע"י טיווח פעיל וטיווח שקט על כל המטרות האפ"ר שריות בגזרת האויב. כל רגימנט וסוללת חת"ם קבלו ממפקדת חת"ם הקורפוס, רשימת מטרות מוכרות בגזרתם והם היו רשאים להוסיף לרשימת המטרות החיוניות, מטרות נוספות אשר לא היו ידועות מראש לדרג הגבוה יותר. תכנית הטיווח ורישום המטרות הנ"ל היתה צריכה להשיג את הנתונים שנדרשו לתכנית־האש הראשונית של חת"ם הקורפוס למתקפה ב־9 באפריל. במקביל לכך ובהדרגה, בוצעה הכנת מלאי התחמושת בקרבת עמדות כל התותחים.

תכנית־האש של חת"ם הקורפוס עובדה והוכנה במפקדת חת"ם הקורפוס. תפוצתה הגיעה עד כל קצין חת"ם, לעיון וליריעה. בכל סוללה בוצע פירוט החישובים ופירוט תכנית־האש ע"י הקנ"א. תכנית האש של חת"ם הקורפוס התבססה על הפעלת כל החת"ם שבקורפוס לפי לוח זמנים ולא לפי גיהולם של

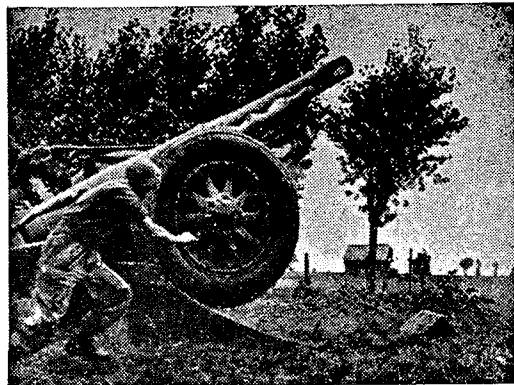
קדימה. סוללה 605 עברה את הסניו אחרי סוללה 604 ואחרי סוללה 606. והבטחה לתנועת שתי הסרלות האחרונות בוצעה על-ידי קבוצת רגלים של הגדוד הראשון ועל-ידי תותחים מסוללה 604.

ההתקדמות הכללית נמשכה בקצב אטי למדי, בשטח גבעי ובחלקים מסוימים — בשטח הררי. נגד התנגדות עזה של המשמרות העורפיים של האויב וחוליות קטנות של צלפים של הגרמנים הנסוגים לאיזור ההררי מונטגרנדה והעיר הגדולה בולוניה. קוי ההתקדמות של החטיבות והדיביזיות של הקורפוס ה-10 לא היו מקבילים, אלא הלכו והתקרבו זה לזה. לכן נוצר מצב שהחטיבה היהודית הלוחמת נעצרה בהתקדמותה מחוסר גזרה. כבר צינו שעם ההתקדמות צפונה הלך השטח הגבעי והפך לשטח הררי. להמשך האופנסיבה היה צורך, על-כן, לארגן כוח משימה חדש באופן שיהיה מסוגל להלחם בשטח הררי במיוחד. הכוח הג'ל, קבל משימה לכבוש את איזור מונטגרנדה ולהדור לעיר בולוניה מדרום מזרח.

עד לשלב זה התקדם הקורפוס הפולני השני מימין לאורך כביש מס. 9 (פאנצה—אימולה), לבולוניה. משמאל התקדמו דיביזיות אמריקאיות מהמחנה ה-5 אף-הן לכיוון בולוניה. הקורפוס הבריטי ה-10 שעליו הוטל ליצור את כוח המשימה החדש — ביצע את איגוד הכוחות במשך 24 שעות. פעולה זו מחזקת את הדעה בדבר גמישות הארגון והמבנה של הצבא הבריטי.

מפקד החטיבה היהודית ומפקדתו, פעלו כמפקדת כוח המשימה החדש (Grey Force). כוח זה היה מורכב מגדוד סיריים הרריים סקוטים (Lovat Scouts), חמישה גדודי רגלים יהודיים, רגימנט-שדה 200, פלוגת-הובלת-פרדות איטלקיות. מפליא הדבר שלא היה צורך בשום ארגון חדש או הקמת שירותים נוספים או שינוי תהליכים ושיטות הקרב. הקצאת רגימנט חת"ם אחד בלבד לכוח שהיה שווה לשתי חטיבות רגלים, באה כתוצאה מאפשרויות-התנועה המוגבלות בשטח הררי, מצורת קרב התנועה המפוצלת נגד כוחות אויב קטנים.

סוללות ומחלקות של רגימנט 200 הגישו סיוע לגדודי כוח המשימה הנ"ל. ב-14 לאפריל הנחית רגימנט 200 בפעם האחרונה ריכוז אש רגימנטלי של כל 24 תותחיו. המטרה היתה: פלגת שני תותחי נ"מ 88 מ"מ גרמניים באיזור מונטגרנדה. אשר עצרו את התקדמות כוח המשימה. אע"פ שהסוללות היו מפוצלות במרחב הנ"ל הצלחנו להנחית ריכוז אש רגימנטלי כעבור 9 או 10 דקות לאחר ציון המטרה.



הוביצר 7.2" בשעת רתיעתו. רואים כאן כיצד התוחח נרהט ועולה על הסוללה שנבנתה כדי לבלמו

שתוכנן מראש, בניהול ובקרה מרוכזים על-ידי מפקד חת"ם הקורפוס. תכנית ההתקפה האוירית המרר כזו בוצעה אף-היא. כ-4 שעות לאחר התחלת הפעלת תכנית-האש של הקורפוס, התחילה תנועת הרגלים כדי לבצע את מעבר הסניו העילי. גודד מהדיביזיה ה"קטנה" האיטלקית פריאולי והגדוד השני של החטיבה היהודית הלוחמת היו הראשונים שעברו את הסניו.

לאחר התבססות יחידות הרגלים מעבר לסניו והתקדמותן לכיוון הרכסים הראשונים, פורק הפיקוד המרוכז של מפקדת חת"ם על יחידות חת"ם והוחזר לחטיבת הרגלים ולמפקדי רגימנט-השדה. בשלב הראשון של ההתקפה שימשו הפיקוד הנמוך והבינוני של חת"ם יותר כמסקיפים סבילים מאשר כמפקדים טקטיים. ברגע החזרת הפיקוד והעצמאות, התחילו הסוללות לדגל קדימה כדי ליצור מערך חת"ם ליחידות הרגלים מעבר לסניו וכדי להמשיך להגיש סיוע ארטילרי עם התקדמות ההתקפה.

הגדוד השני של החטיבה, אשר עבר את הסניו ע"י קופיאנו, התקדם בכיוון צפון-מערב והתבסס מחדש. סוללה 605 ניתנה לגדוד השני בסיוע ישיר. הגדוד הראשון החל בתנועה. סוללה 604 נעה על אותו הציר אחרי הגדוד הראשון. סוללה 605 וסוללה 606 נתנו את החיפוי הדרוש למערך החדש של הגדוד השני והבטיחו את תנועת הגדוד הראשון וסוללה 604 (סרלות אלה כולן מרגימנט-שדה 200). הגדוד הראשון וסוללה 604 עברו את המערך החדש של הגדוד השני והמשיכו את התקדמותם בשטח הגבעי. האחריות לסיוע חת"ם והבטחה חת"ם להתקדמות הגדוד הראשון שון עברו לסוללה 604 אשר בצעה פריסה ונתנה סיוע ישיר לכל תנועה ופעולה של הגדוד הראשון

הופעל שיעור 3 של הוצאת התחמושת שהצליח להשיג תיק את פלגת החת"ם הגרמנית וגרם לאבידות ולנזקים לאויב. התקדמות כוח המשימה נמשכה ומרחב הרי מונטגרנדה נכבש.

סיכום

המאמר הנ"ל נכתב מן הזכרון. הוא כולל תאור ארגון וניהול חת"ם בדרגי הפיקוד הגבוהים ותיאור פירוט הביצוע של חת"ם בדרגי הפיקוד הבינוניים והנמוכים גם יחד. מטרתו היתה להציג תמונות בודדות המפרטות את הניהול והמערך של חת"ם במסגרת

הצבא הבריטי. כמרכזן היתה הכוונה להצביע על הגמישות אשר ללא־ספק היתה קיימת במבנה ובשיטת הקרב של הצבא הבריטי.

ברור לי שכמה מהקוראים יגיבו על המאמר. יתכן שאחדים מהם אף יתנגדו לחלק מן העובדות. אבל אני מרשה לעצמי לציין שכל התיאורים, העובדות והמסקנות שהבאתי ברשימה זו מבוססים על נסיון אישי ושירות פעיל עם יחידות חת"ם במסגרת הכרת חות הבריטיים. אני אשמח לקבל הערות ותיקונים לגבי פרטים מאותם קוראי המאמר שהשתתפו אישית ומעשית במערכה האחרונה של הקורפוס ה-10 הבריטי על הגדה סניו העילי בחדשי מרס ואפריל 1945.

"התותח של בדיהודה"

על פי הכלל הזה אשר בארנו נוכל לגזור מהמלה, "מלה" מלה חדשה, "מלון" אשר תורה, "דבר" או ספר המחזיק בקרבו את מלות השפה.

נעיר עוד על מלה אחרת אשר מצאנו לה שם חדש בספר אחד המחברים. המלה אשר נכון לה היא קאנון, אשר כראי לו המחבר הנזכר שם מרכיב, "קנה-און", כאשר יכנה גם את הקומונה בשם, "קום און". בריאת המחבר תעיד רק כי הניר אילם הנהו ונושא עליו כלי אשר יכתבו, אך דקדוק השפה יעזור לנו גם הפעם לברוא מלה על פי רוח השפה. כי מה הוא הקאנון? כלי אשר בו ועל ידו יקל עו כדורי מות, ולכן נוכל לבנות מלה: מקלע, כמו מפתח מן פתח וכאשר עשתה המושגה מסרק מן סרק.

אליעזר בדיהודה

ב. מגיד-משנה

מיום י"ז טבת תר"ם (1.1.1880)

(נמסר ע"י מר פזנר מ. בית-הלבנון).

הערות. קלות" על דברים נכבדים

הישג זה כשלעצמו גדול וחשוב מאוד — אולם ערכו הממשי יבחן לאור שתי משימות גורליות:

א. לקבץ לאלתר נדחי ישראל מכל תפוצות הגולה, השרשרתם במולדת העתיקה ויצירת העם.

ב. להפריח את השממה — ירושת שלטון זרים ממושך במולדתנו — ולהפכה למדינה פורחת, יוצרת ועצמאית גם מבחינה כלכלית.

הנתונים האלו והבטחון — השפעתם הדידית. במידה ויהיו בארץ יותר יהודים, במידה וישתמשו יותר מהר באופן יסודי, במידה ויתגבש העם במתכונת נכונה, במידה ונפרה פניות שוממות ונישב המוני יהודים עמלים, במידה ונגיע יותר לעצמאות כלכלית — בה במידה מתחזק והולך גם בטחון המדינה. נצדק לכן באמרנו, שכל המשימה הכבירה המוטלת על דורנו היהודי, מהוה מערכה בטחונית אחת, שאין להפריד בין חלקיה השונים.

לכן, יעודו של צה"ל, נוסף על יעודם של צבאות אחרים, אינו רק באחריות המוטלת עליו לנצח במלחמה, באם יכפוה עלינו מחדש, אלא לשאת באחריות גם ביתר השטחים של המשימה הכללית.

ההנחה היסודית כי יעודו של צה"ל הוא לנצח במלחמה, מחמת סכנת ההשמדה הפיסית הטוטלית, הצפויה לנו, שלא כעמים אחרים, במקרה של תבוסה מחזקת את ההכרה, שצה"ל חייב לטפל בכל שטחי המשימה, נוסף על שטחו הצבאי המיוחד, שבו הוא הוא האחראי האחד והיחיד.

אכן, השטחים הם רבים למדי, וכמעט בכולם משתתף צה"ל כגורם אקטיבי, ואפילו אם פה ושם נשמע ריסון, שהנה צה"ל כובש לעצמו, כביכול, שטחים לא לו, ישנם שטחים אחדים בהם חייב צה"ל, עקב יעודו העיקרי והישיר, לעסוק בהם כגורם נכבד. אם לא כגורם מהראשיים, צה"ל קולט עליה חדשה והוא חייב לתת פתרון מידי לבעיות חינוך, לימוד השפה, הכרת הארץ והעלאת האדם. צה"ל אינו יכול לחכות לתוצאות של מחקרים מדעיים, שחשיבותם רבה אמנם לאין ערוך, אולם עליהם להימשך זמן רב. צה"ל עלול להיות נאלץ להוליך מחר לקרב ולנצח את כל בני העליה החדשה ולכן מוטל עליו לפעול מידית — ולפעול גדולות — בתחום נרחב זה. ואכן, צה"ל עבר כבר בדרך-דרך בפעולה ענפה זו, ואין

הצבא, כל צבא, מיועד לשמור על בטחון עם וארצו. יעוד זה מתבטא לרוב בהכנות לקראת יכור לת להדוף התקפת אויב מבחוץ. וישנם צבאות, אשר בעבורם יעוד זה מתבטא בהכנות תוקפניות לפלישה ושעבוד כלפי שכנים קרובים או רחוקים. לעתים נעורים בצבא גם מול אויבים פנימיים.

במדינות דמוקרטיות, המכבדות את רגש החופש של אזרחיהן, ממעטים, ככל האפשר, להעזר בכוחו של הצבא להסדרת ענייניה הפנימיים של המדינה. פרט, כמובן, למקרה, כשחלק מן האזרחים נוטש כל גוהג דמוקרטי ומנסה בכוח פיזי לכפות את רצונו על מרביתו של העם.

בשעת פורענות-טבע או אסונות אחרים הבאים במימדים גדולים על המדינה נחלץ הצבא לעזרה ולעתים הריהו מהוה גורם הצלה ראשון-במעלה. אלה הם, כמובן, תפקידים-גלויים ואינם בבחינת יעודו של צבא.

אולם אנו איננו יכולים לגרום את המושג של בטחוננו הלאומי בפשטות כעמים אחרים. לכן גם שונה צה"ל מצבאות אחרים מבחינת יעודו.

עמים משיגים את עצמאותם במסגרת מדינה ריבונית באחת משתי הדרכים:

א. על ידי מהפכה ומרד נגד כובשים זרים, וגירושם מתחומי ארצו של העם המדובר;

ב. על ידי הגירה לארצות בלתי נושבות, פיתוחן כמושבות ובהמשך הזמן הפרדות, בשלום או בכוח הנשק, מעל המטרופולין.

האופיני לשני המקרים, שעם המבקש עצמאותו מרוכז על אדמתו ומהוה את נושא המדינה בכל השטחים. מדינתנו נוצרה בתהליך אחר, שאין לו אח ודוגמה אצל יתר העמים.

לאחר גלות ארוכה ופיזור בכל חלקי תבל, קמה לפנינו 70-80 שנה תנועה מאורגנת לשיבת ציון וקוממיות ישראל. תחילה איגודים מקומיים במקומות שונים באירופה, ובהמשך הזמן — הסתדרות ציונית-עולמית.

תנועה זו בעבודתה המבורכת הקימה בארץ ישוב יהודי, אש הכה שרשים איתנים, ויכול לעמוד במבחן העליון של התגוננות וכיבוש הזכות לעצמאות עם ישראל כולו.

צדק בפי הטוענים — משום שעינם צרה במאמצי אלה של צה"ל — כי רצונו של צה"ל להשתלט, בכיכול, על בעית החינוך והלימוד במדינה.

שטח שני, החשוב לא פחות, חינוך המכוון ליצירה ולהתישבות חקלאית בעיקר. גם כאן יעודי העיקר רי של צה"ל מחייב. לכן — יזמה רבה נסיונות נועזים — היאחזויות וכר' וגם כאן כמובן לא במגמה להצר צעדיו של מי שהוא. אדרבא הלואי ויהיו רבים שיעשו זאת.

אכן הדברים הללו נעשו כבר בחינת מציאות מוכרת וטבעית בצה"ל. מסופקני אם ישנם כיום קצינים הכופרים בגישתו זו של צה"ל לבעיה. השאלה היא רק: האמנם הסיקו כולם את המסקנות הנובעות מכך? יש להניח שמסקנות אלה בהרבה לכל ימשמרות נר לפעלם. אך האם תרגם אותן כל אחד לשפת המעשה בפעלו היומיומי?

צה"ל מבסס פעולתו על התנדבות גדולה מצד אזרחי המדינה — חיילי המילואים ומשרתי שירות הקבע.

אין בכוחו של חוק שירות בטחון בלבד לספק את מלוא המאמץ הנדרש מהכלל כדי ביצוע המשימה המוטלת על צה"ל. לחוק שירות בטחון, חשיבות רבה ובמיוחד בימינו אלה, כשהגנו נתונים בצעדי בראשית של מהפכתנו הלאומית הגדולה. אולם בלעדי התנדבות — ספק רב אם ניתן יהיה לשאת באחריות הצבאית, המוטלת עליו. תכונה זו של התנדבות אינה חדשה עמנו. הגנו בעלי מורשת מפוארת בנידון זה מימי ההגנה, וכבר כיום תופסת ההתנדבות שוב מקום נכבד בפעולותיו של צה"ל — והגנו רק בראשית הדרך.

לעזובה זאת חשיבות נוספת, באם נזכור את גל ההתפרקות שעבר עלינו עם גמר הקרבות, השחרור רים הגדולים וערב התארגנותו מחדש של צה"ל. אז קשה היה אף לדבר על התנדבות, והיו לועגים לקריאתנו זו. אולם צה"ל, אשר שאף להתארגן במהירות ויזם פעולה רחבה וענפה, העז לשים את הדגש על רגש ההתנדבות. העז, למרות הלעג והנבואות השחורות. העז הצליח.

שירות הקבע הגהו אחד הביטויים הרציניים והאחראיים ביותר לרגש ההתנדבות, הפועם בקרב האנשים.

הקמת המילואים וארגונם על בסיס של פורמציות יחידות מלוכדות, אשר במקרה של חידוש המלחמה יחייבות לשמש מיד כוח קרבי מלוכד ומאובן — לא

תתואר כלל ללא התנדבות גדולה מצד כל אנשי יחידות אלה וביחוד מצד הפיקוד — כנמוך וכגבוה. השתתפות מפקדים מהמילואים בהשתלמויות צבאיות שונות וביחוד במסגרת הקורסים לקצינים והקורסים המתקדמים לשלביהם — הנם עדות נאמנה נה לרגש ההתנדבות הקיים אצל אנשים אלה. התנדבותם (כפולה — א) הם מתנדבים לתקופה הנדרשת על מנת לרכוש השכלה צבאית בתנאים לא קלים; הם נרתמים לעול יותר כבד ואחריות יותר מקיפה ולמספר רב של שנים בקבלם תפקידי פיקוד במילואים.

כאמור, כל אלה הנם רק ראשית דרך. אין לשכוח, שהיסטוריה זו קצרת ימים הגה — בסה"כ שנתיים וחצי — שלוש שנים.

נכס יקר זה של התנדבות יש לשמר ולטפחו ולהעלותו לשיאים הרבה יותר גדולים ויציבים, אשר ישמשו לעם ישראל ולצה"ל מקורות אין סוף לכוח, עז ויכולת.

במיוחד נוגע ענין נכבד זה למפקדים, ובעיקר לקצינים. לשם כך על המפקד בצה"ל (בשירות קבע ובשירות המילואים כאחד) להזדהות הזדהות מלאה עם התעודה והאחריות הצבאית המוטלת עליו. כי בבוא יום המלחמה — יהא היום הוא יום הדין להכשרה ולימות ההכנה של כל מפקד: האם היה האיש בסדר רק כדרישת החוק בלבד, בגבולות הפורמליים הקיימים, או שהיה נתון באופן מתמיד לדריכות ודאגה לענין עליו הופקד. האם הסתפק בשיגרא קיימת והשתדל להיות „בסדר“ בלבד; או האם טרח להעמיק לבחון דברים וגילה יזמה ומחשבה פוריה — ובעקבותיהם מעשים מבורכים — כדי לקדם, לשפר ולחזק את כל הענינים, הנכללים בתחום האחריות המוטלת עליו.

תחושה זו של אחריות ישירה, לתוצאות הזנחה והתרשלות, אשר בימי ההכנה — יתנקמו קודם כל בו, בילדיו, בכל הקרוב והיקר לו ביותר. בעמו ובארצו — היא אשר תדריך את מנוחתו ושלותו של כל מפקד, ותניעהו להתנדבות המבורכת.

מפקדים, אשר כך ישאו באחריות, אין ספק שיצליחו להפיח רוח בריאה ואיתנה בקרב כל האנשים הנתונים לפקודתם, וישמשו להם מופת ודוגמה. מפקדים כאלה מובטח להם הסיפוק הנעלה ביותר בחיי אדם — לנצח את אויבי עמו, המתנקשים לארצו ועצמאותו ובמקרה שלנו אף לקיומו הפיזי.

מפקדים, אשר הם עצמם אינם מתחנכים לאחריות והתנדבות ואינם מתחנכים אליה — רק מוזיקים לענין

היקר המופקד בידם ומקומם לא יכירם במשפחת המפקדים בצה"ל.

תפקידו של מפקד הנהו תפקיד מתנך במידה רבה: — חינוך עצמי מתמיד וחינוך הסורים לפקדתו. ככל שהאחריות המוטלת על המפקד מקיפה ומרכזית יותר, גדלה השפעתו כמתנך. אולם גם מפקד בדרגה נמוכה, וביחוד המפקד המקיים מגע בלתי-אמצעי עם טוראים, חשיבותו המחנכת והשפעתו הישירה כמתנך הנם רבי-ערך ומכריעים במידה גדולה.

עובדה זו דומה בכל הצבאות בעולם. השוני ביניהם הוא במטרות החינוך, נושאו, תכנון והדרכים להשגתן. וכך הוא. מקדמת-דבא בהיסטוריה הצבאית. כל מפקד, אף זה הרוצה להתעלם מהנחה זו, ממלא בעל-כרחו תפקיד מתנך. שא"ל היא, האם הוא מתנך טוב או רע. בצבאות המודרניים של ימינו אין כלל יכוח בדבר חובתו של המפקד כמתנך. כל אחד מצבאות אלה משקיע מאמצים רבים בהבהרת הדרישים הנאותות ביותר על מנת להבטיח בצבאו פעולה חינוכית רצויה וטובה ביותר.

הצבא האדום, למשל, מחשיב את חינוכם הפוליטי של חייליו, במידה כזו עד כי קבע להנהלת פעולה זו מעמד של אגף בין אגפיו.

מלאכת החינוך בצבא פשוטה היא לכאורה — אולם בביצועה הריהי מורכבת ומסובכת. עצם העובר זה, שהמפקד מאמן את חייליו, על מנת שידעו להשיג תמש באופן היעיל ביותר בידיעותיהם במלחמה ובקרב ובו בזמן הוא חייב לשמש דוגמה אישית נאה לידיעה מושלמת וליכולת רבה, קובעת מיד את הכמות הרבה של עיסוק חינוכי-עצמי בו מצווה המפקד במשך כל שירותו. אולם פעולה זו הופכת מורכבת פי כמה, כשהננו למדים, בניסיונות תקופת-תנו, ביחוד, בהן חייב המפקד ללכד את פיקודיו סביב רעיון או רעיונות מרכזיים, אשר למענם ראויים וכדאיים כל העמל הרב והממושך של אימון ותרגול — והמאמץ העליון של לחימה בשעת הצורך. בתנאי הלחימה כיום יש להחשיב ביותר את התנהגותו הנכונה ונכונה של הלוחם הבודד בקרב ויש להטיל עליו אחריות ישירה לכך. אחריות זו של הפרט הבודד ניתן להשיגה באם הנהו מזדהה במלואו עם התעודה והמטרה, אשר לשמם הוא נלחם. לכן ניתן לומר כי במסיבות זמננו, חייב כל מפקד להיות לא רק בר-סמכא בשטח מקצועי זה או אחר משטחיה הרבים של תורת הלחימה, אלא עליו להיות משכמו ומעלה בערכי-הרוח שלו, בישרו, בהזדהותו המלאה

עם חזון עמו ובמצות ההגשמה-למעשה בחייו. הדבר אינו פשוט כלל וכלל ודורש תכונות יסוד וחינוך עצמי ממושך ומתמיד. בשטח המקצועי עומדים לרשותו של המפקד מספר רב של עוזרים. האימון והתרגול מעובדים לרוב במערכים ובצדס פירוט ארגוני, מתודי — ולעתים אף מילולי.

שונה הדבר בשטח החינוך. נעשים אמנם מחקר רים בעזרת מדעים שונים, אולם טרם הגענו לתדרי-כים. ישנו ספק אם בכלל ניתן להגיע בשטח זה לפירוט שיגרת-הדרכתני. אלה הם ענינים, אשר מטבעם אינם מסוגלים להדחק לעמודות של טופס ולספרות של סעיפי תקנון או תדריך.

הענין אף שונה לגבי כל עם ועם, ואופייני לו. ואם כי באופן תיאורטי ניתן לאמור, שכל האנושות בתבל כולה שואפת בעצם לאותה מטרה — הרי למעשה אין הדבר כך. לכל עם חזון משלו, משימותיו וערכיו הרוחניים. למען אלה הוא מוכן להקרבה רבה תוך לחימה במלוא עוור.

מפקד בעל תכונות-יסוד מתאימות, והמוכן לבקר את עצמו בתמידות למען ישמש מופת כמגשים נאה בארצות חזיר-הוא, יוכל תמיד לרכוש לעצמו ידיעה מקצועית, באם היא חסרה לו. מה שאין כן להיפך. אדם, החסר תכונות-יסוד מתאימות ושאינו מזדהה במלואו עם חזון עמו, מאוייו ומשימותיו, שאינו מסוגל — או אינו רוצה — להיות בין המקיימים נאה, ושאינה מוכן או אינו מסוגל לביקורת עצמית מתמדת — לא יוכל לסמל בימינו אלה דמות רצויה של מפקד, אף אם יהיה בעל-מקצוע מעולה. כל אלה אם חסרים לאדם, לא ירכשם בעד כל הון בעולם.

ואצלנו, מובנת השאיפה ללמוד ולהשתלם במקצועות הרבים הכלולים בתורה הצבאית המודרנית. במשך דורות רבים מנעו מאתנו כל התענינות בשטח זה. אכן, נחלץ צה"ל לפעילות רבה בשטח הלימוד והשכלול המקצועי, כי עדיין הננו חסרים במידה רבה.

עוד נימוק חשוב לכך. גם לאחר שנצליח במשימת דורנו לקבץ גלויות, לא נוכל אף או להשלוח עצמנו, שבכוח מספרנו נוכל לאויבינו, העלולים להתנקש בזכותנו.

לעומת זאת מסוגלים אנו ללא ספק להצליח בשטח הלימוד, המחקר, הגילויים והארגון המופתני. בידינו כל הנתונים להצלחה באלה.

בכל דור יצאו מבני עמנו גאונים בכל שטחי המדע והמחקר, ושירתו כמעט את כל האומות. ולא תהיה זאת מצדנו התרברבות או אשליה באם נשאף

עלינו, כשגלויות מתמוגות ויוצקות את דפוסי עם-
ישראל בארצו.

בלעדי אהבה זו אין למעשה אפשרות להודות
מלאה עם תהליך היסטורי זה וחסרה אף האפשרות
להשתלב בו למעשה.

ללא רגש עמוק זה ליהודים, ללא הבדל ארץ
מוצאם ורמת תרבותם — צפויות לנו סכנות חמורות
ביותר.

בצה"ל משתקף כל אשר מתהווה במדינה על כל
הבעיות הקשיים — לעתים בחריפות יתר מבחינת
הכורח בפתרון מהיר או מדי.

מכאן מסקנות ברורות לגבי מפקד בצה"ל.
אין לו מפלט מהן. עליו לשחות בתוך ים סוער
זה ולעתים נגד הזרם, שהנהו לעתים חזק ומפתה,
אף כי, בדרך כלל, עכור הנו.

בענין זה אין לעזרתנו תדריך.

רק הכרה ציונית איתנה, רגש עמוק של אהבת
יהודים וחלוציות מגשימה, יעזרו לנו לפלס נתיבה
נכונה בביצוע תפקידי פעולת המחנך המוטלים על
המפקד. אופי חזק, תכונה לביקורת עצמית וסבלנות
של מחנך — אף באלה נבחנים מפקדים בצה"ל.

לבסס את הכרעתנו מול כוחות יריבים על ידיעתנו
העמוקה ושליטתנו הבלתי אמצעית בהישגי מחקרנו
המדעי ותוצאותיו המעשיות.

אולם שאיפתנו זו ומאמצינו הרבים הכרוכים בה,
אסור שיסחו דעתנו מהחינוך הכללי, המוטל עלינו
בתוקף המקובל כיום בכל צבא, ובתוקף המיוחד לנו
לאור משימות הגורל של מדינתנו. גישה פשטנית
לבעיה, כרוכה במשגים רבים. קל להגרר אחר חיקוי
לבעשה אצל עמים אחרים ולגרום על ידי כך לסכנות
חמורות ביותר.

מהפכתנו הלאומית וכל הכרוך בה מחייבים אר-
תנו להכרה ציונית כנה, לאהבת יהודים ולנכור-
נות חלוצית להגשמה עצמית.

אין בכונתי כלל לזלזל במידה כל שהיא בכל
הכרוך לתכניות יתר, לניצול המדע, לחישובים ריא-
ליים, לעניני כלכלה ופיננסים — אולם כל אלה
ברכתם תהיה מובטחת, באם יבצעו ממקור מעינות
הישועה שלנו — מחזון הגאולה והאמונה בו.

אין כלל להעלות על הדעת שאדם חסר רגש עמוק
של אהבת יהודים יהיה מסוגל להבין ולהעריך נכונה
את התהליך ההיסטורי הגדול והמיוחד, אשר עובר

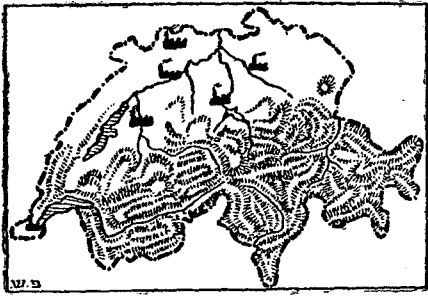
קצין התצפית הקדמי / (סוף סעמוד 31)

להחליף אנשים בין שתי היחידות על בסיס של סי-
פוחים זמניים במגמה שהאחד ילמד שמץ מהמוטל
על השני ומהקשיים העומדים בפניו.

בדרך זו תגיעו להערכה הדדית רחבה ועמוקה
הרבה יותר. אז — אם יבואנו שוב המבחן העליון
של המלחמה — תמצא שצעדת צעד גדול קדימה
לקראת השגת אותה תכלית, אודותיה מדברים רבים,
אבל מעטים המנסים להגשים למעשה: הלא היא
הפעולה המשולבת.

לאחר שפעלת פעם עם קת"ק מסוים וגילית
שיש לכם לשון משותפת — ראה לבקש שישלחהו
אליו לכשתצא שוב להתקפה. כך תניח את היסוד
לצות קרבי מוצלח.

ולבסוף — בונן שלום כבונן מלחמה, עשה
כמיטב יכולתך לקיים מגע הדוק ככל האפשר עם
גדוד התותחנים שלך, ארגן הרצאות הדדיות, ביקור
רים, הצגות ותחרויות ספורט. עניין את התותחן
בבעיות החייל הרגלי ובתפקידיו — ולהיפך. נסה



עם הקמת חיל-השריון בצבא השביצרי

מאח סגן-אלוף י. בר

מן הדין שצבא צעיר ילמד לא רק מנסיונו הוא אלא, במידה מרובה, גם מנסיונם של אחרים. צבא קטן עשוי להפיק תועלת אף מנסיונם של צבאות המעצמות הגדולות, בעלי מסורת הארוכה והעשירה במבחנים ממשיים בזמן המלחמה. בכואנו לעשות זאת, אנו נתקלים בשוני המוחלט בנתונים הגיאוגרפיים, האסטרטגיים והכלכליים, בין מצבנו אנו לבין האפשרויות החמריות והמספריות האירגוניות והטכניות, אשר למעצמה גדולה ואפילו לבינונית.

לכן מן ההכרח לפתח מקור לימוד נוסף: נסיון הכוחות המזוינים של הארצות הקטנות שבאירופה וביבשות אחרות. חסרונו של נסיון זה: לרוב הריהו פחות עשיר ומגוון מזה של הצבאות הגדולים. יתרונו לגבינו: היותו קרוב לנו יותר. וזאת כתוצאה מהצורך למצוא פתרונות למבנה ארגוני, למבנה-קרבני, ולאורחי-לחימה מתוך הגבלות גיאוגרפיות, חומריות וכמותיות.

בידוע שתנאינו ובעיותינו בשטח הבטחון הם ללא תקדים וללא השואה, לא אל הצבאות הקטנים ולא אל צבאות הגדולים, על-כן לא נמצא פתרון מוכן מראש שנוכל ל"חקות" אותו, לא בצבאות הקטנים ולא בצבאות הגדולים. אולם לקח הצבאות הקטנים — לא פחות מזה של הגדולים — עשוי לשמש חומר למחשבה, אמצעי לזירבון השיקול-העצמי ומציאת הפתרון הנכון והמקורי, ההולם את מציאותנו המיוחדת. למטרה זו מוקדש מדור זה.

ה ב ע י ה

הצבא השביצרי הריהו הצבא המודרני האחרון אשר היה "צבא-רגלים" טהור. לא נכללו בו יחידות או פורמציות משורינות כל שהן פרט ליחידות תותחני-סער (G 13) שהיוו את עתודות הני"ט הניידות של הפורמציות הגבוהות (הדיביזיות והקורפוסים).

מצב זה עומד להשתנות לחלוטין לאחר החלטת בית-הנבחרים השביצרי באביב 1951, על תכנית של הגברת הויון של הצבא וחידושו. תכנית זו כוללת גם ההחלטה לרכוש 500—600 טנקים בינוניים ר-200 תותחני-סער נוספים.

קדם להכרעה זו ויכוח ער ומקיף בחוגים הצבאיים על תפקיד חיל-השריון ומקומו במערך בטחון המדינה. לאחר שסוים הויכוח ע"י החלטת המטה-הכללי, הממשלה ובית-נבחרים לטובת מחיבי הקמת חיל חדש — הוטל על איגוד הקצינים השביצריים, לערוך מחקר בעניין חיל זה, מבנהו והשתלבותו במבנה הכללי של הצבא, מבנה יחידות-היסוד, בעיות אימון וכד'.

להלן יובאו השלבים השונים של הויכוח והמחקר, כפי שהם משתקפים מתוך העתונות הצבאית השביצ'ית.

רית ומתוך המסמכים הרשמיים. כמרכן תובאנה ההצעות השונות שסוכמו ע"י הרוב והמיעוט בוועדת המחקר הנ"ל.

שיקולי-יסוד להקמת חיל השריון

א. נתונים גיאוגרפיים צבאיים

מבחינה גיאוגרפית צבאית מתחלקת שביצריה ל-2 מרחבים יסודיים גדולים. הראשון הוא: החלק הצפוני, צפוני-מערבי וצפוני-מזרחי של הארץ הנקרא בשפה הצבאית השביצרית: "מרחב הביניים" (MITTELELAND) רכזו ממזרח למערב ק"מ 250 ועמקו מצפון לדרום לא יותר מ"מ 50 ק"מ. מרחב זה גובל עם צרפת, גרמניה ואוסטריה, כולל סוגי שטח מ"שוריים וגלילים, חוצים אותו נהרות אשר אינם מהיים מכשולים רציניים לגבי צבא חדיש.

במרחב זה נמצאים ריכוזי האוכלוסיה והתעשייה הגדולים של הארץ, ביניהם: ציריך, באזל, נאפ"ש אתאָל וכן הבירה באָרן. מרחב זה נתברך גם ברשת כבישים צפופה ומפותחת.

המרחב השני של הארץ מבחינה גיאוגרפית צבאית הריהו חלקו הדרומי המערבי של המרכז. מרחב זה מכוסה הרים וגבעות, עני, יחסית, בדרכי

היה סבור פיקוד הצבא השביצרי שיוכל להגן גם על השטחים החיוניים של „מרחב־הבינים” בכוח רגלי בעיקר, המצויד בתותח נ"ט גרור של 47 מ"מ בתוספת כמה יחידות נ"ט גדולות יותר, שנכללו בעוצבות (פוזמציות) מיוחדות ממונעות שמגן בריגדות קלות.

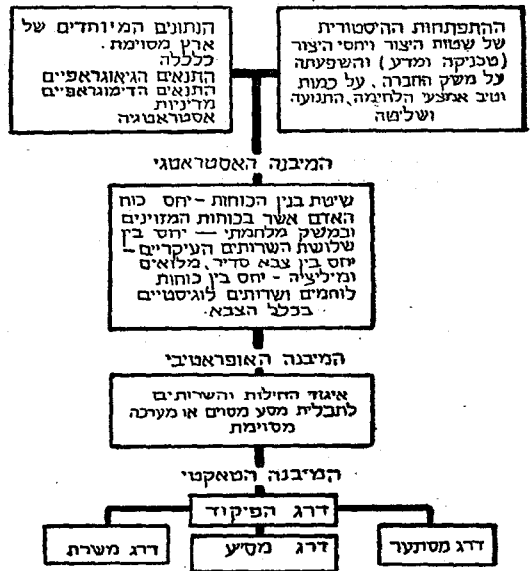
מסעות הבזק של הגרמנים — בפולין, בחזית המערבית, בארצות הבלקן ובברית המועצות (בשנתיים הראשונות) — העמידו את פיקוד הצבא השביצרי (וכמו־כן את כל העולם) על טעותו ועל המציאות המרה. בתקופה שבין יולי 1940 ועד לנחיתה של בנות הברית כאביב 1944, נוצרו מצבים אסטרטגיים שונים אשר עשו את פלישת צבאות הציר לשביצריה לאפשרות מעשית. התכנית האופרטיבית שפיקוד הצבא השביצרי הכין כתשובה לאפשרויות אלה לא יכלה להיות אלא ריכוז הצבא ב„מעוז־ההרים” והפקרה של אותו מרחב שכלל את השטחים החיוניים האסטרטגיים של הארץ; וזאת, לאחר פעולות שההיה והטרדה קצרות־יחסית. כתוצאה מחימוש הנ"ט המצומצם והקלי־יחסית, ומחוסר ניידותו של רוב רובו של הצבא השביצרי — הפך לנמנע אפילו נסיון של עמידה ממושכת ב„מרחב־הבינים”. מזלה של שביצריה שלא הועמדה בפני הנסיון המעשי של ביצוע תכנית זו, אמנם עצם מציאותה של אפשרות כזאת, אף היא שימשה אזוהרה חמורה לצבא ולכלל העם השביצרי כאחד.

אזוהרה נוספת ניתנה ע"י תכנית פלישה גרמנית — אשר התגלתה לאחר המלחמה לכל פרטיה — תכנית שנקראה על שם מחברה: „תכנית באַמֶּץ (BOEHME) תכנית זו התבססה על ההנחה של החולשה הגיאוגרפית הצבאית שצוינה לעיל. חולשה זו הוגדרה בהקדמה לתכנית כך: „העומק הקטן של הארץ שגורם לזהות כמעט בין הספר, שדה־הקרב, מרכזי האספקה והבסיס התעשיתי”. לכן סברו המתכננים הגרמניים שבכוח 3 דיביזיות משוריות 4 דיביזיות ממונעות, יוכלו במשך יומיים לכבוש את „מרחב־הבינים” על ריכוזי התעשייה ודרכי התחבורה שלו. בעת וכעונה אחת תתקופנה דיביזיה מוצנחת 4 דיביזיות הרריות — ממרחבי הערכות שבאיטליה — את „מעוז־ההרים” (או לפחות את חלקיו העיקריים). מלקח זה של מלחמה ע השניה (על־אף היותו תיאורטי בלבד) הסיקו המוסדות האחראיים בשביצריה מסקנות ברורות. מסקנות אלו מנוסחות בבחירות ובקיצור בהנמקת הממשלה לתכנית הזיון החדשה: „הצבא שלנו צריך להיות מסוגל להגן

החבורה מפותחות לכל־רכב ממונעים (פרט למסילת הברזל). חלק זה מההוא את „מעוז־ההרים”, ה„ראדווי” המסורתי. מבצר שנוסף לכוחו הטבעי, עוד הוגבר ע"י המבצרים הגדולים סנט־מורוץ בדרום, סנט־גוסטהר במרכז וסאָראַגָּנס במערב.

מבנה גיאוגרפי צבאי זה של שביצריה הוא למעשה „הפוך” מבחינת הצרכים הבטחוניים של הארץ. השטחים החיוניים האסטרטגיים — כלומר, מקורות־הכוח והנהלת המלחמה — מהוים זירה נוחה לפעולה נמרצת ומהירה של חוקף;

התפתחות המיבנה וגורמיו



בעיקר לפעולה בכוחות משוריינים וממונעים וכאשר לתוקף עדיפות אוירית. לעומת זאת, אותו מרחב שעשוי להיות לטובת המתגונן, ושבו ישנם כל הסיכויים לצבא הרגלים בחיפוי ארטילרי לעמוד בהצלחה בפני התקפות של כוחות ממונעים מן היבשה ומן האויר — מרחב זה אינו „מכסה” את איזורי המפתח האסטרטגיים של המדינה ואינו מגן על מקור רות־הכוח העיקריים שלה.

ב. לקח מלחמת העולם השניה

בפרוץ מלחמת העולם השניה היה הצבא השביצרי שותף לאשליה של רוב הצבאות האחרים (אם כי פחות מהאחרים) שתותח הנ"ט, בעל קוטר הקטן, המאוגד ביחידות קטנות (עד 12 תותחים) בחטיבות חיל הרגלים היה תשובה מספקת להתקפת משורינת. ולכן

על כל חלקי ארצנו: על הגבול, על מרחב־הבינים, ובמעוזה־ההרים גם יחד. במקרה של מלחמה לא יוכל בשום פנים להפקיר את החלקים המאוכלסים והעשירים ביותר שבמדינה, ללא התגוננות עקשנית.

זהו השיקול אשר ביסוד הריאורגניזציה שחלה בצבא השביצרי במשך השנתיים האחרונות והוא הנימוק המכריע להקמת חיל־השריון.

מסקנות אופרטיביות וטקטיות מהנחות היסוד האסטרטגיות

שני גורמים התמזגו לקביעת התפיסה האופרטיבית החדשה בקרב הצבא השביצרי. הם: מצד אחד הלקח האסטרטגי ממלחה"ע השניה — ומצד שני השאיפה לניטרליות של הארץ (כלומר, הגנה נגד כל תוקף אפשרי בכוחות עצמיים בלבד, ללא השתלבות לברית צבאית איזו שהיא).

התכנית האופרטיבית לפיה נערך הצבא השביצרי במלחה"ע ה־2 היתה: כוחות מיוסוך והשהיה בלבד ב"מרחב־הביניים" — וריכוז הכוחות העיקריים להגנה עקשנית ב"מעוז־ההרים". אבן־הפינה המסורתית של האסטרטגיה השביצרית — הניטרליות וההתגוננות בכוחות עצמיים — מוציאה גם עתה, כמו בעבר, מכלל אפשרות מהלכים אופרטיביים יזומים אשר אינם בטריטוריה השביצרית. אולם ההחלטה החדשה בדבר שמירת השלמות המוחלטת (עד כמה שאפשר) של כל הטריטוריה השביצרית בפני התקפה, גרמה לביטול התכנית האופרטיבית הקודמת הנ"ל.

ולא זו בלבד: גישה חדשה זו מחייבת ביצוע אופרטיבי יזום, נייד ותוקפני של האסטרטגיה הדפנסיונית הכללית. מסקנה מעשית ראשונה מגישה זו היא הפיכת אזורי־הספר הבלתי־אמצעיים ממרחבי השהיה למרחבי עמידה ממושכת.

דבר זה מביא לשתי מסקנות נוספות: א. חיזוק ההגנה המרחבית המיוחדת במינה בשביצריה; מעתה לא ימלא כוח זה תפקיד של מיוסוך, אלא תפקיד של חיפוי. וב. חלק ניכר למדי של הצבא השביצרי יערך מראש ב"מרחב־הביניים" — תחת החיפוי הנזכר — ללחימה ממושכת ונמרצת. מכאן, שהצבא השביצרי צריך למצוא את המכשירים הטקטיים והשיטות הטקטיות כדי לעמוד נגד אויב עדיף בשריון ובאוויר במרחב פעולה שהוא נוח לאותו אויב. וזאת — תוך כדי ביצוע מכות־נגד והתקפות־נגד

תכופות. רק אורח־פעולה כאלה ישמרו בפני הבקעה עמוקה ע"י התוקף, הבקעה שתהיה מלווה בסכנה שיכבשו השטחים החיוניים האסטרטגיים ויכותר רוב הכוח הלוחם. שוב אין "מעוזה־ההרים" מהווה את המתחם ההגנתי העיקרי. כיום הוא מהווה את עומק זירת המלחמה העיקרית ועומק מערך ההגנה הכלל־ארצי. בהתאם ללקח מלחה"ע השניה נתבע הצבא השביצרי להגן על העומק הזה בפני סכנה חדשה: הנחיתה מן האויר. אף נגד סכנה זו לא די ביתרונות השטח ובביצורים קבועים. כאן דרושות פעולות יזומות. א. באויר, לפני הנחיתה — וב. ביבשה, לאחר הנחיתה.

נתונים נוספים בעלי השפעה על הפתרון

ההגדרה מחדש של התפישה האסטרטגית ושל דרכי הביצוע האופרטיביות של הגנת המדינה השביצרית, עדיין אינה עונה על הבעיה. הוטל על החוקרים למצוא את המימוש המעשי לתפישה זו מבחינה טקטית ואירגונית. לשם־כך היה עליהם להביא בחשבון עוד את הנתונים הבאים:

א: גורמים גיאוגרפיים והשפעתם הטקטית והאופרטיבית. גם "מרחב־הביניים", הנוח־יחסית, להפעלת שריון, אינו משמש קרקע אידיאלי לטנקים. הוא גלי בעיקרו, מכוסה יערות ואינו מאפשר פריסה של עוצבות שריון גדר לוח (כך, לפחות, לפי הערכה של החוגים הצבאיים השביצריים). בגלל עומקו ורוחבו המוגבלים (50 × 250 ק"מ) אין מרחב זה מאפשר תמרון נרחב לעוצבות בממדים אלו — עוצבות של התוקף ולא כל שכן של המתגונן השביצרי. המוגבל מראש בגבולות ארצו הוא (לדעת אותה הערכה).

ב: המצב האוירי. החוקרים שנתבעו לנסח את התשובה הטקטית־ארגונית לגישה האופרטיבית החדשה הניחו מראש שלאויב המשוער תהא עדיפות אווירית מוחלטת. מהנחה זו משתמעות מסקנות לגבי חופש התנועה הטקטי והאופרטיבי, ביום ובלילה; ניצול רשת הכבישים; אפשרות של סיוע אווירי; או עליונות אווירית זמנית לצבא השביצרי בעת מהלכי־הנגד היוזמים שלו.

ג: מבנה היסוד של הצבא השביצרי. החוקרים היו צריכים להתחשב במבנה הכללי המיוחד במינו של צבאם, המבנה המיליציוני. פירור שו: שרות חובה קצר מאוד (4 חדשים בשירות

שריון או אמצעים נ"ט

בהנחות יסוד שלהלן לא היה קים כל ויכוח בחר גים הצבאיים השביצריים: שהנחות המזוינים במב"נה הנוכחי ובציוד הנוכחי אינם מסוגלים למלא את המשימה החדשה, שריבוי כלי-נ"ט גרורים בעלי קרטר קטן (עד 57 מ"מ) אינו יכול להוות פתרון לבעיות העומדות על הפרק. אולם, פרט לאחדות מהנחות משותפות אלו, בחלקן הדעות.

בקרב הקצינים השביצריים קמה אסכולה — שבראשה התיצב הקולונל ז'אקה, חבר בית הנבחרים השביצרי — שהשקפותיה התבססו על ההנחות דלקמן: א. אין אפשרות ואין צורך לשנות את האופי היסודי של הצבא השביצרי כצבא-רגלים וכצבא מיליציוני, עקרון שאי-אפשר לשמור עליו (לדעתם) במקרה של הקמת חיל-שריון. ב. הפתרון הטקטי-טכני למימוש התפיסה האופרטיבית החדשה היא- להיות זול-יחסית, מבחינה תקציבית וניתן לביצוע ע"י האמצעים התעשייתיים של שביצריה עצמה, ללא הזדקקות לרכישה מן החוץ. ג. לקוח מלחמה"ע השניה הוכיח (לדעתם) את עדיפות כלי-הנ"ט למיניהם על השריון. ד. פני-השטח של "מרחב-הביניים" — אשר לפי ההערכה הבללית השביצרית יחייבו את פיצול התוקף ויגבילו את יכולת תמרונו — הם לטובת פעולה נגדית באמצעי נ"ט של המתגונן ולא לטובת שימוש בשריון מצדו.

כמסקנה מהנחות אלה הציעה אסכולה זו ארבעה אמצעים עיקריים לפתרון הבעיה. אמצעים אלה הם: א. שימוש מרובה בשדות-מוקשים גדולים, הגנתיים בעיקר. ב. ריבוי בכלי נ"ט קצרי-טווח בחיל-הרגלים: רמון-רובה נ"ט ובזוקה. ג. הצטיידות של חיל-האוויר ברקיסות ואי-מון מיוחד של חיל זה לפעולה נ"ט באמצעים אלה. ד. כאמצעי עיקר — תותח נ"ט ממונע בעל קוטר גדול, מוגן ע"י שריון קל בלבד או ללא שריון כלל. יתרונו של זה בעיקר בניידותו ותמרינותו בהשגחה וואה לטנק הכבד יותר, בעל תמרינות ושדה-ראיה מוגבילים. בנקודה זו הגיעו מספר קצינים שביצריים אפילו לידי דרישה להפיכת כל ארטילריית-השדה הארטילריה הבינונית בעלת מסלול תעופה שטוח לתותחים סע-עצמיים בלתי-משוריינים אשר יכולים למלא למלא תפקידי נ"ט.

מול אסכולה זו התיצבה קבוצה אחרת, אשר דבריה היו עורך הבטאון של הצבא השביצרי הקרולונל בריגדיר אולמן, ירר איגוד הקצינים השביצריים.

סדיר ר-20* יום מדי שנה בשנה במילואים (טוראים), דבר שחייב להשפיע על כל שאיפה להכניס כלי-נשק חדשים, או להקים חילות חדשים בתוך צבא זה.

ד: גורמים תעשייתיים תקציביים דינמיים. אותם חוקרים, שחיפשו אמצעי-לחימה יענו מבחינה טקטית על הבעיה האופרטיבית לא-כלו להתעלם בשיקוליהם מן האפשרויות האוביקטיביות להשגת אמצעים כאלה.

לשביצריה תעשיית מכוונת, תעשייה כבדה ואף תעשיות נשק משוכללות מאוד. אולם, הארץ מחוסרת כל חומרי גלם לתעשייה זו. פירושו של דבר, שתמיד תזדקק ליבוא של חמרים כאלה, אשר עלול להפסק בעת מלחמה. מסיבות שונות אין התעשייה השביצרית מסוגלת, לפי שעה, ליצור כלי-נשק מהכבדים ביותר כגון: תבניות שריון כבדות, מרכבים לטנקים ולתרי-תחיסור וכדומה. חוקרי הצבא השביצרי נאלצו להביא בחשבון שפיתוח טיפוס שריון מקורי, לדוגמה, יארך בתנאים הקיימים של התעשייה, למעלה מ-5 שנים, לפני שאפשר יהיה לגשת ליצור המוני. ייצור כזה יהיה גם יקר ובלתי-כדאי ביותר בעיני התעשייה השביצרית כתוצאה מהשוק ה"מוגבל".

על-כן התגבשה המסקנה שכל אמצעי לחימה חדש הדרוש לביצוע טקטי של המשימה האופרטיבית החדשה, תאלץ המדינה לרכוש בחוץ-לארץ, אצל אחת ממעצמות התעשייה הגדולות. מסקנה זו הבלטיה שני גורמים נוספים: את הגורם התקציבי ואת הגורם המדיני.

כל תכנית של ריאורגניזציה ושל הקמת חילות חדשים או השגת אמצעים חדשים היתה צריכה להתחשב בסכום של מיליארד 250 מיליון פרנקים שביצריים, שהוקצב ל-5 שנים בתכנית הזיון ל-1951. לא היה קל השיקול: מאיזה מקורות לרכוש ציוד בחוץ-לארץ — תוך כדי שמירה על העקרון היסודי של גיטרליות ואי-תלות מחלטת, או תוך כדי ויתור על עקרון זה ובניסה לבריתות ולהתחייבויות צבאיות.

לנוכח ההנחות האסטרטגיות, המשימה האופרטיבית, הצרכים הטקטיים והנתונים הנוספים המפורטים לעיל, התנהל הברור אשר הסתכם בהחלטה להקים חיל-שריון.

* 20 ימי אימון בשנה הם מכסימום הזמן הקצוב לפי החוק למילואים; אולם מדי שנה נקבע מחדש זמן האי-מונים לאותה שנה, כגון: 10, 13 וכדומה. — המער. ** מצב זה קים למעשה על אף יכולתה הפוטנציאלית של שביצריה. ראשונה בין הסיבות לכך: העובדה שהתעשייה נתונה בידיים פרטיות ואינה כפופה לתכנון ממלכתי.

צריים — הקולונל ד' ה' ל' ר ומספר קצינים מהמטה הכללי. אסכולה זו בדיקה קודם-כל בדיקה קפדנית את הפתרונות שהציעה הקבוצה של קולונל ז' א' ק' והצביעה על מגרעותיהם הבולטות: א: ל מ ו ק - ש י נ"ט ע רך משהה ומעכב בלבד גם כאשר משתמשים בהם בכמויות מרובות. אין בכוחם לעצור אויב סופית או להשיג הכרעה. כדוגמה הובאו מערכות רבות של מלחה"ע השניה. כגון: אל-עלמיין.

כשלתוקף עדיפות-אש מוחלטת, הריהו יכול לפרוץ גם את שדה המוקשים העמוק והמוגן ביותר. כמר-כן הדגישו את חוסר הגמישות שכופה על המתגונן הכנה מראש של שדות מוקשים גדולים ומכשולים נ"ט אחרים. ונוסף לכך מגלה הנחתם המוקדמת את תכניותיו לאויב. ב: שהתקוה להפעלה נ"ט של חיל-האוויר במדדים גדולים, בתנאים של עליונות אווירית משוערת לאויב, הריהי מופרכת מיסודה. ג: אמצעי הנ"ט של הרגלים הם מוגבלים לפי שעה בטוחם היעיל ל-500—600 מ' ולכן אינם יכולים להתמודד עם תותח הטנק שיכול לפעול מטוח של 1500 מ', התקוות שתלו בקנה-ללא-רתע — ככלי אשר יעמיד את ההגנה הנ"ט של חיל-הרגלים על יסודות חדשים — התר-בדו כתוצאה מנסיון קוריאה. הוכח שמהירות הלוע שלהם נמוכה מדי ולכן כוח החדירה של נשק זה מול טנקים בינוניים אינו מספיק. ד: הבקורת הקשה ביותר התרכזה בענין יכולתו של התותח-הממוצע שאינו משורין להתמודד בהצלחה עם שריון תוקף עדיף במספרו ויכולתו להוות כלי-מסייע יעיל למכות ולהתקפות-הנגד של הרגלים. בקורת זו התעכבה בעיקר על נקודות טקטיות טכניות שהעיקריות בהן: בניידות — הבדל קטן לטובת תותח-סע-עצמי שאינו משורין; — בשריון — הבדל גדול לטובת הטנק. מכאן — יתרון גדול לטובת הטנק בדירקרב בין שניהם.

קבוצת אולמן-ד' ה' ל' ר הגיעה למסקנה הסור-פית, שהתשובה הטקטית-טכנית על הבעיה האופר-טיבית החדשה היא: תותח נ"ט בעל קליבר גדול (75—120 מ"מ), נייד ומוגן היטב ע"י שריון. במלים אחרות — טנק בינוני או משהו ממוצע בין טנק כזה ותותח-סער משורין (כמובדל מתותח סע-עצמי שאינו משורין או בעל שריון-קל בלבד). רק מיווג כזה יתן מכשיר שיאפשר לרגלים לעמוד בפני התקפה משוריינת בתנאים הגיאוגרפיים של „מרחב-הבינים" ויוכל לסייע לחיל העיקרי הזה באופן יעיל בביצוע מכות-נגד והתקפות-נגד.

בית-ההנבחרים השביצרי החליט להקציב מכספי תכנית הזיון 400 מיליון פראנקים לרכישת 400—500 טנקים בינוניים (50—40 טון) בעלי תותח בקוטר 90 מ"מ או יותר (לדוגמה פאטון, צנטוריון, J.S.-3) כמר-כן הוחלט לרכוש 200 תותח-סער נוספים "A.M.X.13". בזאת התקבלה, מבחינה עקרונית, דעתה של האסכולה השניה.

מעתה נכנס הביורור בחוגים הצבאיים השביצריים לשלב נוסף: ביורור בענין האיגוד הטקטי והאופרטי-בי של השריון ותותח-הסער ואופן הכללתם במבנה הכללי של הצבא.

המבנה הבסיסי

בסוף 1951 הוקמה ועדה חדשה של איגוד הקצי-נים השביצריים, שמנתה 10 קציני צבא-קבע ו-34 קציני צבא-מילואים בדרגות המקבילות לסגן ועד אלוף-משנה. הוטל עליה להכין מחקר על בעיות המבנה והאיגוד הטקטי והאופרטיבי של החיל החדש ולהגיש הצעותיה.

1. הפלוגה: בין כל חברי הועדה היתה קימת אח-דוות-דעות בדבר מבנה יחידת היסוד הטקטית הקטנה ביותר של חיל השריון. הוצעו שני טיפוסים-פלוגה: (א) פלוגת השריון בעלת 13 טנקים (3 מח-לקות של 4 טנקים כ"א וטנק אחד במחלקת המפקדה); (ב) פלוגת תותח-הסער "A.M.X.13 או G.13 בעלת 10 כלים (3 מחלקות של 3 כלים וכלי אחד במחלקת המפקדה). לכל אחת מהמחלקות בפלוגה (משני הטיפוסים) — תוצמד כתת-רגלים-בחצי-זחל. נוסף על כך כוללת כל פלוגה (משני הטיפוסים) את היחידות דלקמן:





















- (1) מחלקת-חרצ"ם (חיל-רגלים-צמד) על תצי-זחלים.
- (2) מחלקה נגד-מטוסיית בעלת 4 כלים סע-עצ-מיים (שעל כל אחד מהם 4 תותחי נ"מ של 20 מ"מ או 2 תותחים של 34 מ"מ).

(3) מחלקת מפקדה המורכבת מטנק פיקוד או תותח-סער פיקוד, כתת-רגלים על חצי-זחל, סדנא פלוגתית, מנוף פלוגתי וכלי-רכב-לחלקי-חילוף וכד'.

2. הגדוד: מבנה הגדוד המשורין אף-הוא לא שימש כל נושא לויכוח. הרכבו המוצע: 2 פלו-גות שריון ופלוגת תותח-סער. נוסף לכך כולל הגדוד פלוגת מפקדה בת 5 מחלקות כדלקמן: (א) מחלקת הפיקוד בעלת 2 טנקים ותותח-סער אחד, (ב) מחלקת רוכבי אופנוע, (ג) מחלקת

"A.M.X.13" הריהו למעשה טנק-קל אשר השימוש בו בצבא השביצרי הוא כתותח-סער.

חקן של גדוד משורין

פלוגת תותח-סער	פלוגת טנקים ביוניט	פלוגת טנקים ביוניט	פלוגת מפקדה
			
			
			
			
			
מקרא ליהודות			
● ● ● ● מחלקת מפקדה		● ● ● ● מחלקת רכבי אופנוע	
● מחלקת תח"פ		● מחלקת תקינה	
● מחלקת ציוד		● מחלקת מפקדה (א.א.)	
● מחלקת טנקים		● מחלקת תותח-סער	
● מחלקת תח"פ		● מחלקת תח"פ	
● מחלקת תח"פ		● מחלקת תח"פ	
● מחלקת תח"פ		● מחלקת תח"פ	
● מחלקת תח"פ		● מחלקת תח"פ	
מקרא לפקדו			
● טנק ביוניט			
● תותח סער (4.5)			
● חייל לחימה			
● מכונית סדנה			
● מכונית גור			
● עקב			
● תותח נ"מ כבדני סער-עצמי			

הוחלט לבנות את היחידות הטקטיות הבסיסיות מידי ביותר של פעולת הטנקים ותותחיהסער. לכן כ"ממוגות" משריון וחרצ"ם.

ג: הגנה נ"מ. כתוצאה מההנחה שלאויב עליונות אווירית מוחלטת — החליטה ועדת המבנה שתנועת יחידות שריון ופעולתן בתנאים השביצריים תהיינה אפשריות רק אם לכל יחידות יסוד תהיה (בר סף למק"בים הנ"מ של הטנקים ותותחיהסער) הגנה נ"מ נוספת בצורת מחלקת תותחי נ"מ קלים, רביקניים, גידיים.

ד: שרותי תיקון. בצדק הניחו מחברי ההצעה — לנוכח נסיון מלחה"ע השניה — שאפילו יחידות-היסוד הקטנות ביותר, הפלוגה — ולא-כל שכן הגדוד — מן ההכרח שתהיינה מסוגלות לבצע את התיקונים הראשוניים וההכרחיים באופן עצמאי; וכמרכן שתוכלנה הן עצמן לגרור את כליהן אשר יצאו מכלל פעולה אל יחידות התיקון של העוצבות.

ה: חר"פ. כסיכום נכון מאוד נראית סברת הועדה שבעיות החר"פ של שריון הן מיוחדות במינן. על-כן מן הדין לתת כבר לגדוד המשורין מחלקת חר"פ ממונעת ומשוריינת אשר יכולה לדאוג לפינוי עצמאי בתנאי הקרב המשורין.

בעיות המבנה האופרטיבי

יכוח נוקב התעורר בוועדה בדבר הכללת השריון בעוצבות היותר גבוהות ותפקידו האופרטיבי. נראה שויכוח זה עדיין לא סוכם.

כיצד בנוי הצבא השביצרי כיום? כדי שנבין את הנקודות השנויות במחלוקת נראה תחילה, מהו המערך המלחמתי הכללי של הצבא השביצרי. מערך זה מבוסס על ארבע מסגרות אופי רטיביות גבוהות (4 קורפוסים) הזוהים, פחות או יותר, עם 4 גזרות הפעולה האופרטיביות של הארץ בעת מלחמה: צפון, מערב, מזרח, דרום-מרכז. בין ארבע המסגרות האלה מתחלקות 15 העוצבות הטקטיות העיקריות של הצבא: 8 דיביויות הרגלים, דיביויות הרריה, שלוש בריגדות הרריות, שלוש בריגדות קלות. ההערכות המשוערת היא: כל אחד מהקורפור סים כולל שתיים עד שלוש דיביויות רגליות ובריגדה הררית אחת; לכל אחד משלושת הקורפוסים שגזרות פעולתם כוללות חלקים מ"מרחב הביניים" — כפופה בריגדה קלה אחת; והקורפוס החופף את רוב השטח ההררי (המרכזי והדרומי) חולש מלבד על הדיביויות ההררית גם על חילות המצב הסטטיים של "מעוז

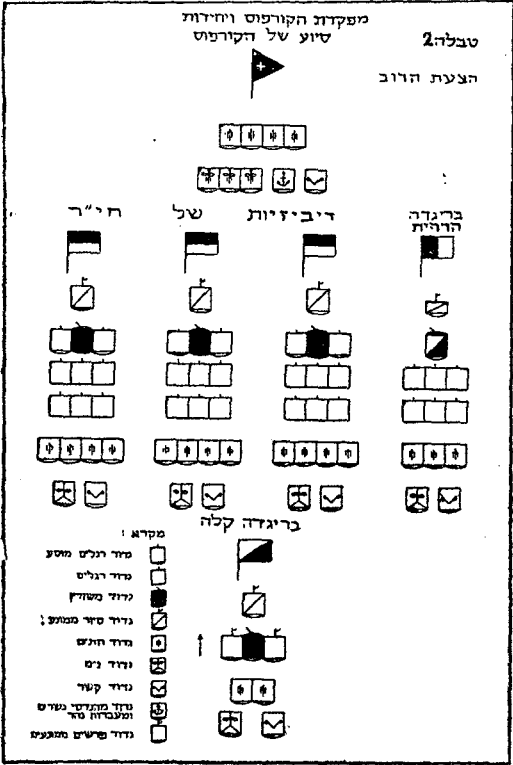
תיקונים, ד) מחלקת ציוד, ה) מחלקת חר"פ. כל גדוד משורין כולל תמיד 4 כלים משוריינים רורביים למי לוי האבידות הראשונות. הנימוקים לקביעה זו של מבנה הפלוגה והגדוד היו אלה:

א: האיגוד של טנקים ותותחי-סער. הועדה הכירה ברורות בהשלמה ההדדית הטקטית אשר משלימים אלו את אלו ותותחיהסער והטנקים. יחד עם זה הגיעה למסקנה שלא תהיה תועלת בהשלמה ההדדית זו ברמה נמוכה יותר מזו של הגדוד. מכאן — יצירת פלוגות טנקים ופלוגות סער "טהורות" מצד אחד; ומצד שני יצירת גדוד "מעורב".

ב: האיגוד של חרצ"ם. חברי הועדה סברו שבתנאי המלחמה החדישה בכלל — ובתנאים של שטח הררי, גלי ומבוחר בפרט — הכרחי הציורות* ההדוק והמתמיד ביותר בין שריון לבין הרגלים. מטרת הציוות: הגנה על השריון בפני מארבים של תותחי נ"ט מחופרים, ציידים-טנקים רגליים, מיקוש הסרדה; וכמרכן ניצול

* ציוות — יצירת צוות הפעולה בהם.

מבנה של קורפוס שביציר
בשילוב יחידות השריון מנתו



ההרים" הראדוויי" גמישות אופרטיבית, אפשרות קיבוץ זרובות ויצירת מאמץ עיקרי להתקפת-נגד אופרטיבית — אלה הושגו במבנה זה ע"י אפשרות העברת העוצבות הטקטיות העיקריות והשלימות (דיביזיות ובריגדות) מקורפוס לקורפוס.

כיצד לשלב את השריון במבנה הנוכחי? הבעיה אשר עמדה לפני הועדה היתה כיצד לשלב את גדודי השריון במבנה זה לנוכח ההנחות האסטרטגיות והמגמות האופרטיביות אשר צוינו לעיל. בנידון זה הושמעו 3 הצעות:

1. הצעת הרוב. הצעה ראשונה שהציע הרוב בוועדה, היא: פיזורם של גדודי השריון בין העוצבות הטקטיות העיקריות ושילובם המלא בתוכן. לאמור, שבכל אחת משמונה דיביזיות הרגלים יש להפוך אחת משלוש חטיבותיה לחטיבה ממונעת-מעורבת. כל חטיבה ממונעת-מעורבת תכלול גדוד משורין שמבנהו צוין לעיל ו-2 גדודי "ליווי" רגליים (מוסעים) במכוניות משא שאינן משוריינות וולא יכולת תנועה בשדה). יחד עם זה הציעו בעלי פתרון זה להקציב לחלק מהעוצבות הרגליות (הדיביזיות ה-9 והבריגדות 10, 11, 12) גדודים משוריינים בעלי היקף מצומצם יותר, המתאים לשטח ההררי.

רוב הועדה סיכם את מסקנותיו גם לגבי ריאורי גניזיפה של הבריגדות הקלות. עוצבות אלה היו מורכבות בעבר מחטיבת פרשים-ממונעת, חטיבת רוכבי-אופניים וגדוד רוכבי אופנוע; נוסף לכך כללו גם ארטילריה, מהנדסים, יחידות נ"ט גרורות. תפ" קידן היה — סיור אופרטיבי ופעולות השהיה ב"מר-חב"הביניים".

רוב הועדה מציע לבנות את הבריגדות האלה מגדוד משורין אחד ו-2 גדודי פרשים-ממונעים מוסעים ברכב בעל כושר תנועה בכל סוגי הקרקע. כמור כן, מציע הרוב, לתת לכל אחת מ-15 העוצבות הטקטיות העיקריות גדוד סיור ממונע המורכב מ-3 פלוגות ג'יפים וכלי-רכב בעלי כושר תנועה בכל שטח, בצירוף פלוגה אחת של תותח-סער (6 כלים). הצעה נוספת: לבטל את יחידות הסיור הדיביזיוניות הקיימות, שבעיקרן הן עדיין יחידות פרשים רכובים על סוסים.

הנימוקים של מבנה מוצע זה מתבססים על ניתוח גיאוגרפי צבאי של זירות הקרב האפשריות וגם על אורח-הפעולה המשוערים של הצבא השביצירי; א: פולש מהחוץ לא יוכל לפעול בריכוזי שריון העולים על גדודים וחטיבות ועל אחת

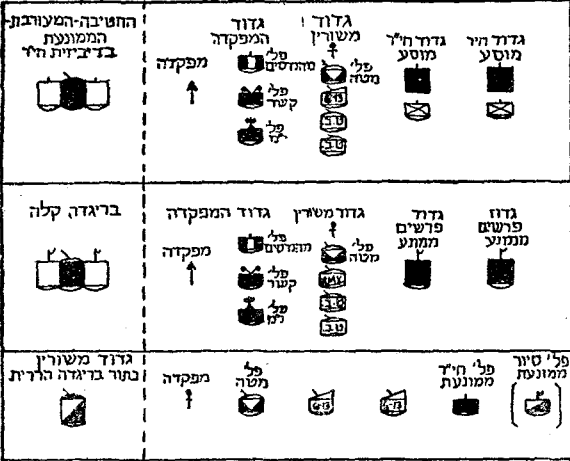
כמה וכמה לא יוכל הצבא השביצירי (כשלאויב המשוער עליונות באויר) להניע יחידות שריון גדור לות יותר מהחטיבה-הממונעת-המעורבת המוצעת. ב: גם אין כל צורך להפעיל מסגרות גדולות מאלה כי תפקידו יהיה להנחית מכות-נגד טקטיות או לסתום פרצות בלבד. ביצוע תפקיד זה למעשה יהיה ע"י התקפות רגליים בעלות טוח קצר, ברגל, כשהטנקים ותותחי-הסער צריכים לסייעם באש בעיקר ולא בתמרון.

ג: רוב הועדה שולל יצירת אגרופי-שריון גדור לים-יותר, כמכשירי-תמרון. שני גורמים לשלילה זו: האחד — האסטרטגיה הדפנסיבית של המדינה, המחייבת אופי סטטי וטוח קצר יותר של המבצעים האופרטיביים והטקטיים; השני — אופיו של הצבא השביצירי כצבא-רגלים מעיקרו.

ד: ההצעה לאגד גדוד שריון עם שני גדודים רגליים מוסעים על מכוניות משא רגילות הריחי פרי המחשבה הטקטית והאופרטיבית שצוינה לעיל; ו: נ"ט סף על כך הנה היא מושפעת גם מסיבות חומריות טכניות.

עם זו של הרוב בבעיות שניות במעלה, כגון: המבנה של הבריגדות הקלות והאורגניזציה של גדודי הסיור הדיביוניים. אולם בבעיה היסודית של ריכוז או פיצול השריון קים ניגוד רציני ביניהם. סיכום המיעוט הוא:

מבנה העוצבות-המעורבות השונות הכוללות יחידות שריון. טבלה 3



א: לרכז את כל השריון (פרט לזה המוקצב לבריגדות הקלות ולגדודי הסיור) בשתי חטיבות שריון לכל קורפוס. מבנה חטיבה כזאת יהיה: גדוד-שריון, גדוד-רגלים-מוסע על כל-רכב בלתי-משוריינים למעבר בכל שטח ויחידות עזר.

ב: מתותח-הסער אשר ישארו כעודף לפי הצעה זו, יש להקים 4 יחידות (כל אחת של 3 פלוגות בנות 10 כלים) ולהקציב אף אותן בשיעור של אחת לכל קורפוס.

הצעת המיעוט פורסמה ללא הסברים נוספים. אין היא נותנת תשובה על הנמוקים האירגוניים וההדרכ-תיים שהשפיעו בחלקם על החלטת הרוב. הצעת הרוב נמנעה במכוון מהצורך להקים 12 יחידות חדשות (8 חטיבות שריון ו-4 יחידות תותח-סער), ע"י הפיכת חטיבות רגלים קיימות לחטיבות מעורבות (שריון + חיל-רגלים מוסע). הצעת המיעוט אינה דנה בבעיה זו של כוח-אדם שנוצרת כתוצאה מהקמת יחידות חדשות.

3. הצעה שלישית. הצעה נוספת להצעת הרוב והמיעוט פורסמה ע"י חבר-ועדה אחד בל-בד: האופטמן * מרק מהמטה הכללי.

* האופטמן - סרן; אולם אין להשוות את הדרגה בצבא השביצרי עם זו שבצבאות אחרים. בשביצריה הרי זו דרגה שמגיעים אליה רק לאחר שירות של שמונה שנים בדרגות המקבילות לסגן/מ ולסגן, ולאחר לימוד בבתי ספר צבאיים גבוהים המסתכם בתקופת-זמן של שנתיים בערך.

מיכון הצבא השביצרי מושתת היום בעיקרו על גיוס הרכב האזרחי. הקמת גדודי רגלים משוריינים המוסעים על חצי-יחולים, או גדודי רגלים המוסעים על רכב 4x4 - היתה מחיבת רכישה נוספת של כל-רכב על ידי המדינה, כיון שהסוג הראשון אינו נמצא בתחבורה האזרחית השביצרית והסוג השני נמצא רק בציימוס.

א: לידי העוצבה המבצעת יש למסוד באופן בלתי-אמצעי את כל מכשירי הביצוע הדרושים להמשימות המשוערות. היות והדיביונות הרגילות והבריגדות ההרריות הנן העוצבות הטקטיות הגבוהות ביותר והן מבצעות באופן בלתי-אמצעי - יש לציידן בשריון אינטגרלי * ממש כשם שמציידים אותן בארטילריה אינטגרלית.

ו: טענו נגד ההצעה שמבנה מעין זה כופר בעיקרון ריכוז הכוח, מחבל בגמישות האופרטיבית, מקשה על המהלכים והתכניות של הניהול הגבוה ובאופן מיוחד מקשה על היכולת ליצור מאמץ עיקרי. על-כך משיב רוב הועדה: הדיביונות כפופות למפקד הקורפוס בלבד; בידוי האפשרות להחליף את החטיבות שבדיביונות; במקרה הצורך יוכל לבנות דיביונה של 2 או אפילו של שלוש חטיבות משוריינות (שלושה גדודי שריון וששה גדודי רגלים מוסעים). ז: בסופו של דבר מגיע רוב הועדה לסיכום נכון וצנוע. מבנה המוצע בימי שלום (הם אומרים) אינו חייב להלום את המציאות הקרבית. תפקיד מתכ-נני בנין הכוחות בתקופה שלפני מלחמה הוא רק למצוא את הדפוסים האירגוניים אשר יקלו על אימון וגיוס הגייסות ואשר ישאירו את חופש הפעולה המכ-סימלי לציוות ולארגון נכון לנוכח לקח המלחמה. לדעתם - עונה הצעתם לדרישות אלו.

ח: רוב הועדה מציין בפירוט שמסקנותיו מושפעות בחלקן גם מבעיות האימון והארגון המיוחדות במינן לצבא השביצרי המילי-ציוני. גופי-היסוד של צבא זה בזמן שלום הם העוצבות הטקטיות העיקריות אשר במסגרתן קיימים בת-הספר, מתקני ההדרכה, הקורסים בהן מנוהלים התרגילים והתמרונים למיניהם וכדומה; ואילו הקורפוסים מהווים מסגרות פיקודיות וארגוניות ממשיות רק בעת מלחמה - ובעת שלום הם מוסדות תכנון בלבד. הקורפוס לא יוכל לטפל טיפול הדרכתי ואר-גוני ממשי ביחידות הכפופות לו, כיון שלא מצויים ברשותו המכשירים המתאימים.

2. הצעת המיעוט. הצעת המיעוט מזדהה

* אינטגרלי - אורגני, הכלול בתקן - המער.

חבר זה של הועדה — השייך למחלקה במטה המטפלת בגייסות הניידים — פרסם מחקר המעביר את הצעת רוב הועדה דרך עדשת ביקורת חריפה: א: מציעי פיצול השריון מתעלמים מאופייה היסודי של המלחמה החדשה. מלקח מלחמת העולם השנייה למדנו שהנייד מנצח את שאינו נייד. הכוח הממונע העשוי לתמרן במהירות, מתגבר על הכוח המרותק לשטח בקצב התנועה של הרגלי ושל תובלת-הסוסים. דבר זה נכון בכל סוגי הקרקע (כן הוא גורס); והראיה: הנצחון של העוצבות הממוכנות הגרמניות במסען בבלקנים. עליכן חלים כללי המלחמה החדשה גם על התנאים המיוחדים של שביצריה. ההתפתחות המשוררת של המערכה, אשר עליה מבוססת הצעת הרוב בוועדה, אינה מתאימה למציאות. הוא אינו חולק על העובדות הקבועות: שהאסטרטגיה של המדינה היא דפנסיבית; שהצבא בהרכבו העיקרי ישאר צבא רגלים שפעולתו העיקרית (האסטרטגית והאופרטיבית) היא הגנתית; שפעולה זו תשען על הגורמים העיקריים: אש, שטח קשה וביצורים. אולם (הוא סור בר), המערכה הדפנסיבית של הצבא השביצרי תשרע, בתנאי המלחמה החדשה, על מרחב רחב ועמוק יותר מכפי שמשערים היום. מערכי הריגה על מתחמיהם ומוצביהם יצטרכו לעמוד הן בפני הבקעות שריון עמוקות הן בפני איגופים וכיתורים של כוח מוצנח ומוטס בתיאום עם הבקעות אלו.

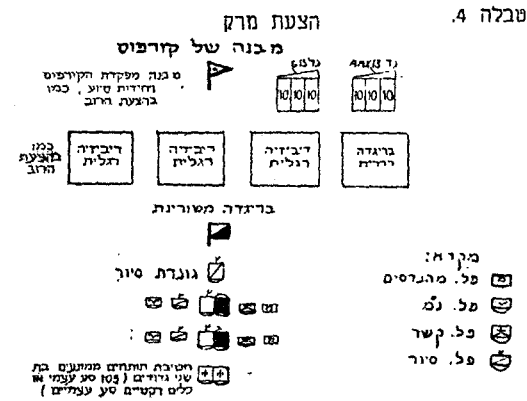
ב: לגבי דרכי התקפה מעין אלה לא יועילו מכות-נגד טקטיות של זרובות מקומיות. הבעיה הדחופה שתעמוד בפני הצבא השביצרי לא תהיה סתימת פרצה בגזרה זו או אחרת של עוצבה, אלא התקפת נגד אופרטיבית מהעומק, לגבי מאמץ עיקרי משורין ומוטס של תוקף החודר לעומק.

ג: השילוב בין גדוד משורין, היכול לנוע בכל תנאי שטח, לבין גדודי רגלים מוסעים על מכוניות משא הריהו זיווג שאינו יעיל ביותר. משמעותו: לא עלית ניידות הרגלים, אלא ירידת ניידות השריון למהירות ולכוחות התמרן של החייד המוסע, המרותק לכבישים בעת תנועה, והפועל ברגל בעת הקרב.

ד: אין גם תועלת בפעולתה של עוצבת-שריון מעורבת כזו המוסעת עם שתי החטיבות הרגליות האחרות שבדיביזיה, הנועות ברגל ותובלתם מבוססת על סוסים ופרדות. (אין להשוות, לדעתה, הצעה זו לאיגוד הפלוגות וגדודי

השריון בתוך החטיבות והדיביזיות של צבא ארה"ב, כי שם העוצבות הן ממונעות למעשה באופן מלא; מה שאין כן העוצבות השביצריות).

לכן מציע סרן מרק את ההצעה דלקמן: (1) אין לפצל את השריון בין כל עוצבות הצבא. יש לרכזו כ"מכשיר-לעת משברים" בידי הפיקוד האופרטיבי (הקורפוסים), לצורך התקפות-נגד מתוכננות, לחיפוי במקרה נסיגות, לרדיפה אחר האויב הנסוג. הצעתו: להפוך את גופי-הצבא הניידים — הקיימים כבר בצבא השביצרי — לאגרופי משימה. פירושו של דבר: משלושת הבריגדות הקלות, 8^ה יחידות-הסיוור-הרכובות של הדיביזיות, מיחידות תותח-הסער הקיימות — להקים בריגדות משוריינות ויחידות תותח-סער. אגרופי משימה אלה יש לתת בידי הקורפוסים בשיעור של בריגדה משורינת ו-2 יחידות תותח-סער (יחד 60 תותחים) לכל קורפוס.



(2) את הבריגדה המשורינת אשר הוא מציע, יש לבנות (לדעתו) משני גדודי שריון (72 טנקים + $\frac{1}{4}$ זרובה, יחד 96 טנקים) ושני גדודי "פרשים" ממוכנים" רכובים על חצי-חלים משוריינים, בתוספת יחידות מסייעות של ארטילריה, נ"מ, קשר, מהנדסים וכו'. מבנה זה יאפשר יצירת 2 צוותות קרב עצמיים בכל בריגדה. מבנה כזה (טוען הסרן מרק), נותן את הגמישות האופרטיבית והטקטית הגדולה ביותר. מצד אחד הריהו מאפשר למפקד הקורפוס להפעיל אגרוף מקובץ של שריון ותותח-סער במקומות ההבקעה של החזית; ומצד שני הוא ניתן לצרפו בעת הצורך, כצוות קרב משורין לעוצבה רגלית — לביצוע מכת-נגד מקומית, או לכל תפקיד אחר.

ה: הצעה זו המבוססת על האורגניזציה של יחיד

דות ועוצבות קימות, אינה מציגה בעיות כוח־אדם מסובכות — בניגוד להצעת המיעוט של הועדה, החר בעת הקמת מסגרות חדשות מעל לתקן המלחמתי הקים.

ו: מבחינת אימון ואירגון בזמן שלום: הצעה זו יוצרת מסגרות שריון מרכזיות בצורה של 4 הבריגדות המשוריינות, שתהינה מרכזי הדרכה וארגון לכל יחידות החיל החדש.

ארגון השירותים העורפיים של חיל השריון

מציעי שלוש ההצעות תמימי דעים בדבר אירגון שירותי־העורף־ההתיקונים של החיל החדש. הארגון יהיה מושתת על שלושת הדרגים דלקמן: (1) אמצעי־עם ל"עזרה ראשונה טכנית", בתוך כל פלוגת טנקים או תותח־סער. (2) בית־מלאכה, מתקנים, מחסן חלקי־חילוף וכלי־רכב זורביים (עד ל־4 מהתקן הכללי) לצורך בדיק קל בתוך הגדוד המשווין כדי שיהיה מסוגל, מבחינה זו, לעצמאות מסוימת במשך תקופה ממוצעת. (3) התיקונים היסודיים יבוצעו בסדנאות הקורפוסים. לכל קורפוס תהיה סדנת־שריון. צינורות הספקה לצרכים טכניים, לחלקי חילוף וכמרכיב החזרת כלים לתיקון — כל אלה יעברו בין סדנת הקורפוס לבין יחידות השריון ישירות, ללא תחנות ביניים בעוצ־בוח שבמסגרתן משולב השריון.

בעיות האימון

הקושי באימונים היה אחד הנימוקים הנכבדים של מתנגדי הקמת החיל החדש (עוד בשלבי הויכוח שקדמו להחלטה החיובית העקרונית). אמרו המתנגדים: במסגרת צבא מיליציוני בעל תקופת־שירות כה קצרה אי אפשר לאמן חיילים ומפקדים בשביל חיל מורכב כחיל־השריון. הם טענו שהקמת חיל־השריון תחייב ביטול כל המערך הבטחוני המסורתי של שביצריה.

לאחר שנפלה ההכרעה התיצבה, על־כן, במקום ראשון הבעיה כיצד להדריך את המקצועות המרובים של החיל החדש וחילות המשנה שלו בתקופות הגיוס המקובלות של המיליציה*.

בעית אימון חיל משורין אינה בעיה איכותית בלבד, אלא אף בעיה כמותית. לפי חשבון המוסדות הצבאיים השביצריים — בכל מבנה שיוחלט עליו, בסופו של דבר — יהיה צורך לאמן במקצועות השר-

* 17 שבועות — שרות של טירון החל מגיל 19; 3 שבועות שרות מילואים כל שנה — עד גיל 36; 10 ימים כל שנה — מגיל 36 עד 60.

נים, לגמרי מחדש, או באופן נוסף, כ־30 אלף חיילים ומפקדים.

גם בחיל החדש יתאמץ הצבא השביצרי להתגבר על בעיות ההדרכה באותן הדרכים שאיפשרו לו בעבר לאמן ולקיים צבא חדיש בעל איכות גבוהה מאוד מבלי לסטות מהעיקרון המיליציוני. ואלה הדרכים:

א: בחירה קפדנית של כוח האדם בעת הגיוס. השיבוץ המתוכנן של כל פרט, בהתאם למקצוע האזרחי שלו ולסגולותיו המיוחדות — מאפשר, בחילות הקיימים, הדרכה יותר יעילה ויותר מזוהזת, בהשוואה עם הצבאות האחרים. על עקרון זה יעמדו ביתר תוקף לגבי הטירונים בחיל־שריון שתנאי לקבלתם יהיה בעלות על רשיון נהיגה במכונית־נוסעים, במכונית־משא, או בטרקטור. גם לתפקיד מכונאים יתקבלו רק טירונים אשר מקצועם האזרחי הוא מכונאות, סדנאות, פחחות, חשמלאות, טכנאות־רדיו ומקצועות דומים.

ב: הקניית חלק מהיסודות המקצועיים מחוץ למסגרת הצבא. השביצרי הצעיר הוכשר עוד לפני התגייסותו, הכשרה מקצועית כבתי־ספר לאימו־גופני, באיגודי־הקלעים וכדומה. הצבא פטור מלבנובו זמן וללמד אותו ענינים ראשוניים, אף לחיל־השריון יונהגו סידורים מתאימים להכשרת טירונים מחוץ למסגרת הצבא. סידורים אלה יתבטאו, בראשונה, ב"קורס־נהיגה לנוער" הנותן לכל אדם בגיל 19—16 את האפשרות ללמד נהיגה וטיפול במנוע ולרכוש רשיון על חשבון המדינה.

ג: שיטות אימון חסכוניות ואינטנסיביות. לגבי החיל החדש, כגבי החילות האחרים המסורתיים, ינהגו מוסדות הדרכה של הצבא השביצרי לפי העקרון הרואה את תקופת הטירו־נות ואת תקופת שירות־המילואים (חזרות) כתקופת־אימון אחת ורצופה, ובהתאם לכך לתכנן את האימונים למשך שנים רבות. דבר זה אפשרי הודות ליציבותן הגדולה של יחידות הצבא השביצרי, על חייליהן ופיקודן. המבנה הטריטוריאלי של היחידות, המיעוט היחסי בהעברות מיחידה ליחידה, ההצבה המהירה והקפדנית במקרה של העברה ליחידה חדשה — כל אלה גורמים לגיבוש חזק של יחידות־היסוד הקטנות (מחלקה, פלוגה, גדוד), גיבוש המשפיע באופן חיובי על תכנון ההדרכה. לכן קובעות הנחיות האימון לחיל־השריון שתקופת הטירו־נות תהא מוקדמת להקניית הידיעות הטכניות; החזרות השנתיות, של 20 יום ו־10 ימים יוקדשו

להתמחות שיטתית ורצופה מבחינה טקטית.
לפיכך יתחלק אימון הטריון בחיל החדש
לתקופות דלקמן:

1. תקופת האימון היסודי — 9 שבועות.
תקופה זו תכלול את החינוך הראשוני של החייל, לימוד הנשק הקל (אקדה, תת-מקלע, רימון, אקדח רקיטות), אימון הפרט והכיתה (רגלים), נהיגה וטייפול בכלי-רכב שאינם משורין, עזרה ראשונה, אימון ראשוני בשלושת מקצועות היסוד של הטנקיסט: נהיגה, תותחנות ואלחוט.

2. תקופת האימון המיוחד — 3 שבועות.
בגמר האימון היסודי תתקיימה בחינות. בהתאם לתוצאותיהן ימוינו הטריונים למקצועות השונים בהם יקבלו את ההדרכה המיוחדת: תותחנות, נהיגת טנק (או זחל), אלחוט, מכונאות-חרמ"ש.

3. תקופת האימון הקיבוצי — 4 שבועות.
מסגרת האימון תהיה מסגרת הפלוגה המשוריינת. הטנקיסטים ואנשי תותחני-הסער ילמדו לפעול במסגרת היחידה ולשתף פעולה עם החרצ"ם. עם מחלקת הנ"מ הצמודה וכד'.

4. השבוע האחרון יוקדש לבחינות. ביקורת ציוד וסידורי שחזור.

בחזרות השנתיות תבדקנה, בתחילה, באופן מרוכז הידיעות הטכניות. בהמשך החזרות — ימשיכו החיילים בהתמחות הקיבוצית, החל מהפלוגה ועד לגדוד ואף למעלה מזה.

אימון הסמל

שני דברים מאפיינים את אימון המפקדים בכל הדרגות בצבא השביצרי: א: תקופת ההכשרה הקצרה מאוד יחסית, בקורס ובבית-הספר. ב: חיובו של כל בעל דרגה להדריך — בתפקיד המתאים לדרגתו — בבית-הספר לטריונים או בתקופת-חזרה שנתית. התחייבות זו גדלה ומתרחבת יחד עם עליית המפקד בדרגה. אותו זמן שהמפקד עוסק באימון ובפיקוד על יחידה, משמש לא רק להתמחות הכרחית נוספת על זו שרכש כחניך בבית-הספר. תקופה זו מנוצלת לרוב גם לארגון קורסים להשתלמויות נוספות של המפקדים עצמם.

את הדברים האלה יש להביא בחשבון כדי להבין מדוע לגבי חיל-השריון אין הצבא השביצרי מוצא לנחוץ להגדיל את תקופת הלימוד בבית-הספר-היסודי לסמלים מעל ל-4 שבועות, כי, למעשה, מתאמן הסמל (מפקד טנק) לא 4 שבועות בלבד אלא 8½ חודשים

(17 שבועות כטריון 4 שבועות בבי"ס לסמלים 17 שבועות נוספים כמדריך וכמפקד בביה"ס לטריונים).

על מנת לעלות מדרגת סמל לדרגת ר/סמל (סגן מפקד מחלקה) בחיל-השריון יצטרך המועמד לעבור שבוע-השתלמות נוסף וכן להדריך ולפקד על 2 חודשות שנתיות נוספות (כלומר עוד 4 שבועות). אימונו יכלול לא פחות מ-43 שבועות (כ-11 חודש).

אימון הקציין

המועמד לקצינות צריך להיות סמל לפני שיוכל להיות קציין (סגן/מ); דבר זה כבר מחייב 38 שבועות אימונים. עליו לעבור בבי"ס לקצינים שנמשך 13 שבועות. נוסף-על-כך עליו לפקד ולהדריך בבי"ס לטריונים במשך 17 שבועות כלומר: רק אחרי שרות של שנה וחודשיים יקבל את הקצינות. לפי דעה של מומחה הדרכה שביצרי אין ספק שתקופה זו היא מספיקה להכשרת מפקד-מחלקה אף בחיל-השריון. מכל-מקום, תובעת ההצעה, שקציני חיל-השריון לא יאומנו יותר במסגרת בית-הספר לקצינים הכללי, אלא שיוקם עבורם בי"ס מיוחד לקציני שריון.

מפקד הפלוגה בצבא השביצרי צריך לשרת שנתיים בשרות מלא כדי להגיע לדרגתו. רק אחרי 68 שבועות בשירות הוא מגיע לדרגה המקבילה לסגן משנה. אח"כ עליו לעבור כסדרם: בי"ס טקטי — 4 שבועות, "קורס לקליעה" — 3 שבועות, בי"ס למפקד די פלוגות וגדודים — 4 שבועות; עליו להדריך כסגן/מ, בבי"ס לטריונים — 19 שבועות, להדריך ולפקד, כסגן, ב-5 חזרות שנתיות של 3 שבועות כל-אחת.

עליו לעבור עוד 6 קורסים להתמחויות של 5 ימים כל אחד. אין להטיל ספק בזה שבתקופה כזו אפשר לאמן מפקד לפלוגות-שריון.

יחד עם זה מעיין המטה השביצרי בהצעה לקבוע לקציני השריון אותו סידור הקיים כבר בשביל קציני חיל-האוויר; קציין הרוצה לשמור על דרגתו בחיל זה חייב באימון נוסף של 4 ימים עד 3 שבועות בשנה, מעל למכסה שהחוק מחייב.

אין ספק שהקמת החיל החדש תחייב את הרחבת האימון של מפקדי הגדודים והחטיבות שיפעילוהו ואת הגדלת תקופת הלימוד בבית-הספר העוסקים בהדרכת ממלאי תפקידים אלה.

אין להבין לאשורה את הגישה המיוחדת של הצבא השביצרי לבעיות ההדרכה אם אין מביאים בחשבון תופעה האופיינית במיוחד לצבא זה, והיא: הפעילות המקצועית הרחבה מחוץ

למסגרת הצבא. פעילות זו נעשית באמצעות איגוד הסמלים השביצרי ואיגוד הקצינים השביצרי — אירגונים מתנדבים הכוללים עשרות אלפי חברים. בארגונים אלה עוסקים החברים בהשתלמות — בעיקר בשטח התיאורטי — וע"י כך משחררים את הקורסים שבבתי-הספר מעבודה רבה שצבאות אחרים אינם יכולים לותר עליה.

בעית המדריכים

כידוע קים בצבא השביצרי גרעין קטן מאוד של קצינים וסמלים מקצועיים שתפקידם העיקרי הוא — הדרכה. הודות לניצול הרחב של מפקדי המילואים (רוב רובם של המפקדים בצבא השביצרי הריהם, למעשה במילואים — לפי מושגינו) ניתן לצמצם את מספר המדריכים המקצועיים עד למינימום. מיכ"ס המדריכים המשווערת להדרכת פלוגת שריון אינה עולה על קצין הדרכה מקצועי אחד ושני סמלי הדרכה מקצועיים.

מספר המדריכים המקצועיים שיש להכשירם בש"ביל החיל החדש הוא מצומצם מאוד. לפי חשבונות המטכ"ל השביצרי. אולם, יש לזכור, שדבר זה לא ישחררם מהכשרה נוספת במסגרת אותו צבא וזאת ממנו ירכשו השביצרים את כל-השריון שלהם; וזאת בעיקר אם יוחלט על רכישה של טיפוס שריון אשר הנם חדשים גם במסגרת אותו צבא עצמו. מכל מקום אי אפשר יהיה — לפי השערת המטכ"ל השביצרי — לקצר את תקופת אימון המדריכים ולהתגבר על הקשיים באופן ניכר, גם אם שביצריה תיצור לעצמה את שריונה.

סיכום

מה יכול הקורא ללמוד משלל הבעיות הקשורות בהקמת חיל-השריון בצבא השביצרי? בעיתה העיקרית של שביצריה כיום הריהי: החרפיפה של המרחבים החינויים הטקטיים את אלה האסטרטגיים. במלים אחרות: בארץ קטנה, בעלת "עומק" קטן, אין הבדל למעשה בין עורף לבין חזית; אין הבדל בין גזרות הפעולה לבין מקורות-הכוח המלחמתי מבחינת ריכוזי-התעשה וכוח-האדם. מכאן עובדת יסוד אסטרטגית: אין מדינה כזו יכולה להרשות לעצמה הפקרת שטחים נרחבים, נס"ג אסטרטגית לעומק רב. חלות עליה הגבלות מסר ימות באותו אורח-הלחימה הנקרא, "הגנה ניידת". כל פעולת בלימה נגד פולש יזום צריכה להתנהל

החל מאיזורי-הספר ולהמשך לעומק. באופן שתכלול למעשה את הארץ כולה. הצבא השביצרי מתכוון להשיג את המטרה האסטרטגית-הדפנסיבית בשיטות אופרטיביות הגנותיות בעיקר. ארצות אחרות, בעלות תנאים שונים, עשויות לפתור את בעיותיהן ע"י פירוש אופרטיבי יזום כיסוד למטרה אסטרטגית הגנתית.

ראוי שתוקדש תשומת-לב להלך מחשבה שביצרי אחד: ההכרה בתלות ההדדית בין שני הגורמים הארץ-פלטיביים העיקריים של האסטרטגיה הדפנסיבית — הגורם הבולט והגורם היוזם. מוסדות הבטחון השביצריים הגיעו למסקנה שאינה משתמעת לשתי פנים, שאין אסטרטגיה הגנתית בזמננו יכולה להיות מבוססת על הגורם הבולט בלבד ועל אותם החילות המבטאים אותו בעיקר. מכאן ההחלטה על הקמת חיל-השריון.

מצד שני יש לשים-לב לעובדה שדוקא ההצעה מרחיקת-הלכת ביותר בנוגע למבנה חיל-השריון השביצרי בעתיד — זו השמה דגש על פתרון אופרטיבי תוקפני של האסטרטגיה ההגנתית, זו התובעת בנין חיל-שריון כמכשיר לתמרון ולהתקפת-נגד מרר כזת — דוקא הצעה זו מבליטה באופן מיוחד גם את ההכרח בגורמי-בלימה חזקים, לא בצורה של מערכי הגנה של הצבא בלבד אלא אף ע"י מחסומי-הספר של ההגנה המרחבית.

השגת ציוד. מן הראוי שיושם-לב לקשיים כהשגת ציוד כבד בהם נתקלת שביצריה המשוללת חמרי גלם אסטרטגיים. וזאת — עליאף היותה ארץ עשירה ובעלת תעשיה מפותחת.

אימונים והדרכה. מענין האופן בו פתר הצבא השביצרי כמה מבעיות ההדרכה, פתרונות אשר יעילותם הובלטה בתכנית האימון של חיל-השריון. בין אלה: תכנון השיוך החילי לפי המקצוע האזרחי; הכנה במקצועות טכניים מסוימים לפני הגיוס לצבא; צורות השתלמות והתמחות מחוץ למסגרת שירות החובה. אולם מובן שאין צבא אחר יכול לחקות את הצבא השביצרי בזה, כיון שפתרון זה מתאפשר ע"י תכונות שביצריות ספציפיות.

כמרכן יש ענין בזה שעובדת היות הצבא מורכב כמעט כולו מאנשי מלואים משפיעה על אפשרויות האימונים ולכן גם על שיקולים והחלטות לגבי המבנה הכללי.

ציונות השריון. המבנה הבסיסי המוצע ליחידות שריון של הצבא השביצרי אינו מחדש למעשה

הרבה לגבי המקובל בצבאות הגדולים. אולם כדאי לתת את הדעת על הנקודות הבולטות שבו: הציונות בין טנקים לבין תותחנים ער בתוך הגדוד המשוריין. המיזוג ההדוק בין שריון וחצ"ם. הצמידות הרבה של כלים נ"מ מורכבים אל היחידות הקטנות ביותר של השריון, הבעיות המיוחדות לחר"פ בחיל זה, השאיפה לעצמאות טכנית ולוגיסטית אף של הגוף הסקטי הקטן ביותר (למעשה, החל מפלוגה).

* *

מה יעשה הצבא השביצרי למול עדיפות האויב? את חומר המחשבה העיקרי ישאב הקורא ללא ספק משתי הבעיות העיקריות אשר התעוררו תוך כדי הבירור והמחקר שבוצע בצבא השביצרי בקשר להקמת חיל השריון. הבעיה הראשונה: מה תהא בתקופתנו תשובת הצבא הקטן המתגונן מול תוקף בעל אמצעי לחימה חדישים ובעל עדיפות בעיקר בשריון ובאוויר? לאחר בדיקה מקיפה של נסיון צבאות אחרים ושל התנאים המיוחדים להם הגיעו מוסדות הבטחון של שביצריה למסקנה שאינה משתמעת לשתי פנים: אין "קיצורי דרך" ופתרונות קלים בשאלה זאת. הם סיכמו ברורות שעבר זמנו של תותח הנ"ט הגרור בעל הקליבר הקטן. מכאן הגיעו לכלל מסקנה שאם ברצונם שאר טילריה הנ"ט תמלא את תפקידה ביעילות, הריהי חייבת להיות סע-עצמית באחוז גבוה ובעלת קליבר לא קטן מזה של תותח אותו טנק שיהיה עליה להתמודד אתו. הם סיכמו ברורות שאמצעי הנ"ט קצרי הטוח של הרגלים והמוקש הנ"ט הם מכשירי עור הכרחיים, אבל אינם יכולים להוות את הפתרון היחיד.

נוסף על-כך סיכמו גם לגבי חיל האוויר ותפקידו בלחימה נגד שריון: בתקופה זו אין להעלות על הדעת שום פעולה של כוחות היבשה ושום פעולה צבאית בכלל, מבלי שחיל האוויר יקח בה חלק מכריע.

יחד עם זאת הם מבינים ששום צבא — ובאופן מיוחד, לא, צבאם הקטן, בעל חיל האוויר המצומצם יחסית — לא יוכל להטיל על חיל האוויר שלו את עיקר הנטל האופרטיבי והסקטי של פעולה נגד שריון. הם קבעו שדוקא צבאם הקטן — כשיפעל לנוכח עדיפות אווירית של האויב — יוכל לבצע מהלכי נגד יעילים ביבשה. רק אם כל הכוח האווירי שלו ירוכז להשגת עדיפות אווירית במקום ובזמן לצורך מהלכים אלה, הם סיכמו שלא תהא אפשרות לבצע אותם מהלכים ללא כוח תמרון ואש נ"י, כלומר: ללא כוח שריון.

ריכוז האמצעים הכבדים או פיצורם? השניה שבשתי הבעיות העיקריות היתה: האם במסגרת צבא קטן מן הראוי לרכז את אמצעי החימה הכבדים או לפצלם? כבר תארנו כי צד התנגשו בענין זה שתי התפישות הקיצוניות שבר ועדת המחקר: פיצול השריון לעוצבות הסקטיות המבצעות — למול ריכוז השריון באגרופים שינתנו בידי הפיקוד האופרטיבי.

גם אם ישנם לצבא השביצרי נימוקים מיוחדים לו, שהניעו את הרוב שבועדת המחקר להחליט כפי שהחליט — ספק אם היתה החלטתם זו נבונה אסילו בתנאיהם הספציפיים. ע"י הפיצול נוצרה, אמנם, הריגה של עצמאות העוצבה הסקטית ושל גידול כושר פעולתה. הרגשה זו אינה אלא אשליה כיון שבפיצול השריון שלל הצבא השביצרי מעצמו את הגמישות האופרטיבית, את היכולת לרכז במהירות את הכוח בגזרת המאמץ העיקרי.

ולבסוף, מן הראוי שלא נתעלם מהברירה שהוצגה בענין הציוות במסגרת העוצבות הסקטיות הגבוהות יותר: חטיבה מעורבת מוסעת למול חטיבה משוריינת (כולה על וחלילים).

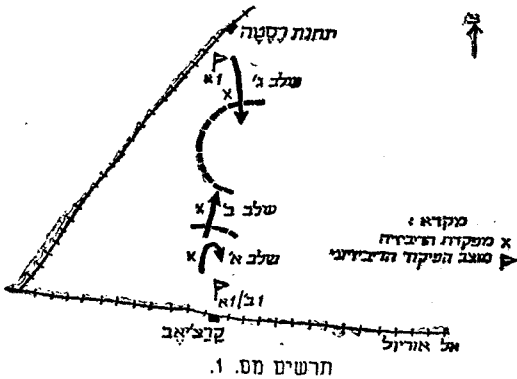
לא היתה כונתו של מאמר זה למצות את מצבו של הצבא השביצרי ככלל, אלא רק לתת לקורא שואף הדעת הנודמנות לעמוד על התפתחות הבעיות, הדין גם והמסקנות לגבי הקמת חיל השריון בשביצריה.

שירות מטה בשדה*

(מרשימותיו של קצין-מטה דיביזיוני גרמני)

זה. אליו נלויים: ה-1 ג"א, מתורגמן, רץ עם מכשיר. הגדוד נתקל באויב עדיף. מפקד הדיביזיה מצוה על ניתוק המגע ומסיג את הגדוד לאחור (תרשים מס. 1 שלב א').

מחקירת כמה שבויים מתבררת לראשונה תמונה כלשהי על היריב. למחרת נערכת שוב התקפה; הפעם בעצמת רגימנט מוגבר. היריב נהדף כ-2 ק"מ, אך לאחר זאת "נתקעים" הגייסות בשטח שכולו ביצה ושאינו ניתן לתצפית. מפקד הדיביזיה מצוה על הפסקת ההתקפה (שלב ב'). הוא מסייר אפשרויות תזוזה מערבה ומחליט לערוך את ההתקפה מחדש ב- מרחק רב. מכיוון צפוני. באמצעות מכשיר הקשר שאתו הוא נותן הוראות ל-1 א"א הנמצא בקאראצ'אב להסיט את חלקי הדיביזיה, הנתונים עדיין בהסעה ברכבות אל תחנת ראסיאטה, הנמצאת במקום שהוא נוח ביותר לעריכת ההתקפה החדשה. ההתקפה מר- כרתת בהצלחה מלאה (שלב ג')."



כונת רשימה זו היא להעלות הצעות ועצות — על יסוד ניסיון עצמי ודוגמאות מן המציאות — לעבודתם בשעת מלחמה של מטות של גופי גייסות. הרשימה כוונה ביחוד לאותם השטחים שלגביהם לא נקבעו מסמרות בתקנונים והנחיות. הדוגמאות המובאות כאן לקוחות מקרבותיו של הצבא הגרמני בחזית המזרח. והן שאובות ברובן מפעולתו של מטה-דיביזיה.

לדיביזיה סוגי נשק שונים, המאפשרים לה לנהל קרב באופן עצמאי. יש לה גם מנגנון אספקה משלה. אך עם זאת מגיעה עדיה ישירות נשימתו הלוהטת של המבצע.

על-כן השירות במטה-הדיביזיה הוא רב-צדדי ביותר. הנסיון הנרכש בשירות זה הריחו רב לקח אף לגבי המטות של היחידות הקטנות מן הדיביזיה. לגבי הפרט העוסק בו — הריחו בגדר תנאי להפעלתו כ- עובד אחראי במפקדות של רמה גבוהה יותר. מבהינה ארגונית מקיים המטה את הפעילות דלקמן:

- א. הקמת מוצב הפיקוד והתקנתו. קבלת ידיעות מערכתו.
- ב. דיווח לרמה גבוהה יותר. הכנת פקודות והפצתן. קיום מגע עם שכנים.
- ג. ובסוף — ארגון החיים במטה עצמו והסדרתם.

א. מוצב הפיקוד

"דוגמת אוריוול" (תרשים מס. 1):

בסוף יולי 1943 מוסעת דיביזיה-הרגלים מס. 129 במסיה"ב אל קאראצ'אב, מערבית מאוריוול. התפקיד המיועד לה: סתימת פירצה שהצליחו הרוסים לפרוץ בין שני קורפוסים — ע"י התקפה מדרום לצפון. אין כל ידיעות ברורות על עצמת כוחות-היריב שפרצו ועל התפשטותם בשטח.

חלק ממטה-הדיביזיה — אשר הקדים במכוניות את גוף הדיביזיה — מתקין את מוצב-הפיקוד שלו בקרבת תחנת מסיה"ב, שנועדה לפריקת הגייסות. קציני המטה הכללי (ר' טבלה) — נמצאים במרכז. הגדוד, שנפרק ראשון בצרוף סוללה אחת מוסע במכוניות המשא שהומצאו ע"י הקורפוס. מפקד הדי- ביזיה מתלה לגדוד במבצע-סיור כלפי גורת הפרי-

ה ערות: מפקד הדיביזיה אינו כבול למקום מסוים. הוא נמצא באותו מקום, בו יש להכריע בסוג- יות חשובות — ובו נודעת להופעתו השפעה על רוח הגייסות. בהתקפה לפי-תכנית, ובקרב הגנה הוא ימצא לעתים קרובות במוצב-הפיקוד. אולם במצב שתואר, צדק בהחלט בכך שלא ניהל את הקרב בעזרת המפה והטלפון, כי אם יצר לו בעצמו תמונה מציאותית לגבי היריב והשטח במקום המעשה. על ידי כך נתאפשרה קבלה מהירה של החלטות חשובות, וכן ביצוען בזריזות. בחירת המלויים הלמה את חוסר הידיעה על היריב: צירופו של מכשיר הקשר היה בגדר דבר-מובן-מאליו.

** ראה מבנה המטה בדיביזיה גרמניה בעמ' 62.

* מתוך חיברת יולי 1952 של Allgemeine Schweizerische Militär Zeitschrift

מאחר שהמפקד עצמו נמצא בשטח, חייב היה ה'א' ש'לו להשאיר במוצב הפיקוד, היות ודבר שבעקרון הוא, כי אחד מן השנים ניתן יהיה למצאו שם בכל עת.

במצב כה מעורפל חייבים מוצבי הפיקוד של מטה העורפי להמצא סמוכים זה לזה, במצבים אחרים יש וצרכי ההספקה וקשיי ה"שיכון" מחייבים הפרדה מבחינת מקום, ולמעשה נהגו לרוב בדרך זו, במצבי מסעה התקדמותה של דיביזיה לפני מגע עם אויב (והמדובר הוא בדיביזיה ממונעת או גרורת בהמות*), הוכיחה עצמה חלוקה זו:

מפקד הדיביזיה נע עם פלגת החלוץ — בלוית קצין בעל סמכות מתאימה (ג'1 או א'2), רצים ומ' כונית אלחוט. מטה הניהוג מתחלק לשני דרגים:

א) דרג הכולל מחלקות א'1 ו-ג'1, בלוית קציני הקישור (כולל קצין הקישור לחיל-האוויר), הבל-רים, הרצים, משמרה המטה ומכונית אלחוט — כל אלה נעים בראש הכוח העיקרי או ב"קפיצות" מנקודת-קשר דיבור (עם יחידות דיביזיה ומטותיה — בטלפון, ובאלחוט אחת אל משנתה. בקרבת דרג זה נמצאות גם חוליות הפיקוד של ראשי המודיעין, חיל-התותחנים וחיל-ההנדסה.

ב) דרג המורכב ממחלקת א'2, מדור המפות וה' מזכירות. דרג זה מוסיף לפעול במקום בו נמצא מוצב הפיקוד לאתרונת, לפי הצורך הם נקראים קדימה להצטרף אל מוצב הפיקוד הפועל (הדרג הראשון הנ"ל); וכמותם — המטה העורפי.

בחירת מקום מוצב הפיקוד לצורך הקרב נעשית על-פי שיקולים טקטיים, אולם יובאו בחשבון גם גורמים פסיכולוגיים. לעתים קרחה כי מוטב להמצא בקרבה רבה אל היריב, יותר מכפי שהיה רצוי הדבר מבחינה פיקודית-טכנית גרידא, היו במורח גזרות חזית כאלה, שהחזקו אך ורק משום שהגייסות דבקו במוצבי הפיקוד, אשר לא זוו ממקומם.

לכך — דוגמה מ"פרוסיה המזרחית": באוקטובר 1944 ביצעו הרוסים חדירה עמוקה מ' דרום מזרח לגומבינאן, היא נבלמה בסמוך אל מוצב הפיקוד של דיביזיה החירום מס. 561, "רמנים עממיים" (Volksgrenadier Division) מפקד הדר' ביזיה ואנשי אגף הניהוג של המטה שהיו אתו אחזו בנשק. הם, יחד עם שרידיהן של כמה פלוגות, הדפו את ההתקפה הרוסית, בקרב שנמשך שעות מספר.

* מכאן שאין הדברים חלים על דיביזיות-שריון.

הסיוד לבחירת מקום למוצב הפיקוד נערך ע"י קצין בעל ניסיון. אל לו למוצב הפיקוד להמצא ליד כביש מעבר, וכן לא במקום המתבלט למעיין במפה; אך הכרחי הוא כי הגישה אליו תהא קלה. בעונה של מזג אוויר נוח רצוי, לעתים, לעבוד בחוץ — למשל בחורשה. במזג אוויר קשה יש לבחור בבנינים שאינם בולטים. במלחמת עמדות רצוי ביותר לבינות לאגף הניהוג של המטה מחפורות מוגנות היטב. במוצב פיקוד הנמצא בנקודת ישוב יש ויקרה כי כל קוי הטלפון ואף מרכזית האלחוט יפגעו ע"י הפצצת שטח בנוסח "מרבדי פצצות" דוקא באותו רגע, בו הם חיוניים ביותר.

יש להקל על מציאת מוצב הפיקוד ע"י שלוש שאינו מתבלט. (אין להשתמש בדגלי מפקדות מסירות בטחוניות) יש לסיר ולהקים שדה נחיתה למטוסי קישור בקרבת מקום. במחסן מפקדת הדיביזיה יש להחזיק סימני תאורה וסימנים אחרים לבחיתה. כלי-הרכב המרובים של המטה ימצאו במרחק מתאים ויוסוו כראוי. יחד עם זה יש להכין מספר מחפורות בסמוך למטה ולחזיק בהם מכונית גוסעים או שתיים ומספר אופנועים במצב הכן.

בהכנת מוצב הפיקוד יש לדאוג גם לתאורה. מתקן ני חשמל הגם יפים אמנם, אולם צפויים תקלות בשימוש בהם, מנורות נפט וקרביד מועילות, אך גם להן חסרונות. על-כן נעשה חלק ניכר של עבודת המטה הלילית במשך המלחמה האחרונה לאור גרות נוסף על המפות, כלי כתיבה וטבק חייב תיק המפות של כל קצין מטה להכיל גם גרות וגפרורים.

אבטחת מוצב הפיקוד אינה ענינו של משמר המטה בלבד, כי אם של המטה כולו. דוגמת תרגול-כבוי-אש יש לתרגל גם הדיפת צנחנים, אנשי קומנדו וטנקים שהצליחו לפרוץ. דיביזיות רבות נהגו לציד את משמר המטה שלהן בתותחים נגד-טנקים משלל היריב.

משמר המטה מציב זקיפים במקומות מתאימים; כלילה — בצמדים. יש לקים תצפית נ"מ מתמדת ולדאוג לכך, שכלי אופקה יהיו מוכנים בכל עת. שוטר צבאי מונע התקהלויות רכב ליד מוצב הפיקוד ומכוון את הנכנסים.

בגלל הסכנה שהיריב יאתר את המוצב ע"י קליטת גלי האלחוט יש להרחיק את מרכזית האלחוט ק"מ או שנים מן המוצב. למקרה שהקשר אליה ינותק ברגע המכריע תיפעל תחנת אלחוט "מאוינה" בעלת מקלט ביקורת הנמצאת מוכנה ליד מוצב הפיקוד.

צליחת הנהר ע"י היריב ליד גבעת חול. העצמה אינה ידועה; מפעילים את העתודה הדיביזיונית. מהלך הפעולה למעשה: בהגיע העתודה הדיביזיונית אל שטח הקרב, מצאה שני רגימנטים רגליים רוסיים, שיחידות החלוץ שלהם עומדות לתדור לתוך הישוב התעשיתי מרובה האוכלוסין קאמיאנקה. ברגע האחרון נמנע הדבר. היריב, אשר חצה את הנהר, הושמד עד הערב בקרבות קשים.

הערות: — יש, וההודעות המגיעות אינן נקיות מטעויות. בחשכה ובמצב של החוקה בגדה בכוחות דלילים כמעט, אי אפשר היה להבחין אם הסירות הראשונות הכילו פטרול, או שהיתה כאן התחלה לנסיון צליחה בכוח רב יותר. מכאן נבעה השתדלות הדיביזיה לבדוק את אמיתות ההודעה, בעזרת הרגימנט השכן ובעזרת חילי התותחנים המתאים לכך במיוחד, תודות לאימונו בתצפיות. במקרה הנתון, בלילה, יתכן ואפשר היה להסיק מסקנות גם מטיבו של רעש הקרב הנשמע.

המפקד המנוסה של הרגימנט האמצעי היה ידוע דיביזיה בנטיה להערכות מצב אופטימיות מדי, בהן שגה לעתים קרובות. תכונתו זו הובאה בחשבון שעה שהוחלט בהקדם על הפעלת העתודה הדיביזיונית. לעולם יהיו מצויים מפקדים אשר יעריכו את מצבם הערכה נוחה מדי; אך עוד רבים מהם אלה שיראוהו כחמור מכפי שהנו. יש גם מפקדים הדורשים תגבורת בכל מצב שהוא — כדבר שבעקרון. בנוהג זה צפונה סכנה; כי קריאת העזרה של מפקד כזה עלולה לא להתקבל כרצינית דוקא בשעה חמורה באמת. חלק מאמנות ההנהגה חסוקטית הוא לדעת לשקול את הודעות ולהעריכן, על פי תכונתו האישית של שולחן. המקרים הקיצוניים שהוזכרו מוכיחים מה מברעת הנה חשיבותו של אורח הודעות עניני. כל עוד משהו אינו ברור דיו יש לציין זאת במפורש (ראה הודעת הדיביזיה לקורפוס).

במיוחד ראוי לציין דוחו של ה"א" למפקד בשעה 0030. הדבר נראה כמובן מאליו — אולם ישנו דוגמאות לרוב, כאשר קצין מטה סבר, כי אפשר לו לדווח על הודעה, הנראית כאילו בלתי חשובה, רק למחרת הבוקר. הרי מכך נובע, בסופר-של-דבר, מה שקוראים, "פיקוד שלישיים". קציני המטה מתחילים לנהל את הענינים בלעדי המפקד, דבר — שאסור כי יקרה. המפקד הוא הנושא באחריות; לשם כך עליו לראות ולשמר את הכל.

„דוגמת ויאזמה“:

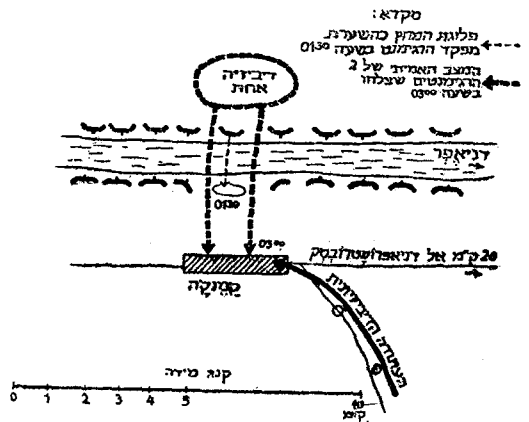
ב-31.3.42 בשעה 0455 מתקיפה דיביזית הרגלים ה"א" בשלג עמוק ממרחב ויאזמה מערבה. בשיתוף

מפקדי המדיעין, חיל התותחנים וחיל ההנדסה מתקינים את מוצביהם בקרבת המוצב הדיביזיוני, כי מן ההכרח שיהיה קל להשיגם אישית ובמהירות. **ב. העברת וייעות**

„דוגמת דניאפּר“:

באוקטובר 1943 מחזיקה דיביזית הרגלים ה"א" בגדה הדרומית של הדניאפּר, ממערב לדניאפּר ופאטרובסק בגזרה לאורך 35 ק"מ. מאחרי קוי הדיביזיה זיה באמצע הגזרה חונה העתודה הדיביזיונית. זן שורכבת מגדוד התחלופת של שדה (שלפי הרכבו הריהו מסוגל לקרב), ומגדוד משחיתיהטנקים ה"א" 15. ששצממו שתי פלוגות ולרשותו כלי ירייה סע-עצמיים. בשעה 0030 מטלפן מפקד הרגימנט האמצעי של הדיביזיה אל ה"א" 1: „נסיון יריב לצלוח את הנהר ליד גבעת החול; כנראה — פטרול גישוש“.

הצעדים בהם נקט ה"א" 1 (1) הוא מתקשר עם הרגימנט השמאלי ועם חילי התותחנים. מהו הרושם הקיים אצלם לגבי גבעת החול? (2) הוא מדוח למפקד דיביזיה. מפקדת הדיביזיה מועיקה את העתודה דיביזיונית למצבהכּן.



בשעה 0130 באה הודעה טלפונית שניה מאת מפקד הרגימנט האמצעי: „סירות מספר העלו אנשים לחוף. כנראה — פלגת-מחץ בעלת עצמה פחות או יותר נכרת. הנני מפעיל את עתודת הרגימנט (תרשים מס. 2) על כל מקרה שלא יבוא“.

הצעדים בהם נקטה הדיביזיה: (1) פקודה: העתודה הדיביזיונית כולה נשלחת אל הרגימנט האמצעי ומוצבת תחת פיקודו. יש להטיל את היריב אל הדיניאפּר ע"י התקפת-נגד. (2) דיווח לקורפוס: „נסיון

דהיינו, הגדוד המכיל „מלואים“ לשאר יחידות הדיביזיה, להחלפת אבידותיהם בקרב. הנלווה בקביעות אל הדיביזיה בשדה.

ג. הפקודה

מתן הפקודה בעל־פה — הוא האידיאלי בצורה זו קיימת בידי המפקד אפשרות להשפיע ישירות את השפעת אישיותו על המבצע. גם הטכניקה החדשה מניחה אפשרויות למתן פקודות בעל־פה. בעת הקרב חיב המפקד להגיע לשם כך אישית עד אל מקבל ה־פקודה; אל לו לקרוא להלו מיחידתו. לפני תחילת מבצע מתוכנן אפשר לאסוף את המפקדים במוצב הפיקוד הדיביזיוני לשם מתן הפקודות.

ב„דוגמת ויאזמה“ בוצעה ההתקפה של יום 13.3 דרך קראבטחה של גייסות אחרים. עובדה זו איפשרה להוציא פקודה להכנות ולסיור כבר ביום 29.3 ביום 30.3 בערב ניתן „לשחק“ את מהלכו המקווה של המבצע כ„משחק תכנון“ על גבי תרשים־מפה 1:2500, שהוכן בחפזה.

דרוש זמן להכנת כל פעולה שמתכונים לבצעה. ככל שמקדימה הפקודה להגיע אל היחידות, כן נשאר זמן רב יותר לגייסות לשם הכנה מדוקדקת. על כן נוהגים שימוש רחב במתן ידיעות מוקדמות, בפקודות התראָה ובפקודות מיוחדות.

מעל לכל חייב כל מטה לערוך בתמידות שיקולים לגבי מגמתן האפשרית של פקודות שהוא עלול לקבל לן — ובהתאם לכך לנהל את עבודת המחשבה המוסק־דמת.

בעקבות הפקודה הנמסרת בעל־פה או בטלפון חייבת לבוא הפקודה בכתב. היא מכנסת את הפקודות המיוחדות, מתקנת שגיאות שמיעה או טעויות בהבנה (המשימה והנתונים), שיתכן ולא נתגלו אף ב־זמן החזרה. הפקודה בכתב, מהווה גם את היסוד ליומן המלחמה. על־כן עליה להנתן במהירות האפשרית. כן רצוי לאשר פקודות אשר נמסרו כמברק בטלפון או באלחוט — גם באמצעות שיחת־מפקדים קצרה בטלפון.

לתנועות־מסע ארוכות, צליחות נהר וכדומה, הכרח לערוך לוחות־זמנים, טבלאות חניה ופקודות להסדרת התנועה. תרשימים ותשקיפים וכן סימוך על גבי מפות — מקילים במידה רבה על מתן הפקודות ותורמים לקיצורן. יש לקבוע באופן מדויק את סמכות החתימה על הנחיות קבע.

התפוצה אינה ענין לבלבל. מצבי הכפיפות מתחל־פים במהירות כה גדולה, שהחלטה מי ומי צריך לקבל פקודה מסוימת מחיבת שיקול מדויק בכל מקרה ר־מקרה. גם אופן העברתה של פקודה־בכתב הוא לעתים קרובות ענין בעל חשיבות מרובה.

פעולה עם כוחות אחרים עליה להשמיד קורפוס פ־רים רוסי הנמצא בעורף החזית הגרמנית ומאים על קר האספקה.

עד שעה 0515 מגיע דו"ח מן הגייסות התוקפים: 0455 — התחלנו בביצוע. בשעה 0520 נשלח דו"ח אל הקורפוס „0455, הדיביזיה החלה בביצוע“. בשעה 0545 באה שאילתה מאת קצין מן הקורפוס: „מה מצב ההתקפה?“

הערות: אפשר להבין את הקצין הזה, שרצה למסור למפקדו את תמונת מהלך ההתקפה בשעה 0600. הדיביזיה השיבה לו שלעת עתה אין איש יכול לדעת מה מידת הצלחתה של ההתקפה. אילו דיווח כי ההתקפה מתקדמת יפה, הלא יתכן ובעוד חמש דקות היתה נבלמת ואז היתה הודעתנו מטעה. אם יקרה משהו מיוחד שומה על הרגימנטים לטלפן. אך אם תטריח אותם בשאלות ברגע זה, שמפקד הרגי־מנט והשליש טרודים עד גבול יכולתם — לא יבינו בכלל מה רוצה הדיביזיה.

הטלפון מקל במידה רבה מאוד על הנהגת גייסות. ב„דוגמת דניאפר“ הנ"ל היה על ה־1 א' לנהל יותר מ־50 שיחות טלפון ב־12 שעות. אך יש והטלפון נהפך לצרה צרורה. יש לנהוג הבלגה בשימוש ובי־חוד בכיוון מלמעלה למטה. כלל זה יפה גם לגבי משך השיחות. דוגמה לכך: גנרל מפקד קורפוס בגזרה הצפונית של חזית המזרח התקשר עם אחד ממפקדי הדיביזיות שלו בכדי למסור לו משימת קרב קשה דחופה. עם תחילת השיחה רשם שלישו של המ־פקד את שעה 0915, ועם סיומה — 1017; כלומר, 62 דקות!

ההכרח הקים בדיביזיות ממונעות, בשעת מלחמת־תנועה, לדווח ולנהג את הגייסות באמצעות האלחוט בלבד — הגביר שם את הנכונות לקבל החלטות, ואת המחשבה האחראית.

בעבודת המטה חשוב לדעת בדיוק כמה זמן מצרי־כה הצפנתה, העברתה ופיענוחה של הידיעה־באל־חוט. כמרכן מן הראוי לדעת מהי נקודת הרזיה של מרכזית־האלחוט, באשר למספר שיחות האלחוט שניתן לה להעבירן בפרק זמן מסוים. אלחוט־דיבור מקל על מתן הפקודות ומחישו („קול קונר“). תנאי בל יעבור לכך הוא השימוש בכינויים מוסמכים לגבי יחידות, עצמים־במפה ומושגים טקטיים כגון אויב, התקפה, אש־חתיים וכו'. בל שוֹן ס־ת־ר־ים זו יש להשתמש גם בטלפון החל מן הדיביזיה ומטה, בגלל הסכנה של התחברות האויב לקוים.

התוצאה: פריצה רוסית; שתי הדיביזיות נאלצות להסיג את חזיתן אחורה.

כעבור זמן מה מחליפה דיביזיה אחרת (נאמר: „דיביזיה ת'“) את הדיביזיה הנ"ל (נאמר: „דיביזיה זיה ש'“) והיא עתה השכן מימין. חוזרים ושנים הן המצב והן השיחה הטלפונית — רק הגבעה וכינייה נשתנו. התשובה הפעם: „אמנם גם לנו חסרים מאוד תחמשת ושריון אולם אצוה לירות 300 פגז אל תוך גורתך ואעמיד 4 תותח-סער מחר בבוקר מאחורי אנפך הימני. דאי עוד תהיה לך הזמנות לגמול לי“.

מחלקותיו של מטח-דיביזיה גרמני

- a (1) — מחלקת המבצעים
 - b (2) — מחלקה לעניני העורף (אספקה ומנהלה)
 - c (3) — מחלקה למודיעין (סיוור)
 - d (4) — מחלקת הדרכה
- ארבע מחלקות אלה מהוות את אנף ההנהגה (או הנהוג) (Führungs Abteilung) אשר לעתים מכנים אותו גם „מטה-הנהגה“; לעומתו, מקובל לכוות את השאר כ„מטה הערפי“.
- 1) — אכ"א
 - 11) — המחלקה המשפטית
 - 1V) — המחלקה האפסנטית (כולל רפואה)

התקפה זו נהדפה.

ל קח: שכנות — פירושה עזרה פעילה.

ה. החיים במטח

„דוגמת שאניא“: — דיביזית הרגלים ה-15 עברה להגנה על גדת השאניה (70 ק"מ מזרחית מויאזמה) אחרי קרבות קשים ונסיגה מהמרחב של מוסקבה בסוף ינואר 1942. הקור מגיע ל-30 עד 40 מעלות מתחת לאפס. מטה הדיביזיה ומטה-הניהוג יחד בבית-מרחץ. בחדר היחיד (7x7 מ') עובדים ר' חיים: מפקד הדיביזיה, 8 קצינים, וכ-15 לבלרים, רצים, שמשים וטלפוניסטים. למען השלמות אזכיר גם את 3 הנשים הרוסיות, ישיש, עז, תרנגולות, פשי-פשים וכינים רבים, שאף הם היו תושבי החדר. לאחר שבזמן ההוא כמעט ונתקו כליל דרכי האספקה מער-בה מויאזמה, שרר מחסור חמור בזון. לפי פקודת הדיביזיה ניתן ליחידות הלוחמות 300 גרם לחם ליום לאיש, למטה הדיביזיה וליחידות המנהל — 100 גרם. גוסף על כך — בשר סוסי, מאלה שנהרגו; 7 סי-גריות ליום בקו הלוחם, 4 — לכל האחרים.

הערות: — כאשר הגייסות רעבים — חיב גם המטה להדק את החגורה. כל גישה אחרת לא תובן. כאשר הגייסות ניזונים ומאוכסנים היטב — אין צורך בהינורות מיוחדת במטה. אמנם לגופו של-דבר מוצ' דק הוא, שמפקד הדיביזיה, הקשיש בשנים, והנתון בעבודה רוחנית דרוכה יקבל מזון שונה, קל יותר.

בינואר 1945 נמצא אחד הקורפוסים בנסיגה — בפני יריב העולה עליו בכוחו — מן הקו ג' אל קו ד'. בהגיע מפקד הקורפוס למוצב-הפיקוד החדש, נמ' סרת לו פקודת הארמיה, כי לרגלי חזירה עמוקה של האויב מצפון לקורפוס, עליו להמשיך מיד בנסיגתו; נפסר, שקיימת סכנת „התהוות קלחת“ (כיתור). הצעדים בהם נקט הקורפוס: פקודה פתאימה באלחוט אל הדיביזיה הדרומית, ובטלפון — אל האמצעים. התברר, שאין כל אפשרות להתקשר באמצעי קשר טכניים עם הדיביזיה הצפונית, מאחר שמכונת האלחוט שליד מטה הדיביזיה יצאה, כ- נראה, מכלל שימוש. ניתנה אם כן פקודה-בכתב קצרה לקצין הקישור של אותה דיביזיה, והוסבר לו באיזו דרך עליו לנוע אליה. במסירתה של פקודה זו בזמן היו תלויים חייה של הדיביזיה, ויתכן אף של הקורפוס כולו. לכן נשלחה ליתר בטחון, קצין גוסף באותו תפקיד, אך בדרך אחרת. קצין זה הגיע לדי-ביזיה, לעומתו נעצר הראשון בעברו את הדיביזיה תאמצעית על ידי הגייסות, כמרגל וחבלן. בנסותו ל-המשיך בדרכו נפתחה עליו אש. נוקבו צמיגי מכונת-תו, נפצע הנהג, והשליח עצמו הושם במעצר. כדי ש-יבן מקרה שאינו רגיל זה יש להסביר, כי באותם הימים התהלכה שמועה שקצינים רוסיים במדים גר-עניים מפיצים פקודות כוזבות.

לקח דוגמה זו: לעולם אין להתעלם מאפשרות „החייך“ המלחמתי. עליכן: „טובים השנים מן ה-אחד“.

הטיפול בפקודות המנהלה נעשה לפי אותם העק-רונות כבפקודות המבצע הטקטיות. הנסיון הוכיח כי דבר תכליתי הוא, להכליל בפקודה הטקטית גם את הפרטים המנהלתיים החשובים למשל: יש לפנות ר' לשמור 10 בתים בכניסה הצפונית לכפר א' כתחנת אחזישה הראשית של הדיביזיה.

ד. שכנות

„דוגמת אוקראינה“:

דיביזית הרגלים ה-15, מותשת-קרבות, מצפה ל-תחקפה מקומית על אנפה הימני. מפקד הדיביזיה מטלפן אל מפקד הדיביזיה השכנה מימין: „אנו מצ-פים להתקפה על גבעה 101 מחר. אולי יש לך אפשר-רות לתת לנו תמיכה ארטילרית ולהכין מספר טנקים במקום כזה, שיוכלו להתערב אצלנו, אם יהיה צורך ז' התשובה: „מצטער, גם לי כמעט וחסרים כליל תחמושת ושריון“.

הסיסמה לעבודת המטה חייבת להיות: המטה קיים למען הגייסות, ולא להיפך. עליו לנהוג לפי הכלל „שרת את הלקוח“. יתכן מאוד ולא תמיד יצדק הלקוח. אולם הוא זכאי לכך שבקשותיו והצער תיו תזכנה לבדיקה, עיבוד ותשובה יסודיים; וזאת — בכל מקרה ומקרה ובמהירות האפשרית. בעתות שקט חייבים כל קציני המטה לבקר את הגייסות שבקו לעתים קרובות ככל האפשר לראות את הבעיות בעצמם ולהציע עזרתם.

ו. תרגילי מטה

כבר ביום הקרבות הראשון חייב המטה לעבוד ללא חיכוך. בימי שלום, ואף בתמרונים, מעטים הם הימים בהם יזדמן לו, למטה דיביזיה, לנהל את עבודתו ולהנצח על הגייסות באורח המתקרב פחות או יותר למציבות המלחמה. על כן הכרחיים הנם תרגילי מטה וכן תרגילי מטה-זקשר משולבים. יש לערוכם בערך כדלקמן:

1. התקנתו של מוצב פיקוד;

2. העתקת מוצב-פיקוד;

3. הדיפת התקפות שונות על מוצב-הפיקוד.

(בכל תרגילים אלה יש לכלול בתמידות מרכזית טלפונים ומרכזית אלחוט. התרגילים יבוצעו תחילה ביום, ולאחר זאת — גם בלילה).

4. „משחקי תכנון“ בסוגיות פיקוד טקטי ומנהלה, עם השלישים וקציני המטה של היחידות. תוך כדי כך יש לתרגל את הטכניקה של מתן פקודות ואת אורח הדעות-הקשר. הנהלת התרגיל קובעת את ההחלטות לפעולה ואת מהלך-ההתפתחות.

5. תרגילי-מטה-קשר שלדיים. הגייסות מבוים ע"י חוליות הפיקוד של הפלוגות. המטות, חיל-הקשר מחלקות הקשר שביחידות משתתפים בעצמתם השלמה. יש להבדיל כאן בין שני סוגי תרגיל: א) בחת פתחות קבועה לפי תכנית מוכנת מראש. ב) בהתפתחות חופשית עם חופש החלטה לצדדים המתרגלים.

מטה שהוכן והוקשר כראוי ידע לעשות בחריצות ובבטחון בכל משימה, ולוא הקשה ביותר, לטובת היסוד הנתונים למרותו — למען הענין המשותף.

מן הרמן הצעיר. בכך אינה צרה עינם של הגייסות ואפילו לא במעיל הפרוה אשר ילבש, גם אם להם עדיין לא ניתנו בגדי החורף. אבל במקרה זה לא היו רואים בעין יפה את שלם המטה ואת השליש הצעיר, לו היו עוטים פרוות אף הם. דברים אלה מחיבים תשומת לב פכיסולוגית מדוקדקת, ומוטב אף להפריז במקצת ולדקדק בהם לטובת רוח-הצות.

ככל שרמת המטה גבוהה יותר כן יש להתמיר בש-מירה על הלקח, המלמדנו כי הדוגמה בלבד היא המשפיעה ומקימת את האמון. בצבא הרוסי היו לוחות מזון שונים לחיילים, לקצינים צוערים ובכירים, מפקד הדיביזיה הגרמני קיבל את מזונו ממטבח השדה. יתכן ובמטות גבוהים יותר יש מקום ל-מכנסים הארוכים המגוהצים היטב, ואילו במטה הדיביזיה מקומם לא יכיר, ולו רק מסיבת הגבלות המטלטלין בלבד. ברוסיה בלאו הכי לא היתה תכנית בטלטלת כבודת-קצינים רבתי מהסיבה הפשוטה, שביום מן הימים היא היתה הולכת לאיבוד בין כה וכה. אין בכלל במלחמה שעות עבודה קבועות כבימי שלום; על כל פנים לא במטה דיביזיה. בדומה לגייסות, גם המטה אסור שיאומץ לאורך זמן יתר על המידה. יש לשאוף לכך, כי גם בעתות קרב יזכה כל איש ואיש, והמפקד בכלל זה, למנת שנה מינימלית על ידי החלפה הדידת. ממילא לא יצליח הדבר לעתים קרובות.

ההוראות קובעות כי יסודה של המסגרת החיצונית לעבודת הצות במטה הוא באמון ההדדית. כבפלוגה, כן גם במטה צריך שתתפתח מין הרגשת בית אצל השייכים אליו. לכך נחוצים השקפה משותפת על מהות השירות, ומגע אישי.

* דברי המקור הגרמני ניתנים כאן כלשונם. למעשה, נכון אמנם (לפי תאורי מציאות-החזית הרוסיים, במקורם), כי מזונם של מפקדים גבוהים יותר היה בצבא הסובייטי משופר יותר. אולם אין זאת אומרת, כי לא נוקקו אף הם וביחוד בקירבת קו החזית — למזון מבושל במטבח השדה ממש כאותו מפקד דיביזיה גרמני; ולעומת זאת אין ספק (הפעם לפי תאורים גרמניים) כי לרשותם של קצינים גרמניים גבוהים יותר היו תוספות שונות של מאכל ומשקה. נתקבלו תבילות וכיוצא בזה... אם גם לא במצבי ניתוח כזה המתואר לעיל. — המער.

רשמי סיור מיוגוסלביה (סוף פעמור 69)

בסיום, מן הראוי לצין את היחס היפה בו נתקבלה משלחת צה"ל ע"י הצבא היוגוסלבי. יחס לבבי זה, הנכונות להראות ולהסביר, ליוו את משלחת צה"ל

"משרתם של שני אדונים"



האוויר לעשות מאמץ נוסף אף למעלה מהמוטל עליו.

התדריך צריך להיות מושתת על עובדות בדוקות, על ידיעות, אשר יתנו לצות האוויר את המשמעות המלאה של מה שנדרש מהם, ובאלו הפרעות יפגשו בדרכם. עליו לראות עצמו אחראי לסיפוק מודיעין על המצב הצבאי, ולהפצתו לצות הקרקע והאוויר; לסייע בתדריך צות האוויר ובתחקירו וצריך הוא "להתחיות" בתוך היחידה האווירית. יתר-על-כן: עבודתו שזורה בעבודת קצין המודיעין ביחידה האווירית, אלה השנים צריכים לקים בינם חלופי ידיעות, באופן קבוע — כדי שהתמונה של המערכה אשר תוקנה לאנשי-צות האוויר תהא שלמה ככל האפשר. עליו להשתדל להכיר אישית את אנשי צות האוויר וצות-הקרקע. בשעת עבודה עליו לגלות סבלנות, הערכת-המאמץ ורצון-טוב לעזור — כדרכו של זה

יצחק יקר.

תרשה לי כי את תשובתי על מכתבך אשיב מעל דפי "מערכות". כי נראה לי שאינך היחיד אשר מנסה לראות עקרון בנוסחה — תחת לראותו כאמת, אשר דרושה אמנות רבה כדי לדעת כיצד להשתמש בה. אתה מודה שקצין-הקישור קרקע-אוויר אמנם תרם, לדעתך, הרבה להצלחת מבצעי יבשה-אוויר משותפים. אולם מסרב הנך לראות את האמת שקצין-קישור קרקע * הלז הצליח בעיקר בגלל זה, שהוא שירת בנאמנות את הכוח האווירי כדי שהמאמץ-האווירי לא זו בלבד שיהיה יעיל, אלא גם כדאי ומשתלם. לדעתך, הכדאיות של מאמץ אוירי אינה כלל בגדר גורם אשר יש להתחשב בו. אם נמשיך בהגיון זה שלך — האומר שכדאיות אינה בגדר גורם שיש להתחשב בו — מן הדין, למשל, לתת לכל צלף לפחות תותח ג"ט — היות וכאשר הוא פוגע הריהו מרסק את המטרה.

נראה לי, על-כן, שהגיע הזמן לעמוד על תפקידיו של קצין זה. כי אם תרצה או לא תרצה, מוטלת עליו אחריות כלפי כוחות האוויר וכלפי כוחות היבשה, גם יחד. אם לתאר לך מה טיבו — הריהו קצין אשר בהתנהגותו וייעילותו נותן לחיל-האוויר הרגשה של בטחון בו, כבמי שמסוגל להציג בצורה כנה את נקודת-הראות של כוחות היבשה. רקע זה חיוני כדי שיקל עליו להספיק לצות-האוויר ידיעות על ארגון כוחות היבשה, ציודם, חייהם ואופן לחימתם. רק אז יוכל לתרגם את צרכי כוחות היבשה לשותף האווירי שלהם; אם-כי דרישות כוחות היבשה הן לפעמים קצת לא מתקבלות על הדעת. עם זאת — מבלי שיאבד את הנאמנות שלו לכוחות היבשה — עליו לדאוג ליחסים-טובים, לקיום הרצון בתוך צות-



אשר יודע את קשיי היחידות האוויריות. חשוב, שיוזכר הוא ושיוזכר גם שולחו מאגם מבצעים (אוויר) — שאין לו כל סמכות פיקוד. הוא הנו קצין קישור בלבד; וככל אשר יהיה יעיל, בעל יד-עז ומעשי — כן תגדל התועלת לאותן עוצבות היבשה אשר את בקשותיהן הוא מעביר.

אפשר היה בנקל להמשיך ולפתח את תיאורו של המצב המיוחד, ה"משונה" של "משרתם של שני אדונים". אולם אסתפק בזה: כי כל כונתי להראות שבעקרון צריך לא רק להכיר — אלא צריך, אף לדעת להשתמש, שלך, לוחם.

* ק.ק.ק. — "קצין-קישור-קרקע". פירושו: קצין כוחות-יבשה אשר תפקידו להדריך את צות-האוויר המבצע פשימות סיוע-התקפי.

ניידות - כיצד?

שהניידות הולכת ונעשית יותר ויותר קובעת את גורל המערכה לא רק מבחינת האמצעים הדרושים אלא בעיקר מבחינת הצורך שהמחשבה תהיה שזורה בניידות.

כיצד תושג הניידות? מהי ניידות? אנו אומרים שכוח צבאי נייד כאשר הוא בלתי תלוי בעורף ובמידה הוא מהיר מספיק כדי להקדים את האויב בכל מהלכי הלחימה והוא רענן, ער ואמצעי הלחימה מוכנים לפעולה בכל מצב גם מבחינות אספקה ואחזקה. במלים אחרות לא רק שתקן הציוד של הפרט והיחיד דה יהיו כאלו אשר יעשו אותם קלי תנועה ויחד עם זה אספקתם עמהם, אלא שלא יהיה דבר בשיטת האספקה וההחזקה של גייסות אשר יפגעו בניידותם. אספקה, אם לצורכי מלוי החסר או מבחינת הקמת מצבורים לצורך פעולה מסוימת, נותנת לגוף הצבאי שלו מספקים אי תלות; ואילו אמצעי התובלה — רכב, פרדות, סבלים, רכבות הם שנותנים לו את המהירות. האי-תלות והמהירות יחדו נותנים את הצד הטכני של הניידות ואם אמנות הפיקוד של המפקד תושתת על מושגי ניידות הרי שהכוח יהיה נייד. האם לאור חיוניות הניידות מותר שהאמצעים הטכניים המאפשרים ניידות יהיו מפוצלים בין שתי פונקציות מטה או שנכון יהיה לשנות פונקציות מטה בהתאם לצרכי הגייסות ולחבר את האספקה והתובלה כי צרכי הגייסות תובעים זאת? אספקה כשלעצמה גם אם תהיה בשפע היא חסרת ערך באם לא תגיע אל היחידות בזמן, בדיוק כמו שרכב אשר אינו מוביל דבר או מושתת על הנחה שהוא פטור מהצורך להגיע אל היחידות, חסר ערך. החשיבות ההולכת וגדלה של הניידות, כדי לגשר בין הצורך לפיזור וריכוז מהירים ובמפתיע — נדמה לי שדיה להציג תביעות חמורות ביותר; ועל אלו יהיה צורך לענות גם בארגון ומבנה מתאימים.

אחד ניח

ככל שמתרחקים אנו ממלחמת העולם השנייה וככל שמתפתחים אמצעי הלחימה בולט באופן מיוחד פיתוח האש כאמצעי הלם מכה, השמדה, בידוד אזור מערכה, יריטת תנועת גייסות לא רק מהקיום הקדמיים אלא גם בעורפי האויב. כיוון ההתפתחות הוא בטנה, בחומר נפץ ובמידת כושר ההשמדה של הקליעים השונים. בעזרת אמצעי קשר יעילים נעשית השליטה לצורכי ריכוז האש על מטרה בכמות ובזמן יותר קלה. במלים אחרות אנו עומדים בפני מצב שהשפעת האש בשדה הקרב תביא בהכרח לפיזור רחב ועמוק יותר מן הרגיל בגלל אש זאת ובגלל האויריה של האויב. יעילות האש הולכת וגדלה גם בלילה ואף האויריה בלילות בהירים מטרידה בצורה יעילה. ברור מצד שני שכוח צבאי מפוזר אולי יצליח להתגונן אולם לא יוכל לתקוף, ואין ההגנה מביאה להכרעה בשדה הקרב. היא במקרה הטוב ביותר מסוגלת למנוע הצלחה מן האויב; כלומר יהיה צורך בכל מקרה התקפה לרכז את הכוח במקום ובזמן באם ישנה כוונה להשיג הכרעה באותו מקום. שתי עובדות אלה ברורות. בכל אופן יהיה נכון להגיד שהן לאט לאט הולכות ומתבהרות אם לא במעשה הרי במחשבה לפחות.

נשאלת השאלה כיצד לעבור ממצב מפוזר למצב מרוכז וממנו למפוזר לפי הצורך? התשובה לזאת היא ניידות. בעיקר ניידות כזאת אשר תאפשר לבצע את הריכוז או את הפיזור במפתיע כך שבמשך הזמן הקצר שהאויב יהיה מופתע יאפשר לבצע את המשימה בכוח כזה שניצול הצלחתה יסייע בהגדלת משך ההפתעה על האויב, כדי שבמהירות המקסימלית תושג ההכרעה. מהירות הפעולה נעשית יותר ויותר חיונית כך שמשך הזמן שהכוח המרוכז חשוף לפעור לות הנגד ע"י אש של האויב יהיה מינימלי פן יגדל אחוז האבדות ותגדל מבוכת הקרב אשר במילא קיימת בכל פעולה ופעולה עקב מחסור בידיעות ופעולות בלתי צפויות של האויב בזמן, עצמה וכיוון. ברור

רשמי סיור ביוגוסלביה

היתה זו שיחה מעניינת ולבבית בה ביררו פרטים נוספים בענין תכנית הביקור שלנו. תוך שיחתנו אמרנו לרמטכ"ל כי אנו מתעניינים בבעיית החינוך הטרור־צבאי, אשר לפי מה ששמענו הנו מפותח ביוגוסלביה. ביקשנו לראות מתקנים לחינוך טרור־צבאי, יחידה בפעולותיה וכד'. התשר בה על בקשותינו היתה — כי ישתדלו למלאן כמי־סב יכולתם במידה שהדבר אפשרי במסגרת הברי־קור; ואמנם, יש לציין כי הם גילו מידה רבה של רצון לעזור ולהסביר — עד כי הופתענו ממש מהיחס והצורה היפים.

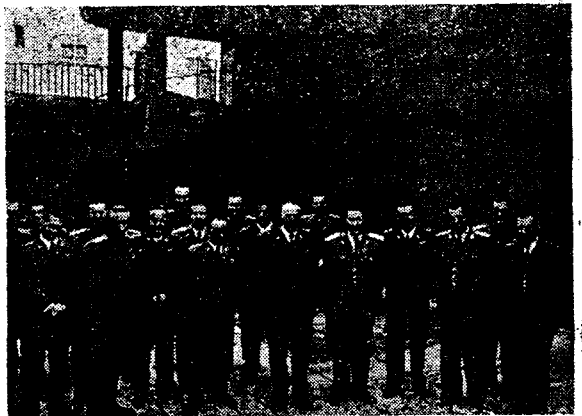
למרות היות ביקורנו קצר, ניתן לנו לראות ולבקר בכל אשר ענין אותנו. כך, למשל, ביקרנו בביה"ס לחיל־תותחנים. כאן לומדים קצינים וקדטים במחלקות נפרדות. תקופת הלימודים נמשכת שלוש שנים, ורמת הלימודים היא גבוהה. לכל קצין נר־תנת תוך תקופת הלימודים השכלה כללית. השכלה כללית־צבאית, והשכלה מיוחדת של קצין. בתכנית הלימודים כלול גם לימוד מקצוע נהגות — מתוך הנחה שעל כל קצין בחיל־תותחנים לדעת לנהוג במכונית (אם כי השימוש בסוסים בארטיילריה שלהם, עדיין נפוץ).

בסיימו את חוק לימודיו מתמנה בוגר בית־הספר כמפקד על שני תותחים בלבד — דבר המעיד על הרמה הגבוהה שדורש החיל מקציניו. ביקרנו גם במפעלי הדרכה שונים בהם הראו לנו את כיתות הלימוד ואת תכנית הלימודים. תוך ביקורים אלה באנו במגע עם המפקד, עם קציני המטה ועם הפוליטרוק — שבמהות תפקידו התענינו ביותר. דרגתו של הפוליטרוק נמוכה בדרגה אחת מזו של המפקד והוא שני למפקד בתפקידו. הוא תופס מקום חשוב ביותר במערכת חינוך היחידה ובשאלות כוח־אדם: הסברה, השכלה, סעד, וכן כל מעשה הגותן את אותותיו ברוח היחידה.

באשר לסדר ולנקיון בית־הספר: אין נוהגים לצבוע שום מתקן, או להלבין את שולי השבילים וכדומה; ובכ"ז שררו סדר, משמעת ונקיון בכל. הקסקרטיין גדול ומרונח, החצר גדולה מאד. סוגי הארטיילריה המצויים אצלם הם: תותחי 88 מ"מ — גרמניים; תותחי 76 מ"מ — רוסיים; מספר תותחים 57 מ"מ, אנטי־טנקיים. גאותם של היוגוסלבים היא על התותח מתוצרת עצמית אשר זה

ברור כי מביקור של ששה ימים בלבד — והיא זה אפילו ביקור אינטנסיבי מאד, מנוצל ומאורגן היטב — אין להסיק מסקנות החלטיות; ניתן לקבוע רק קווים להתרשמות כללית. אף על פי כן, יכול ביקור כזה ללמדנו הרבה מכמה בחינות. ראינו את החייל היוגוסלבי בעבודתו, ביקרנו בתי־ספר צבאיים, באנו במגע עם קצינים, ראינו אנשי מילואים בעבודתם ובתי־ספר באימונים. ההתרשמות מכל אשר ראינו, ותהא זו התרשמות חרי־צונית בלבד, נתנה לנו את האפשרות לקבוע לעצמנו קנה מידה לגבי טיבו של הצבא על מתקניו השונים. ניתן לנו ליצור קנה־מידה זה בהשוואה לצבאנו אנו, ביחוד מאחר שערכנו את הביקור אחרי תקופת תמי־רונים, בה ראינו את עבודת חיילינו אנו בשדה, ביחידות ובגדודים.

השוואה זו בין מה שראינו בביקורינו ובין הנעשה בצבאנו, עודדתנו ותרמה הרבה להרגשת בטחוננו העצמי. כך, למשל, נדמה לנו בארץ כי החייל שלנו אינו מסודר בהופעתו החיצונית. בראותנו אותו ברחוב, מתעוררת הרגשה כי הופעתו אינה יפה, תלבושתו אינה מסודרת דיה וכד'. בביקורנו נוכחנו כי החייל היוגוסלבי אינו עולה בהופעתו על זו של החייל שלנו — להיפך! ודבר זה עודדנו ביותר מאחר שידענו את העובדה שהצבא היוגוסלבי נחשב עתה לצבא הטוב ביותר באירופה, הן בעצמתו, הן ברוחו ובעיקר בכושר לחימתו ובנסיונו מתקופת המלחמה. כבלגרד נפגשנו לשיחת־שעה עם הרמטכ"ל.



חברי המשלחת עם מלוייהם היוגוסלביים בחצר בית־הצבא בבלגרד.

בו במשך שלוש שנים. גם כאן, בדומה לבית-הספר לארטילריה, מקנים השכלה כללית, השכלה כללית-צבאית וצבאית מקצועית. בית-הספר מלמד גם את כל מקצועות הנשק; הן את הפעלתו הן את השימוש הטקטי. לדוגמה: לומדים את הנשק הבינוני, מקלעים בינוניים ומרגמות 81 מ"מ — למען ידעו להפעילם כטוראים, להשתמש בהם ולהכירם על תכונותיהם כמפקדים.

במיוחד התרשמנו מאמצעי-העזר והמוצגים השרי גים המצויים בבית-הספר: מוצגי-הנדסה, סידורי קשר, מתקני ביצורים ושרה, אמצעי-שרטוט, תכניות ועוד. נכחנו בשלושה שיעורים, באחד מהם — להנדסת שדה והתחפרות — שמענו הרצאה על הנרשא, ואחד החניכים הדגים התחפרות בשלבים ראשונים (באמצעות שמיכה — תוך הדגשה כיצד נעשה הדבר בשדה). ביקרנו גם בשיעור לחינוך פוליטי ובשיעור להיסטוריה צבאית.

לענין ההיסטוריה הצבאית הם מיחדים מקום נכבד ומקדישים בכל בתי-הספר הצבאיים זמן רב. ביחד מקדישים הם תשומת-לב מרובה ללימוד ההיסטוריה של מלחמת-השחרור שלהם. הלימוד הוא יסודי ביותר — אם כי פרשת המלחמה עדיין לא מסוכמת אצלם סופית, והם עוסקים עדיין בחקירות ובאיסוף החומר העובדתי.



ביקור בביה"ס לארטילריה, חברי המשלחת מאזינים לשיעור

לא מכבר התחילו בייצורו — תותח שדה העשוי להגדר אחרי מכונית (עם גלגלי-גומי), או ע"י סר סים (עם גלגלי עץ).

ברצוני להזכיר גם רשמי ביקור בוגרב — אשר בה, נוסף לביקור בביה"ס לארטילריה, התקבלנו גם לשיחה ע"י אלוף הפיקוד (אלוף הפיקוד שולט על קרואטיה וסלובניה ומקביל בדרגתו לרמטכ"ל). היתה זו פגישה מאלפת ומענינת מאוד. בשיחתנו עמו ועם חבר קציניו — שנערכה בגרמנית, ברוסית ובאנגלית — היתה לנו הזדמנות להבהיר מושגים על מבנה הפיקוד, שהוא גם טריטוריאלי וגם אופרטיבי. נוסף לזה הנו אחראי, גם על מחוזות משנה ועל ענין הגיוס והחינוך הטרור-צבאי.

בבלגרד נמצא גם המוסד הנקרא בשם „בית הצבא" אשר התרשמנו ממנו במיוחד. זהו בנין מפואר ביותר בחיצוניותו ובפנימיותו. הוא משמש מרכז תרבותי לקצונה (כולל קציני מלואים), הבנין עשיר בריהוט מפואר, פסלים, תמונות, שטיחים, בראש המוסד עומד סגן אלוף. בשירותים השונים מועסקים עובדים אזרחיים. ישנם כאן אולמות מיוחדים לעני-ינים שונים: תיאטרון (היכול להכיל כ-600 איש לפחות), ספרייה, אולמות קריאה, חדר למשחקי-שח וכו'. מדועות בכניסה מורות על התכניות הנער-יכות, במוסד (קולנוע, תיאטרון קונצרט וכו'). הקצין רשאי לבוא עם אשתו — לשמוע הרצאה לקרוא וכד', הבנין נבנה בשנת 1948 והוא חדיש ביותר ומעיד על המקום הנכבד שהצבא תופס במדינה.

בסריבו ביקרנו בבי"ס לחיל רגלים. בעיקר עקבנו אחר יחידת-ההצגה ואחר האקדמיה, הנקראת בפיהם — האקדמיה הנמוכה. גם כאן המתקנים הם ישנים (עוד מימי האוסטרים). החניך מתחיל בו את לימודיו בגיל 16 — עפ"ר תוך שאיפה לקריירה צבאית, ולומד



מחלקת חיילים יוגוסלביים חזרת טאימוניה.

הצגה בפעולתה (זו לא היתה ייחודת שרה רגילה כפי שחשבנו בתחילה). יחידה זו עובדת בשיתוף עם בית-הספר לקצינים ובמידת הצורך — בשיתוף עם יחידות אחרות; וכן — ממלאה היא גם תפקידים נוספים. מתח העבודה הוא רציני. התרשמנו במיוחד ממידת החיסון הגופני של אנשי היחידה. ראיונם בשעת התעמלות, אימונים בנשק קל ובינוני. כאן יותר מבכל מקום אחר, היו הקצינים החיילים מסודרים בהופעתם, מאחר שהיה זה ב"ס.

ביקורנו בסריבו כלל גם ביקור בביח"ר לתח"ד מושת, ליציקת-פלדה ועוד. הוזמנו ע"י אלוף הפיקוד להצגת תיאטרון, שנערכה בערב במועדון הצבא. התרשמנו ביותר מערב זה — מבחינת רמת הקהל, התנהגותו, הופעתו, לבושו וכו'.

אחרי ביקור של יומיים בסריבו, חזרנו לבלגרד וביקרנו באקדמיה הצבאית הגבוהה — אף הוא מוסד הראוי לשמו. המוסד התחיל להתארגן בשנת 1948. הקצינים שהקימוהו היו בעלי נסיון-קרבי רב. במוסד המפואר מצויים אולמות לימוד מרווחים ומתאמים לנוחיותו של החניך. תכנית הלימודים היא זו המקובלת באקדמיה צבאית, בעלת קורסים של שנתיים ומכינה מפקדים עד רמה של דיביזיה. באקדמיה גבוהה זו לומדים קצינים מדרגת ס/אלוף ועד דרגת גנרל. הקורס של השנה השלישית הוא לרוב למפקדי קורפוסים וקציני מטכ"ל ומקיף חלק אופרטיבי-אסטרטגי. תכנית הלימודים היא כפי המקובל ברמה זו; גם פה מדגישים את ענין לקח הקרבות (כפי שראינו זאת בשיעור ההיסטוריה צבאית) ומבררים את בעיות הלחימה השונות באופן

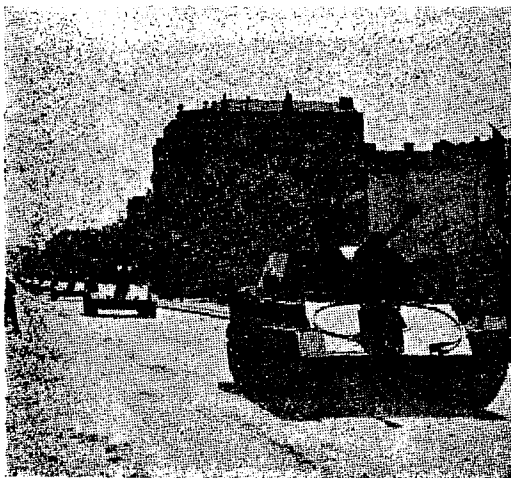


כמה מחברי המשלחת מסתכלים ב"שולחנות גבס" באקדמיה הגבוהה.

בגמר השיעורים ביקרנו באולם גדול מאוד לעזרי-אימונים אשר בו ראינו מתקנים שונים ומענינים: שולחנות גבס — "ריליפים" (בדומה לשולחנות חול); מפה בולטת ועליה מתקנים לסימון יחידות ואף להזזת טנקים; שולחנות מיוחדים למתן פקודות-אש; מפות בולטות — ללימוד בעיות טקטיות. ביחוד התרשמנו מהסידור הפשוט והיפה ללימוד תורת-האש (זוית-היריה, זוית-הבטחון, קו הנטיה וכו'), על-ידי הטלת קרני אור צבעוניות על קיר. כמ"כ מוצגים שם, בליווי הסבר, כלי-נשק למיניהם (מעין תערוכה) — נשק לא-רתע אמריקאי, מקלעים גרמניים ואחרים. חדר אחר — מיוחד למוצגי נשק החל מהרובים העתיקים וגמור ברובים האמריקאיים החדשים.

ברצוני לעמוד על שתי גקודות בענין החינוך בביח"ס הצבאיים. בכל מקום ניכר ובולט כי מטרת הלימוד אינה בהקניית החומר הלימודי או המקצועי בלבד, אלא ברצון החזק ליצור ולעצב דמות של קצין; בבקרנו בחדר האוכל של ביה"ס נתרשמנו ביותר מצורת התגשה האסטטית, מהשולחנות הע-רוכים ומהכלים היפים. כמו כן מקדישים תשומת לב רבה לסידורים האחרים — של המטה, הארון, ציודו של החניך (החניך מטפל רק בסידור מטחו, ארון בגדיו וציודו — ואילו גיקוי תדרי-השירות ותדרי-האוכל מוטל על האזרחים המועסקים בעבר דות אלה). נותנים לקדט, כבר מלכתחילה, את הר-גשת מעמדו המיוחד, ע"י יצירת התנאים והאווירה המתאימים. דבר זה מתבטא גם במדים המיוחדים לו: מנסים אדומים, מעיל כחול וכובע עגול. רק הקדט לובש מדים אלה ובאופן זה הוא מתבלט ביותר (ברחוב) וזה מחיבו להכיר יותר במעמדו המיוחד ולשים לב להתנהגותו.

בסריבו ראינו, ליד "האקדמיה הגמוכה", יחידת-



יחידת טנקים במצעד ברחובות בלגרד.

יסודי ביותר, למשל בבעית הפצועים שהיתה תמורה ביותר במלחמתם הפרטיזנית והשפיעה על המורל של הלוחמים.

התרשמותנו מביה"ס הנ"ל היתה רבה. רושם רב עושים אולמות הלימוד, אמצעי-העזר, הספרייה הגדולה בעלת ספרות לועזית (גרמנית, אנגלית, צרפתית, רוסית), תכנית הלימודים, אולם הקולנוע החדיש המיוחד רק לאקדמיה זו אשר בו מציגים סרטי הדרכה — וכן כל יתר אמצעי הלימוד המשוכללים והמותאמים לצורך החניכים. התענינו במיוחד בתנאי-העבודה והחיים של הקצינים במוסד. הם עובדים עד שעה 2—1 בצהריים, ואחה"צ לומדים באופן עצמאי לימוד אקדמאי. אלה אשר מקומות מגוריהם קרובים למוסד, מתאכסנים בביתיהם; לאחרים, הגרים מחוץ לעיר, ישנה פנימיה מיוחדת בתוך ביה"ס. שיטת מצויה אצלם. אך הם מקימים תרגילים שלימים.

בסיכום, אפשר לומר, כי תוך לימודים של שנתיים-שלוש ניתן לעבור על חומר רב ובאופן יסודי. גם הם מתלבטים עדיין בבעיות ארגון שונות, מי ומי הלימוד היא בדרך של הרצאות, דיונים, קריאה עצמית; שיטת תרגילי הפיקוד כאשר אצלנו, אינה צריכים להיות המועמדים לביה"ס וכ"י — בעיות אשר גם אצלנו הן עדיין בתהליך של בירור ודיון. בומן המלחמה היו קצינים רבים שעלו עקב תפקידם לדרגות גבוהות מבלי שהיתה להם השכלה יסודית, כללית וצבאית. עתה הוחלט לשתף את כל הקצינים האלה בתקופת הלימודים באקדמיה. לא היה ביכולתם להקפיד שכל חניך יהיה בעל תעודת-בגרות, אך תכנית הלימודים השלימה את החסר. עתה הם מקפידים כבר על כך ומקבלים בעלי השכלה תיכונית בלבד, או שמכינים אותם לקראת בחינות הבגרות.

תלבושתו של החייל היוגוסלבי — מעיל 3 במקום הבטלדרס שאצלנו ועליו חגורה עליונה בעלת אבזם — דבר, המאפשר הופעה יותר מסודרת. הכובע — כובע סירה. יש הבדל בלבוש בין החייל והקצין. לקצין תלבושת יפה יותר: מעיל 4 בלי חגורה עליונה, ג'ה, הבד עדין ויפה יותר, כובע בעל מצחיה.

מגנרל ומעלה, המדים, שוב, אחרים. הדרגות על המעיל הן פשוטות, עשויות מברד, ואין צורך לצחצחן. מאחר שהצבא מרגיש באחריות הגדולה כלפי המדינה, הוא נרתם גם לביצוע מפעלים מדיניים שונים, לאו דוקא צבאיים. כך למשל, מבצע חיל-ההנדסה במתקניו מפעלים, כגון: מסילת-ברזל, כבישים וגשרים.

באשר לשיטת הפעלת הצבא בביצוע מפעלים מדיניים-ציבוריים, ישנן כמה צורות הפעלה. אצין כאן רק

שתיים מהן. האחת ע"י הטלת ביצוע עבודה מסוימת על יחידה שלמה ומפקדיה (שיטה זו הולכת ומתמעטת). כדי שהעבודה לא תגרע ממתח האימונים, נוהגים לשלוח את היחידה לעבודות המדיניות כ"3—4 חדשים לפני שחרורה מהשרות הסדיר (אצלם השרות הסדיר הוא שנתיים). כיון שהגיוס אצלם נערך במסגרת של יחידות, כלומר: אנשי יחידה מסוימת מגויסים כולם בתאריך אחד, מתאפשרת שיטה זו הואיל ואנשי היחידה גם משתחררים באותו תאריך. נוסף לזה משתדלים להוציא את היחידה לאימונים גם תוך תקופת העבודה.

הצורה השנייה היא — ע"י גיוס אנשי מלואים לעבודה.

לצבא מעמד נכבד במדינה. הקצונה היא תופס מקום נכבד במדינה. הקצונה היא השכבה העלית במדינה, הן בתנאי החיים, הן מבחינת מעמדה בכל מקום וכן מבחינת תנאי המשכורת. הצבא מקבל מהמדינה את כל הדרוש לו, ואף בתקופה הקשה ביותר היתה לצבא זכות-קדימה לגבי כל יתר מוסדות המדינה. מכאן, מובנת הקמת כל המתקנים הצבאיים המשוכללים שראינו, כגון: האקדמיות הצבאיות, מועדונים מפוארים, בתי-ספר צבאיים וכדומה.

(סוף בעמ' 63)



חיילים יוגוסלביים נוטלים חלק בעבודות לביצוע תוכנית בינוי ממשלתית.

מדינה שקדמה למדינתנו

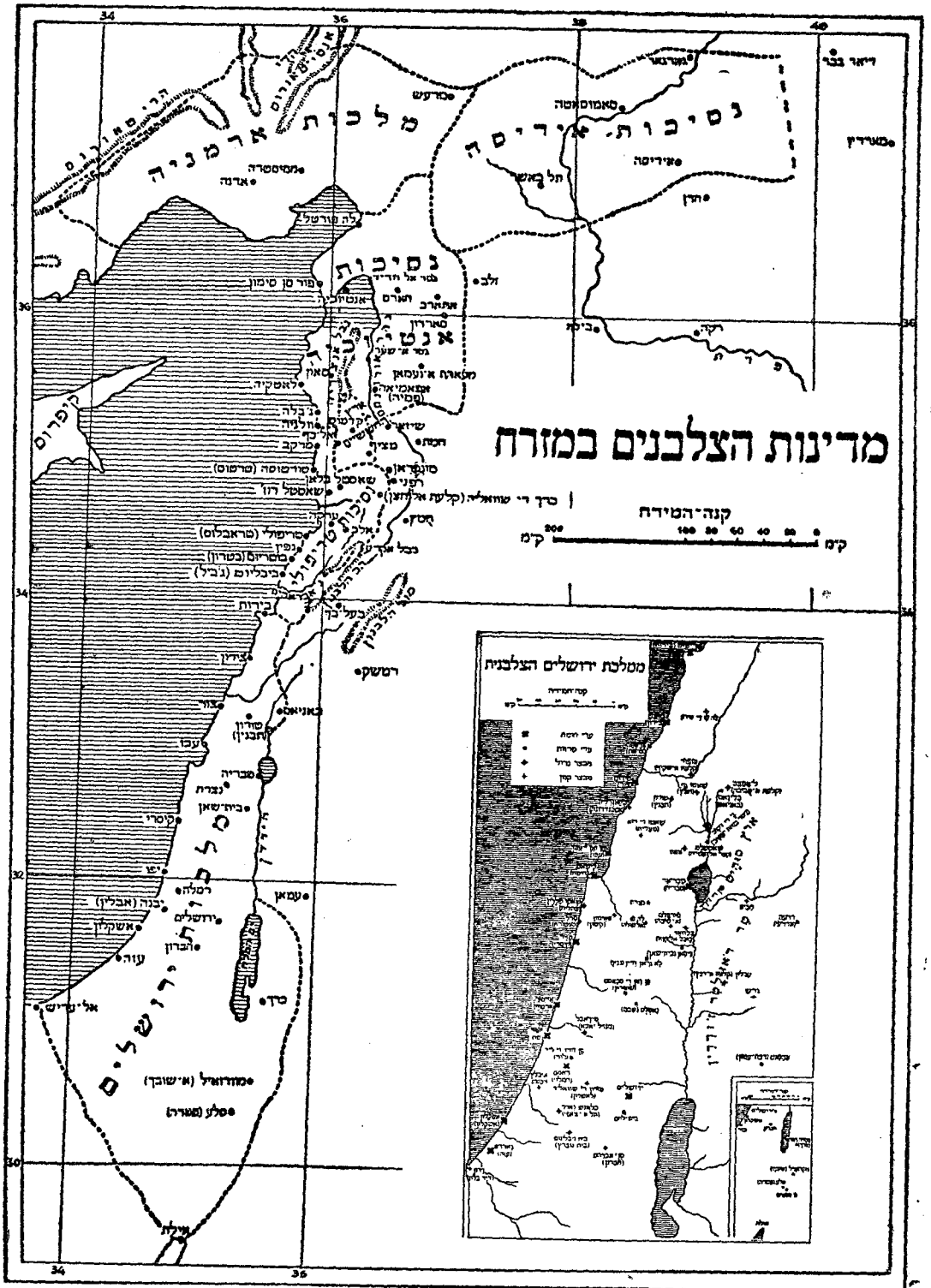
כל הקהילות המפורסמות והמפוארות, עתיקות-הימים כבר אז, שבארץ הריינוס. מסעיה-צלב — מדרום צרפת, דרך הונגריה, אל קונסטנטינופול — סימן על פני אירופה מעין פס אדום, של דם יהודי שפוך. ומעשם הראשון של הצלבנים אחרי כיבוש ירושלים — עוד לפני שהשתטחו על ה"קבר הקדוש" שלמען שחרורו באו — היה טבח האוכלוסיה היהודית בעיר-הקודש (יחד עם זו המוסלמית). נוסף על כך, זרים לנו לגמרי המניעים שהביאו למסעיה-הצלב. בחלקם הם זרים לנו בהיותנו יהודים; בחלקם — בהיותנו בני המאה ה-20. זרה לנו ההרגשה של "קץ העולם", ששררה בתקופה מסוימת של ימי הביניים — בשלהי המאה העשירית — באירופה הנוצרית, ושבשקבותיה התעוררה אח"כ השאיפה הדתית ל"שחרור" הקבר הקדוש הנוצרי מידי הבלתי-מאמינים. זר לנו כל הרקע הרגשי והדתי שאיפשר לכנסייה הקתולית להטיל כעונש על עבריינים את העליה-לרגל ארץ-הקודש. ורחוקה מאתנו גם התפיסה, שתפילה במקום קדוש יכולה להביא רפואה לכל מיני מחלות, על אחת כמה וכמה התפילה ליד הקבר הקדוש. אין זאת אומרת שאלה היו המניעים היחידים שהביאו למסעיה-הצלב, אך הם היו בין המניעים החוקים, הם היוו את הרקע. כמרכן ברור בחחלט, שחוקרי הארץ היהודים שחונכו בגולה לא נמשכו לחקירת תקופה זו, שהיא תקופה של דם ושפל בתולדות עמנו.

אך אם יש הבדל בינינו לבין יהודי הגולה — הריהו בכך, שיהודי הגולה הם יורשי היהדות; ואילו אנחנו נוסף על כך, הננו גם יורשי הארץ. לפיכך, כל מה שקרה בארץ הזאת נעשה לענינו אנו, אם נעשה ע"י יהודים אם לא; אם היה "טוב ליהודים" — ואם לאו. וטוב שהיסטוריון ארצי-ישראלי צעיר, ד"ר יהושע פראור ("ממלכת ירושלים הצלבנית", מוסד ביאליק, תש"ז), מצא לפני שנים מספר עוז להתמסר דוקא לתקופה זו בתולדות הארץ, שהונחה עד כה לחלוטין ע"י חוקרים יהודיים. אמנם הספרות על מסעיה-הצלב עצומה היא, אך היא חד-צדדית בחלקה הגדול. קודם כל: רוב החוקרים הסתכלו במסעיה-הצלב ובממלכת-ירושלים מנקודת-ראות אירופית; והתמונה שונה לגמרי שעה שעל הנעשה בארץ באותה תקופה מביטים לא מחופי אירופה כי אם מתוך הארץ עצמה. מעטים הם החיבורים והמחקרים המשקיפים "מעבר מזרח" על מסעיה-הצלב. זאת ועוד: הספרות ההיסטורית על ממלכת ירושלים הושפעה באופן טבעי מהשקפותיהן של הכיתות הנוצריות השונות. מעסיקה את החוקרים האלה, למשל, השאלה מדוע נפלה ממלכת ירושלים?

לפני 853 שנים נעשה בארץ הזאת נסיון להקים מדינה, שחלק ניכר של אורחיה לא היו ילידי הארץ אלא הגיעו אליה מאירופה. מדינה ששפתה, משטרה החברתית, תוכנה הדתי והאידיאליים שלה היו שונים לחלוטין מאלה של המדינות המוסלמיות-הערביות המקיפות אותה. בימינו אפשר לעתים קרובות לשמוע בשידורי תחנות-האלחוט של מדינות ערב, השואות בין המדינה ההיא לבין מדינת ישראל. לרוב נאמר בשידורים אלה, בנימת האיום הרגילה, כי סופנו יהיה כסופה של המדינה ההיא; שאנחנו, כמותם, הרינו גוף זר בתוך המזרח; ושגם אותנו, בסופו של דבר, השליכו הימה" כשם שהטילו הימה את המדינה ההיא ואת רוב אוכלוסיה האירופיים.

אין זה מעניינו כאן להתפלמס עם תחנות-השידור הערביות, ולטעון שהמדינה ההיא החזיקה בכל-זאת מעמד כמאתים שנה שעזו שהערבים של ימינו, מחוסרי הסבלנות, ההתמדה וכוח הארגון, מבטיחים להמוניהם את "הסיבוב השני" כבר מהר-מחרתיים. לא נעמוד גם על-כך, שהמדינה ההיא נכשלה בעיקר משום שבזניה נשאר תמיד מיעוט בתוכה, בו בזמן שהמנהיגות הערבית שחררה אותנו, לפני 4 שנים, מאפשרותה של סכנה כזאת כמרכן לא כאן המקום להכנס לביזור השאלה העקרונית: באיזו מידה "חזרת ההיסטוריה", ובאיזו מידה יש ערך מעשי ללימוד גזירות-שוות היסטוריות.

המדינה ההיא — ממלכת ירושלים הצלבנית — פעניית אותנו לא לצרכי הפולמוס, אלא מפני שתולדותיה הן חלק מתולדות הארץ. היא עשויה לענינו גם משום שבעייתיה הצבאיות — ולעתים אף המדיניות — אמנם דומות באמת במובנים רבים לבעיותינו אנו. והנה, דוקא על תקופה זו — בת מאתיים השנה — בתולדות הארץ יודעים היהודים בדרך-כלל רק מעט. טבעי הדבר שחוקרי הארץ היהודים התרכזו בעיקר בחקירתן ובתיאורן של אותן תקופות בהן ישב עמי-ישראל בארצו, או היתה בה, לפחות, גורם בעל-משקל. קיים גם מעצור פסיכולוגי חזק ומובן, אשר גרם לכך שחקירת הארץ ע"י יהודים התעלמה כמעט לגמרי מהתקופה הזאת בי הפותחת בכיבוש ירושלים ע"י הצלבנים, ב-15 ביולי 1099 ומסיימת בנפילת עכו, מבצרם האחרון בארץ, ב-29 במאי 1291 — והכונעת שאר ערי הצלבנים, ביולי של אותה שנה). מקורו של מעצור נפשי זה הוא בכך, שמסעיה-הצלב מהווים את אחד הפרקים השחורים ביותר במרטירולוגיה דרך-הסבל-והקרבנות) של היהדות. מסעיה-הצלב התחילו באירופה בטבח היהודים. בדרכם של הצלבנים נפלו קודם



מדינות הצלבנים — בשיא התפשטותן, סמוך לאמצע המאה הי"ב. (שתי המפות מספרו של ד"ר י. פראור).

חוקר פרוטסטנטי יהא נוטה לתלות את הקולר באפיפיריות, בה בשעה שחוקר קאתולי יראה את האשמה במריבות שבין המנהיגים החילוניים של מסעיה הצלב ושל הממלכה. גם לאומיותו של החוקר משפיעה כאן על מידת האובייקטיביות שלו, קשה יהיה לחוקר צרפתי לשכוח שמסעיה הצלב הניחו את היסוד לעמדתה המיוחדת של צרפת במזרח הקרוב. עליכן יהא נוטה להאשים בכשלונו, אולי יתר על המידה, את הגודמים הלא-צרפתיים, כגון הגרמנים והגורמנים, ואת האימפריה הביזנטית. ד"ר פראור מרגיש בספרו, בצדק, שלנו אין חלק ברגשות ומריבות אלו; ושאנחנו, יושבי הארץ, שחקירת תולדותיה היא מענינו הישיר, אף עשויים להיות אובייקטיביים יותר.

הוא עצמו, בתיאורו האובייקטיבי למופת, מוכיח את צדקת הנחתו. הוא מצליח לצרף את המקורות להיותם סיפור היסטורי שוטף, המספר את מה שחייב — לפי הגדרתו הנודעת של ראנקה — תיאור היסטורי לספר: „כיצד זה היה למעשה“. והרי זהו המענין אותנו ותו לא. שהרי מה שהיה למעשה — היה חוליה בתולדות הארץ; ואין זה מעלה או מוריד כאן — מבחינה זו של קביעת העובדות — אם המציאות ההיא נראית לנו עתה כטובה או כרעה. הזרי הלימוד העובדתי של תולדות מלכות הצלבנים עשוי להיות מאלף לגבינו לגופו, מבלי שנצטרך לו בשביל הנמקות „היסטוריות-פוליטיות“, כדוגמת החוקרים האירופיים, לעמיהם, אשר הוזכרו כאן. היו גורמים ומצבים המקבילים במידת-מה לאלה המוכרים לנו כיום, אם גם לא תמיד היו זהים במהותם עם הגורמים המצבים של ימינו אלה. עליכן גם המסקנות אינן יכולות להיות פשטניות ופסקניות מדי. לאחר הכל, הלא באו אנשים מאירופה, לפני 853 שנה, אל חופו המזרחי של הים התיכון, חלקם מתוך אידיאל — שלטאורה לא היה לו קשר גיאוגרפי ומדיני-מעשי עם ארץ הזאת — והקימו כאן מדינה שנראתה כ„אי-זר“ בתוך הים הערבי המוסלמי, אכן, גם בתוכנו יש האומרים, שהדמיון בינינו לבין מדינת הצלבנים — הוא לעתים „מפחיד“. אך אם אמנם עשוי הוא להפחיד — יש דוקא בכך כדי להגביר את הצורך להתבונן היטב. אם באמת מצויות כאן סכנות הדומות לאלו שהכשילו את הצלבנים — מחובתנו להכיר אותן עדי שורר שן ולראות, הן את ההקבלות שטמונה בהן אולי אזרה היסטורית, הן את השוני במהות הגורמים, אשר יתכן ומאפשר לנו ראיית אופקים היסטוריים ולאומיים, כאלה אשר חסרו לצלבנים.

במה מתבטא בכ"ז דמיון רב זה בין ממלכת ירושלים הצלבנית ובין מדינת ישראל?

הדמיון והשוני

ראשית — לפנינו תנועה ששורשה באירופה, המת-
ארגנת סביב מוסד שתפקידו העיקרי הוא רוחני,

ולכאורה לא-פוליטי: — סביב מוסד האפיפיורות. אפיפיור רות זו של המאה ה"א ניסתה להנך לאידיאל מסוים (שהיה דתי — ועם זאת שאף לסגל את העולם שבמציאות לראיתו הדתית), והיא הקוראת להגשמתו ע"י עליה לארץ-ישראל, כאשר מביאה עליה זאת, תוך מלחמה, לידי הקמת מדינה, הופכת האפיפיורות, כדברי ד"ר י. פראור, למעין סוכנות המדינה הזאת באירופה, שתפקידה העיקרי הוא לדאוג להמשך העליה ולתמיכה הכלכלית במדינה הצעירה, ההקבלה בין תפקידיה של האפיפיורות במסע-הצלב ובין תפקידיה של „הסוכנות היהודית“ בציונות — הן בתקופות שלפני קום כל-אחת משתי המדינות, הן לאחר שקמו — בולטת לעין, ועוד: גם בתנועה הצלבנית מצד-אם אנו, כמעט מתחילתה, תערובת של עליה מתוך אי-דיאל — ועליה מתוך הכרח ואינטרס. כינון שלא כל העור-ליים-לרגל באו אך ורק על-מנת להשתטח על קבר ישו, אלא חלק ניכר מהם בא כדי להיטיב את מצבו. רבים מהם ברחו מארצות בהן היה מצבם קשה מנשוא, למשל, היו בין החיילים הפשוטים של מסעיה הצלב איכרים אירופיים רבים, שהיו צמודים לקרקע: נרכשו עם הקרקע ונמכרו אתה — עבדים-למחצה. בארצות מוצאם היו חייבים למסור שליש מיכולם לבעלי הקרקע, ומחצית מימי עבשותם נתחייבו לעבוד, ללא-תשלום, בשירות בעל האחוזה, הצטרפותם אל נוסעיה הצלב שחררה אותם מעבדות זאת; ותקומם — שלא תמיד הכזיבה — היתה כי בארץ-הקודש יהיו לאיכרים עצמאיים, בני-חורין.

גם למדינת הצלבנים היתה עליה לציפור-נפש. בלי תגבורת מאירופה היו נושאים נשארים בארץ מיעוט לתמיד, ולא מעטים הם הטוענים שהפסקת העליה מאירופה, היינו ירידת „המתח הצלבני“ שם, היא היא שגרמה לנפילת המדינה, והנה, מדינה זאת, שהעליה היתה בנפשה, מצאה את עצמה חיש מהר טעונה מטען-ביעיות משלה: של „עליה נבחרת“ מזה ושל „עליה המונית“ מזה; נתונה בסכך שבין עליה של אידיאליסטים צלבניים, שהיו לעתים קרובות גם האנשים המוכשרים להגנת הארץ ולפיתוחה — לבין עליה המונית אשר לדברי ד"ר פראור, הביאה „בצידו של צלבן אדוק, שביקש ישועה לנשמתו... גם (את) הרוצה והאנס, שעליו גורה הכנסיה גלות כדי שיכפר על עבירותיו, גם (את) הבורח מתגרת ידו חנוסיה של החוק וגם (את) האביר התועה שחיפש הרפתקאות ושטח מחיה חדש לקיומו“.

* אכן, אין להתעלם אף מן העובדה כי הללו יש והיו דוקא את אחד מגורמי היוזמה והכוח במאמצי התרחבותן מזרחה והיאחזותן בחבל-ארץ חשובים של המדינות הצלבניות וכן בנסיונות מסוימים של פיתוח או ביטוס כלכליים, ומאידך גיסא — אדוקיהדת הם אשר, בודאי, בחרו לעתים קרובות לשוב לביתם, משביעו את עלית-הרגל ובוזה קיימו את נדרם הדתי. — המערי.

ברום עבה" שמדרום ליבוק, ובארץ אדום, וכן באזור הירמוק; ואילו בחורן המערבי שלטח רק שלטח חלקי; ובארץ הגלעד הסתפקה, לרוב, במסעות שסיטה והשמה. היתה לחיל-צבא-ירושלים גם תקופה שניח: במחציתה הראשונה של המאה ה-12 — על חורבות המלכות הקדומה, שהוכרעה ע"י צלאח-אדין — קמה בהדרגה ונתחשה ממלכתם; אמנם בקיום מצומצם יותר. תגה, מפתח של ממלכת-ירושלים מחודשת זו היתה דומה להפליא בקיר-היסוד שלה למפה מסוימת שבה צוירה פעם מדינת ישראל לפני הקמתה. כאשר הגיע בשנת 1229 קיסר גרמניה, פרידריך השני לבית הוהנשטאופן, להסכם עם השולטן המצרי בנוגע לחלוקת הארץ — הוסכם שבידי הצלבנים ימצאו רצועת החוף ושני פרודורים: האחד — לירושלים, ואחד, בגליל — אל נצרת. והרי המפה הזאת של חלוקת הארץ, בין פרידריך השני לבין השליט המצרי דומה מאוד למפת החלוקה שהוצעה ע"י הועדה המלכותית של לארד פיל בשנת 1937 — ואשר „בגירסה-המתוקנת" שלה („פיל-פלוט-הנבג") נשקפת גם כיום מתוך מפת גבולותיו של מדינת-ישראל. אפשר להוסיף ולהרחיב בציון פרטים המהירים נקודות-דמיון בין מצבים מסוימים של מדינת הצלבנים לבין כמה מבעיותיה של מדינת ישראל בימינו. אך פרטים אלה ספק אם יוסיפו על עיקרי גורמי הדימוי שצוינו לעיל. אפשר כי בפרספקטיבה הנכונה ביותר ניתן להעמיד את הדמיון הוה ע"י הצגת השאלה: — במה מתבטא השוני?

דומה כי עיקר השוני מצוי בדברים הבאים:

א. שלא כמונו, נשארו הצלבנים במשך 200 שנות קיום מדינתם מיעוט בארץ. למרות הטבח האיום בזמן הכיבוש, נשאר רוב האוכלוסיה ערבי-מוסלמי. בצידו הית אמנם מצוי גם חלק גדול סוריו-נוצרי — אלא שגם חלק הנוצרי הזה לא התאחד להטיבה אחת עם הפראנקים — היינו, עם כובשי הארץ הצלבנים — שהיו אירופיים (במובאם) ארומיים-קאתוליים (בדתם).

ב. הם מעולם לא השיגו בסיס חקלאי רחב. ההקלאות נשארה ברובה בידי המוסלמים.

ג. לא היה להם צבא עממי כלומר: רק חלק מאלה המסוגלים לשאת נשק בקרב האוכלוסיה גשאו נשק למעשה. במידה שהיה קיים גיוס כללי של הפראנקים בשעת חירום — היה זה, כפי שהוסבר בסעיף א' לעיל, גיוס כללי של המיעוט. יתר על כן: בשעות שלא נחשבו כשעות-חירום מיוחדות — היה מתגייס רק מיעוט מתוך

* מן הראוי לציין כי אף במשך יותר ממחצית שנות קיומה של ממלכת-ירושלים, הגדולה — נתקיימה גם מעין „מובלעת-עוה" מצרית — בדמות המובלעת של אשקלון שהיתה פעילה מאוד מבחינה צבאית וגרמת לידי התחזות מערך שלם מיוחד של מבצרים בסירות אשר נועדו להקיסה ולקיים הסגר-קבע כלפיה. — המע.

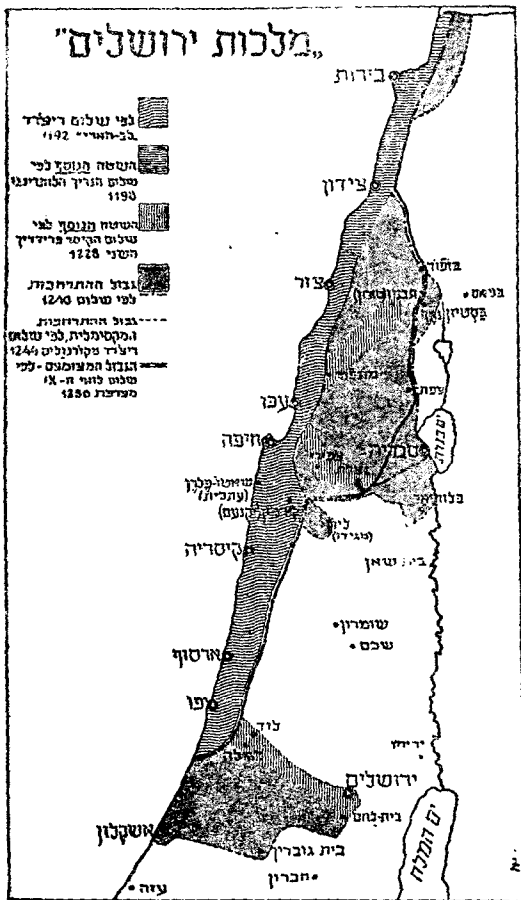
גם מדינת הצלבנים היתה בראשיתה תלויה בתמיכתן של „קהילות" (הנוצרות) אשר מעבר לים וכן בתמיכת גודמים אחרים, שענינם היה כלכלי גרידא. בין התרומות שניתנו מתוך מסירות לרעיון היה (בתקופה מאוחרת, מסוף המאה ה-12) מעין „שקל" צלבני שנקרא „מעשר צלאח-א-דין" (Saladin Tithe) ותגבה מכל המאמינים באירופה. חשבות מאלה היו החכנסות הקבועות, שהגיעו ארצה בצורת תרומות, מהרכוש הנוצרי-דתני באירופה, ובעיקר מרכושם של המסדרים הדתיים — רכוש שהיה בעולם הנוצרי באותה תקופה מין „וקף". היה זה קנין שנצטבר במשך דורות ע"י תרומות, צוואות וכדומה של „מאמינים" ונשאר אחוזת-עולם לצרכי הדת והכלל. — ופמובן שהפך גם למכשיר רב-כוח לביצוע משימות מדיניות-דתיות, והיה גם לאחד מיסודי כוחם המדיני והצבאי של המיסדרים, ותוא אפשר להם את החוקת המבצרים הגדולים והאילות-המצב שבהם.

נוסף על התרומות והתמיכות הללו, שניתנו מתוך אמון בה ברעיון הצלבני, פעלו כמוכן במרוצת הזמן, גם אינטרסים כלכליים מובהקים. בלי הציים של הונציאנים, הגינוצים גים והפיוזאנים לא היו הצלבנים יכולים לקיים את הקשר עם העורף האירופי שלהם. ולפרקים — אף לא להגיע ארצה בבטחה, וודאי גם לא לכבוש כמה מערי-החוף החשובות, כצור ועוד. מבחינת כלכלתה (ובמידת-מה גם מבחינת בטחונה) היתה המדינה הצלבנית תלויה לא-מעט במעצמות-ים אלו של התקופה. והזן — תבעו את שכרן. תלות זו גם מצאה את ביטוייה-למעשה — והשכר שולם בצורת „סטאטוס" חמיחוד, ובזכויות-היתר שה„קומונות" האיטלקיות בארץ נהנו מהן. דרישות אלו „סטאטוס", ל„זכיונות" וכדומה — הן ושכמותן ידועות לכל מדינה קטנה התלויה במידת-מה באחרים, או כהיום.

ולבסוף, גם מבט על המפה מראה דמיון-מה בין צורת-גבולותיה של מדינת-הצלבנים לבין זו של מדינת ישראל המהודשת; שכן גם מדינה זאת, משך רוב זמן קיומה, היתה בעיקר רצועת-חוף צרה-יחסית, אשר לה בליטות מסוימות מורחה הן בצפון הן בדרום. מלכות הצלבנים, פרט לתקופת זוהרה — שנתקיימה במרבית המאה ה-12 — לא החזיקה בעבר-הירדן; וגם במשך אותן שבעים-שמונים שנה של זוהר, החזיקה החוקה נאמנה רק

* „הקדש" מוסלמי הנמצא בפיקוחה של ועדה או מועצה דתית. כיון שראשי הדת אינם נמנעים מלתת ידם למשימות מדיניות — נמצא שרכוש הקדש זה משמש אמצעי לביצוען של המשימות הללו. — המע.

** והדבר נכון הן לגבי מלוא אורכו של השטח הצל" בני אשר השתרע מהרי הסאודוס שבגבול אסיה הקטנה ועד לתחומי סיני — הן לגבי חלקו הארץ-ישראלי המובהק של שטח זה אשר היתה את מרביתה של „ממלכת ירושלים" במובנו המוגדר של מושג זה. — המע.



תנודות בשטח מלכות ירושלים הצלבנית במאה ה-12 לפי מפה בעיבודו של ד"ר י. פראור.

רחבים של מדינתם ריקים, או כמעט ריקים, מאוכלוסייה פראנקית הנאמנה למדינה. הגם שמקורה המקורות של תקלה זו היה כלול כבר בעצם מיעוט המספרים. ההתיישבות הפראנקית הגדולה יותר הצטמצמה בצפונה של המדינה, בסביבות עכו וצור, ששם היו מצויים אף כפרים קטנים, בני 3-18 משפחות. היינו כפרים פרושים לפי מושגי הזמן.

וכל זה על אף שהפראנקים מצאו בבואם ארצה כמעט "לוח חלק". לכאורה, היתה להם האפשרות להקים מן היסוד מבנה של חברה, מבלי שהיו כפופים למסורת החברתית שקדמה להם בארץ. ואמנם עשו כן מבחינה מסוימת. מדינת הצלבנים היתה באמת המדינה היחידה שבה הוקם מלכתחלה, וכדפוס המובוק, משטר פיארולי, שלא היה צריך להאבק עם צורות חברתיות וכלכליות שקדמו לו — היתה זו מדינת-המופת של משטר-הפיארוליות. לפי דברי ד"ר י. פראור, היתה מדינת הצלבנים במובן-מה גם המדינה הקונסטיטוציונית הראשונה. מלכתחילה היה מוכר

המיעוט הזה; ואלה שגוייסו רק לשעת-חירום — לא אימנו לקראתה מבעוד מועד.

ד. לא התגבש בהם רגש של לאומיות ארצישראלית אחידה. כאמור, לא נתמזגו ונתאחו אפילו היסודות הנוצריים השונים, היינו אנשי המזרח, התושבים מכבר מזה — ואנשי אירופה, הכובשים, מזה; יתר-על-כן: גם בין האירופיים עצמם הוסיפו להתקיים הניגודים בין קבוצות ממוצא לאומי ועדתי שונה (למשל, הנורמנים היו, בראשית מסעיהם הצלב במידה רבה, גורם בפני עצמו; והטבטונים נשארו תמיד קבוצות פחות או יותר סגורות). הכובשים האלה נשארו נכרים על אדמת ניכר — והרגש של אהבת המולדת החדשה לא התפתח בהם. ד"ר פראור רואה כזה, ואולי בצדק, את הסיבה העיקרית לכשלונם. הבה נבדוק כמה מהנתונים הנ"ל ונעמוד על הלקח הצבאי שבהם.

בראש וראשונה — החקלאות. קרוב ל-50 שנה אחרי כיבוש ירושלים סברו הצלבנים כי אי-אפשר להתישב מחוץ לחומות הערים הכבושות; וגם אחר כך לא התפתחה החקלאות הפראנקית כל צרכה. פיתוח החקלאות היה אמנם דבר שבנפשם: — האוכלוסייה התרבתה, והארץ היתה חריבה, אך כל הכפרים הפראנקיים, כאשר יצאו סוסים מחורמות הערים, נבנו שוב בצילו של איזה מגדל בצור או צורה אחרת של מבצר. לפי מושגי הזמן היו לעתים לעתים הכפרים האלה גדולים מאוד — עד לכ-300 נפש — ישוב שדמה אז יותר לעיירה מאשר לכפר. מעובדת היותם מיעוט בקרב האוכלוסייה נבע הצורך להתרכז במקומות מועטים ולהתישב בצורת ישוב מבוצר. לפיכך הוקמו כפריהם, לעתים קרובות, יותר לפי שיקולים בטחוניים מאשר לפי צרכים חקלאיים. במילים אחרות: הפראנקים לא יצאו מעולם מתקופת "חומה ופגדל" — ההתישבותם היתה בעיקר התישבות בתנאי-הספר. במדינת-מה ניתן גם לומר כי לא היה מעוף לחקלאותם — ואף לא לזו המנוהלת עליהם, והמקומות בעבודתם של החקלאים ליד-הארץ, מוסלמים או נוצרים. הצלבנים לא הביאו לארץ צורות עיבוד חדשות, ולא כלי עבודה חדשים — כדברי ד"ר י. פראור. כשם שלא התפשטו ברחבי הארץ הנכבשת — כן גם לא שינו מאומה בשיטות החקלאיות הישנות. שמצאון במקום (אכן, תמונה זו עלולה אולי להטעות — כי אין לכלול בהגדרה זו את פעלם המשקרי-חקלאי של המוסלמים הצבאיים, נושאייה של צורת הנהלה ומישוק שהיתה מתקדמת מאוד לגבי התקופה ההיא), אחת התוצאות מן הנ"ל היתה, שלעולם לא יכלו להגיע לחלוקה נכונה ובריאה יותר של אוכלוסייהם על פני הארץ; הואיל והמצב הבטחוני (או חוסר ההענה) גרם לכך שהתיישבו במרוכז, ובמקומות מועטים — נשארו אזוריים

ומקיים בה — בדמות זכויותיהם המוגדרות של הבארונים והסניורים — משקל-כנגד לעומת השלטון המרכזי של המלך. מלך ירושלים היה מוגבל בזכויותיו כאשר לא היה מוגבל אף שליט אחר בן תקופתו. מנהיגם של הבארונים הפיאודאליים בארץ — שהם, או שאבותיהם, היו כובשיה בפועל — ביטא זאת בנאום, בו רצה להעמיד את הקיסר פרידריך השני (שהיה גם ל"מלך ירושלים") על אופיו המוגבל של זכויותיו: "מלכות ירושלים לא נכבשה, כדרך המדינות האחרות, ע"י מנהיג שהתיימר להיות מושל יחיד. היא נכבשה בידי מחנה של עולירגל... בהנהגת האלהים עצמו. לאחר כיבוש הארץ העבירו הסניורים, בהסכמה גמורה, את האדנות במלכות לאחד מביניהם*." אח"כ אושרו האסיוות (חוקי המדינה), לתועלתו של המלך ולהגנת אנשיו. כל המלכים ואפילו הקיסר נשבעו להחזיק בהן באמונה. כאן — הצלילים הראשונים של אותו ריב בין המלך לבין הבארונים, בין השלטון המרכזי לבין השליטים הפיאודאליים האיזוריים, שהעסיק והסעיר את אירופה במשך מאות בשנים, ריב אשר נגמר רק כשנשבר השלטון הפיאודלי לחלוטין — ושתוצאותיו המאוחרות יותר הביאו למשל באנגליה, להקמת שלטון מרכזי קונסטיטוציוני. כאן, במדינת הצלבנים, פעלו כאמור ההגבלות הקונסטיטוציוניות של השלטון המרכזי כמעט מלכתחילה, אך דוקא בעבודה זאת היה גם אחד מגורמי חולשתה של המדינה. השלטון המרכזי היה נתון ללחץ הבארונים מזה, וללחץ הכנסיה מזה. אף המיסדרים הצבאיים (עליהם נעמד עוד לתלן), חדלו במרוצת הזמן להיות מעמודי-התווך של המדינה והפכו למעין מדינות-בתוך-המדינה; והשלטון המרכזי נשאר חסר אוגים וללא כוח הכרעה וביצוע. היתה כאן דוגמה, ודאי לא של דמוקרטיה, אבל של קונסטיטוציונליזם-ליתם-שלפני-זמנו, ללא יסוד חברתי מתאים. היתה בו, בקונסטיטוציונאליזם זה, רק כדי תוספת אשר החלישה והכשילה את המדינה כולה.

מבנה הצבא

ואשר לצבא; מבנה ומושגיה של החברה הפיאודלית נענו כמובן הקמתו של צבא עממי רחב. כל המתבונן אל תמונת הצבא הצלבני — בולט לעינו קודם כל מספרם הקטן של אנשיו. הצבא הצלבני (מחוז למסדרים הצבאיים) לא מנה בדרך כלל, במלחמות רגילות, יותר מ-600 אבירים רגלים; ואילו ברוב קרבותיהם לא השתמשו הצלבנים ביותר מאשר ב-200—300 פרשים (בתוספת

מספר מתאים של רגלים). במערכה המכרעת ע"י קניי-חטיין (1188) לא השתתפו בצד הצלבנים יותר מ-20,000 איש, ומהם כ-2000 פרשים, שחלקם הגדול היו אבירים*. מספרים אלה הנם קטנים מאוד לא רק לפי מושגינו אנו אלא גם בהשוואה עם אוכלוסית ממלכת-ירושלים, שאמנם קשה להעריך את מספרה, אך ודאי הגיעה בתקופות שונות ל"כמה מאות אלפים" (כפי שג'ורג' אדם סמית, ההיסטוריון הגיאוגרפי הגדול, מעריך אותה). מספרים אלה קטנים מאוד גם בהשוואה עם הכוחות המוסלמיים שעמדו למולם. יש ואומדים את כוחותיו של צלאח-אדין באותה מערכת חטיין בלא פחות מאשר פי חמישה עד שישה מוכרות הצלבנים.

המספרים הקטנים האלה נעשים מובנים לנו באם נתאר לעצמנו את המיבנה של הצבא הצלבני בכללו. צבא זה היה מורכב מ-3 גופים: (1) הפרשים, אשר הברווזיות העמידום לרשות המדינה; (2) "סרג'נטים" — חיל-שכירים — שחלקם הקטן היו פרשים ורובם רגלים, אשר הכנסיות והערים העמידום לרשות המדינה; (3) המסדרים הצבאיים — שהיוו כביכול, את עיקרו של צבא-הקבע המוגבל של מדינת הצלבנים (גדודי-השכירים של המלך, מילידיה-הארץ בני-התערובות, וכן חיילים ארמנים — מספרם — לפי מיטב ידיעתנו — היה מצומצם, יש להניח כי בראש וראשונה שימשו הם שומר-יראשו של המלך וכן נועד להם תפקיד משטרתי ובטחוני בפנים המדינה. (מענין לציין כי היו משליטי אירופה שהשתתפו בסכומים ניכרים בהוצאות החזקתו של חיל זה, כדברי ד"ר פראור). המסדרים הם אשר הקימו גם את חילות-המצב בכמה מחשובי מבצריה של המדינה. ומספר הלוחמים שבגיסר תיהם היה, שוה בערך לזה שהעמידו כל הבארונויות נגד יחד, ויש שאף עלה עליו.

הפרשים והסרג'נטים הועמדו לרשות המדינה אך ורק בשעת חירום, היינו בשעה שהמדינה כולה החתקה, מושג על המימדים של התגייסויות אלו נקבל תוך קריאה ברשימות המכסות שנשתמרו במקורות-קדומים: רחוקת יסוד-אשקלון, נסיכות הגליל (שכללה או שטחים מסוימים בעבר-הירדן) הסניוריה הגדולה (בארזות) של צידון — העמידו כל אחת 100 פרשים. הסניוריה הענקית של אדמת עברי-הירדן, שהשתרעה על פני כ-350 ק"מ, מהגלעד ועד למפרץ אילת — אלא שישובה הפראנקי ודאי היה דליל ביותר — העמידה 60 פרש. הסניוריה של בירת העמידה 21 פרשים, העיר ירושלים — 41. עכו (שעתידה היתה

* יש לשער כי ריכוז-הגייסות הגדול ביותר של מלכות-ירושלים בוצע גם הוא ב-1183 — לעמידה בפני צלאח-אדין — וכלל 2600 פרש (כנראה — רובם אבירים ומיעוטם סרג'נטים-רוכבים). המער.

* כונתו — לגוטפריד מבזון, שהוכרז ל"מגן הקבר הקדוש" — ומכאן ראשית מוסד-המלוכה במלכות ירושלים. — המער.

להיות בירת המדינה) — 80 פרש, שכם — 85 פרשים.
מספרים אלה יורדים בהדרגה לסניוריות או מבצרים ששל-
חו פרש או שניים (מבצר דרום — ליד „כפר-דרום“ [שליד
דיר-אל-בלח] שבימינו — שני פרשים). לעומת זאת אנו
קוראים שהבישופים של בית-לחם ולוד העמידו כל אחד
200 חיילים לרשות המדינה; ירושלים ועכו — כל אחת
500 רגלים; אף האפטריואך של ירושלים וכנסית הקבר-
הקדוש הוסיפו כ' לאחד עוד 500 איש. רמלה ואשקלון —
כל אחת 150. וכן הלאה.

„העמיד לרשות המדינה“ — פירושו שהבארונים, הערים
והכנסיות האלה גייסו את האנשים ** צידו אותם, דאגו
לאספקתם ולשכרם. הסרג'נטים היו בעיקר חיל קשתים;
ומספר הפרשים (השכירים ביניהם היה, כאמור, מוגבל
שונה לגמרי משני חילות אלו (הפרשים-האבירים והסר-
ג'נטים) — היתה דמותם של המסדרים הצבאיים. לפי דברי
ההיסטוריון הנודע אדוארד גיבון, היו המסדרים „שידוך
מוזר בין חיי-גוים וחיי-היילים, שהקנאות הדתית יזמה
אותו והחכמה המדינית חייבה אותו“. ראשיתו של הותיק
שבמסדרים אלה היתה בארגון מתנדבים לטיפול בחולים
הרבים שבעיר תוקדש: — אלה אשר היו מגיעים לשם
שבורים-בגופם אחרי מסעם הארוך ברגל — שיש וארך
אלפים, ולפעמים אף שלושת אלפים קילומטר — והיו
טופקרים שם ללא-עזרה („מסדר אבירי יוחנן הקדוש מיר-
שלים“ שחיה טכונה גם „מסדר בית-החולים“ — הוא
ה„הוספיטל“). ראשיתו של מסדר אחר היתה בארגון מת-
נדבים דומה — אלא שהלזו שם לו, מלכתחילה, למטרה את
התנגה על עולי-הרגל המאמינים, בדרךם מעכו ומיפו
לירושלים; והא אומר, הגנתם מפני שודדי-דרכים ומפני
התנפלויות מצד המוסלמים („מסדר אבירי מקדש שלמה“
— ה„מטפלאר“). על מנת לבצע את משימתם, הטילו אר-
גונים אלה על חבריהם ממשעת המורה ונדרי-הניירות.
משמעת זו, שבתחילה חיתה אולי מעין המשמעת הנהוגה
במגור, הפכה במהרה למשמעת צבאית מובהקת. ביסוד
המסדרים הצבאיים — כגון ההוספיטאלרים והמפלוארים,
ואח"כ מסדר האבירים-הטבטוניים — עמד רעיון דתי: ההוס-
פיטאלרים, למשל, קראו לחולים אשר בטיפולם „אדונינו
העניים“. היתה ביסוד תפישתם הגישה הדתית של יחס
ההערכה המיוחדת לעני ולחולה. אך הנצרות של ימי

מסעיה-הצלב היתה נצרות לוחמת. האבירים באו ארצה תוך
מלחמה, ובמגמה „ללחום למען הנצרות“ — היינו, להלחם
ב„בלתי-מאמינים“. גם נסיבות הזמן והמקום — הצורך
המתמיד בהגנה עצמית — גרמו לשילוב זה שבין „מעשים
טובים“ כלפי הזולת והתגוננות צבאית. לפנינו כאן דוגמה
(אם כי לא מופת) של גוף צבאי ההופך עצמו לנושא העיקר
רי של רעיון. שהרי לעומת ירידתן-פלאים של הדריכות
הצלבנית ורמת-המוסר הנוצרית-כמעט מיד לאחר כיבוש
הארץ — הוסיפו רוח זו ורעיון זה של מסעיה-הצלב, לפעום
במשך כמה דורות בתוך המסדרים הצבאיים. הסיבה
לכך נעוצה, אולי, במסגרת החוקה שנקבעה לחיי חבריהם,
אולי במשמעת שהטילו עליהם; ואולי בעובדה שחיהם
במזריהם-מבצריהם היו מרוחקים מן ההשפעות היום-יו-
מיות, הכלכליות והחברתיות, אשר גרמו לירידה כה מהירה
של דריכות ומוסר בקרב יתר האוכלוסיה הפראנקית. אין
פלא בדבר שהמסדרים הצבאיים היו הגורמים היחידים
כמעט מקרב הפראנקים אשר פיתחו בארץ שיטות חקלאיות
חדשות, ובעיקר שיטות-ניהול יעילות לאדמיניסטרציה של
משקיהם הגדולים, מעין משקים קואופרטיביים או לטיפוני-
דיות-שליכלל-האבירים, שהיו שייכים למסדר כולו ולא
לאביר אחד בעל אחוזה או לאיכרים בודדים — והעבודה
בהם נעשתה, כמובן, ע"י חקלאים ילידי-הארץ (לעתים
קרובות — מושלמים).

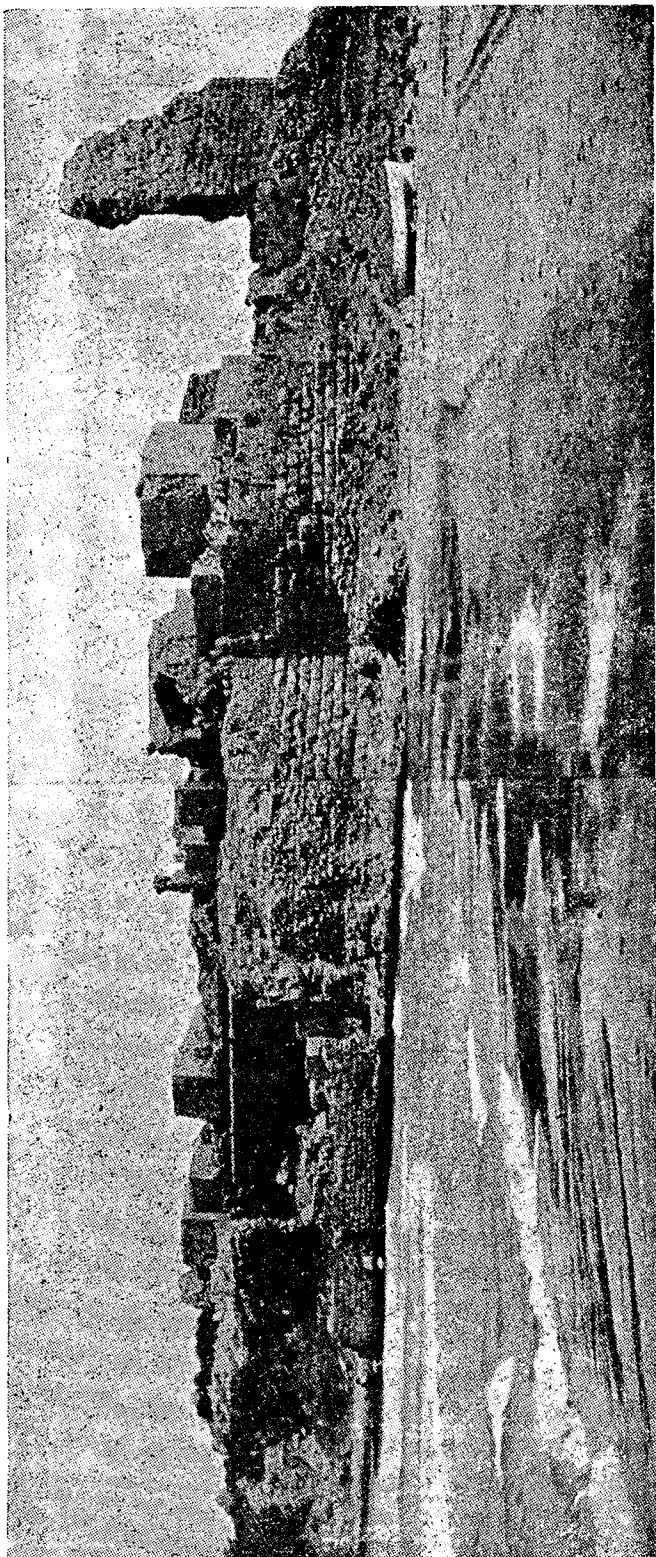
הנה, דוקא הכוח הרעיוני והמוסרי של המסדרים,
ומסגרתם היעילה, הפכו גם אותם בסופו של דבר לכוח
שלילי בתוך המדינה. כבר הוזכר, כי הם, בנכונותם המת-
דת, היו למעשה יסוד חשוב של „צבא קבע“ במלכות-
ירושלים, ומספר חייליהם היה לפחות שווה למספרם של
יתר החילות הפיאודליים, שכל הבארונות הוסינוריות
יחד היו מוציאים לשדה הקרב, אפשר להפוך באותה אמה
של גיבון ולומר: החכמה המדינית, שחייבה את המסדר
רים האלה, עלתה חיש מהר במשקלה על „הקנאות הדתית“
שביסודם. הם הפכו למדינה בתוך המדינה, יש וניצלו את
עמדתם החזקה לרעה, ואם כי במשך תקופת-מה היו נושאי
הרעיון הצלבני וממשיכיו, הרי בסופו של דבר היו גם הם
את אחד מגורמי הפיצול, שפוררו את מדינת הצלבנים
מבפנים.

הביצורים

דומה כי מכל המתואר לעיל בולטת השתלבותן ההדדית
של הבעיות הצבאיות והחקלאיות בכל מבנה וקיומה של
מדינת הצלבנים. כשם שכוח המסדרים היה מבוסס על תור-
קם הצבאי ועל משקם החקלאי כאחד, כך היתה כל החברה
הפיאודלית שהוקמה כאן בנויה על שיטה מסוימת של
בעלות-על-קרקע. כל בסחונה של המדינה היה ע"כ תלוי

* כל אלה — לא פרשים מטעם הערים, כי אם אבירי-
רימ, שוכני ערים אלה, אשר היו חייבים שירות צבאי
למלך, תמורה נחלות או זכויות-מכס וכדומה.

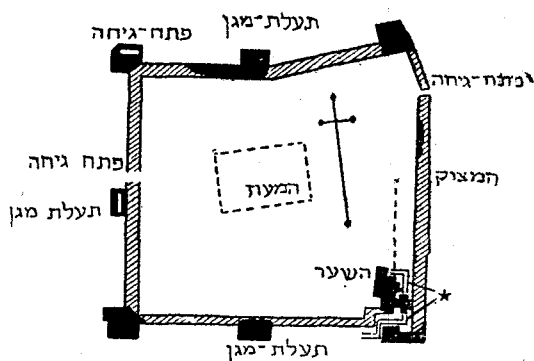
** או, לגבי האבירים מהסניוריות, שקיימום בקביעות,
על יסוד הקצאת נחלות. גם המצאת הסרג'נטים הייתה,
בעצם, קשר קבע אותם הערים או הכנסיות — כי אחרת
לא יתכן היה למצוא, בעת הצורך, את מאות האנשים שיס-
כימו לותר על התעסקותם הרגילה לשם מסע אחד, —
המע"ר.



אופייני מבנה הומויות הקיקלופיות בעלות המגלים המרובעים, הגדולים, בנוסח המקובל על „מסדר בית המקדש“ ; המראה — מדרום. שרידי „שירותיהצילנים“ בוחצי האי הקטן ליד שתלית.

(שבה מסתייעת ההתבוננות שלנו ע"י העובדה כי לא הוקר יכולים לראות זאת, למשל, באופן בולט בביקור בקיסרי מו בדורות מאוחרים יותר, ישובים חדשים על גבי העיר הקיימת מהתקופה הצלבנית). בבראנו לשטח קיסרי העתי קה אנו נכנסים קודם כל לשטח העצום של העיר ההר" דיצגנית, על האמפייתאטרוט וההיפודרום שלה, ועל החו" לות המפוארות שמתוכן נתגלו בשנה שעברה הפסלים היפים (הנודעים עתה ברבים). אחר כך אנו מבחינים בעיר הביזאנטית, על כנסייתה, שגם היא היתה עוד עיר גדולה. ורק משמגיעים כמעט עד לשפת הים — אנו נתקלים בחר מה הצלבנית, שהקיפה שטח קטן מאוד, בתוך שטחה הקר דם של קיסרי הקיסרית. עיר צלבנית קטנה זאת נדבקת ממש בנמלה הקטן — היינו בים, הוא הים מ מ נ ו צריכה לבוא התגבורת, ולעברו אפשר יהיה לברוח, להחלץ ולגיי טוש את הישוב בשעת הצורך. תמונתה זו של קיסרי הנה אוסיינית לגבי רבות מהערים הצלבניות בארץ. הצלבנים כבשו ערים; אך רוב אוכלוסייתן ברחו מפניהם, ולא הס' פיקו לא מספרם של הצלבנים ולא תנופתם — למלא את החלל הריק אשר האוכלוסיה הבורחת השאירה מאחוריה. ברוב המקרים לא הספיקו אפילו כוחות הצלבנים בשביל לשמור על החומות הארוכות האלו ולהגן עליהן. במצבים כאלה החיישו הצלבנים רק בחלק מסוים משטח הערים הגדולות שכבשו, וסביב מושבם זה בנו הם חומות חדשות. לפיכך מוצאים אנו חומה פנימית, המקיפה שטח קטן יותר משטחה המקורי של העיר כמעט בכל עיר עתיקה בארץ שבה ישבו צלבנים (או בתיאוריה מימים שעברו). חומה פנימית זו היא כמעט תמיד החומה הצלבנית. הבעיה של השטח הריק, שעליה עמדנו קודם בקשר עם חלוקת האוכלוסיה החקלאית ואי-התפשטותה בכל איזורי הארץ, חוזרת ונשנית, איפוא, גם בתוככי הערים. גם בהן היתה קיימת בעיית "השטח הריק", שהצלבנים לא יכלו לה. צורות הבניה של הביצורים הצלבניים גם הן מענינות. מלכתחילה התפתחה הבניה הצלבנית על היסודות הבי- זנטיים; ואילו בהמשך ההתפתחות אנו מוצאים במב- צרים צלבניים שתי מגמות בבניה: זו שהושפעה מהת- פתחותן של הטירות האירופיות, הצרפתיות — וזו שנטלה מהדוגמאות הערביות. המגמה הצרפתית —

במידה רבה בהתפתחות החקלאית בכל איזורי הארץ ובחור- קה נכונה של האוכלוסים. שילוב זה שבין גורמים צבאיים וחקלאיים, מסביר לנו את טיב השרידים הצלבניים שאנו מוצאים בארץ: הביצורים והטירות למיניהם. מעצם היותם מיעוט בתוך אוכלוסיה עוינת נבע, כאמור, הצורך לרכו את התישבותם במקומות מועטים ומבוצרים. ועובדה זו מבארת לנו משום-מה מוצאים אנו שרידי בצורים צלבניים לא רק ליד גבולות ממלכת ירושלים לשעבר אלא גם בפנים הארץ. מבצרים אלה היו מכוונים לא רק כלפי האויב שמעבר לגבול אלא גם כלפי האויב שבתוך הארץ (ובתנאי המשטר הפיאודלי — על סכסוכי הברונים האר- יניים לו — גם כלפי האויב הנוצרי השכן). ומענין לציין, שהארץ כפתה עליהם את "חוקיותה" הטופוגראפית: במקומות רבים — וביוחד באיזור התלים בדרום, במערך המבצרים והטירות שהוקם למול אשקלון (המושלמית) — כיצרו מקומות שהיו בצורים גם קודם בואם (בת-



* מצברים מקומרים, אשר מהם שרד רק חלק

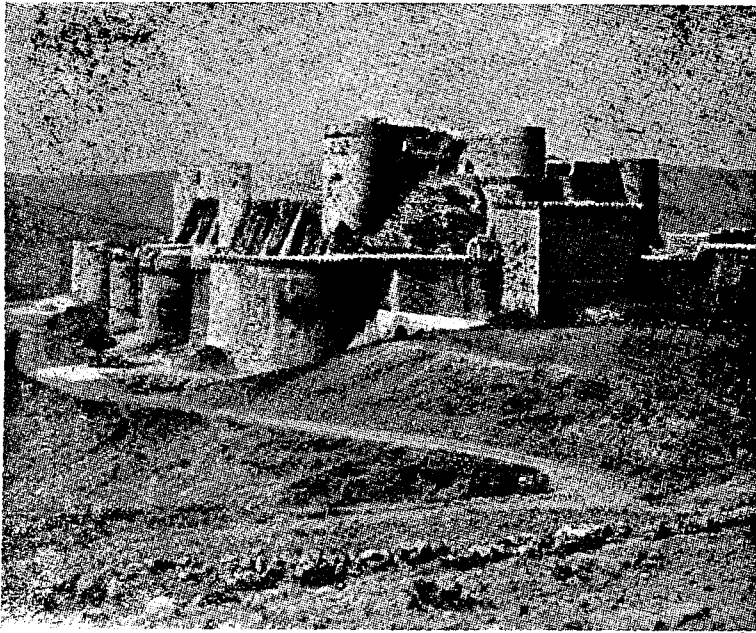
שכיהם של המבצר בלוצר (נאה-צופה) — הוא כאוכב- של-האנה שבימינו. טירה שנבנתה לפי קוים ביזנטיים: חגורת-חומות מרובעת, בעלת זווית ישרות ובליטות ישרות; ח'ית; מגדלים מרובעים בזוויתיה, ומגדלים — שכליטתם מועטה — במרכזי-זרות החומה; מעוז מרובע גדול — במרכז. שים לב לפתח-הגיחה שהעידו על שיקול טקטי הגנתית-חוקפני ולכניסה המורכבת שבשער הראשי, שפרוהדוריה פונים פעמיים בזווית ישרה ומקילים על הגנה.

קופת הבית השני, בתקופה הביזאנטית וכו'). אין, איפוא, לומר שמערכת ביצוריהם שינתה מבחינה זו, את פני הארץ שינוי ניכר.

וכשם שהתאחזותם הצבאית של הפראנקים לא שינתה הרבה מהתמונה המקובלת של המערך הישובי-ההגנתי שבגבולות הארץ ובסמוך לנקודותיה החיוניות — כן לא חידשו הצלבנים הרבה במפת עריה של ארץ-ישראל. הם נאחזו בערים הקיימות-מקודם. יתר על כן: בגלל מיעוט האנשים היו הערים הצלבניות קטנות בהרבה מהערים שהיו קיימות שיהיה באותם מקומות עצמם. אנו



השנאת מידת-היתרון של קווי האש" האפשריים — לגבי מגדל-בליטה מרובע, מזה, לבין מגדל-בליטה מעגל, מזה — ע"י מגינים שעל החומה למניעת גישתם של זותרים ומסתערים אל פני המגדל. שים לב ל"שטח-המת" המועט ביותר במקרה של המגדל המעוגל.



אמנות הביצור של הצלבנים עם התפתחותה השלימה: ה"טירה" כרך של האבירים" בהרי מרכז סוריה, ממערב לחומס. אופיני לאדריכלות הצלבנים בסוף המאה הי"ב, ביסודו — מגדלי חומה (או המעוז) עגולים, אדי ריימבנה, וחגורת חומות כפולה.

הבניה האלו — גם בעת ובעונה אחת; אבל בדרך כלל אפשר להגיד שבמרוצת הזמן התגברה במקצת בבניה הצלבנית השפעתה של האסכולה הערבית (דבר המגדלים המרובעים, בתקופה שלאחר הופעת המגדל העגול, היה אופייני במיוחד לאדריכלות מבצריהם של מסדרי ה"טמפלָארים" וה"טבטונים" — שעה ש"אבירי יוחנן" הוסיפו לטפח את המגדל העגול). גם כזה היה מהסימנים לשאיפת הצלבנים ללמוד מאויביהם ולהתאים את עצמם לארץ המזרח — נסיון, אשר נכשל באופן טרגי.

* *

מצד אחד נשארו הצלבנים בגדר נכרים במשך 220 השנים של קיום מדינתם. ואילו במידה שתדורות השני והשלישי אמנם הפכו ל"אנשי המזרח" — לא הוסיף להם הדבר כוח, כי אם להיפך. כי במידה שהלכו הפכו לאנשי מזרח — ירד מוסרם ונעשו, כפי שהיינו מכנים את הדבר כיום, "לבאנטינים". בספרות הצלבנית ישנם סיפורים רבים — שד"ר פראור מצטט אחדים מהם — על דור שני ושלישי זה. הללו נקראו בשם "פולאג" — ופירושו המלה היה כפול: השם ציין הן את צאצאי הפראנקים הראשונים, (מעין ה"צברים" של ימינו), והן את בני הערובות, של השכבות הפראנקיות השונות (וביחוד — הלא-אביריות) עם אנשי המקום. בהם תלו את התקוה שייצרו מתוכם

שקל במיוחד להכירה — אמנם התחילה גם בארץ כבאי רופה, במגדלי-חומה ומגדלי-מעוז מרובעים; וגם בזאת הלכו הצלבנים בעקבותיהם של הביזאנטים (ולעתים קרובות גם בנו על יסודות מבצריהם הקודמים של הללו). אולם המגמה ה"צדפתית" נתבלטה ביחוד בתקרן פה המאוחרת יותר (אחרי אמצע המאה הי"ב) שעה שמגדלי המבצרים הפכו ברובם עגולים — ואף בולטים למדי מקרה-החומה החוצה. מבצרים צלבניים אלה בנויים כמעט תמיד במקום המבוצר מטבעו, על ראש הר או גבעה, "קו החומה" נמשך לאורך קויהגובה של הרמה הבנין העיקרי, משגב המצודה (denjeon — בצרפתית; keep — באנגלית) נמצא בנקודת-הגורף של החומה. המגמה הערבית ניכרת בעיקר על ידי זה שהחומה, אינה בנויה קוים ישרים אלא בעקמומיות — — — והחפיר שלפני החומה עמוק מאוד". (אכן, זהו סימן מובהק של הבניה הביזאנטית גם כן, בשעתה). מגדליהם של מבצרים אלה ברובם מרובעים — ואינם בולטים הרבה אל מחוץ לקר-החומה. אנו מוצאים אמנם את שתי צורות

* ויש בדבר כדי להבטיח אפשרויות משופרות בהרבה של מתן אש-מביחה ("אש" — במובן של חצים זאבני-קליעה, כמקובל אז), מחומות-ההיקף, כלפי הגישות אל המגדל — למניעת הסתערות עליו, קיעקעו באילי-ברזל, או התירדה תחתיו — והרי הדגמה-השואתית של מצבני המגדלים המרובעים ועגולים) מבחינה זו, הלקר זה מספרו האנגלי של רובין פאדאן "טירות הצלבנים".

א. ההכרח בשילוב גורמי עבודת האדמה והכחונות הצבאית (עליו כבר עמדו במאמר הקודם בסדרה זאת — בחוברת מאי 1952 של „מערכות“ ב„המצפן הגיאוגרפי של המדינה“). אף תולדות הצלבנים מלמדות אותנו, שאף לך תקופה בהיסטוריה של ארץ שבה לא היה בטחון המדינה הארץ-ישראלית מבוסס בחלקו הרב על פיתוחה של החקלאות.

ב. ההכרח שלא להשאיר בארץ שטחים ריקים, אלא לדאוג לחלוקה שוה של אוכלוסיה מושרשת על פני כל איזוריה של הארץ.

ג. ההשפעה הרבה של גורמים חברתיים על מערכת הבטחון. כל זה מביא למסקנה המכלילה, שגורמים לא-צבאיים — חשובים לפעמים לבטחון המדינה לא-פחות מגורמים צבאיים גרידא.

אכן, מצוי בתולדות הצלבנים, בתקופה מסוימת, גם היפוכו של דבר זה: — במסדרים הצבאיים; הרי לפנינו גוף צבאי שהוא נושא הרעיון. אמנם, מן הרצוי לציין, שבסופו של דבר, נשאר נושא-הרעיון אלה עקרים במידה-לא-מעטה — משום שלא הפכו לגורמים עממיים, המביאים את רעיונותיהם לאוכלוסיה כולה, ומחדידים אותם. הם נשארו עקרים משום שנשארו גופים המסתגרים בפני רוב ישובם הם — מעין „צבא קבע“ בלי שורש עממי.

נוסף על כל אלה הרי ישנו בתולדות הצלבנים גם לקח צבאי-מפורש יותר, הגם שאינו בגודל חדש-בתכלית. מתי ניצחו הצלבנים — ומתי הוכו? הם ניצחו כשבאו ארצה בתנופת הניידות שלהם; הם הוכו משנעשתה הגנתם סטאטית וכשגברה ניידותו של הכוח, המוסלמי*. אך אין זה הכל. מתי היו הצלבנים ניידים — ומתי הפך כוחם לכוח-הגנה סטאטי, והתגברה עליהם הניידות המוסלמית?

אם נבדוק את הדבר נמצא, שהיה קשר הדוק בין

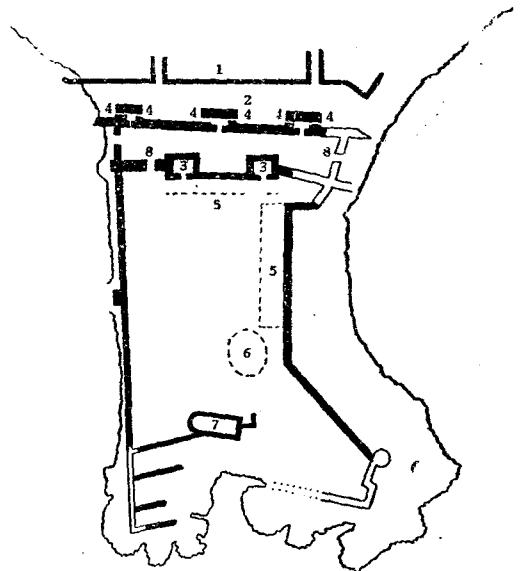
* כמובן, שכונת בעל בעל-המאמר הנה כבר לתנופה ולניידות האימפריאליסטית — והאופרטיבית, המבצעת — של המדינה הצלבנית כגורם לוחם וכותב. מבחינה טקטית מובהקת — הרי לא חל, מחוץ לכמה פרטים טכניים לא-עיקריים, שום שינוי בטיבם היחסי של שני הצדדים, ובאורח לחימתם ההדדית מאז מסע-הצלב הראשון ועד למערכת-היטין ואף לאחריה. כאן וכתמיד הוטיפו פרשיהם הכבדים של הצלבנים להיות תוקפניים בטכטיקהם ושואפים להכרעה בכוח תנופתם; ואילו חיל-הפרשים הסאראצניני הקל היה מפעיל לסירוגין טכטיקה-תקפת-מחץ, בריחוף מדומה, נסיגות וכיתורים. הגורם הקובע היסודי — אשר הביא גם לידי צמיחתה המופלגת של מערכת הטיירות והמצברים — וגם לידי מקרי חולשתם המפתיעה של ביצרי רים אדירים אלה בכמה מרגעיה-המבחן החמורים — היה מונח במיעוט של כוח-האדם הלוהם. ועל נסיבות שלכך באשר לפחיתת העליה, ובאשר להרכבו המוגבל של הכוח-הצבאי — עומד בעל הסיקרה במקומות אחרים — זמער.

מעץ לאומיות אחידה חדשה, „ארצישראלית“. אך הסיפורים עליהם מעידים, שהפולאני שכחו במהרה את הרעיונות ואת האמונה שהביאו את אבותיהם ארצה. הם לעגו ל„ירוקים“, שעלו ארצה דור אחד או שנים אחרי אבותיהם, וניצלו אותם באכזריות. הסיפורים מלאי טענות, למשל על שחר הדירה הגבוה שהפולאני משכו אותו מן העולים החדשים ועל דרכי הרמאות בהן שידלו את הזרים (שידול של חטיסה) להשקיע את כספם המועט שהביאו אתם, בעסקים אשר מהם יצאו ה„ירוקים“, בעלי-נשיון“ — וחסרי כל; ואילו הפולאני — ברוח, וכן ציון, לעתים קרובות איר-צונם של ילידי-הארץ הללו ממוצא פראנקי לשאת במידת-העול הראייה במלחמות עם המוסלמים; ואף נשיתם, בהודמנות של סכסוכים פנימיים, לקרוא למושלמים לעזרה נגד יריביהם-מבית.

אכן, גדולה היתה הסתירה בין קויראופי אלה לבין דמותם הקודדת אך האיתנה של אבילי-המסדרים — אשר הסכו, בתקופה המאוחרת, למשענתה העיקרית של המדינה, אף כי בעצמם היו רחוקים למדי מן האידיאל הנרצה והדרוש.

מסקנות-לקח

מה נמצאנו למדים מכל אלה? דומה, כי הלקח המדיני-הצבאי מתולדות ממלכת-ירושלים הצלבנית — ניתן לסכם את עיקרו בציונים דלקמן:



סכימה של „טירת-הצלבנים“.

1. המיתלל האחורי (קונטר-אסקארפ): 2. העלת-גן.
3. המגדלים הגדולים. 4. פתחי-גיחה. 5. מסדרונות-מקומרים.
6. כנסיית הטמפלָאָרִים. 7. אילם מקומרי. 8. שערים.

הקריאה ל"ג'יהד" למלחמת הקדש; לא זו בלבד שחזרה לאיתנה רוח האיטלם התוקפנית; אלא שחלה גם תמורה בקרב הצלבנים. כמתואר לעיל, קם דור שני, שלא ידע את אמונת אבותיו; ירדה הרמה המוסרית; פסקה, או לפחות נצטמקה העליה. בעת ובעונה אחת קראו, כאמור, המוסלמים לג'יהד — ובהדרגה אף התאחדו והתארגנו. ויותר ויותר החזו הצלבנים מתבצרים מאחורי חומותיהם — ויותר ויותר שכחו לשם מה באו.

* *

מה פשרם הצבאי של הרברים? כמדומה, שהניידות וההגנה הסטאטית אינם דברים שבטכניקה צבאית גרידא, אלא דברים שברוח. כאשר היו הצלבנים כוח רעיוני דינאמי — היו ניידים בתפיסתם הצבאית; וכשירד המתח — התחילו לחשוב במושגים של הגנה סטאטית. במלים אחרות — ניידות היא דינאמיות רוחנית. וזה הלקח הצבאי הגדול שאנו למדים מתולדות המדינה אשר קדמה לנו בארץ זו.

התהליך ההיסטורי והחברתי לבין ההתפתחות הצבאית. כאשר הגיעו הצלבנים ארצה מצאו מולם עולם מוסלמי מפורד ומפוצל. רבו ביניהם הסלג'וקים התורכיים — והפאטימיים, שליטי מצרים, אלה האחרונים אף כבשו בחזרה את ירושלים עצמה, עוד באבגוסט 1098, מידי הסלג'וקים; היינו שנה אחת לפני כיבוש העיר בידי הצלבנים. הצלבנים, בדרכם ארצה מצפון, מקונסטנטינופול, לא פגשו איפוא, את כל הכוח המוסלמי אלא רק את חלקו — אשר נוסף על כך, גם נחלש ע"י מלחמת-האחים. לעומת זאת נכשלו הצלבנים משהתאחדו המוסלמים. בשנת 1183 השלים צלאח-אדין את איחודן של הארצות המוסלמיות הגובלות במדינות הצלבנים מדרום וממזרח. לאחר ארבע שנים היכה את הצלבנים ליד קרני-חייטין מכה אשר ממנה לא נרפאה הממלכה הנוצרית לעולם. מערכת חטיק נתחוללה 88 שנים אחרי פלישתם הראשונה של הצלבנים ארצה. במשך 88 שנה אלו חל שינוי מכריע בתהליך ההסטורי — אשר הקרב ההוא לא היה אלא ביטויו בלבד. לא זו בלבד שהתאחדו הארצות הערביות תחת שרביטו של שליט חזק; לא זו בלבד שנשמעה ברחבי המזרח המוסלמי

ג. דוד ירקות?



חיילי חיל-האוויר של ארה"ב עוסקים בנטיעת עצים כחלק מתוכנית לנטיעת 10 מיליון עצים ביומיים. בתמונה: בריגדיר גנרל זיסטאָל ושניים מקציני יחידתו

סמ' 30/14 נ/1 תאריך 3.8.43 — 1494

מאת: הפ. הע.
אל: מגלים, ממו י-ט

הנדון: גיל 17 — גיוס וחילול.

להלן החלטתנו בדבר הגיוס והחילול בקרב הנוער בגיל 17 בעיר ובמושבה:

1. צו גיוס מספר 4, המחייב את בני 17 להתגייס למחנות עבודה ואמונים, בתקפו עומד ומשמש יסוד לפעולות האר בקרב הנוער בגיל זה. בשביל בני 17, אשר מטעמים שונים (למודים, מצב כלכלי/משפחתי, חסר הכשרה רעיונית) לא יתגיסו גיוס מלא למחנות, ישמש החש מסגרת ארגונית להכשרתם ההגנתית והרעיונית עד להתגיסותם המלאה, כמפורט למטה:

2. תלמידי כחה ו' העולים ל"ח' בחדשי הקיץ יוצאים למחנות עבודה ואמונים, מתארגנים כיחידות חש, ממשיכים ביחידותיהם תוך השנה בכחה ח', ועם גמר הלמודים מתגייסים לאחד משלושת השרותים (צבא, נוטרות, פל').

3. תיעשה פעולת חילול בקרב הנוער שאינו לומד ושעדיין מחוץ לשורות האר — מתנדבים ל"פל' והיתר ל"חש! הגבול המותר של גיל החילול ל"חש הוא 17 שנה ו-8 חדשים; המחויילים ל"חש מתאמנים במשך שנה אמן ביתי מוגבר ויוצאים למחנה לזמן קצוב, וכעבור שנה יחויבו להתגייס לאחד משלושת השרותים.

4. הנוער הבלתי לומד שבשורות הגדנע בהגיעו לגיל 17 חייב להתנדב ל"פל': כל אחד באופן אישי נתבע להתגיסות זו; המסרבים חייבים להביא את נמוקיהם ולהוכיח את נכונתם! אין נוקטים נגד המסרבים בעונשין, אלא דוחים את מבחן התנדבותם לעוד שנה; במשך השנה הם מתאמנים במסגרת החש כלעיל; במלאות להם 18 שנה יחויבו להתגייס לאחד משלושת השירותים. עליך להכין הצעה לממוש ההחלטה הנ"ל ולהביאה לפגישה הקרובה אתי ועם הרמטכל ביום א' 8.8.43 שעה 15.00.

— ר. מ. א.

העתק: ר. לשכת חילול/ק. פל'.

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העלום בהתהוותו נקוק להפרכת מחשבות,
 לליבון הצעות, להקלת פרכים.
 „באת-מערכות“ נלצה להעניק מקום להבטת הרעיון
 והיפוליו של קהל הקוראים אנשי-האגף. מעל באתו זו
 יוכל הקורא הער, החורף לבאות הכוח האמיתי משימותיו,
 להגיע אל אולגים אתהלכים, לערער על הנחות מקובלות
 ולהיות יוצר הצעות מחשבות ואתקנות.

חיל האויר - שותף שוה" או "מסייע"

בעקבות דברי מ.ש.ל.ט.

אם כן, על היותו שותף שוה ויותר ממסייע כדוגמת חיל-התותחנים, וכל מחשבה בכיוון זה הרת סכנות היא.

שונה המצב בכל הנוגע לניהול הלחימה האוירית, שהיא אחת הדרכים השונות לניהול המלחמה בכלל, כדוגמת הלחימה הימית, הכלכלית, הפסיכולוגית או גם לחימת היבשה. ובמידה וחיל האויר עסוק בה, אין כמוהו לראות בו נשק מסייע לכל נשק יבשתי מסוים, כי אם זרוע עצמאית של עצמת המדינה המקבילה לצבא היבשה.

שרשיו של עירבוב תחומים זה נעוצים בעצם ראשית התעופה הצבאית. למעשה כל ההיסטוריה רבת התפוכות של המבנה הארגוני של חילות האויר בכל המדינות, משקפת את המאבק בין שתי ההשקפות שכל אחת מהן קובעת את המשימה האחרת כ„התפקיד של הכוח האוירי“.

שני גורמים תרמו להגדלת מבוכה זו ולהתמדתה. (1) העובדה שעד הזמן האחרון שימשו אותם הכלים את שני התפקידים כאחד: אותו הטייס, שיצא

ב„מערכות“ ע"ה („מטות כנפיו מלא רחב ארצך“ ע' 51) מתריע מ.ש.ל.ט. על ההערכה הבלתי מספקת של „התעודה האוירית“ (ושל חיל האויר) השוררת, לדבריו, בין אנשי צבא היבשה והמשתקפת גם בדברי „לוחם“. כתגובה ניתן לנו חיבורו אשר כוונתו „להסביר, שחיל אויר, בגלל השפעתו הרבה, משתתף כשוה בקרב היבשה והים — ולא כמסייע כדוגמת חיל-התותחנים“.

לצערי לא הספיק לי ההסבר. להיפך: נראה לי מבצצים מתוכו הלכי מחשבה, שמקורם בערבוב תחומים מסוכן והמבשרים רעות לתמיכתנו האוירית אם אכן נחלת חיל האויר שלנו הם.

נראה לי כי התחומים שנתערבו נוגעים לשני תפקידיו של חיל אויר:

(א) ניהול המלחמה האוירית.

(ב) הסיוע הישיר לכוחות הקרקע.

במידה שחיל האויר משתתף בקרב היבשה אין תפקידו שונה במאומה מתפקיד כל נשק מסייע אחר, כדוגמת חיל התותחנים. נכון הוא, כי בקרב החדש חיוני סיוע זה: אין נצחון בלעדיו. המסייע חשוב כמסתייע, ואין הפחתת ערך בכך שהאחד נקרא מסייע. על כן אין מקום להשוואות ערך החילות השונים. אך כל עוד לפי ההגדרה, וזה ההצלחה בשדה הקרב עם מילוי משימת חיל הרגלים דוקא — יכוננו בהכרח כל יתר הגורמים בקרב היבשה „מסייעים“ לו. במידה וחיל האויר משתתף בקרב היבשה — אין לדבר,



התחום האווירי

אתמול להשמיד קני מכ"י בדרכו של חי"ר מתקדם היה עשוי להשלח מחר באותו מטוס הקרב עצמו ללוות מפציצים הרחק לעומק שטח האויב.

2) התחום הנוגע לכאורה לשני התפקידים: השגת העליונות האווירית מעל לשדה הקרב, שאפ"ר שר להשוותה מצד אחד לאש הנ"ס של הת"ם ולראות בה מצד שני חלק בלתי נפרד של מלחמת האוויר.

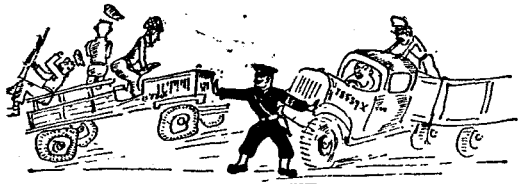
התפתחות הנשק האווירי, שהביאה לכך שאין עוד מטוס אחד יכול למלא ביעילות את שני התפקידים: לסייע לכחות הקרקע ולהתמודד עם מטוסי קרב חדי"ר שים שנוצרו במיוחד לקרב אוירי. התפתחות זו הביאה את התמונה והתחומים נהיו ברורים.

בארה"ב כבר צפה ועולה שוב הדרישה לנתינת זרוע אוירי נפרד לצבא היבשה (תוך הצבעה על הכח האווירי של חיל הצי — המרין קור — המצליח במיוחד בסיוע הישיר מאחר שזה כל תפקידו). אך

מובן הוא, כי האפשרי לארה"ב עוד אינו בא בחשבון אצלנו. לכן שומה עלינו להקפיד בהבנת תפקידי חיל האוויר שלנו ובהעסקתו בהתאם. במידה הוא עוסק בתפקידי סיוע — א"ל לו לחלום על עצמאות ועל התעלות על חיל התותחנים. מפקד כוחות הקרקע המסתייע יקבע את הסיוע הנחוץ לו ויטיל את המשי" מה; קצין חיל האוויר (קס"א), כדוגמת קצין חת"ם (קת"ק), ייעץ לו בכל הנוגע לאפשרויות נשק ומגבלותיו ויקבע כיצד לבצע את המשימה שהוטלה עליו. ב" מידה שחיל האוויר עוסק במלחמת האווירית, הרי זה שטח שאינו בסמכותם של מפקדי היחידות הקרקעיות; ובלאו הכי לא יעלה על דעתם להתערב בו. אשר להקצאת הכוחות לתפקיד זה או אחר ולהעברת כוחות מפעולה אחת לשניה — הרי זו היא סמכות ההנהלה העליונה של המלחמה, שאינה שייכת לאחד מן השרותים הלוחמים דוקא.

טוראי א. רועג

בטחון בדרכים



בבעית הבטחון בדרכים מתלבטות רוב הארצות, שבהן תנועת כלי-הרכב הממונעים גדלה והולכת. עם גידול האוכלוסיה ופיתוח המשק רבתה התנועה בכבי" שים גם בארצנו; וחל גם גידול במספר תאונות הדרכים. אם נביא בחשבון את העובדה, כי התחבורה היבשתית במדינה מבוצעת ברובה בכלי-רכב ממונעים, ולא ברכבת כבארצות אחרת, יקל לנו להבין את אחת הסיבות לכך, שמספר הקרבנות מתאונות דרכים בישראל הוא מהגבוהים ביותר בעולם. השעור של תאונות בארה"ב הגיע בשנת 1947 ל-22.8 הרוגים לכל 100 אלף תושבים — לעומת 18 הרוגים למספר זה של תושבים בישראל בשנת 1950. אולם בהתחשב עם העובדה שבארה"ב ישנה מכונית לכל אדם רב" עי וואלו בישראל, בשנת 1950, מכונית לכל 55 איש — מקבלים המספרים משמעו אחרת.

לא הקדמתי שורות אלו אלא כדי להבהיר מהו המצב הכללי בו נתונה מדינתנו בשטח הבטחון-בדרכים. מובן, שלגידול התנועה האזרחית בכבישים הש" פעה ישירה גם על מספר התאונות של כלי הרכב הצבאיים; כשם שריבוי הרכב הצבאי הנע בכבישים אינו גורם מונע לתאונות. מספרים מאלפים בנושא זה מצויים בידי המדור לסטטיסטיקה של מפקדת קצין מ. צ. ראשי, בו מתרכז חומר רב על אודות תאונות הדרכים בהן מעורבים כלי-רכב צבאיים או אנשי צבא. חומר זה משלים את הסיכומים הסטטיסטיים של

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של מדינת ישראל — סיכומים ממשלתיים, המתבססים על חומר שרוכז והו" גש ע"י משטרת ישראל.

סיכומי תאונות הדרכים בצבא ההגנה לישראל מ" אים על ירידה מתמדת במספר התאונות. אשר להרכב המספרים גופם, עלה בשנת 1951 מספר תאונות הדרכים בהן מעורב היה רכב צבאי ואזרחי על מספר התאונות שבהן מעורב היה רכב צבאי בלבד. אולי יש להסביר עובדה זו בכך, שהתנועה הצבאית באר" צנו מעורה יותר בתנועה האזרחית מכפי שמקובל הדבר לגבי ארצות רבות אחרות. סיבה נוספת יש למצוא במצב רשת הדרכים בארץ ובתנאי הדרכים. רשת הדרכים מצומצמת. המנוצלת ע"י התחבורה האזרחית והצבאית כאחת. גורמת לעומס רב ומביאה בהכרח לריבוי מספר התאונות.

בעית הבטחון-בדרכים הנה לגבי כל צבא. ובפרט לגבי צבא של מדינות קטנות, בגדר בעית בטחון כללית רחבה. הנזק הכספי שנגרם לרכוש המדינה (הצבא) הוא גדול. כל מכונית היורדת ממצבת כלי-

ברת האחריות: ממפקד הגדוד ועד הנהג התורני.

ואם מגיעים הדברים בסופו של דבר לידי בירור בבית-דין — ישא לרוב סמל הרכב בתוצאות.

מצב זה אינו עשוי לתרום הרכה להקטנת מספר התאונות. הקפדה על מצב תקין של כלי-הרכב, והטיי פול-המונע ביחידה, אינם מהווים את שיא פעולותיו של המפקד למניעת תאונות דרכים. בצדק מדגיש בעל המאמר את חשיבות חינוך ציבור הנהגים. הסטטיסטיקה של תאונות הדרכים בישראל, שעובדה ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולמחקר כלכלי, מוכיחה כי סיבות הקשורות במישורין בהתנהגות הנהג בשעת הנסיעה (מהירות יתרה, חוסר זהירות, חוסר ערנות וכיוצא באלו) היוו בשנת 1950 חלק מרביע מכלל גורמי התאונות. מצב זה אינו שונה בעיקרו בצבא. על כן אין ספק כי כל מפקד יחידה יכול לעשות הרבה להפחתת מספר התאונות. ע"י גיהול פצו"ל לת הסברה וחינוך חייליו. פעולות הסברה אלו יש להן ערך בכל יחידה; אך משנה חשיבות נודעת להן ביחידות בהן הנהגים תופסים חלק נכבד במצבת כוח-האדם של היחידה, כגון ביחידות ההובלה. אמצעי החינוך וההסברה, בהיקף שפורט במאמר הנ"ל, יפים ליחידות אלו. אל לנו לשכוח כי המחבר דן באמצעים שנקטו בגדוד הובלה — יחידה אשר יעודה וביצוע תפקידה קשור בנהגים ובהפעלת כלי הרכב שברשותה. ביחידה מעין זו יש מקום רב ליוזמת מפקד יחידת התובלה בארגון כנסי נהגים, חלוקת פרסים, מתן חופשות לנהגים המצטיינים בטיפול מונע של רכבם וציון לשבח של נהגים אשר נגדם לא הוגשה כל תלונה על עברת תנועה. אולם בהתחשב עם העובדה כי ברוב היחידות מספר הנהגים הוא קטן ואינו מספיק בכדי לעורר בהם את יצר התחרות — רצוי היה להמשיך במסורת אשר הותחל בה והיא: עריכת כנסים פיקודיים לנהגי יתר היחידות.

מן הראוי שענף משמעת משטר ונהג, שבמטה הכללי יתכנן את פעולות ההסברה וההדרכה ובשיתוף ענף הסברה והשכלה במטכ"ל/אגא בתאום מלא עם הגורמים השונים, שיש להם ענין ישיר בנושא. להצלחת הפעולה יכולה לסייע יחידת עזרי אימון של הצבא שתמציא כרוזות ומכשירי עזר לביצוע כנסים אלו. התכנון חייב להיות לתקופה ממושכת, ומן הראוי לשקוד על ביצועו ברציפות, כדי שכנסים אלו יהפכו במרוצת הזמן לאמצעי חינוכי יעיל. כן יש לערוך כנסים במסגרת העוצבות (פורמציאות), ולהסביר גם לחיילים שאינם באים במגע עם הגה

הרכב של היחידה מהוה הפסד של מטבע זר. יתר על כן, אף אם מוכנסים כלי-הרכב לתיקון בסדנא והור צאות התיקונים וחלקי החילוף משתלמים במטבע מקומי — עדיין טובלים, עקב התאונה, כושר הניידות של היחידה ומנהלתה. הסיסמה: "הרכב נועד לקרב", אשר הועלתה שוב עם פרסום התקנות החדשות בדבר משטר החסכון ברכב בצבא — מבליטה יפה את חשיבות הרכב לבטחון המדינה.

בצד הנזק הכספי, והחבלה בציוד הדרוש ללחימה, גורמות התאונות גם לאבדן חברים יקרים, המיועדים למחסני הצבא. חלק מתחמים אלו אינו מיוצר בארץ, ובחשוב הנזק הכספי יש להביא בחשבון את קשי השגתם והזמן הדרוש לכך.

כתוצאה מתאונות דרכים שיכל צה"ל כמה מטובי מפקדיו ולחמיו. פרט לאבידות בנפש גורמות התאונות למספר ניכר מאוד של פצועים. בשנת 1951 היה מספר הפצועים — כתוצאה מתאונות דרכים שבהן מעורב היה רכב צבאי — גדול פי 15 ממספר ההרוגים. מספר זה מרמז על מספר ימי האימון והתעסוקה אשר הלכו לאיבוד כתוצאה מתאונות דרכים, שלא להזכיר את הוצאות הריפוי והפיצויים, שהעמיסו חיי"ם אלה על אוצר המדינה.

לאור הדברים הנ"ל מוצאים אנו ענין במאמרו של לויט-קול. וינסטון ("מערכות" ע"ב—ע"ג, מאי 1952: "בטחון בדרכים"), הסוקר את אמצעי המלחמה בתאור גות דרכים בגדוד-הובלה של הצבא האמריקאי. אין ספק כי יש הגיון רב בדברי המחבר, המטיל את האחריות למניעת תאונות דרכים על שכמו של מפקד היחידה. המפקד בצבא אחראי לכל המתרחש ביחידתו הוא הנותן כיוון לפעולת פיקודיו. כל רשלנות במילוי פקודות-הקבע לנהגים, או בטיפול ברכב, מן הדין שיהיו מענינו של מפקד היחידה, החייב לנקוט בצע-דים מידיים לשיפור המצב. אולם למעשה מעביר חלק ממפקדי היחידות תפקיד זה של השגחה מתמדת על מצב הרכב ורמת כושרם של הנהגים לידי קצין או סמל-הרכב, אשר באופן טבעי חסרה להם הסמכות של מפקד היחידה או השפעתו. טענת רוב המפקדים היא כי כתוצאה מריבוי ההוראות אינם יכולים אלא להסתפק בפיקוח כללי על ביצוען, ואין הם יכולים להתפנות לטפל בקטנות. כל זמן שכלי-הרכב ביחידה פועלים — רואים הם את עצמם פטורים מלהתעניין באופן מיוחד בבעיות אלו. עם אי-הנעמיות הראשור נות: חוסר רכב, קלקולים בלתי-צפויים-מראש, תלונות נגד נהגים או אי-ביצוע תפקידים כתוצאה מלי-קויים אלה — מתחילה כמובן משיכת הכתפיים והע-

המכונית, כיצד עליהם לה
תנהג, כדי לסייע למניעת
תאונות דרכים והקטנת מספרן. בכדי להבין את
חשיבות פעולת ההסברה בנידון זה, די לנו לציין
את העובדה כי בשנת 1951 נגרמו קרוב לשני שלי-
שים (62.7%) מכל תאונות הדרכים במדינה כתוצאה
מרשלנותם של הולכי רגל. בעית ה"טרמפ" של
חיילינו הנה גורם לא קטן לריבוי הקרבנות של
תאונות דרכים. עמידת חיילים באמצע הכביש לעצי-
רת מכונית, קפיצה על המכונית או ירידה ממנה תוך
כדי מהלכה, גרמו — ועוד יגרמו — למספר תאונות
לא קטן.

הפיקוח המוגבר על תנועת כלי-הרכב הצבאיים
בכבישים הנהו גורם נוסף במניעת תאונות דרכים.
דמותו של השוטר הצבאי, אשר נראית אולי בלתי
פופולרית בעיני כמה מהנהגים הנוסעים בדרכים,
מסייעת לא מעט לשמירה על חוקי התנועה וכללי
הנהיגה הזהירה. הנהגים סבורים משום מה כי תאונת
דרכים נגרמת רק לאחרים, ואילו הם "מבוטחים" בפני
צרה זו. ההנחה היסודית של כל נהג צריכה להיות
שתאונות דרכים אינן דבר שבמקרה, אלא הן תוצאות
של גורם מסוים. במקרים רבים, הלא הוא הנהיגה
ללא זהירות. מכאן חשיבותו של הפיקוח על התנועה
הצבאית ע"י המשטרה-הצבאית. עיקר הפיקוח מכוון
למנוע נסיעת כלי-רכב צבאיים במהירות מופרזת
ובצורה רשלנית. למעלה ממחצית כתבי האשמה על
עברות תנועה, אשר הוגשו ע"י השוטרים הצבאיים

בשנת 1951 היו על מהירות מופרזת 13% — על
נהיגה רשלנית.

השיפוט של עברייני תנועה אינו מפגר אחר הפי-
קוח. בתי-הדין לעבירות תנועה של צ.ה.ל., אשר הוקמו
לראשונה באפריל 1949 עם תחילת "מבצע מרדכי",
מדביקים את קצב הגשת התלונות. השיפוט הוא מהיר
ובמקרים רבים — אף מידי "ע"י בית-דין שדה,
במושבו במקומות בהם הוצבו "מלכודות-תנועה".

לאמצעים משמעותיים מידיים אלה יש השפעה על
עבריינים אשר אמצעי ההדרכה וההסברה הקיימים
אינם מקובלים עליהם, והם משמשים אזהרה לנהגים
אחרים לבל ילכו בעקבות הראשונים.

עיקר המאמץ למניעת תאונות דרכים צריך להיות
מכוון — כאמור — לפעולות הסברה וחינוך. גישתו
של מפקד לפיקודו שעבר עבירה הקשורה במשמעת
רכב או נכשל בנהיגה פרועה — אף לה יש השפעה על
משמעת הנהגים ביחידה. החייל צריך להרגיש בכובד
ההאשמה נגדו ובא-הנעימות הנובעת כתוצאה ממע-
שהו. מפקד אשר טופח על שכמו של פיקודו ואומר
לו: "אין דבר, שכח את אשר קרה!" — אינו מגביר
את משמעת יחידתו ואינו מסייע למניעת תאונות.
מניעת תאונות, במקרים רבים, פרושה — הצלת חי
אדם; ולא מן הנמנע כי חי אדם אלה יהיו חי אנשי
יחידתו של אותו מפקד. רק גישה רצינית מצד מפקד,
בתוספת פעולת ההסברה כללית ענפה, עלולות להק-
טין את מספר התאונות — מטרה, שכולנו נכספים
אליה. יוסף ליבאי — סרן

הקשר בפלוגת חיל-הרגלים

536 ברשת ראשית ורשת מ. ק. 300 כאמצעי קשר
משני.

2. רשתות מ.ק. 536 פועלות בחוץ המחלקות;
בין המ"מ והסמל נוצר עורק קבוע. יש וניתנו מכ-
שירים גם למ.כ., כך שנוצרו רשתות פיקוד מחלק-
תיות.

3. פועלת רשת סיוע פלוגתית במ.ק. 536 לבקרת
האש של מחלקת הסיוע.

4. לרשת הפיקוד הפלוגתית הצטרפו שני גורמים
— הסגן (במקרה הנ"ל כאחראי על "בסיס האש")
והרס"פ (במקרה הנ"ל כאחראי לת.ד.ל. הפלוגתי)
בהתאם לכך נקבל מרשם אלוטסי כדלקמן בפלוגת
ח"ר הלוחמת בשטח הררי (גם אם אין המכשירים

בעקבות מאמרו של קפטן ברי ב"מערכות" ע"ג
"צות קרב פלוגתי", דרישות וניתוחי מערכות הקשר
שהוא מציג, חושבני כאן להעלות את בעית הקשר
לפלוגת ח"ר בלחימה הררית. בעיות השליטה הטק-
טית הנוצרות בשטח הררי, הן לדעתי קשות ומסובכות
יותר מאשר בשטח מישורי מקום שאפשרות השליטה
של המפקד ביחידות המשנה בדרג פלוגתי היא בעיקר
קשר עין וקול.

א. התמונה המתקבלת מהמאמר הנ"ל

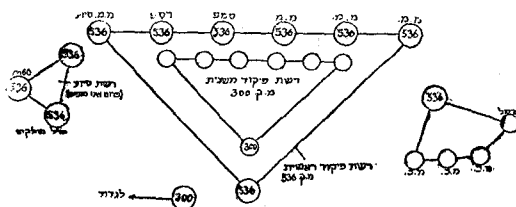
סיכום לקחו של מ"פ רובאי בלחימה הררית בקו
ריאה, משקף תמונה זו:

1 הפעלת שתי רשתות פיקוד אלוטסיות — מ.ק.

מוקצים למעשה — יש צורך שיהיו בפלוגה ברזרבה):

סך הכל מכשירי מ. ק. 536 — 25 כ"ב.

סך הכל מכשירי מ. ק. 300 — 7.



שטוחם אינו עולה על 2 ק"מ כדי לא ליצור "צפיפות

אלחוטית". בגזרה של חטיבת חי"ר יש לאפשר שימוש באותה תדירות לשני גדודי חי"ר הפועלים בשתי קצוות הגזרה; נוסף לכך אין להניח שמרחק הפריסה, כולל איגוף, של פלוגה יעלה על 2 ק"מ.

(ב) מה יהיה סוג המכשיר — גבישי או ת.ב.ש. (תכף בר שינוי)? המגבלה במכשיר גבישי היא בחוסר האפשרות ליצור רשתות-משותפות תוך הקרב, אך מאידך הוא עונה למשל על בעית הטווח, המשקל והניידות. באם ישאר המכשיר הנוכחי בשימוש, (ויש להניח שכן) הרי יש צורך לציד את גורמי הסיוע למיניהם במספר מכשירים בעלי תדירויות שונות, כדי שיוכלו להשתלב ברשתות חיל הרגלים שהם מסייעים להם מפעם לפעם.

2. כמה רשתות?

(א) הפתרון האמריקאי הנ"ל שכל התחנות ברשת הפיקוד, מחייב אימון גבוה לקשרים המחלקתיים וכמו כן למ"מ, ובעיקר — משמעת אלחוט! רק בשני תנאים אלו — אימון ומשמעת — אפשר ליצור רשת פיקוד ענפה כל כך לדרג כה נמוך.

(ב) אפשרות אחרת, הנובעת מעצם המבצע, היא הכנסת גורמי הסיוע (כמו בגדוד) לרשת סיוע פלורית שתכלול לכן את הסמ"מ ומ"מ הסיוע ובאם יש — נשק תחת פיקוד. אמנם פתרון זה הוא מסורבל יותר ויש להתייחס אליו בקרב תנועה כמסובך ולא נוח לשליטה, אך הוא מסדיר בצורה נוחה את הרשתות ומאפשר למ"מ שליטה ישירה על המ"מ ועל גורמי הסיוע שלו כאחד. כאמור, פתרון זה נראה לי כשיש גם גורמי נשק מסייע גדודי תחת פיקוד, הנשק המסייע הפלוגתי הופך שני במעלה ומחייב תאום ושליטה מלאים. אז אולי יפקיד עליהם גם המ"מ את סגנו — לניהול בסיס אש כפי שמודגם במאמר הנ"ל.

שתי נקודות נוספות שיש להתעכב עליהן הן:

(א) הוצאת הרס"פ מן הרשת. חושבני שתד"ל פלוגתי ימצא בתד"ל גדודי ויכוון לפי הוראות לרס"ר או ק. הרכב שם, או שימצא בשטח קרוב לפלוגה עצמה ויוכל להקרא ע"י רץ, קול או סימן מוסכם אחר. בכל אופן איני חושב שיש להקצות לכך מכשיר קשר מיוחד.

(ב) קשר משני לא אלחוטי. לדעתי יצירת קשר משני במ.ק. 300 הוא בזבוז רב ויש להפח לכך פתרון באמצעי קשר אחרים. גם מבחינת השגת הקשר הבטוח מוטל דוקא המ.ק. 300 בספק רב דוקא בשטח הררי כי כידוע הוא סובל ממיסוך — ביחוד שהקשר

כמות מכשירי קשר גדולה, באופן יחסי למקובל. יש לציין עוד מספר נקודות: ראשית, רשת זו תהיה עמוסה ביותר כל משך הקרב ואפשרות השליטה של המרכזות מבחינה טכנית תהיה קשה. שנית, לא מוזכר כלל אמצעי קו ואפילו השימוש בגל"11 (ככל ההסתערויות). שלישית — לא ניתן שום פתרון במאמר הנ"ל לקשר אל נשק מסייע גדודי העלול לבוא תחת פיקוד. מוזכר רק שקציני נשק מסייע הניתן בסיוע באים עם מכשירי הקשר שלהם. זהו סיכום לפרק הקשר במאמר הנ"ל וראיית גורמי המש"נה בפלוגה להם "סיפק המ"פ קשר אלחוטי.

ב. מה ניתן לפלוגה רובאית

נקודת המוצא שלנו שעה שאנו באים לדון בקשר ביחידת חי"ר הלוחמת בשטח הררי היא שאין אפשרות להשתמש בקשר עין בגלל התנאים הטופוגרפיים; נוסף לכך מכבידה צמחית קוצים, עצים ושיחים גבוהים על קשר עין גם ביחידות המשנה הקטנות. נקודת מוצא זו יוצרת הנחה ראשונה המורה על דהה עם שיקולי קפטן ברי שיש לספק קשר עצמאי למכסימום מיחידות המשנה של פלוגה רובאית. למערכת השליטה העיקרית בפלוגה תוך תנועה — התקפה משמש האלחוט; הוא מהיר בהקמתו ובהעברת ידיעות. מאפשר מגע בין מפקדים, נקדה חשובה ביותר בצורת קרב זו, והוא האמצעי הנייד ביותר. יש לזכור נוסף לכל המגבלות שמכשיר קשר בעל גיוון תדירותי (FM) עלול לסבול ממיסוך טופוגרפי — יש לספק קשר אלחוטי לגורמים הבאים בפלוגה: מ"מים (בתוך המחלקה — מ"כים וסמלי המחלקות). מ"מ סיוע (בתוך המחלקה — לכלי הנשק השונים). סמ"פ.

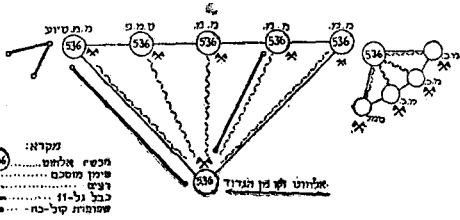
שתי בעיות נוצרות מדרישות אלו: (1) איזה מכ-

שיריים. (2) כמה רשתות.

1. איזה מכשיריים?

(א) יש להשתמש במכשירים בעלי גיוון תנועתית

המפעיל ינוע לרוב במדרו גות הרים בהם הוא גלחם, ולא יוכל להתרחק או לעלות על ההר לשיפור תנאיו האלחוטיים. כן תימצא „צפיפות אלחוטית“ איומה בגזרה של חטיבה ולא יספיקו ערוצי ה-300 שהם ס"ה 40 במספר.



לבעיות האימון, המשמעת, תפעול וקיום מערכות הקשר הנ"ל.

שימוש ותפעול המכשיר בכיתה צריך להיות ע"י המ"כ עצמו, ויש למצוא פתרון טכני נוח יותר לנשיאת את המ.ק. 536 כדוגמת שופרת קול-כוח סביב הצואר כדי לשחרר את ידיו של המ"כ לכיוון ויריה. הקשר האלחוטי בין מ"מ למ"כים שלו יופעל רק בלחימה אל היעד אך בלחימה על היעד כבר יסגור את המכשירים ויכוונם בידיו. שימוש כזה רב במכשירי אלחוט מחייב אימון קשרים פלוגתיים ברמה גבוהה לגבי שיחות מפקדים ותהליך קרבי — שאגב יש עוד צורך להחליט עליו סופית. אפשר לחסוך בסוללות וקו כאשר תוקפות שתי מחלקות בגל ראשון השלישית שזמנת את היעד בגל שני יִשָּׁ לנצל את הקשר האלחוטי שלה רק בהתבססות. הקשר האלחוטי יעיל בפרט בפרק זמן זה של התבססות, כי הרצים עייפים והעברת ידיעות על אבידות ופצועים בטוחה ומהירה יותר באלחוט — ביחוד בהנחה שהיעד שב-שטח הררי עלול להיות ארוך מאוד והמרחקים בין המ"מים והמ"פים גדולים.

בסיכום לבעיות הקשר בפלוגה רובאית הלוחמת בשטח הררי: חושבני שיש לתת למפקדיה יותר אמ-צעי קשר מאשר לאותה פלוגה הלוחמת בשטח מ-שורי. הגדלת האמצעים תעלה בכספים אך בעיות השליטה בשטחים אלו תפתר ואפשרויות ניצולה המלא של הפלוגה תגדל.

גבי רוזנצווייג — סגן

אגע להלן באמצעי קשר משניים בפלוגה, כי קשר טוב מושתת על כפילותו והבטחתו בקיומו; דוקא כאן חייבים להיות כל הגורמים בתמונה העדכנית. בלחימת לילה הרקית למל, לא נוכל לסכן כוח בגלל תקלה במכשיר האלחוטי שלו. אמצעי הקשר המשניים לפי סדר עדיפותם צריכים להיות הרץ, הסימן המוסכם והקו.

(א) הרץ — בטוחים אלו שבין כתה למחלקה ובין מחלקה לפלוגה — הגו אמצעי מהיר הוא — ביחס לקו — אמצעי בטוח ומאפשר העברת ידיעות רבות בעת וכעונה אחת.

(ב) הסימן המוסכם צריך להיות בעזרת רקטות, אור, קול וסימני ידים ואולי אף בעזרת פנסי סטאן הנוחים לטלטול, מיקום והפעלה (אך עם זאת תלויים, בראש וראשונה, בטוח הראיה) אפשרות הכנסתו כאמצעי משני בא בחשבון, בכל אופן, רק בין המחלקה לפלוגה.

(ג) הקו אינו מתאים בגלל הניידות הגדולה של היחידה שהוא צריך לשרת. קשה לרדוף מחלקה בקו. ברור שהשימוש צריך להיות בכבל הסתערות — גל 11. ישנה אפשרות לרדוף את מחלקת הציר הראשי של הפלוגה בקו שישמש אח"כ את הפלוגה כולה או אולי אפילו את הגדוד הבא בעקבותיה. בהתקפה אין לדעתי להביא בחשבון את אמצעי הקו בין המחלקה לכיתה.

נוסף לכך מופיע אצל המ"פ מכשיר קשר מ.ק. 300 שמורידה לו מחלקת הקשר הגדודית לקשר לעורף. קו טלפוני מורד גם כן ברוב המקרים ואם הפלוגה על הציר הראשי של התקדמות הגדוד — יורד לבטח.

למנויי מערכות

הופיעו בהוצאת „מערכות“ בחודש דצמבר 1952:

- „גופי צבא חדישים“ — כיצד? — קול. מיקשה (קונטרס)
- המחיר 200 פרוטה; למנויים 100 פרוטה
- „הגנת מעברת פתיים“ מאת מיר-גנרל א.ד. סוינסון
- המחיר 850 פרוטה; למנויים 500 פרוטה
- „סוס העץ“ מאת א. וילימס
- למנויים בלבד — המחיר 1.100 ל"י.
- „לקח הקליעה של האולימפיאדה ה-15“ מאת ס/אלוף א. אלירז.

דיווח ישר



קראתי בעיון רב את המכתב לקצין המלואים הנוגע בבעיית הדיווח. לדעתי יש לאפשר לכל מחלקה הפועלת עצמאית בשטח — או במקרים מסויימים אפילו לכיתה בתפקידי סיור קרבי, החזקה משלט, תצפית וכך — דיווח ישר, לפי שיקול מפקד היחידה, בעת בעונה אחת אל מפקדת הפלוגה ומפקדת הגדוד. כי קורה שמפאת איחור בהגעת הידיעה שוב אין המפקדה עשויה להפיק ממנה תועלת. יש לזכור כי במקרים רבים המהירות היא הקובעת.

סמל שורצרג יוסף

לעתים קרובות, מהם ישירות את דו"ח הביצוע. המתעניין ימצא חומר נוסף בעניין זה ברשימה בקרת פטרולים שתתפרסם ב"מערכות". — המער.

בכמה צבאות קים הנוהג שיחידות משנה הנמ"צאות בתפקידי סיור, תצפית, משמר-קדמי וכדומה — מתודרכות ע"י המפקדה השולחת אותם. מפקדה זו — אף אם המדובר במפקדת דיביזיה — היא המקבלת,

דיווח וביצוע

לספרה 1 אין ערך רב אם היא נמצאת בקצה הימני של המספר — אך ערך רב לה בקצה השמאלי: ידו של שדון טעויות הדפוס היתה בדבר: המג"ד קיבל את ההודעה על ההתקפה בשעה 1800.

תודה ליהונתן ש. שהיה האחד ויחיד מקוראינו שמצא לנכון להעיד לנו על התקלה. אנו מקוים שבין אלה שלא כתבו לנו בנידון — היו, לפחות, אחדים שהרגישו בטעות. — המער.

פליאה לי על מג"ד המלואים הכותב "מכתב אל קצין מלואים" ב"מערכות" חוברת ע"ה עמ' 74). את הפקודה לתקוף קיבל "רק" בשעה 0800 ו, כבר לא הספיק לזמן את קבוצת הפקודות לשטח" למרות שההתקפה היתה צריכה להתבצע רק בלילה? האם היו דרושות לו 12 וחצי שעות כדי לקרוא למפקדיו לשטח. יחונתן ש.

תיקון טעות

"100 ליטראות פח". כמובן שצריך להיות כתוב "100 ליטראות בדיל". אלחנן ע. סגן/מ אלחנן ע. צודק שהיה צריך להדפס בדיל ולא פח, הרעש שהקים ה"פח" ישכך ע"י ציפוי ב"בדיל". המער.

ברצוני להפנות את תשומת לבכם לטעות שהשר תרבה לקטע "דע-יחשוב" בעמ' 75 של חוברת ע"ה של "מערכות". בין החומרים החסרים לארה"ב לייצור טנק מנויות

מתוכנה של החוברת הבאה

הערות למכנה גופי צבא

על הקצין האמר

השגות בתחום ההדרכה

הפתעה וניירות בהגנה

מלחמה אוירית בעיותיה

„סיבר“ מול „מיג“

מטוסי קרב סילוניים תקפו מפציצים בשני מקרים. באחד — תקפו מטוסי-קרב של ארה"ב מפציצים צפוניים; ובשני — תקפו מטוסי-קרב צפוניים מפציצים של חיל-האוויר אשר לארה"ב. בשני המקרים נסתים המאבק לטובת מטוסי-הקרב התוקפים, על אף הליווי של מטוסי-קרב שהבטיחו את המפציצים. מסתבר שמטוסי-קרב סילוניים אינם עשויים לאבטח מפציצים, האיטיים מהם בהרבה.

מרבית טייסי ה„סיבר“ מסכימים שה„מיג-15“ הוא מכונת טיסה משובחת יותר מאשר ה„F-86“. הוא ברם, הם מאמינים אמונה שלמה כי ה„סיבר“ הוא מכונת-קרב טובה יותר בכללותה, והם יסרבו בכל-מחיר „להתליף-אוכפים“ עם „פרשי“ ה„מיג“. על התכונות שהטייסי מעריכים ב„סיבר“ נמנות האיר-תנות היוצאת-מן-הכלל ויכולתו להרחיק טוס יותר משנתכוננו לכך, לכאורה, מתכנניו.

הבצעון המעולה יותר של ה„מיג-15“ באשר למהירות, לנסיקה ולגובה — הגו התוצאה הבלתי נמנעת מצירופן של שלד-מטוס קטן שהאירודי-נמיות שלו מאוונת היטב, שמשקלו בערך 4090 ק"ג (9000 ליטרה) עם מנוע סילוני מצוין.

ה„מיג-15“ אינו מטוס חסר-מוצקות כ„זירך“ היפני, שבו הוקרבו כל יתר הדברים כדי להשיג בצעון פעולה. יכולתו של ה„מיג“ לטוס בתחום התתי-קולי הגבוה מעידה על איתנותו. בכל-זאת טרח מתכנן ה„מיג“ הרבה כדי למנוע משקל מיותר ולע-שות את המטוס פשוט וקל לייצור ככל-האפשר.

ה„מיג-15“ מצויד בשריון-טיס ובמושבי-נפלט. טייסי „מיג“ נראו משתמשים בטיפוס של מצנחי-סרט (המצאת החלצות שמהירותה רבה). כמרכן יש לו ל„מיג“ „קרום חיצוני“ ממורט עד מאוד המגדיל את „הנביון“ האוירודינמי שלו — ולכן גם את מהירותו ב„מספרי-מאך“ גבוהים.

המרחב האוירי שמעל לשטח בין הנהרות יאלו וצ'ונגצ'ון הנו „מרחב-ההפקר“, שעל בעלותו נט-שת מלחמת-האוויר שבקוריאה. נקרא למרחב זה בשם „נתיב-המיג“. מטוסי „סיבר“ נורת-אמריקן F-86 נאבקים נגד מטוסי „מיג-15“ על עליונות אוירית בשמי קוריאה. המצבה הכוללת של מטוסי ה„סיבר“ אשר לחיל-האוויר של ארה"ב בקוריאה — 150; לחיל-האוויר של יריבם הסיני 700 מטוסי מיג-15 שבסיסיהם במנג'וריה. חיל-האוויר הסיני מטיל פעמיים ביום למערכה של „נתיב-המיג“ כ-100 — 300 „מיגים“ נגד כוח מטוסי-קרב שלעיי-תים רחוקות עולה על 70 „סיבריים“. בתקופת השיא (נובמבר 1951) הגיע היחס בין „סיבר“ ל„מיג“ ל-1 כנגד 10. אח"כ ירד ל-1 כנגד 7.

במשך קצת למעלה משנה הפילו ה„סיבריים“ 323 „מיגים“ (כולל: 144 — „מושמים“, 20 — „קרום לודאי מושמים“, 159 — „ניזוקים“). אביר-דות ה„סיבריים“ היו: 18** זאת — על-אף עלייר-זות בצעון-הטיסה של ה„מיגים“ בגבהים רמים (שמעל 30.000 רגל), המאפשר להם לקבוע, בדרך-כלל, את מקום הקרב, צורתו וקצבו.

התפתחות המטוס הסילוני מציגה דרישות קשות הן בפני המעצמות המתחרות ביניהן בייצורו ובאיר-כותה, הן בפני הטייס החיב לשלוט במכונה שמהיר-רות 1200 מיל לשעה, בגבהים שלמעלה מ-30.000 רגל (בהם הראיה אינה מהימנת) ובתנאים אלה להפעיל את נשקו.

הכוחות הצפוניים מנצלים את ההזדמנות לאמן מעל קוריאה מאות טייסים בבעיות החדשות של מלחמת-האוויר הסילונית. גם בשטח זה מקיימים הצפוניים עדיפות מספרית, אם כי האיכות הממר-צעת של טייסי ה„מיג“ היא נמוכה הרבה מזו של טייסי ה„סיבריים“.

* לפי מאמר ב„Irish Defense Journal“, יולי 1952.

** יש לזכור שאומדנות אלה הן ממקור ארה"ב. אין ספק שאומדנות הסינים שונות. אף-על-פי-כן נראה שביסודה נכונה הטענה שעל-אף נחיתותם המספרית של ה„סיבריים“ הופלו הרבה יותר „מיגים“ מאשר „סיבריים“ באותה תקופה. — המער.

** ע"ש ארנסט מאך, פיזיקאי אוסטרי. מספר המיצג את היחס שבין מהירותו של גוף לבין מהירות הקול באטמוספירה שסביב לגוף. במהירויות תת-קוליות יהיה מספר-המאך פחות מ-1 (כגון 0.82) בעוד שבמהירויות על-קוליות יהיה גדול מ-1 (כגון 1.20 Mach Number — ה„מער“).

חולשה רבת-משמעות טמונה בחימושו של ה"מיג" 15. הרבה מבצעו-הטיסה, העדיף שלו גז כתוצאה מהעדר כונת-תותח ומהעדר חימוש אשר יהלמו את המהירויות הגבוהות של לחימת מטוסי-הקרב הסילוניים.

ברור שה"מיג" 15 נועד בעיקר כ"ממניע" להשגת מדת מפציצים הטסים בגבהים רמים. שיעור הנסיון קה שלו היוצא-מן-הכלל, בצעונו המצוין מ-30.000 עד 50.000 רגל, חימושו הכבד וכמרכן טקטיקת-האימונים של ה"מיג" — כל אלה מורים על יעוד זה. תותח ה"37 מ"מ הנמצא בגוף המטוס ושני תותחי ה"25 מ"מ אשר בכנפיים עשויים לקרוע מפציץ לגזרים. אולם תותחים אלה יורים לאט מדי ודיוקם

פגום מכדי שיהיו יעילים כנגד מטוסי-קרב מהירים אחרים.

רוב טייסי ה"86 F יסכימו, כי אחוז גבוה של 179 ה"מיגים" שמוינו כ"מושגים אפשיים" או כ"ניזוקים", היו ממוינים כ"מושגים", אילו היו גורים בקליעים כבדים יותר. ברם, רק מעטים מטייסי סים אלה יסכימו לקבלת קצב האש האיטי יותר הכרוך כיום בחימוש כבד יותר.

איש בקוריאה אינו מאמין, כי המערכה על שדה רת "מיג" כבר נסתתמה. יש לחכות לאינפורמציה נוספת כתוצאה מהמשך ההתמודדות בין ה"סיבר" ל"מיג".

ד ר ט ר ת

חיל-צבא

● המטה הראשי התורכי שר קל עתה את דבר העסקת הנשים בכוחות המזוינים, הכונה — לתפקידי-שירות, אך לא לתפקידי-לוחמים. הנשים המשרתות בצבא תקבלנה מדים וסימני-דרגה מיוחדים להן.

● לרגל חידוש מרחיק-לכת בכל מערך-הזיון השביצרי כונן סו ב-1952, לצורך הכשרת הגייסות לשליטה בחימוש המחודש, לא רק מחזורי-המתאמנים הרגילים מחיל-המיליציה אלא אף כמה וכמה שנתרנים נוספים. לתקופות משבוע עד לשלושה שבועות.

● הסכונות בציד דיוויזיות רגלים של צבא ארה"ב נתאפשרו על-ידי חישובים במכונות חשמליות. בין החסכונות האפשריים, מופיעה פחתה ב-1300 מפנייה, 1600 תויו ציון מבהיקים. 700 משרוקיות, 600 גוזרית-תיל, 500 משקפיה-גלים, 500 מטולירמונים, 450 פנסי כיס, ו-400 המתותמים בנות 5 גלן. החסכונות הגדולים ביותר היוו חמש מכונות משא ומשורין אחד לשימוש כללי. בסך הכל הורד ציוד בשווי 600.000 דולר מתקן דיוויזיות רגלים בתקופת חדש שטרם אושר עיי מחלקת הצבא.

חיל-אוויר

● האוויריה "מסתננת" לתוך מברנה ומערכיו של חיל-הצבא "קר-קע". שבעה מחילותיו של צבא ארה"ב כוללים עתה מטוסים בתוך ציוד-היסוד שלהם — ושמיני מחיה-מחזיק אחריהם. השבעה הנם: חיל-הרגלים, חיל-התותחנים, חיל-השריון, חיל-החימוש, חיל-התובלה, חיל-הקשר וחיל-ההנדסה. ואילו חיל-הרפואה — אף הוא עומד עתה לזכות באוויריה משלו, גחלק ממברנה האורגני.

● הערכה לצרכיהם של כוחות-האוויר הסיניים שבקוריאה אומרת כי לאספקתם נדרשים ב-ערך, כ-1.900 קרוגות-מיכל של דלק, ו-100 קרוגות-משא רגלים (הכל — במסילות-ברזל) — לשאר סוגי-אספקה, מדי חודש. המדובר הלא בכוח-אווירי בן כ-1.700 מטוס (את צרכי החזקתו, לפי תנאים אמריקאים, מעריכים ב-250 מיליון דולר, בערך).

● לאחר הסתלקות צבא-הכיבוש הגרמני, הוסיפה, כנראה, ציכונ-סלובקיה ליצר מטוסי-סילון מסוג "מסרשמידט" תוך שימוש בחלקים שנשארו במפעליה. עתה הרי פיעה שוב ברשימת המדינות המיצרות מטוסי-סילון, הפעם — בעזרה והדרכה של ברה"מ.

צי-מלחמה

● המגמה להגברת עצמה נגד מטוסית בים מוצאת את ביטויה בהקמתך-מחודש של אניות בצי-הצרפתי (ומתוך מגמה ברורה לצרכי ה"זירה הציית" ביס-ה-תיכונן) הסיידת "דה-גראס" הותקנה אניה ג"מ היא תישא 16 תותחי 5 אינץ' 20 תותחי-בופורס בני 57 מ"מ בצמדים, ערוכים בשבע "דיוטות" ומכוונים למתן ריכוזי-אש בכל כיוון. מהירותה תהיה 33½ קשר. "גישאן" ו"שא-טורנו", סיידות איטלקיות-לשעבר קטנות בגות 41 קשר, מקבלות אף הן חימוש ספינות ג"מ — אך ללא שינוי רב בצורת-גוף-הספינה.

● הצי הבריטי התיר את הפרסום בענין גשקו הנגד-צוללתי החדש והקטלני ביותר: — "תמני-הרגל" (Squid). זוהי מרגמה רב-קנית, אשר את הירי בה מבצעים מירכתי הספינה אך היא יורה קדימה — ומנחיתה את צרור פצצות-העומק שלה, במערך מטוסים, קרוב ל-300 מטר לפני הספינה. פצצות-עומק אלו, התפוצצותן באה לפני שתוכל להזיק לספינה גושאת-ה"סקויד" עצמה. סבורים כי עצמתן תספיק כדי מחיצת גופה של כל צוללת שהיא.

בעיות צבא בראי קוריאה

בנסיגה־משהה כזו את השלב־הראשון־המוכרח בכל אורח־המלחמה שצפוי להם באירופה. בהתאם לכך אף הקדישו לה, בכל תכונתם הצבאית המחודשת, מחשבה ומאמצי ארגון והדרכה (ראה חוב' ס"ח עמ' 68).

אמנם, יתכן והנסיגה הנודעת, רבת־האבידות והמצוקה — וגילוי־גבורה — של דיביזיות, "צבא־הצי" (ה"מארינס") ממקויה־המים של צ'אנג־ג'ין אל נמל הונגנאם — מסיבותיה היו כה מיוחדות־במינן שאולי יש לראותה בגדר חזיון אשר כמעט ואין לדון עליו לפי מושגי־מלחמה מקובלים. לעומת זאת, הנסיגה הראשונה (והיא גם הגדולה), מסביבת סיאול (מאוסן, סובון וצ'רנאן) אל "ראש־הגשר" של פוסאן — הריהי בגדר דוגמה קלסית לנסיגה, שבת ציווי ההשהיה שימש גזירת־ההכרח העליונה לכל אורכה ובמשך כל זמן מהלכה. ואילו בעית רוחב גזרות־התזית (וביתר דיוק — העדר האגף המובטח) זכתה להדגמה בולטת, שמעטות כמותה. לאחר נסיגת ההיחלצות המהירה של דצמבר 1950 — ינואר 1951, והתקפות־הנגד ה"מווגבלות" — בא תור המערך ההגנתי, ההופך יותר ויותר מיוצב.

הדגש החדש על סוגית ההגנה הנו בגדר אות־הזמן משום שבצבא ארה"ב — ובכל מערכת הדרכה והכשרת מפקדיו — שלט עקרון התוקפנות יותר אולי מכל צבא אחר. בצבא זה לא היתה מצויה מילת־שבח מעולה לקצין מהתואר "אגרסיבי". זאת ועוד: מצבי 18-1917 ו־45-1944, באירופה — הרגילו את מצביאי ארה"ב להיותם שליטים על עצמת־אדם רבה ומכרעת אות־השעה. כך, בספרו של הגנרל ברדלי (סיפור־מעשהו של חייל — "A Soldier's Story" עוברת כחוט־השני הרגשת הסיפוק מהיות צבא ארה"ב בעל־עצמת־האדם היתרה (לעומת הצבא הבריטי, החסר כוח־אדם). משנתחלפו המצבים האוביקטיביים באהכרח בהסקת המסקנות המחייבות — ובחיפוש דרכים לתקנת איוון הכוחות; הן בהגנה המוכרחת — והן למען סלול דרך למעבר להתקפה. אף עצמת־האש המרובה, שצבא־ארה"ב הת-

כמעט וניתן לשנות את הכתיב של המילה "קוריאה" ל"קוריאה", בעברית. וזאת — לפי המידה, בה נוטים לראות בתזית־קוריאה, משנות 51-1950, מעין כור־מצרף לחידושים באורח־המלחמה היבשתי, לחיפושים ולבקשת־דרכים במחשבה הצבאית. גיבושם של נסיונות־קוריאה, וה"תרגומם" ללשון הארגון־הצבאי, החימוש והטקטיקה — וכן

הפצתם, בקרב צבאות העולם — נעשים, בראש וראשונה, על ידי שני מעגלים צבאיים גדולים: הרוסי (או הרוסי־הסיני) מזה; והאמריקאי (כולל כמה צבאות־בני־ברית לפי גילוייהן) מזה. לעמוד על מגמות כאלו ניתן, לעצם כמעט רק באפיק האמריקאי. הגנרל עומר ברדלי, אחד מראשי־הצבא בארה"ב, אמר: כי "הלא חלו, עקב נסיונות קוריאה תמורות בהלכת־המלחמה האמריקאית". ובאותו מאמר עצמו, הודה ב"שינויים־של־ממש במגמת־ההגנה הטקטית והאסטרטגית"...

עיקר החידוש, לגבי צבא־ארה"ב, בהיקף האסטרטגי־הכללי: בפעם הראשונה במאה העשרים צפוי לו ההכרח לעמוד במסעי־מלחמה הגנתיים ממושכים. כתחום האופרטיבי והטקטי מתבטא החידוש בזה שעליו לסגל את נהגיה מכנהו ואימונו, אל הצורך בפתרון בעיות דגנה בגזרות חזית נרחבות, למול יריבים עדיפית־כוח מספרי, המסוגלים להתקפות בהמון.

בעיה זו, כשלעצמה, אינה חדשה בעולם המחשבה הצבאית. בפני בעיות מסוג זה הועמדו צבאה של צרפת (ראה "מערכות" חוב' ס"ד, עמ' 101-102 וחוב' ס"ה, עמ' 78-79), וכן צבאה של בריטניה שביבשת אירופה (חוב' ס"ה, עמ' 73-76). דרך אגב: פרובלימטיקה זו החלה להיות קרובה יותר למחשבתם של מקצת מאנשי־הצבא האמריקאיים כבר בשנים שקדמו למלחמת־קוריאה (ושוב, על רקע מעמד גייסותיהן של ארה"ב שבאירו־פיה: ראה חוב' ס"ח, עמ' 77-78). אולם, רק בחזית החדשה והפתאומית שבמזרח־הרחוק טעמו לראשונה את טעמה־למעשה של "נסיגה־משהה" ממושכת. מזה כמה שנים החלו הצרפתים לראות

(ראה ב"פרקי-לקח-קוריאה" את הפרק "הגנה בפני טנקים" חוב' ע"ב-ע"ג עמ' 129).

לעומת הנ"ל, מציין מ. ו. על יסוד שיחותיו עם מפקדים שפעלו במסע-קוריאה, כי לדעת אחדים מהם הושגה תגבורת חשובה זו בעצמת-האש על חשבון הניידות. לדעת אלה הפכה דיביזיית הרגלים (המונה עתה קרוב ל-19 אלף איש) למסור-בלת מדי, ותלויה יותר מדי בכבישים לסיפוק צרכיה הגדלים הולכים לתחמושת. ההגדרה הנה: "נטיה רבה מדי לחשוב במושגי עצמת-האש — ולזנוח את העקרונות הקלטיים של אש ותנועה". נטיה מעין זו גראתה בצבאות הבריטי והאמריקאי בשלבי-הסיום של מלחמה; ועתה היא עלולה להתבלט יתר-על-המידה.

מענין שמצויים שותפים לא-מעטים בקרב המפקדים בעלי-המעמד שבחיל-האוויר לדאגה בענין רכב-כבודה רב מדי, הנגרר לו לצבא כונב-מאחריו על פני הכבישים. הם מצביעים על כך, כי בנסיגות-העבר של הצבא האמריקאי — טרם נודמן לו להלחם ביריב אשר השליטה באויר תמצא בידיו. על כן הוא נוהג (לדעתם) באורחות כאלו של תנועת רכב על פני כבישים אשר, אמנם, נתאפשר בזירת מערב-אירופה 1944-1945 (או באיטליה, באותן שנים) ומשם באה הרגל אליהן — אך אין הם באים-בחשבון כלל בכל התמודדות אפשרית באירופה עתה, בה אינו צפוי לצבאות אלה "מר-נופלין-אוויר" כלל ועיקר. מתוך ההנחה ש"פצצת-האטום תענה את הכל" במקרה של פרוץ מלחמה — התרכזו ארה"ב (בתקופה 1945-1950) במסגרת התקציב המצוי, בטיפוח אותו ענף בחיל-האוויר שנועד לשמש נושאה של הפצצה" ואשר אותו גם אי-אפשר להקים אלא ע"י טיפוח של שורת-שנים: הלא הוא האויריה האטומית. דבר זה — נעשה על חשבון האויריה הטקטית (שוב, במסגרת התקציב המצוי).

בראשית מלחמת-קוריאה — לא זו בלבד שגייסות-הקרקע נמצאו עדיין "מקוצצים" מטעמי חסכון (בכוח-אדם כולל, במספר יחידות-המשנה — ובחימוש, כגון כלי-יריה וטנקים) לעומת התקן העקרוני — אלא שאף סיועה-אוויר הספיק בהתחלה אך בדוחק; ויש והכויב. כתוצאה ממצב-דברים זה באה תמורה אף בשטח כוחות-האוויר: הוקם מחדש "פיקוד-האוויר הטקטי בארה"ב והוקם בית-הספר לישות-פעולה קרקע-אוויר, ללימוד האורח הנכון בסיועה-מהודק האווירי, לקציני חיל-הצבא וחיל-האוויר כאחד. כתוצאה מאלה, לא זו בלבד

רגל להשתית עליה את מבצעי-התנועה שלו, נצטרכה מעתה לסיגול לשתי תכליות: להתגוננות עוצרת — בצד תנופה מוחצת. עם זאת נדרשה גם תמורה שכלית ונפשית — יתר נכונות להקדיש תשומת-לב והכנות אף לקראת האפשרות של יזמת-התקפה מצד היריב — לאותה תכונה הגנתית, שכנראה ב-1943/44 לא היתה מצויה דיה, בימים הראשונים לפחות, לא רק ליד מיצר-קאסרין שבצפון-אפריקה אלא אף בראשית "מערכה השק" שבגבעות הארדנים.

סופרו הצבאי של "אובורבר" הלונדיני (צ. ויל-מוט, בעל הספר "המאבק על אירופה") טוען, כי בצבא ארה"ב לא זו בלבד שהוקדשה תשומת-לב מעטה לטכסיסי-ההגנה אלא שאף הלכת-ההגנה בה אומנו הגייסות והמפקדים הושתתה על הגנה קיחה, "שטוחה" — שחולשותיה הובלטו עוד בראשית מלחמה"ע השניה באירופה. אולם עתה — על אף שהדגש-החזק עדיין שמור להתקפה — משתנים פני-הדברים. דיביזיות-הרגלים מתאמנות לקים מערך-ההגנה לעומק, להתרכז בהחזקת קטעי-שטח חיוניים ובהקמת עמדות-בטליון (בדומה למר-כזי-ההתנגדות" של הצרפתים) מבוצרות היטב, מר-קפות, היקפית, בתיל ומוקשים. כגריסת אותו סופר, הובלטה נכונותו של נוהג זה, שנועד ל"קלוט" את מתנן של התקפות-בהמון ולהשהותן — ע"י דוגמתה של "דיביזיית-הקהילה-הבריטית", שבקוריאה — ומדוגמה זו התרשם לדבריה, צבא ארה"ב, שנמצא לומד ממנה.

במצב-דברים זה נעזרו האמריקאים הרבה ע"י תגבורת עצמת-האש שלהם, אשר ביצעה בהדרגה מאז מלחמה"ע; כך, שאם גם עצמת-האדם שבדיביזייה גדלה כמעט ב-30% מאז 1944 — הרי עצמת-האש גדלה ב-50%. למשל, תוספת גודל נ"מ אבטומטי-קל סע-עצמי היתה, במהרה תה, תוספת צרופה של כוח-אש מרוכז; צירוף הטנקים אל דיביזיות-הרגלים; תגבורת הנשק האבטומטי בגדוד הרגלים; והחלפת תותחי-הרגלים שב"פלוגות התותחים" של רגימנטים-רגליים ב"קנים-ללא-רע"ע, מרובים מהם במספר שנמסרו ישירות לגדודי-הרגלים; המרת גמות-הכבדות הרבות שב"פלוגת-המרגמות" של הרגימנט. לפי הטענות הנשמעות בזמן האחרון שימשו ה"קנים" בני ה-57 וה-75 מ"מ גורם חשוב בקוריאה, באשר היה ביכולת הגייסות לטלטלם (וביחוד — את בני ה-57 מ"מ) אף אל העמדות קשות-הגישה ביותר שבאותם שטחי-הרים מובהקים

מ מ ד ר ף ה ס פ ר י ם

כפרוץ הפורצים*

באבגוסט 1949 פרסם "מערכות" פרק על מסע בנגב של פלוגת פלמח, בימי המחתרת. הרשימה נכתבה ע"י מפקד כיתה בגדוד הפורצים אמתי עציוני. עתה יצא לאיר הספר, "כפרוץ הפורצים" שהוא יומנו של אותו פלמחאי, יומן שפרקו הראשון אינו אלא אורח מסע בנגב, שנתפרסם בחוברת נ"ח של "מערכות". נוסף לערך החיוני המעשי לחישול אופיו של החייל, היה המסע אמצעי ראשון במעלה לגיבוש רוח היחידות באותה התקופה. כן היווה המסע כלי חשוב בהכרת הארץ. המסע הפך למסורת ולא היתה פלוגה של פלמח שלא יצאה לאמון ארוך ומיגע זה, שנמשך לא פעם, שבועיים ימים.

הפרק השני של הספר דן בשיטה אחרת לחישול החייל והפעם הדגש על חיסון גופו. בניגוד לנהוג בצבאות שונים עבר כל טוראי בפלמח קורס ספורט שנמשך שבועיים ימים וכלל אימונים בשחיה, התאגרפות, ריצה למרחקים ארוכים וספורט שימושי. קורסים מעין אלה מקבלים בצבאות אחרים רק מדריכי ספורט.

הפרק האחרון, בחלק הספר המוקדש לתקופה שלפני הכרות האו"ם, דן ב"סליק", במחבואי הנשק המפורסמים של ההגנה. מושג זה שייך היום להיסטוריה שלנו. הפרקים הבאים דנים בהתפתחות המדינית של פעולות האיבה מכאן והגנה פסיבית מכאן, דרך התקפות נגד למבצעים יזומים בתחום האויב; חשיבותם לאיש הצבא. הרגיל אינה רבה, זאילו המעוניין לדעת את ההשתלשלות ההיסטורית של העניינים כפי שראה אותה המחבר — ימצא בהם ענין רב.

אנו מוצאים בספר תאור של קרב גדול אחד בלבד — שחרור הנקודה העברית הראשונה מידי האויב — קרב שחרור הר"טוב. קרב זה נרשם ע"י המחבר בדייקנות ובפרוט מטרדי-כמעט, אבל נותן לקורא הזדמנות לעקוב אחרי פרטי ההשתלשלות. "צילום" של

* הוצאת "אחיאסף" ירושלים תשי"ג.

מצב אחר, בעל חשיבות צבאית, אנו מוצאים בפרק על קרית ענבים. שוב בולטת החשיבות הראשונה של ישובי משלט במלחמה על אדמת ישראל. קרית ענבים, מעלה החמישה ונוה אילן שהיוו את ראש החוד הנעוץ במלקחיים הערביות הסגורות, החונקות את ירושלים, והן המקפצה ממנה יצאו הכוחות המקשרים שוב את ירושלים הנצורה עם השפלה.

כל התאורים הללו משובצים בשפע של תאורי הווי וצינובתים כידו הטובה של הפלמח, ואם אין דמעה עולה על זוית עינד לעתים הרי כמעט בעל כורחך הנך פורץ לעתים בצחוק קל.

חניבעל *

מאת: מירקו ילוסי

חניבעל, המצביא הגדול מקרת-חדשה שעבר את האלפים המכוסים שלג-עולמים והגיע עד שערי רומא, שימש תמיד חומר מגרה לכותבי סיפורים היסטוריים.

הסופר הצ'כי מירקו ילוסיך הצליח למאר בספרו את מלחמותיו של חניבעל על נצחונותיו המפוארים ותבוסותיו הקשות, בצורה חיה ומשכנעת. חניבעל, שעלה בידו להפוך ערב-רב של אומות ולשונות לחרב נוקמת ולפטיש ברזל — מתגלה לפנינו בכל גדולתו כאיש-צבא ושופט עליון, איש הצדק והנאמנות בנצחון כבכשלונו.

לנו, היהודים, ענין מיוחד בחניבעל ובני עמו: הפונים היו צאצאי הצורים והצידונים, ולשונם היתה קרובה ללשוננו. אילו היו מנצחים — היו פנים אחרות לתולדות העולם, ואולי אף לדברי ימי עמנו. בעינינו אין חניבעל גיבור צבאי סתם — אלא גדול הגיבורים ממשפחת בני-שם.

לספר מצורפים תמונת חניבעל, שלוש מפות, לוח המאורעות החשובים בחייו והארות והערות למושגים ומקומות הנזכרים בו.

* הוצאת ספרים נ. סברסקי, תל-אביב, תשי"ב. 187 עמ' מהדורה שניה. מהדורה ראשונה — תשי"א.

משקל הולם בין הכוחות בצות-קרב יבשתי-אווירי אכן, אין בודאי בציונים אלה אלא משום, נגיעה בקצת המולג" בפרשה שהנה אין-סופית ממש, של "לקחי קוריאה".

בעיות-צבא בראי קוראה (109 מעמ' 93)

שצבא ארה"ב מתחיל עתה למצוא איזון חדש — ונכון-יותר, הן באימון והן בטקטיקה בין גורמי ההתקפה וההגנה — אלא שאף נוצר והולך שיווי-

הוצאת ספרים נ. טברסקי, חברה בע"מ

מבחר ספרים לאיש הצבא העברי

- מספרי מלחמת-העצמאות: אורי אבנרי: בשדות פלשת 1948, יומן קרבי ■ יהושע בר-יוסף: בני המג"ד, מסיפורי המלחמה ■ יצחק זיראב: מחיר החופש, מבחר רפורטז'ות ושידורים ■ יגאל מוסינזון: הדרך ליריחו, סיפורים מהווי הימים ■ יגאל מוסינזון: בערבות הנגב, מחזה מימי מלחמת-העצמאות ■ מנחם תלמי: הנחורים לא הכזיבו, סיפור מימי קרבות ירושלים ופתיחת דרך בורמה ■ ועוד.
- ממויטב הספרות העברית: רומנים וסיפורים מאת יוסף אריכא, יהושע בר-יוסף, יוחנן טברסקי, משה סתוי (סטבסקי), אברהם שאנן, מידד שיף ועוד.
- מומבחר הספרות העולמית: רומנים וסיפורים מאת ויקי באום, וו. גטה, צ'רלס דיקנס, פ. מ. דוסטויבסקי, פרנץ ורפל, אמיל זולה, קרילוב, אדם מיצקביץ, בטי סמית, ליון פויכטוונגר, אריך מריה למרק, איריון שאו ועוד.

ספרים מנוקדים לילדים ולנוער • ספר-לימוד • ספר-יעוד

ההוצאה הראשית: טכנות י. ברונפמן, רחוב צ'לנוב 2, תל-אביב, טלפון 4576

החברה הישראלית למימון ולהשקעות בע"מ

(מסונפת לבנק א"י לדיסקונט בע"מ)

תל-אביב, רחוב יהודה הלוי
ת.ד. 1688 — טלפונים: 6024/5



מספקת הון לפיתוח התעשייה בישראל

"החלק לאית"

אגודה הדרית לבטוח ושרותים ומרינריים בישראל בע"מ



חיפה, רח' הנביאים 15 • טל. 3486 • ת.ד. 1192

„שכון“

חברה

לשכונות

עובדים

בע"מ

•

ח ל א ב י ב

רחוב מונטיפיורי 33 • ת.ד. 392 • טלפון 4299



כל עולה ואזרח - בהסנה יבוא

כמה עובדות על תרומת הסנה לכלכלת הארץ:

מכום בטוח חיים	13.000.000 ל"י
דמי בטוח לנזקי רכוש בלבד	2.000.000 ל"י
השקעות בכל ענפי הכלכלה	3.000.000 ל"י
הון ורזרבות	3.000.000 ל"י
הכנסה שנתית	3.000.000 ל"י

תוספת בטוח ללא תגמול למבוטחי חיים
מסורת ונמיון של 25 שנות פעולה בארץ

הסנה צועד בדאש כל חברות הבטוח בארץ

הסנה

"טריגוד"

חברה להנדסה בע"מ

המשרד - רחוב הרקבת 20

תל-אביב, טלפון 5098

הסוכנים בישראל שלו:

רנו "RENAULT"

מכוניות גוסעים ומשא מכל הסוגים

עם הנעה קדמית

שמני סיכה

סאן SUN OILS

בעלי סגולות מיוחדות

לצרכי תעשייה מנועי דיזל וכלי רכב

צ'יג' מנספלד MANSFIELD

מכוניות

צקר-קב CHECKER

מכוונות גרר

פרוהליף "FRUEHALIF"

ר
ד
י
ו

"בורגל"



תוצרת

"כל-חשמל"

יפו-ת"א

תעשית אבן וסיד

בערבון מוגבל

ח י פ ה

תבת דאר 563

טלפון 4691

ה ס נ י פ י ם :

י ר ו ש ל י ם

רחוב בן־יהודה 1

טלפון 2273

ת ל - א ב י ב

רחוב מונטיפיורי 21

טלפון 4528

הספקת אבן, בנין, חצץ, דבש וזיפוזיפיים

ה ס י ד

הכי משובח

ב א ר ן



בתי יציקה

“וולקן”

בע"מ

חיפה

יוצקים ברזל ומתכות אל-ברזליות
בונים מכונות, משאבות ומבני ברזל
זוקפים קונסטרוקציות ברזל, ארובות, וכו'

צ. ארליך

קבלן ממשלתי

יבואן — יצואן

מ ת ב ת
ל ת ע ש י ה כ ב ר ה
ו ל ב נ י ך

מחסנים: תל-אביב-יפו: דרך שלמה 47, טל' 8-1386

ח י פ ה: מ פ ר ך • טלפון 7349

ל. גליקמן בע"מ

חמרי בנין מכל הסוגים



ח י פ ה

ת.ד. 317

טל. 4455*66721

ירושלים

ת.ד. 637

טלפון 3118

תל-אביב

ת.ד. 52

טלפון 3172

סולל בונה בע"מ

המרכז הקבילני

של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בישראל



מוציא לפועל עבודות בנין, סלילת כבישים
ועבודות צבוריות אחרות

המשרד הראשי:

חיפה, רח' הנמל 65, בית סולל-בונה

ת. ד. 563, מלפון 4311-15

סניפים:

תל-אביב, רח' לילנבלום 39, ת. ד. 1267, מלפון 38-6031

ירושלים, רח' בן-יהודה 1

ת. ד. 1344, מלפון 2486

הבעלים המנהלים של המפעלים הבאים:

כור - חברת חרשת ומלאכה בע"מ.

החברה המתאמת את מפעלי החרשת של סולל בונה בע"מ

בתי יציקה, **וולקן** בע"מ, חיפה

חסח - מפעלי מחכת - נחלת יצחק

מפעלי זכוכית ארצישראליים - **פניציה** בע"מ, חיפה

חמרי בנין כלליים - **חבך** בע"מ, נחלת יהדה

- **חרסה** - מפעלי קרמיקה, חיפה

תעשית אבן וסיד חיפה

- **אבן** בע"מ, תעשית אבן ושיש מלאכותי

מפעלי מלט פורמלנד ארצישראליים - **נשר** בע"מ, (בעלות חלקית)

המגפר בע"מ, חיפה (בעלות חלקית)

- **חרות** בע"מ, ספקים, קבלנים ויצרנים של חמרי אינסטלציה, ת.א. חיפה, ירושלים

סוכנויות - **וולקן** - סוכנים להפצת מוצרי פירמות ברימיות.

הרכבה וייצור חלקים של תוצרתן

עגן בע"מ, חיפה - בניה ותקון סירות, שרות סירות-מונע בנמל חיפה

החברה לשכון עממי בע"מ תל-אביב

חברת בוני חיפה בע"מ חיפה

קרקעות חיפה בע"מ חיפה

חברות שכון

בוק א"י לדיסקונט בע"מ

הון נפרע ורזרבות

1.400.000

לידות ישראליות

המשרד הראשי: תל-אביב, רחוב יהודה הלוי 72

*

ס נ י פ י ם :

ת ל א ב י ב

י ר ו ש ל י ם

ח פ י ה

י פ ו

ה ב ב נ ק ל ע ם

קונסורציום החברות המאושרות ליבוא וליצוא בע"מ

מיסודן של

— החברה המאושרת ליבוא וליצוא בע"מ
— המשביר חברה מאושרת ליבוא ויצוא בע"מ

תל-אביב, ת. ד. 2694, טלפון 6428

בית הסוחרים, דרך יפו 9



סוכני יבוא של משרד המסחר והתעשייה ומשרדים ממשלתיים אחרים



יבוא חטה, קמת, סוכר, אורז, כותנה גלמות וחמרי גלם אחרים לתעשייה
מחלקה ליצוא

חירים אלוני בע"מ בית הרושת למוצרי מלט

מ ר צ פ ו ת

מ ד ר ג ו ת

ד ע פ י ם

ח י ה

טלפון 2376

• המשרד: רחוב הרצל 63

• תבת דאר 2194

טלפון 2376

• בית הרושת: דרך נצרת, ק"מ 4.5



החברה הארצית לעבודות עפר בישראל

מוציאה לפועל עבודות סיקול, חרישים, ניקוז ותעלות השקאה, בונה מעפר מקוות מים ובריכות לגידול דגים. יישור שטחים לשכונים, פילוס דרכים לכבישים, סוללת למסילות ברזל, בכל סוגי קרקע ובכל שטחי הארץ, בציווד חדיש של מחפרים, טרקטורים, דחפורים וסקריפרים אוטומטיים מהגדולים והחדשים ביותר.

"חריש"

חברה קואופרטיבית חקלאית בע"מ

תל-אביב, רחוב לבונטין 30

י ה ו ד ה

חברה לבטוח בע"מ

חברת הבטוח הותיקה בארץ

נוסדה בשנת 1922

המשרד הראשי: רחוב אלנבי 120. תל-אביב

צ י ו ן

חברה לבטוח בע"מ

כל עסקי בטוח

תל-אביב • ירושלים • חיפה

סנמלי בריטניה ואנטורפן
לישראל

חברות הקונפרנס הבריטי

מוס הצייסון ליין
אלרמן ליין
ופרינץ ליין

מעמידות לרשות היבואנים צי אניות סוחר
שנבנו במיוחד לצרכי המסחר שלנו ואת
נסיון הרב שנרכש במשך 50 שנים
רצופות בשרות הובלה לארצנו



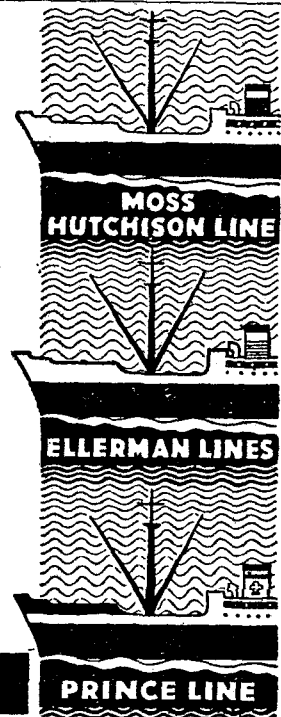
בדבר פרטים והזמנות נא לפנות:

חברה ימית מאוחדת בע"מ

במשרדי פרדס סינדיקט, אגודה שתופית בע"מ

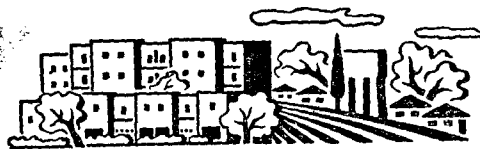
תל-אביב, שדרות רוטשילד 20, טל' 4281

חיפה, דרך העצמאות 82, טלפון 4366



קוי הקונפרנס הבריטי

PRINCE LINE



רסקו

התישבות ושכון
בכל רחבי הארץ

תל-אביב • ירושלים • חיפה

חברה ישראלית לבנין והנרסה בע"מ

«עמישב»

תל-אביב טל. 62399 רח' החשמל 33



מוציאה לפועל: כל סוגי עבודות בנין,
כבישים ועבודות צבוריות.

„הקף”

חברה להנדסה בע"מ

תל-אביב. דרך פתח תקוה 9
טלפון 8635 ת.ד. 1238

הספקה והרכבה של
משאבות. פנועים, סדור שאיבות וניסיון

א. ויסלפיש בע"מ

באיכח ומשרד מכירה
של תוצרת בתיחרשת
ישראלים למוצרי מתכת
ספק למוסדות ממשלתיים

תל-אביב

רחוב הגדוד העברי מס' 8
טלפון 80583 ת.ד. 2868

אמפא בע"מ

דרך פתח-תקוה 16, מל. אגש, תל-אביב



המפיצים של המקררים החשמליים

פילקו תוצרת ביח"ר **אמקור**



חברה לתעשיות מקררים חשמליים בע"מ
(מיסודם של "הארגז" ו"אמפא")

ליד יד-אליהו
טלפון 68260

רחוב גבורי ישראל,

ת.ד. 2850
תל-אביב

קדימה

חברה לתעשיות כימיקלים בע"מ

ת.ד. 345 טלפון 7458

חיפה, ישראל



KADIMAH

CHEMICAL CORPORATION LTD.

P. O. B. 345 HAIFA, ISRAEL
CABLE ADDRESS-KADCHEM, HAIFA

האגפר בע"מ

בית הרושת למוצרי גומי

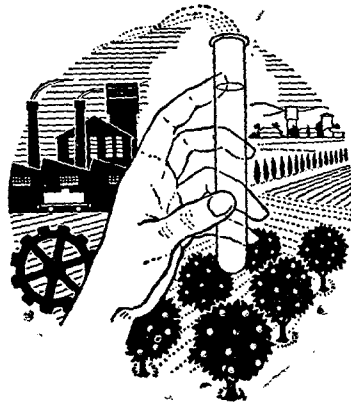
המשרד הראשי ובית-החרושת:

מפרץ חיפה, ת.ד. חיפה 1335, טלפון 7218

סניפים:

תל-אביב, רח' הגליל 9, מול תחנת האוטוב. המרכזית
חיפה, רחוב אלנבי 14, טלפון 2195

- נעלי התעמלות — נעלי בית — נעלי רחוב —
- צנורות גומי וצנורות פלסטיקה — סוליות
- ועקבים מגומי — חלקי מכונות —
- מוצרי אכונטיס — סרטים נעים —
- ציוד טכני — חרוש צמיגים



הספקה והדרכה לחקלאות ותעשייה



ת ע ש י ו ת

ח י מ י ו ת

מ מ ל כ ת י ו ת

(ישראל) בע"מ



ח י פ ה
תבח דאר 412
טלפון 4417

תל אביב
תבח דאר 1703
טלפון 6001

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה של העובדים העברים בישראל בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין המשביר, דרך סלמה, ת.ד. 130, טל. 6011-16

פניפים: חיפה, בנין המשביר, ת.ד. 295 — ירושלים, ת.ד. 438

האוסד המרכזי להספקה של התנועה הקואופרטיבית בישראל

המחלקות והענפים:

מכלת — אספקה — תבואה — זרעים — חמיקליים — זבלים חימיים — מכוונות
חקלאיות — כלי עבודה — ציוד מחלבות — קירור — צרכי השקאה — משאבות
הספקה לתעשייה — צרכי הנדסה מכל המינים — ציוד לים ודייג — חמרי בנין
שמני סיכה — טקסטיל, הנעלה וכר — צרכי כתיבה ומשרד — כלי בית ומטבח

מפעלי ייצור:

"שמן" בע"מ — "המגפר" בע"מ — מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראל בע"מ — "הצמר"
בע"מ — "מנעל" בע"מ — טחנת קמח ומספוא — "החייל" טקסטיל בע"מ — מכון
לניקוי ובירור זרעים — ייצור מכוונות חקלאיות וחלקיהן במפעלי ייצור במשקים

חברות עזר:

המשביר המרכזי (כספים וחשקעות) חברה בע"מ — המשביר לצרכן בע"מ — המשביר חברה
מאושרת ליבוא ויצוא — מעבר בע"מ, מחסני ערובה, אשיות בע"מ — קרן לקואופרציה צרכנית בע"מ
חברים ובאייכוח לישראל של בתי-חרושת וחברות אספקה מרכזיים באירופה ובאמריקה

חברים למוסדות המסחר של הקואופרציה הבינ-לאומית:

The Co-operative Wholesale Society Ltd., Manchester — The International Co-operative

Trading Agency Ltd., London — International Co-operative Petroleum Association, New-York

החברה הארצישראלית המרכזית למסחר והשקעות בע"מ

הון המניות: -1,040,000 ל"י

נוסדה ע"י

החברה המאוחדת לצנורות ולמסחר ותעשייה בע"מ
מחסני ברזל בע"מ מחסני עצים בע"מ

מפיצים כלליים של

תוצרת מפעלי אלט פורטלנד א"י, נשד" בע"מ
ובתי יציקה, וולקו" בע"מ

מחסני עצים ב"ע"ת

כל מאי עצים ודיקמים
לבנין, נגרות ורהיטים

המשרד:
תל-אביב, רח' לילינבלום 39



טכנוקפיץ

עשיית קפיצים טכניים

לתעשיה
למכונות
לאטומובילים
וכו'

באתריות, בדיקנות ובמהירות

דרך פתח תקוה 27, בנת נחמני - טל 57981

י. שיניצקי ושות'

בנין מכונות לחקלאות ותעשייה

תל-אביב

רחוב זבולון 28

רחוב נחלת בנימין 127

טלפון 5906

מערבלי אספקה . מגרסות פמישים
וצלחות . מקצצות מונעות ורגילות
ללול ולרפת . מעגלות לאטריות
מעגלות לחץ למספוא . מכונות
לליטוש זכוכית . ומכסחות דשא

מחסני ברזל

בע"מ

המשרד

תל אביב, רח' לילינבלום 39

צבי סבירסקי

חברה

קבלנית

לבנין

רמת-גן, רחוב ארלוזורוב 6



חיפה ת.ד. 1696

טלפון: 4350.4359